

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ ਸਾਖੀ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ

ਸੰਪਾਦਨ

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ

ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਤ ਸਦਨ
ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਮਾਰਗ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ-110001

Puratan Janam Sakhi Shri Guru Nanak Dev Ji
Editor : Bhai Sahib Bhai Vir Singh

Cover : Janam Sakhi painting form Prof. Pritam Singh collection

ISBN : 978-81-904956-3-9

© ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਤ ਸਦਨ, ਨਵੀਂ ਇੱਲੀ
ਸਤਾਰ੍ਹੀ ਐਡੀਸ਼ਨ, ਅਗਸਤ 2010

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ :

ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਤ ਸਦਨ
ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਮਾਰਗ
ਨਵੀਂ ਇੱਲੀ

Printer :

Printograph
Karol Bagh,
New Delhi-110 005
(m) 9313950827

ਮੁੱਲ : 85/- ਰੁਪਏ

ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ ਸਾਖੀ

ਛਪਾਈ ਦਾ ਵੇਰਵਾ

ਪਹਿਲੀ	ਵਾਰ	ਅਗਸਤ, 1926
ਦੂਜੀ	"	ਜੂਨ, 1931
ਤੀਜੀ	"	ਸਤੰਬਰ, 1948
ਚਉਥੀ	"	ਮਈ, 1952
ਪੰਜਵੀਂ	"	ਫਰਵਰੀ, 1958
ਛੇਵੀਂ	"	ਦਸੰਬਰ, 1967
ਸਤਵੀਂ	"	ਅਪ੍ਰੈਲ, 1972
ਅਠਵੀਂ	"	ਅਕਤੂਬਰ, 1980
ਨਉਵੀਂ	"	ਨਵੰਬਰ, 1982
ਦਸਵੀਂ	"	ਜੂਨ, 1989
ਯਾਰੂਵੀਂ	"	ਸਤੰਬਰ, 1995
ਬਾਰੂਵੀਂ	"	ਅਕਤੂਬਰ, 1996
ਤੇਰੂਵੀਂ	"	ਜਨਵਰੀ, 1999
ਚੌਦੂਵੀਂ	"	ਫਰਵਰੀ, 2004
ਪੰਜੂਵੀਂ	"	ਜਨਵਰੀ, 2006 (ਕੰਪਿਊਟਰਾਈਜ਼)
ਸੋਲੂਵੀਂ	"	ਜਨਵਰੀ, 2010
ਸਤਾਰੂਵੀਂ	"	ਅਗਸਤ, 2010

੧੭੯ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ॥

ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀ ਵਿਖਯਾ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਜੀਵਨ ਵਿਖਯਾ ਨੂੰ 'ਜਨਮ ਸਾਖੀ' ਆਖਦੇ ਹਨ। ਕਦੋਂ ਪਹਿਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਲਿਖੀ ਗਈ, ਇਸ ਦਾ ਅਜੇ ਤੱਕ ਠੀਕ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ। ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਜਾਣਾ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਦੱਸਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਮੁਤਾਲਿਜਾ ਦੱਸ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਐਤਨੀ ਪੁਰਾਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਦਸਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਖੀਰ ਯਾ ਰਤਾ ਮਗਰੋਂ ਦੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸਾਖੀ, ਜੇ ਬੜੀ ਪੁਰਾਣੀ ਸਮਝੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਬੀ, ਦਸਮੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਇਹ ਜਨਮ ਸਾਖੀ, ਜੇ ਆਪ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਅੰਦਰਲੀ ਉਗਾਹੀ ਤੋਂ ਛੇਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਵੇਲੇ ਦੇ ਲਗ ਪਗ ਦੀ ਸਿਆਣਿਆਂ ਨੇ ਸਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ (ਦੇਖੋ ਅੰਤ ਵਿਚ ਅੰਕਤਾ ਪਹਿਲੀ ਦੀ ਦੂਜੀ ਟੂਕ)। ਪਰ ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਕੇ ਅਸੀਂ ਦੱਸਾਂਗੇ ਕਿ ਇਸ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਬੀ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜਾ ਪੈਣ ਦਾ ਇਕ ਇਸ਼ਾਰਾ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਜੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਾਖੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਤਦ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਅਜੇ ਤਕ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ। ਇਹ ਪੁਰਾਤਨ ਰਵਾਯਤ ਹੈ ਅਰ ਕੰਮ ਵਿਚ ਪਰਵਿਰਤ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਨੂੰ ਹਿੰਦਾਲੀਆਂ ਨੇ ਵਿਗਾੜ ਕੇ ਸਾਖੀ ਲਿਖੀ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਹੀ ਪਰਵਿਰਤ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਸਾਖੀ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਪਾਸ ਇਹ ਜਨਮ ਸਾਖੀ, ਜਿਸਦੀ ਵਿਖਯਾ ਅਸੀਂ ਲਿਖ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਮੌਜੂਦ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ

ਮੈਜ਼ੂਦਾ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਸ ਸਾਖੀ ਦੇ ਫਿਕਰੇ ਅਤੇ ਸਤਰਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਰ ਉੜਾ ਖੰਡ ਦੀ ਤੀਸਰੀ ਉਦਾਸੀ ਤਾਂ ਹੂਬਹੂ ਇਸੇ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਕੇ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਸੋ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਇਹੋ ਹੋਵੇ; ਜਿਸ ਤੋਂ ਮੈਜ਼ੂਦਾ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਤੇ ਹੋਰ ਨਕਲਾਂ ਹੋਈਆਂ, ਪਰ ਮੁਮਕਿਨ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਬੀ ਹੋਵੇ ਜੋ ਇਸ ਦਾ ਬੀ ਮੂਲ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਗਲ ਅਜੇ ਖੋਜ ਦੀ ਮੁਖਾਜ਼ ਹੈ। ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜੋ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ ਸੋ ਇਸੇ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਕੇ, ਯਾ ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਬੀ ਸੀ- ਜੋ ਮਿਲਦੀ ਨਹੀਂ - ਤਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ, ਵਿਗਾੜ ਕੇ ਹਿੰਦਾਲੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਮਤਲਬ ਸਾਧਣ ਲਈ, ਹਿੰਦਾਲ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰੀ ਤੇ ਵਡਿਆਈ ਦੇ ਵਾਕ ਪਾਉਣ ਖਾਤਰ ਲਿਖੀ। ਇਹ ਗੱਲ ਬਾਬੇ ਹਿੰਦਾਲ ਦੀ ਆਪਣੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੜ੍ਹਿਆਂ ਸਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀ, ਜੋ ਆਪ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਹੈ, ਮੁੜਕੇ ਪਰਵਿਰਤੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਈ ਕਿ ਕਾਲਬ੍ਰਕ ਨਾਮੇ ਇਕ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਨੁਸਖਾ ਹੱਥ ਆਇਆ, ਉਸ ਨੇ ਇਹ ‘ਈਸਟ ਇੰਡੀਆ ਕੰਪਨੀ’ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ‘ਇੰਡੀਆ ਆਫਿਸ ਲੰਡਨ’ ਦੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਵਿਚ ਰਖਿਆ। ਸੰਨ ੧੮੮੩ ਈ: ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਲੈਫਟੀਨੈਟ ਰਾਵਰਨਰ ਪਾਸ ਬਿਨੈ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਇਹ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਇੰਡੀਆ ਆਫਿਸ ਲੰਡਨ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ। ਸੋ ‘ਮਿਸਟਰ ਰਾਸ’ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਅਨ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਇਹ ਸਾਖੀ ਉਸੇ ਸਾਲ ਦੀ ਸਾਉਣੀ ਰੁਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਘੱਲੀ ਗਈ, ਤਾਂ ਜੋ ਲਾਹੌਰ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਹੋ ਸਕੇ*।

ਲੈਫਟੀਨੈਟ ਰਾਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਪਾਸ ਸਿੱਖਾਂ ਵਲੋਂ ਇਸ ਦੀ ਫੋਟੋ ਲੈਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਤੇ ਇਸ ਸਾਖਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਫੋਟੋ ਲੈ

* ਦੇਖੋ ਦੀਬਾਚਾ, ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਫੋਟੋ ਹੋਈ ਹੋਈ ਦਾ, ੧੮੮੫ ਈ:।

ਕੇ ਕੁਛ ਕਾਪੀਆਂ ਫੋਟੋ ਜ਼ਿੰਕੋਗ੍ਹਾਈ ਦੇ ਤ੍ਰੀਕੇ ਤੇ ਛਾਪੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਤੇ ‘ਸਰ ਚਾਰਲਸ ਐਚਿਸਨ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਗਵਰਨਰ ਪੰਜਾਬ’ ਨੇ ਚੋਣਵੇਂ ਥਾਂਈਂ ਇਹੋ ਸੁਗਾਤ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਹੀ ਚਿਰ ਪਿਛੋਂ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਲਾਹੌਰ ਨੇ ਪੱਥਰ ਦੇ ਛਾਪੇ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਉਤਾਰਾ ਛਪਵਾਇਆ। ਇਸ ਨੂੰ ਲੋਕੀਂ ਵਲੈਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਆਖਣ ਲੱਗ ਪਏ।

੧੮੮੫ ਈ: ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਦੀਬਾਚੇ ਵਿਚ ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਆਪਣੇ ਦੌਰੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਹਾਫ਼ਜ਼ਾਬਾਦ ਵਿਚ ਹੱਥ ਆਈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਤੇ ਉਹ ਵਲੈਤ ਵਾਲੀ ਦੇ ਨਾਲ ਦੀ ਹੀ ਸਾਬਤ ਹੋਈ, ਕੇਵਲ ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਅੱਖਰਾਂ, ਪਦਾਂ ਜਾਂ ਫਿਕਰਿਆਂ ਦਾ ਕੁਛ ਕੁਛ ਫਰਕ ਸੀ। ਇਸਦਾ ਨਾਮ ਓਹਨਾਂ ਨੇ ‘ਹਾਫ਼ਜ਼ਾਬਾਦ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ’ ਠਹਿਰਾਇਆ। ਇਹ ਨੁਸਖਾਮਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ‘ਮਿਸਟਰ ਮੈਕਾਲਿਫ਼’ ਪਾਸ ਪੁੱਜਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖਰਚ ਤੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਛਪਵਾਯਾ, ਵਿਰਾਮ ਆਪ ਲਗਾਏ, ਸ਼ਬਦ ਵਖਰੇ ਕਰਕੇ ਛਾਪੇ। ਇਸ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਓਗੀਐਂਟਲ ਕਾਲਜ ਨੇ ਲਿਖੀ ਤੇ ਇਹ ਬੀ ਪੱਥਰ ਦੇ ਛਾਪੇ ਵਿਚ ੧੮੮੫ ਈ: ਸੰਨ ਵਿਚ ੧੫ ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਛਾਪ ਗਈ। ਇਸ ਉਤਾਰੇ ਨੂੰ ਲੋਕੀਂ ‘ਮੈਕਾਲਫ਼ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ’ ਆਖਣ ਲੱਗ ਪਏ।

ਇਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਭਾਈ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਿਸਟੋਰੀਅਨ ਨੇ ੧੯੯੦ ਦਾ ਉਤਾਰਾ, ਜੋ ਇਸੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਇਕ ਨੁਸਖਾ ਸੀ, ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੀ ਇਸ ਵਿਚ ਸਨ, ਲਾਹੌਰ ਕਿਸੇ ਕਿਤਾਬ ਫਰੋਜ਼ ਕੋਲ ਢਿੱਠਾ ਸੀ, ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਜਨਮ-ਸਥਾਨ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਪਾਸ, ਫੇਰ ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿਚ ੧੯੮੭ ਦਾ ਇਕ ਨੁਸਖਾ ਡਿੱਠਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ੧੯੨੭ ਵਿਚ ਬੁਰਹਾਨਪੁਰ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਗਈ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਇਹ ਉਤਾਰਾ ਹੈ। ਇਕ ਕਾਪੀ ਓਹਨਾਂ ਸ਼ਿਕਾਰਪੁਰ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਦੇਖੀ ਸੀ, ਇਕ ਕਾਪੀ ਬਹਾਵਲਪੁਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਬੰਦਈਆਂ

ਦੇ ਡੇਰੇ ਵੇਖੀ ਸੀ। ਬਰਦਵਾਨ ਦੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਇਕ ਕਾਪੀ ਸੰਮਤ ੧੯੧੪ ਦੀ ਮੁਲਕਰਾਜ ਭੱਲੇ ਨੇ ਵੇਖੀ ਸੀ।

ਇਸਦੇ ਲਿਖੇ ਜਾਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਕੁਛ ਕੁ ਪੜਤਾਲ

(੧) ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਾਲ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਕੌਤਕਾਂ (ਸਾਖੀ ੩) ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ‘ਜਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਬਰਸਾਂ ਨਾਵਾਂ ਕਾ ਹੋਇਆ ਤਬ ਫੇਰ ਤੋਰਕੀ ਪੜ੍ਹਨ ਪਾਇਆ’।

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਲ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਸੇ, ਤਾਂ ਰਾਜ ਪਠਾਣਾਂ* ਦਾ ਸੀ ਤੇ ਮਕਤਬਾ ਵਿੱਚ ਫਾਰਸੀ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਸੀ। ਤੋਰਕੀ ਚਾਹੇ ਫਾਰਸੀ ਨੂੰ ਆਮ ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਣ, ਚਾਹੇ ਫਾਰਸੀ ਅਰਬੀ ਤੁਰਕੀ ਸਭ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਣ, ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਪਦ ‘ਤੁਰਕੀ’ ਦਾ ਵਰਤਾਉ ਯਵਨ ਭਾਸ਼ਾ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਪੱਕਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਅਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਚੋਖਾ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਤੇ ਇਹ ਸਾਖੀ ਮੁਗਲਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਹੋ ਚੁਕੇ ਤੋਂ ਚੋਖਾ ਚਿਰ ਬਾਦ ਲਿਖੀ ਗਈ।

(੨) ਇਸ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਪੰਜਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਆਏ ਹਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸਾਖੀ ਪੰਜਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਯਾ ਮਗਰੋਂ ਲਿਖੀ ਗਈ। ਗਾਲਬਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬੀੜ ਦੇ ਬਾਦ, ਜੋ ਸੰਮਤ ੧੯੬੯ ਬਿ: ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਬੋਲੀ ਤੇ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਖਜਾਲ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਛੇਵੰਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਬੀ ਕਈ ਸਿਆਣਿਆਂ ਸਹੀ ਕੀਤਾ ਸੀ।

* ਪਠਾਣਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੁਆਨ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੋਈ

(੩) ਇਸ ਸਾਖੀ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਪੰਨੇ ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਸਾਖੀ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਥੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ‘ਅਭੂਲ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ, ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤੇ ਹੋਈ। ਤੇਰਾ ਪਰਾਨਾ ਹੈ’। ‘ਬੋਲੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ’ ਦਾ ਆਮ ਵਰਤਾਰਾ ਭੱਟਾਂ ਦੇ ਸਵੱਜੇ ਰਚਣ ਦੇ ਬਾਦ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ‘ਵਾਹਿਗੁਰੂ’ ਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਸੁਰਤ ਵਿਚ ਗੁਪਤ ਵਾਕ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬੀੜ ਤੋਂ ਬਾਦ ਆਮ ਸੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਭੀ ਛੇਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਲਗ ਪਗ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਪਰ ਲਿਖੀ ਇਬਾਰਤ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਕ ਹੈ ‘ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ਹੋਈ’, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤੇ’ ਇਹ ਵਾਕ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਰਚਣ ਵਾਲੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਰਚੇ ਸਨ। ਫੇਰ ਨਾਲ ‘ਹੋਈ’ ਪਦ ਹੈ, ਇਹ ਵਧੇਰੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

‘ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ’ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਸਮੇਂ ਹੋਈ, ਉਹ ਸੰਮਤ ਬਿਖੀ: ੧੭੫੯ (੧੯੯੯ ਈ:) ਹੈ। ਇਸ ਹਿਸਾਬ ਵਿਚ ਇਹ ਸਾਖੀ ੧੭੫੯ ਸੰਮਤ ਤੋਂ ਮਗਾਰੋਂ ਦੀ ਜਾ ਸਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਬੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੁਰਾਤਨ ਹੋਵੇ ਤੇ ਵਲੈਤ ਵਾਲਾ ਨੁਸਖਾ ੧੭੫੯ ਦੇ ਬਾਦ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਤੇ ਲਿਖਾਰੀ ਤੋਂ ਸਹਿ ਸੁਭਾਵ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੋਇਆ ਫਿਰਦਾ ‘ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤੇ’ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਭੀ ਮੁਮਕਿਨ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਇਬਾਰਤ ਇਤਫਾਕ ਨਾਲ ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਖੋਜਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਇਸ ਪਰ ਜ਼ਰੂਰ ਖਰਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਏ।

(੪) ਇਸਦੀ ਬੋਲੀ ਨਿਰੋਲ ਪੋਠੋਹਾਰੀ ਨਹੀਂ, ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਨਿਰੋਲ ਲਹਿੰਦੇ ਦੀ ਹੈ, ਜਿਹਲਮ ਦੇ ਇਸ ਕਿਨਾਰੇ ਯਾ ਉਸ ਕਿਨਾਰੇ ਦੀ ਬੋਲੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਅੱਖਰ ਇਸ ਦੇ ‘ਗਹੇ’, ‘ਅੱਕੜ’ ਤੇ ‘ਲਲੇ’ ਆਦਿ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਪੁਰਾਤਨ ਢੰਗ ਦੇ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਨਾ ਹੋਣਾ ਬੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਲਿਖਾਰੀ ਦਾ ਉਸ ਅੱਖਰਾਂ

ਦੀ ਘੁੰਡੀ ਤੋਂ ਨਾਵਾਕਫ ਹੋਣਾ ਬੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਕਿ ਲਾਹੌਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਲਾਗੇ ਸੁਹਣੀ ਸ਼ਕਲ ਲੈ ਗਈ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਹਾਸ਼ੀਏ ਦੀਆਂ ਲੀਕਾਂ ਮਿਸਤਰ ਨਾਲ ਵਾਹੀਆਂ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀਆਂ, ਜੇ ਹੁਨਰ ਕਿ ਓਂਦੋਂ ਚੰਗੇ ਕਮਾਲ ਤੇ ਸੀ। ਹਾਸ਼ੀਏ ਦੀਆਂ ਲੀਕਾਂ ਉਘੜ ਦੁਘੜੀਆਂ ਉਸ ਦੇ ਚਲਾਉ ਲਿਖਤ ਹੋਣ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਹਨ ਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਤ ਬੀ ਚਲਾਉ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ; ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਕਸਬੀ ਲਿਖਾਰੀ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ।

(ਪ) ਇਹ ਗੱਲ ਕਿ ਵਲੈਤ ਪਹੁੰਚਾ ਨੁਸਖਾ ਇਸਦਾ ਅਸਲੀ ਕਰਤਾ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨੁਸਖਾਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਗੁਆਹੀ ਤੋਂ ਰੱਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੁਸਖੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨੁਸਖਾ ਸੀ, ਇਸਦਾ ਇਹ ਉਤਾਰਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਇਹ ਨੁਸਖਾ ਉਸਦਾ ਠੀਕ ਉਤਾਰਾ ਹੈ ਯਾ ਕੁਛ ਫਰਕ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਗੱਲ ਹਾਫਜ਼ਾਬਾਦੀ ਨੁਸਖੇ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਦਿਸ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਉਤਾਰੇ ਇਕ ਮੂਲ ਦੇ ਹਨ ਪਰ ਆਪੇ ਵਿਚ ਫਰਕ ਕਰ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਲੈਤ ਵਾਲਾ ਨੁਸਖਾ ਭੀ ਅਸਲੀ ਮੂਲ ਤੋਂ ਚੋਖਾ ਫਰਕ ਕਰ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਹ ਗੱਲ ਕਿ ਇਹ ਨੁਸਖਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਾ ਉਤਾਰਾ ਹੈ ਐਉਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ:-

(ਉ) ਸਾਖੀ ਨੰ: ੨੮ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ‘ਉਹ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾਰ ਫਕੀਰ ਥੇ’, ਅਗਲਾ ਪਿਛਲਾ ਪ੍ਰਕਰਣ ਸਾਫ਼ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਏਥੇ ਪਾਠ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ: ‘ਓਹ ਦੀਨਦਾਰ ਫਕੀਰ ਥੇ’; ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਅਫਸੋਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਦੀਨ ਮੰਗਦਾ ਤਾਂ ਦੀਨ ਪਾਉਂਦਾ, ਮੈਂ ਦੁਨੀਆਂ ਚਾਹੀ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਮਿਲੀ। ਹਾਫਜ਼ਾਬਾਦੀ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਪਾਠ ਹੈ: -‘ਦੀਨਦਾਰ ਫਕੀਰ ਥੇ’ ਜੇ ਸ਼ੁਧ ਹੈ।

ਇਹ ਅਸੁਧੀ ਵਲੈਤੀ ਨੁਸਖੇ ਦੀ ਐਸੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਦੇ ਅਸੁਧ ਹੋਣ ਦਾ ਰਤਾ ਸੰਸਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਤੇ ਇਹ ਅਸੁਧੀ ਹੀ ਦਲੀਲ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਉਤਾਰੇ ਹੋਣ ਦੀ, ਹਾਫਜ਼ਾਬਾਦੀ ਨੁਸਖੇ ਦਾ ਸੁਧ ਪਾਠ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਚਤਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ।

(ਅ) ਸਾਖੀ ਨੰਬਰ ੩੦ ਵਿਚ ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਵਾਕ ਹੈ:- ‘ਜੋ ਤੇਰਾ ਅਹਾਰ ਹੋਵੈ, ਸੌ ਮੇਰਾ ਹੋਵੈ, ਸੌ ਮੇਰਾ ਅਹਾਰ ਕਰਹਿ’। ਇਸ ਵਿਚ ‘ਮੇਰਾ ਅਹਾਰ ਕਰਹਿ’ ਇਤਨੇ ਅੱਖਰ ਵਾਧੂ ਹਨ। ‘ਸੌ ਮੇਰਾ ਹੋਵੈ’ ਤੇ ‘ਸੌ ਮੇਰਾ ਅਹਾਰ ਕਰਹਿ’ ਦੋਵੇਂ ਇਕ ਮਤਲਬ ਰਖਦੇ ਹਨ, ਦੋਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਬਿਲੋੜਾ ਹੈ, ਅਸਲੀ ਕਰਤਾ ਆਪਣੇ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਇਹ ਭੁੱਲ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਭੁੱਲ ਉਤਾਰੇ ਦੀ ਹੈ, ਹਾਥਾਂ ਨੁਸਖਾ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰੇਦਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿ ‘ਸੌ ਮੇਰਾ ਅਹਾਰ ਕਰਹਿ’ ਪਾਠ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(ਈ) ਸਾਖੀ ਨੰ: ੩੧ ਵਿਚ ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ‘ਪਿਛੁ ਰਾਤੀ ਸਦੜਾ’ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਭੋਗ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਅਖਦੇ ਹਨ: ‘ਬਾਬਾ ਜੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਅਸੀਂ ਜੋ ਆਏ ਹਾਂ, ਜੋ ਕਹਿ ਥਾ ਆਵਹਿੰਗੇ’ ਇਸ ਵਿਚ ‘ਕਹਿ ਥਾ’ ਪਾਠ ਅਸੁੱਧ ਹੈ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ‘ਕਹਿਆ ਥਾ’ ਇਹ ‘ਆ ਕੰਨੇ ਦਾ ਰਹਿ ਜਾਣਾ ਉਤਾਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀ ਉਕਾਈ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹਾਫਜ਼ਾਬਾਦੀ ਨੁਸਖੇ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਾਠ ਹੈ- ‘ਕਹਿਆ ਥਾ’।

(ਸ) ਸਾਖੀ ਨੂੰ ੩੦ ਵਿਚ ਇਹ ਪਾਠ ‘ਜਾਂ ਇਹ ਬਚਨ ਕਰਹਿੰ ਜੋ ਮੇਰੇ ਕਰਮ ਭੀ ਨਾ ਬੀਚਾਰਹਿੰ’। ‘ਮੇਰੇ ਕਰਮ ਭੀ ਨਾ ਬੀਚਾਰਹਿੰ’ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਫਿਕਰੇ ‘ਜਾਂ ਇਹ ਬਚਨ ਕਰਹਿੰ’ ਵਿਚ ਬੀ ‘ਭੀ’ ਪਦ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲੇ ਇਹ ਗੱਲ ਮਰਦਾਨਾ ਮੰਗ ਆਯਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਤੇਰਾ ਅਹਾਰ ਹੈ ਸੌ ਮੇਰਾ ਹੋਵੈ, ਹੁਣ ਦੂਸਰੀ ਗੱਲ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕਰਮ ਭੀ ਨਾ ਬੀਚਾਰਹਿੰ! ਇਸ ਵਿਚ ਪਈ ‘ਭੀ’ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਇਕ ਗੱਲ ਹੋਰ ਮੰਗ ਆਯਾ ਹੈ, ਤਾਂਤੇ ਜਰੂਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਜਦ ਮਰਦਾਨਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ‘ਜਾਂ ਇਹ ਬਚਨ ਕਰਹਿੰ’ ਇਸ ਵਿਚ ਭੀ ਪਦ, ‘ਭੀ’ ਆਵੇ। ਹਾਫਜ਼ਾਬਾਦੀ ਨੁਸਖਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪ੍ਰੇਦਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਵਿਚ ਏਥੇ ‘ਭੀ’ ਪਦ ਹੈ, ਤੇ ਪਾਠ ਹੈ- ‘ਜੋ ਇਹ ਬੀ ਬਚਨ ਕਰਹਿੰ।’

(ਹ) ਸਾਖੀ ਨੰ: ੪੫ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨੇ ‘ਸਉ ਉਲ੍ਲਾਸੇ ਦਿਨੈ’ ਕੇ ਵਾਲਾ ਸਲੋਕ ਦੇ ਕੇ ਬਹਾਵਦੀ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ‘ਕਰਮ ਕਰੰਗ ਹੈ, ਓਥੇ ਹੰਸ ਦਾ ‘ਮ’ ਨਾਹੀਂ ਹੈ।’ ਇਸ ਵਿਚ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ‘ਮਮ’ ਇਕੱਲਾ ਕੋਈ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਏਥੇ ਦੇਂਦਾ, ਸੁੱਧ ਪਾਠ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ‘ਕੰਮ’। ਐਉਂ-‘ਓਥੈ ਹੰਸ ਦਾ ਕੰਮ ਨਾਹੀਂ’। ਹਣ ਇਹ ‘ਕੰ’ ਦਾ ਰਹਿ ਜਾਣਾ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਤਾਰੇ ਵਿਚ ਭੁੱਲ ਪਈ ਹੈ।

ਹਾਫਜ਼ਾਬਾਦੀ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਸਲੋਕ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਐਤਨੀ ਇਬਾਰਤ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ‘ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਆਖਿਓਸੁ ਮਖਦੁਮ ਬਹਾਵਦੀ ਕਰਮ ਕਰੰਗ ਹੈ ਓਥੇ ਹੰਸ ਦਾ ‘ਮ’ ਨਾਹੀਂ ਹੈ ‘ਜੇ ਓਥੇ ਬਹਿਨ’।

ਇਹ ਸਾਰੀ ਇਬਾਰਤ ਯਾ ਤਾਂ ਅਸਲੀ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਵਲੈਤ ਵਾਲੀ ਦੇ ਉਤਾਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇ ਸਲੋਕ ਦੇ ਅਰਥ ਆਪ ਪਾਏ ਹੋਣਗੇ, ਜੋ ਹੈਸੀ ਤਾਂ ਹਾਫਜ਼ਾਬਾਦੀ ਨੁਸਖੇ ਵਾਲੇ ਤੋਂ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ।

ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਲੈਤ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਸੀ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਵਿਲੱਖਣ ਚੀਜ਼ ਸੀ, ਚਾਹੇ ਇਨ੍ਹਾਂ-ਵਲੈਤ ਪਹੁੰਚੀ ਤੇ ਹਾਫਜ਼ਾਬਾਦ ਵਾਲੀ- ਦੁਇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਾ ਉਤਾਰਾ ਹਨ, ਜੋ ਅਜੇ ਤਕ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਤੇ ਇਹ ਉਤਾਰੇ ਉਸ ਅਸਲ ਨਾਲੋਂ ਫਰਕ ਕਰ ਗਏ ਹੋਏ ਜਾਪਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਝ ਅਸਾਂ ਕੀਤਾ ਹੈ
ਉਸ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਇਹ ਹੈ:

(੧) ਵਲੈਤ ਵਾਲੀ ਗਾਖੀ ਦਾ ਫੋਟੋ ਦਾ ਨੁਸਖਾ, ਹਾਫਜ਼ਾਬਾਦੀ ਨੁਸਖੇ ਦਾ ਪੱਥਰ ਦੇ ਛਾਪੇ ਦਾ ਨੁਸਖਾ, ਜੋ ਮਿਸਟਰ ਮੈਕਾਲਫ਼ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ ਤੇ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਪਥਰ ਦੇ ਛਾਪੇ ਦਾ ਨੁਸਖਾ, ਤ੍ਰੈਅਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਕੇ ਇਹ ਉਤਾਰਾ ਤਿਆਰ ਹੋਯਾ ਹੈ ਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਤੇ ਅਰਥ ਭਾਵ ਦੀ ਸਿਧੀ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਫਰਕ ਨੋਟਾਂ ਵਿਚ ਦੱਸ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਜੋ ਫਰਕ ਗੈਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਖਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਉਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸੇ ਤੇ ਓਥੇ ਇਬਾਰਤ ਇਸ ਵਿਚ ਉਹ ਰੱਖੀ ਹੈ ਜੋ ਫੋਟੋ ਵਾਲੇ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਹੈ।

ਜੋ ਸਾਖੀਆਂ ਹਾਫਜ਼ਾਬਾਦੀ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਹਨ ਤੇ ਵਲੈਤ ਵੋਲ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਉਹ ਇਸ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਟੂਕ ਵਿਚ ਦੱਸ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਇਬਾਰਤ ਲਈ ਹੈ ਤਾਂ ਬੀ ਟੂਕ ਵਿਚ ਦੱਸ ਦਿਤਾ ਹੈ।

(੨) ਪਦਾਂ ਨੂੰ ਨਿਖੇਤਿਆ ਅਸਾਂ ਹੈ, ਤੇ,,੧. ?। “ਆਦਿਕ ਨਿਸਾਨ ਪਾਠ ਦੀ ਸੁਰਾਮਤਾ ਵਾਸਤੇ ਅਸਾਂ ਲਾਏ ਹਨ ਤੇ ਕਿਤੇ ਬਿੰਦੀ ਤੇ ਅਧਕ ਬੀ ਲਾਈ ਹੈ ਜੋ ਪਾਠ ਸੁੱਧ ਸਮਝ ਪਵੇ।

(੩) ਸਫਿਆਂ ਦੀ ਤਰਤੀਬ ਇਸ ਛਾਪੇ ਵਿਚ ਛੱਪੀ ਪੋਥੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਹੈ, ਫੋਟੋ ਦੇ ਨੁਸਖੇ ਦੇ ਸਫੇ ਪੁਰਾਣੇ ਵਹੀ ਖਾਤੇ ਦੇ ਤ੍ਰੀਕੇ ਦੇ ਆਮ੍ਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਫਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਪੰਨਾਂ ਮੰਨ ਕੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਦੇ ਸਫੇ ਤੇ ਹਨ।

(੪) ਜੋ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਸਲੇਕ ਆਏ ਹਨ, ਉਹ ਅਸਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨਾਲ ਸੋਧ ਕੇ ਪਾਠ ਲਿਖੇ ਹਨ: ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਸੁੱਧੀ ਦੀ ਟਕਸਾਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਹਨ ਤੇ ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਅਸੁੱਧ ਪਾਠ ਛਪਣੇ ਸੁਖਦਾਈ ਨਹੀਂ।

(ਪ) ਜੋ ਬਾਣੀਆਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਨਹੀਂ, ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹੀਆਂ ਤੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਬਾਹਰ ਦੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨਾਉਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਆਯਾ ਹੈ) ਲਿਖ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਅਸਾਂ ਅੰਤਕਾ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਬਾਣੀਆਂ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀਆਂ ਅਰ ਬੀੜ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਚਾੜ੍ਹੀਆਂ। ਪ੍ਰਾਣ ਸੰਗਲੀ ਆਪ ਨੇ ਸੰਗਲਾ ਦੀਪ ਤੋਂ ਮੰਗਾਈ ਤੇ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਤਸਲੀਮ ਕੀਤੀ। ਕਈ ਇਕ ਸਾਧੂਆਂ ਫੁਕੀਰਾਂ ਨੇ ਬਾਣੀਆਂ ਰਚ ਕੇ ਨਾਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪਿੱਛੇ ਪਾ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬੀੜ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦੇ ਕਈ ਕਾਰਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਇਹ ਬੀ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਰੋਕ ਪੈ ਜਾਵੇ। ਜੁਗਾਵਲੀ ਦੇ ਅੰਤ ਪੁਰ, ਅਰ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕੀ ਮਿਹਨਤਿ' ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਥ ਸਤਰੁ ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, 'ਚਾਲੀਸ ਜੁਗ ਕੀ ਮਿਰਜਾਦਾ ਸੰਤ ਲਿਖੀ'। ਜਿਸ ਦਾ ਸਪਸ਼ਟ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਚਾਲੀ ਜੁਗ ਦੀ ਮਰਿਯਾਦਾ, ਜੋ ਜੁਗਾਵਲੀ ਵਿਚ ਕਹੀ ਹੈ ਕਿਸੇ ਸੰਤ ਦੀ ਰਚੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਅੰਦਰਲੀ ਉਗਾਹੀ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਬਾਣੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹੀ ਤੇ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ, ਜਾਂ ਹੋਰਥੇ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਹੈ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਹੋਰਨਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਤ ਨਿਰਨੇ ਕਰਕੇ, ਨਹੀਂ ਚਾੜ੍ਹੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਕੇਵਲ ਚਾਲੀ ਪੰਜਾਹ ਵਰਹ ਮਗਰੋਂ ਆਯਾ; ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰੀ ਸਿਖੀ, ਸਾਰੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਿਖ ਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ ਤੇ ਤਾਜ਼ੀ ਪੜਤਾਲ ਹਰ ਗਲ ਦੀ ਕਰ ਲੈਣੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਰਬੱਗਤਾ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਬੀ ਔਖੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ-ਕ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਛੱਡੀ ਜੋ ਉਹ ਗੁਰੂ-ਕ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਤਾਈਂ ਕਿ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਨੇ ਜੋ ਕੁਛ ਦੂਸਰੀ ਬੀੜ ਵਿਚ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿਤਾ, ਉਸ ਪਰ ਭੀ ਆਪ ਨੇ ਅਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ।

ਸੋ ਪਰ-ਕਿਤ ਲੰਮੇਰੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਅਖੀਰ ਅੰਤਕਾ ਵਿਚ ਦਿਤੇ ਹਨ ਤੇ ਛੋਟੇ ਸਲੋਕ ਆਦਿਕ ਵਿਚੇ ਹੀ ਰਹਿਣ ਦਿਤੇ ਹਨ, ਪਰ ਹੇਠਾਂ ਟੂਕ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪਾਠ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਸੁਗਮਤਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਠੀਕ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਉਚਾਰੇ ਵਾਕ ਕਿਹੜੇ ਹਨ, ਜੋ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਆਏ ਹਨ।

(੬) ਹਰ ਸਾਖੀ ਉਤੇ ਅਸਾਂ ਨੰਬਰ ੧,੨,੩,੪ ਆਦਿ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਅਸਲ ਪੇਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸੁਖੈਨਤਾ ਵਾਸਤੇ ਹਨ।

(੭) ਉਦਾਸੀ ਪਹਿਲੀ, ਦੂਜੀ ਆਦਿਕ ਜੋ ਮੌਟੇ ਸਿਰਨਾਵੇਂ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਉਹ ਬੀ ਅਸਾਂ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਪੇਖੀ ਵਿਚ ਸਿਰਨਾਵੇਂ ਦੇ ਕੇ ਉਦਾਸੀ ਸਿਰਲੇਖ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ, ਉਂਥੁੰ 'ਤ੍ਰਿਤੀਆ ਉਦਾਸੀ ਉਤ੍ਰਾਖੰਡ ਕੀ' ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਬਾਰਤ ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਅਸਲੀ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਹੈ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਜੁਲਾਈ ਅਗਸਤ ੧੯੨੯

ਦੂਜੀ ਐਡੀਸ਼ਨ ਦੀ ਭੁਮਿਕਾ

੧. ਜਿਥੇ ਜਿਥੇ ਵਲੈਤ ਵਾਲੀ ਪੋਥੀ ਦੇ ਪੱਤਰੇ ਛਿਜੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਤਰਾਂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਨ ਤੇ ਕਈ ਥਾਂਈਂ ਹਾਬਾ. ਵਾਲੀ ਪੋਥੀ ਵਿਚੋਂ ਪਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਦੇ ਪਾਠ ਹਾਬਾ: ਵਾਲੀ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਬੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮਤਲਬ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਪਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਉਹ ਬੁੜਦੇ ਪਾਠ ਹੁਣ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਵਾਲੇ ਲਿਖਤੀ ਨੁਸਖੇ ਨਾਲ ਸੋਧ ਕੇ ਪਾਏ ਹਨ।
੨. ਪਹਿਲੀ ਐਡੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਸਾਖੀਆਂ ਦੇ ਆਦਿ ਨੰਬਰ ੧, ੨, ੩ ਆਦਿ ਹੀ ਸਨ, ਇਸ ਐਡੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਸਾਖੀਆਂ ਦੇ ਸਿਰਨਾਵੇਂ ਵੀ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।
੩. ਵਲੈਤ ਵਾਲੀ ਪੋਥੀ ਨਾਲ ਫਿਰ ਸੁਧਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।
੪. ਤਤਕਾਰਾ ਵੀ ਐਤਕੀ ਨਾਲ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਜੂਨ ੧੯੩੧

— — —

ਤੀਜੀ ਐਡੀਸ਼ਨ ਦੀ ਭੁਮਿਕਾ

ਇਹ ਐਡੀਸ਼ਨ ਦੂਜੀ ਐਡੀਸ਼ਨ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਟਾਈਪ ਪਹਿਲੇ ਨਾਲੋਂ ਕੁਝ ਬਰੀਕ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸਤੰਬਰ ੧੯੪੮

ਸੂਚੀ ਪੱਤ੍ਰ

ਗਿ:	ਸਾਖੀ	ਪੰਨਾ
੧.	ਅਵਤਾਰ, ਬਾਲਪਨ	੧੭
੨.	ਪੱਟੀ, ਪਣਾ,	੧੮
੩.	ਕੁੜਮਾਈ, ਵਿਆਹ,	੨੫
੪.	ਖੇਤ ਹਰਿਆ,	੨੬
੫.	ਬਿਛ ਦੀ ਛਾਂ ਨਾ ਫਿਰੀ	੨੮
੬.	ਖੇਤੀ, ਵਣਜ, ਸੌਦਾਗਰੀ, ਚਾਕਰੀ	੨੯
੭.	ਵੈਦ,	੩੪
੮.	ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ ਨੂੰ ਤਜਾਰੀ,	੩੭
੯.	ਮੋਦੀਖਾਨਾ ਸੰਭਾਲਿਆ,	੩੮
੧੦.	ਵੇਈਂ ਪਰਵੇਸ਼,	੩੯
੧੧.	ਕਾਜ਼ੀ ਚਰਚਾ, ਨਮਾਜ਼, ਮੋਦੀ ਦੀ ਕਾਰ ਤਿਆਰੀ	੪੩
੧੨.	ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਾਈ,	੪੪
੧੩.	ਸੱਜਣ ਠੱਗ,	੫੨
੧੪.	ਗੋਸਟ ਸ਼ੇਖ ਸ਼ਰਫ,	੫੩
੧੫.	ਦਿੱਲੀ ਹਾਥੀ ਮੋਇਆ ਜਿਵਾਇਆ,	੫੭
ਪਹਿਲੀ ਉਦਾਸੀ		
੧੬.	ਪਹਿਰਾਵਾ, ਸ਼ੇਖ ਬਜੀਦ,	੫੯
੧੭.	ਬਨਾਰਸ ਵਿਚ ਚਤੁਰ ਦਾਸ	੬੦
੧੮.	ਨਾਨਕਮਤੇ ਸਿੱਧਾਂ ਨਾਲ ਗੋਸਟ	੬੩
੧੯.	ਵਣਜਾਰਿਆਂ ਦੇ ਟਾਂਡੇ	੬੫

ਗਿ:	ਸਾਖੀ	ਪੰਨਾ
੨੦.	ਪਾਲੀ ਨੂੰ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ	੬੭
੨੧.	ਮੁਹਰਾਂ ਦੇ ਕੋਲੇ ਤੇ ਸੂਲੀ ਦੀ ਸੂਲ	੬੮
੨੨.	ਠੱਗਾਂ ਦਾ ਨਿਸਤਾਰਾ	੭੧
੨੩.	ਨੂਰ ਸਾਹ ਨਿਸਤਾਰਾ	੭੮
੨੪.	ਕਲਜੁਗ	੭੯
੨੫.	ਕੀੜ ਨਗਰ	੮੩
੨੬.	ਵਸਦਾ ਰਹੇ	੮੪
੨੭.	ਉਜੜ ਜਾਵੇ	੮੪
੨੮.	ਆਸਾ ਦੇਸ, ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟ	੮੬
੨੯.	ਬਿਸੀਅਰ ਦੇਸ, ਈਡਾ ਬਾਢੀ, ਜੁਗਾਵਲੀ	੮੪
੩੦.	ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਭੁੱਖ ਗਵਾਈ	੮੫
੩੧.	ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨਾਲ ਮੇਲ	੮੬
੩੨.	ਸੇਖ ਬਿਹੁਮੁ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟ	੧੦੫
੩੩.	ਕੋਹੜੀ ਫਰੀਦ ਨਿਸਤਾਰਾ	੧੧੨
੩੪.	ਕਿੜੀਆਂ ਪਠਾਣਾਂ ਦੀਆਂ	੧੧੪
੩੫.	ਸੈਦਪੁਰ ਦੀ ਬੰਦ	੧੧੬
੩੬.	ਗੋਸ਼ਟ ਮੀਆਂ ਮਿਠਾ	੧੩੦
੩੭.	ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਨਿਸਤਾਰਾ	੧੩੫
੩੮.	ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਸੁਚ ਰਸੋਈ	੧੩੭
੩੯.	ਇਕ ਵੈਰਾਗੀ ਬਾਲਕ	੧੩੯
੪੦.	ਕਰੋੜੀਆ	੧੪੦
੪੧.	ਭਰੀਰਥ, ਮਨਸੁਖ ਤੇ ਸ਼ਿਵਨਾਭ	੧੪੨

ਗਿ:	ਸਾਖੀ	ਪੰਨਾ
	ਢੂਜੀ ਉਦਾਸੀ	
੪੨.	ਉਦਾਸੀ ਦਖਣ ਦੀ, ਸੈਦੇ ਸੀਹੋ ਤੇ ਵਰੁਣ	੧੪੯
੪੩.	ਅਨਭੀ ਸਰੇਵੜਾ	੧੫੨
੪੪.	ਕਉਡਾ ਰਾਖਸ਼	੧੫੪
੪੫.	ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ (ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ)	੧੫੬
੪੬.	ਸਿੱਧਾਂ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟ	੧੬੦
੪੭.	ਸ਼ਿਵਨਾਭ, ਪ੍ਰਾਣ ਸੰਗਲੀ	੧੬੩
੪੮.	ਬਾਢੀ ਦੀ ਝੁੱਗੀ ਢਾਠੀ	੧੬੬
	ਤੀਜੀ ਉਦਾਸੀ	
੪੯.	ਕਸ਼ਮੀਰ-ਬ੍ਰਾਹਮ ਦਾਸ ਪੰਡਤ	੧੭੦
੫੦.	ਸੁਮੇਰ ਤੇ ਅਚਲ ਪਰ ਸਿੱਧਾਂ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟ	੧੭੬
	ਚਉਥੀ ਉਦਾਸੀ	
੫੧.	ਚਉਥੀ ਉਦਾਸੀ ਪਛਮ ਦੀ, ਮੱਕਾ	੧੮੨
	ਪੰਜਵੀਂ ਉਦਾਸੀ	
੫੨.	ਸਿੱਧਾਂ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟ, ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ	੧੯੨
੫੩.	ਸ੍ਰੀ ਲਹਿਣਾ ਪ੍ਰੀਖਜਾ, ਦਾਸੀ ਤੁਲਸਾਂ	੧੯੫
੫੪.	ਲਹਿਣੇ ਤੋਂ ਅੰਗਦ	੧੯੭
੫੫.	ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਦਾ ਚਲਾਣ	੧੯੯
੫੬.	ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰਿਆਈ	੨੦੧

ਗਿ:	ਸਾਖੀ	ਪੰਨਾ
੫੭.	ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣਾ	੨੦੨
	ਅੰਤਕਾ ੧	੨੧੨
	ਅੰਤਕਾ ੨	੨੧੪
	ਅੰਤਕਾ ੩	੨੧੫
	ਅੰਤਕਾ ੪	੨੧੬
	ਅੰਤਕਾ ੫	੨੨੦

— — —

ਸਤਿਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥
੧੬੮ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

ਸਾਖੀ ਸ੍ਰੀ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਗਤੁ ਨਿਸਤਾਰਣ ਕੁ ਆਇਆ ਕਲਜੁਗ ਵਿਚ
ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਹੋਏ ਜਨਮਿਆ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਨਿਜ ਭਗਤੁ॥
ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

੧. ਅਵਤਾਰ, ਬਾਲਪਨ

ਸੰਮਤ ੧੫੨੯ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜਨਮਿਆ, ਵੈਸਾਖ ਮਾਹਿ ਤ੍ਰਿਤੀਆ, ਚਾਨਣੀ ਰਾਤਿ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ, ਪਹਰ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦੀ ਕੁ ਜਨਮਿਆ। ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੇ ਦਰਬਾਰ ਵਾਜੇ। ਤੇਤੀਸ ਕਰੋੜੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਆ ਚਉਸਠ ਜੋਗਣੀ ਬਵਜਾਹ ਬੀਰ, ਛਿਅਂ ਜਤੀਆਂ, ਚੌਰਾਸੀਆਂ ਸਿਧਾਂ, ਨਵਾਂ ਨਾਥਾਂ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਆ, ਜੋ ਵਡਾ ਭਗਤ ਜਗਤ ਨਿਸਤਾਰਣ ਕਉ ਆਇਆ: “ਇਸ ਕਉ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਜੀਐ ਜੀ”॥

ਤਬ ਕਾਲੂ ਖੱਤ੍ਰੀ ਜਾਤ ਵੇਦੀ ਤਲਵੰਡੀ ਰਾਇ ਭੋਇ ਭੱਟੀ ਕੀ ਵਸਦੀ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਆਹਾ, ਓਥੈ ਜਨਮੁ ਪਾਯਾ॥ ਵਡਾ ਹੋਆ ਤਾਂ ਲਗਾ ਬਾਲਕਾਂ ਨਾਲ ਖੇਡਣ ਪਰ ਬਾਲਕਾਂ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਦਿਸਟਿ ਅਉਰ ਆਵੇ, ਆਤਮੇ ਅਭਿਆਸੁ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕਾ ਕਰੇ। ਜਬ ਬਾਬਾ ਬਰਸਾਂ ਪੰਜਾਂ ਕਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਲਗਾ ਬਾਤਾਂ ਅਗਾਮ ਨਿਗਾਮ ਕੀਆ ਕਰਨ। ਜੋ ਕਿਛੁ ਬਾਤ ਕਰੇ ਸੋ ਸਮਝਿ ਕਰੇ, ਤਿਸਤੇ ਸਭਸੁ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾ ਹੋਇ ਆਵੈ। ਹਿੰਦੂ ਕਹਨਿ ਜੋ ਕੋਈ ਦੇਵਤਾ ਸਰੂਪ ਪੈਦਾ ਹੋਯਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਹਨਿ ਜੋ ਕੋਈ ਖੁਦਾਇ ਕਾ ਸਾਦਿਕੁ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

੨. ਪਟੀ, ਪਾਂਧਾ

ਜਬ ਬਾਬਾ ਬਰਸਾਂ ਸੱਤਾਂ ਕਾ ਹੋਇਆ ਤਬ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ 'ਨਾਨਕ! ਤੂੰ
ਪੜ੍ਹ'। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਉ ਪਾਂਧੇ ਪਾਸ ਲੈ ਗਇਆ। ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ:
'ਪਾਂਧੇ! ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਇ'। ਤਬ ਪਾਂਧੇ ਪੱਟੀ ਲਿਖ ਦਿੱਤੀ, ਅੱਖਰਾਂ ਪੈਂਤੀਸ
ਕੀ ਮੁਹਾਰਣੀ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਲਗਾ ਪੜ੍ਹਨ। ਰਾਗ ਆਸਾ ਵਿਚ ਪੱਟੀ
ਮ:੧, ਆਦਿ ਬਾਣੀ ਹੋਈ:-

ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਪਟੀ ਲਿਖੀ*
੧੯੮੮ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

ਸਸੈ ਸੋਇ ਸਿਸਟਿ ਜਿਨਿ ਸਾਜੀ ਸਭਨਾ ਸਹਿਬੁ ਏਕੁ ਭਇਆ॥
ਸੇਵਤ ਰਹੇ ਚਿਤੁ ਜਿਨ੍ਹਕਾ ਲਾਗਾ ਆਇਆ ਤਿਨ੍ਹਕਾ ਸਫਲੁ
ਭਇਆ॥੧॥ ਮਨ ਕਾਹੇ ਭੂਲੇ ਮੂੜ ਮਨਾ॥ ਜਬ ਲੇਖਾ ਦੇਵਹਿ ਬੀਰ
ਤਉ ਪੜਿਆ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥ ਈਵੜੀ ਆਦਿ ਪੁਰਖੁ ਹੈ ਦਾਤਾ ਆਪੇ
ਸਚਾ ਸੋਈ॥ ਏਨਾ ਅਖਰਾ ਮਹਿ ਜੋ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੂੜੈ ਤਿਸੁ ਸਿਰਿ
ਲੇਖੁ ਨ ਹੋਈ॥੨॥ ਉੜੈ ਉਪਮਾ ਤਾਕੀ ਕੀਜੈ ਜਾਕਾ ਅੰਤੁ ਨ
ਪਾਇਆ॥ ਸੇਵਾ ਕਰਹਿ ਸੋਈ ਫਲੁ ਪਾਵਹਿ ਜਿਨ੍ਹੀ ਸਚੁ ਕਮਾਇਆ॥੩॥
ਛੱਕੈ ਛਿਆਨੁ ਬੂੜੈ ਜੋ ਕੋਈ ਪੜ੍ਹਿਆ ਪੰਡਿਤੁ ਸੋਈ॥ ਸਰਬ ਜੀਆ
ਮਹਿ ਏਕੈ ਜਾਣੈ ਤਾ ਹਉਮੈ ਕਰੈ ਨ ਕੋਈ॥੪॥ ਕਵੈ ਕੇਸ ਪੁੰਡਰ
ਜਬ ਹੂਏ ਵਿਣੁ ਸਾਬੂਣੈ ਉਜਲਿਆ॥ ਜਮਰਾਜੇ ਕੇ ਹੋਰੂ ਆਏ
ਮਾਇਆ ਕੈ ਸੰਗਲਿ ਬੰਧਿ ਲਇਆ॥੫॥ ਖਥੈ ਖੁੰਦਕਾਰੁ ਸਾਹ
ਆਲਮੁ ਕਰਿ ਖਰੀਦਿ ਜਿਨਿ ਖਰਚੁ ਦੀਆ॥ ਬੰਧਨਿ ਜਾਕੈ ਸਭ

* ਇਹ 'ਲਿਖੀ' ਪਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਹੋਣਾ ਤੇ ਨਾਲਿ ਮਹਲਾ ੧
ਹੋਣਾ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਹੋ ਪਟੀ ਹੈ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਪਾਂਧੇ
ਦੀ ਮੁਹਾਰਣੀ ਵਾਲੀ ਪਟੀ ਪੜ੍ਹਿਆਂ, ਪਰਮਾਰਥਕ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲੀ ਪਟੀ ਆਪ
ਲਿਖੀ ਸੀ।

ਜਗੁ ਬਾਧਿਆ ਅਵਰੀ ਕਾ ਨਹੀ ਹੁਕਮੁ ਪਇਆ॥੯॥ ਗਰੈ ਗੋਇ
 ਰਾਇ ਜਿਨਿ ਛੋਡੀ ਗਲੀ ਗੋਬਿੰਦੁ ਗਰਬਿ ਭਇਆ॥ ਘੜਿ ਭਾਂਡੇ
 ਜਿਨਿ ਆਵੀ ਸਾਜੀ ਚਾੜਣ ਵਾਹੈ ਤਈ ਕੀਆ॥੧॥ ਘਘੈ ਘਾਲ
 ਸੇਵਕੁ ਜੇ ਘਾਲੈ ਸਬਦਿ ਗੁਰੂ ਕੈ ਲਾਗਿ ਰਹੈ॥ ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਜੇ ਸਮ
 ਕਰਿ ਜਾਣੈ ਸਬਦਿ ਗੁਰੂ ਕੈ ਲਾਗਿ ਰਹੈ॥ ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਜੇ ਸਮ ਕਰਿ
 ਜਾਣੈ ਇਨ ਬਿਧਿ ਸਾਹਿਬੁ ਰਮਤੁ ਰਹੈ॥੧॥ ਚਚੈ ਚਾਰਿ ਵੇਦਿ ਜਿਨਿ
 ਸਾਜੇ ਚਾਰੇ ਖਾਣੀ ਚਾਰਿ ਜੁਗਾ॥ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਜੋਗੀ ਖਾਣੀ ਭੋਗੀ
 ਪਿੜਿਆ ਪੰਡਿਤੁ ਆਪਿ ਥੀਆ॥੧॥ ਛਛੈ ਛਾਇਆ ਵਰਤੀ ਸਭ
 ਅੰਤਰਿ ਤੇਰਾ ਕੀਆ ਭਰਮੁ ਹੋਆ॥ ਭਰਮੁ ਉਪਾਇ ਭੁਲਾਈਅਨੁ
 ਆਪੇ ਤੇਰਾ ਕਰਮੁ ਹੋਆ ਤਿਨ੍ਹ ਗੁਰੂ ਮਿਲਿਆ॥੧੦॥ ਜਜੈ ਜਾਨੁ
 ਮੰਗਤ ਜਨੁ ਜਾਚੈ ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹੁ ਭੀਖੁ ਭਵਿਆ॥ ਏਕੋ ਲੇਵੈ ਏਕੋ
 ਦੇਵੈ ਅਵਰੁ ਨ ਦੂਜਾ ਮੈ ਸੁਣਿਆ॥੧੧॥ ਝੱਥੈ ਝੂਰਿ ਮਰਹੁ ਕਿਆ
 ਪ੍ਰਾਣੀ ਜੋ ਕਿਛੁ ਦੇਣਾ ਸੁ ਦੇ ਰਹਿਆ॥ ਦੇ ਦੇ ਵੇਖੈ ਹੁਕਮੁ ਚਲਾਏ
 ਜਿਉ ਜੀਆ ਕਾ ਰਿਜਕੁ ਪਇਆ॥੧੨॥ ਈਵੈ ਦਰਿ ਕਰੇ ਜਾ ਦੇਖਾ
 ਦੂਜਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ॥ ਏਕੋ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਸਭ ਥਾਈ ਏਕੁ ਵਸਿਆ
 ਮਨ ਮਾਹੀ॥੧੩॥ ਟਟੈ ਟੰਚੁ ਕਰਹੁ ਕਿਆ ਪ੍ਰਾਣੀ ਘੜੀ ਕਿ ਮੁਹਤਿ
 ਕਿ ਉਠਿ ਚਲਣਾ॥ ਜੂਐ ਜਨਮੁ ਨ ਹਾਰਹੁ ਅਪਣਾ ਭਾਜਿ ਪੜਹੁ
 ਤੁਮ ਹਰਿ ਸਰਣਾ॥੧੪॥ ਠਠੈ ਠਾਢਿ ਵਰਤੀ ਤਿਨ ਅੰਤਰਿ ਹਰਿ
 ਚਰਣੀ ਜਿਨਕਾ ਚਿਤੁ ਲਾਗਾ॥ ਚਿਤੁ ਲਾਗਾ ਸੇਈ ਜਨ ਨਿਸਤਰੇ
 ਤਉ ਪਰਸਾਦੀ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ॥੧੫॥ ਡੱਡੈ ਡੰਡੁ ਕਰਹੁ ਕਿਆ
 ਪ੍ਰਾਣੀ ਜੋ ਕਿਛੁ ਹੋਆ ਸੁ ਸਭੁ ਚਲਣਾ॥ ਤਿਸੈ ਸਰੇਵਹੁ ਤਾ ਸੁਖੁ
 ਪਾਵਹੁ ਸਰਬ ਨਿਰੰਤਰਿ ਰਵਿ ਰਹਿਆ॥੧੬॥ ਢਢੈ ਢਾਹਿ ਉਸਾਰੈ
 ਆਪੇ ਜਿਉ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਤਿਵੈ ਕਰੇ॥ ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਹੁਕਮੁ ਚਲਾਏ
 ਤਿਸੁ ਨਿਸਤਾਰੇ ਜਾਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰੇ॥੧੭॥ ਣਾਣੈ ਰਵਤੁ ਰਹੈ ਘਟ
 ਅੰਤਰਿ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਵੈ ਸੋਈ॥ ਆਪੇ ਆਪਿ ਮਿਲਾਏ ਕਰਤਾ

ਪੁਨਰਪਿ ਜਨਮੁ ਨ ਹੋਈ॥੧੮॥ ਤਤੈ ਤਾਰੂ ਭਵਜਲੁ ਹੋਆ ਤਾਕਾ
 ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਇਆ॥ ਨਾ ਤਰ ਨਾ ਤੁਲਹਾ ਹਮ ਬੂਡਸਿ ਤਾਰਿ ਲੇਹਿ
 ਤਾਰਣ ਗਾਇਆ॥੧੯॥ ਥਥੈ ਥਾਨਿ ਥਾਨਤਰਿ ਸੋਈ ਜਾਕਾ ਕੀਆ
 ਸਭੁ ਹੋਆ॥ ਕਿਆ ਭਰਮੁ ਕਿਆ ਮਾਇਆ ਕਹੀਐ ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੇ
 ਸੋਈ ਭਲਾ॥੨੦॥ ਦਦੈ ਦੋਸੁ ਨ ਦੇਉ ਕਿਸੈ ਦੋਸੁ ਕਰੰਮਾ
 ਆਪਣਿਆ॥ ਜੋ ਮੈ ਕੀਆ ਸੋ ਮੈ ਪਾਇਆ ਦੋਸੁ ਨ ਦੀਜੈ ਅਵਰ
 ਜਨਾ॥੨੧॥ ਧਧੈ ਧਾਰਿ ਕਲਾ ਜਿਨਿ ਛੋਡੀ ਹਰਿ ਚੀਜ਼ੀ ਜਿਲਿ ਰੰਗ
 ਕੀਆ॥ ਤਿਸ ਦਾ ਦੀਆ ਸਭਨੀ ਲੀਆ ਕਰਮੀ ਕਰਮੀ ਹੁਕਮੁ
 ਪਇਆ॥੨੨॥ ਨੰਨੈ ਨਾਹ ਭੋਗ ਨਿਤ ਭੋਗੈ ਨਾ ਢੀਠਾ ਨਾ
 ਸੰਮੁਲਿਆ॥ ਗਲੀ ਹਉ ਸੋਹਾਗਣਿ ਭੈਣੇ ਕੰਤੁ ਨ ਕਥਹੂੰ ਮੈ
 ਮਿਲਿਆ॥੨੩॥ ਪਪੈ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਵੇਖਣ ਕਉ ਪਰਪੇਚੁ
 ਕੀਆ॥ ਦੇਖੈ ਬੂਝੈ ਸਭ ਕਿਛੁ ਜਾਣੈ ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਰਵਿ
 ਰਹਿਆ॥੨੪॥ ਫਹੈ ਫਾਹੀ ਸਭੁ ਜਗੁ ਫਾਸਾ ਜਮ ਕੈ ਸੰਗਲਿ ਬੰਧਿ
 ਲਾਇਆ॥ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਸੇ ਨਰ ਉਬਰੇ ਜਿ ਹਰਿ ਸਰਣਾਗਤਿ
 ਭਜਿ ਪਇਆ॥੨੫॥ ਬਥੈ ਬਾਜੀ ਖੇਲਣ ਲਾਗਾ ਚਉਪੜਿ ਕੀਤੇ
 ਚਾਰ ਜੁਗਾ। ਜੀਅ ਜੰਤ ਸਭ ਸਾਰੀ ਕੀਤੇ ਪਾਸਾ ਢਾਲਣਿ ਆਪਿ
 ਲਗਾ॥੨੬॥ ਭਭੈ ਭਾਲਹਿ ਸੇ ਫਲੁ ਪਾਵਹਿ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਜਿਨ੍ਹੁ
 ਕਉ ਭਉ ਪਇਆ॥ ਮਨਮੁਖ ਫਿਰਹਿ ਨ ਚੇਤਹਿ ਮੂੜੇ ਲਖ
 ਚਉਰਸੀਹ ਫੇਰੁ ਪਇਆ॥੨੭॥ ਮੰਮੈ ਮੋਹੁ ਮਰਣੁ ਮਧੁ ਸੂਦਨੁ
 ਮਰਣੁ ਭਇਆ ਤਬ ਚੇਤਵਿਆ॥ ਕਾਇਆ ਭੀਤਰਿ ਅਵਰੇ ਪੜਿਆ
 ਮੰਮਾ ਅਖਰੁ ਵੀਸਰਿਆ॥੨੮॥ ਯਜੈ ਜਨਮੁ ਨ ਹੋਵੀ ਕਦਹੀ
 ਜੇਕਰਿ ਸਚੁ ਪਛਾਣੈ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਆਖੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੂਝੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਏਕੋ
 ਜਾਣੈ॥੨੯॥ ਰਾਰੈ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਸਬ ਅੰਤਰਿ ਜੇਤੇ ਕੀਏ ਜੰਤਾ॥
 ਜੰਤ ਉਪਾਇ ਧੰਧੈ ਸਭ ਲਾਏ ਕਰਮੁ ਹੋਆ ਤਿਨ ਨਾਮੁ ਲਾਇਆ॥੩੦॥
 ਲਲੇ ਲਾਇ ਧੰਧੈ ਜਿਨਿ ਛੋਡੀ ਮੀਠਾ ਮਾਇਆ ਮੋਹੁ ਕੀਆ॥

ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਸਮ ਕਰਿ ਸਹਣਾ ਭਾਣੈ ਤਾਕੈ ਹੁਕਮੁ ਪਇਆ॥੩੧॥
 ਵਵੈ ਵਾਸਦੇਉ ਪਰਮੇਸਰੁ ਵੇਖਣ ਕਉ ਜਿਨਿ ਵੇਸੁ ਕੀਆ॥ ਵੇਖੈ
 ਚਾਥੇ ਸਭ ਕਿਛੁ ਜਾਣੈ ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਰਵਿ ਰਹਿਆ॥੩੨॥ ਝਾੜੈ
 ਰਾੜਿ ਕਰਹਿ ਕਿਆ ਪ੍ਰਾਣੀ ਤਿਸਹਿ ਧਿਆਵਹੁ ਜਿ ਅਮਰੁ ਹੋਆ॥
 ਤਿਸਹਿ ਧਿਆਵਹੁ ਸਚਿ ਸਮਾਵਹੁ ਓਸੁ ਵਿਟਹੁ ਕੁਰਬਾਣੁ ਕੀਆ॥੩੩॥
 ਹਹੈ ਹੋਰੁ ਨ ਕੋਈ ਦਾਤਾ ਜੀਅ(* ਉਪਾਇ ਜਿਨਿ ਰਿਜਕੁ ਦੀਆ॥
 ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵਹੁ ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਸਮਾਵਹੁ ਅਨਦਿਨੁ ਲਾਹਾ ਹਰਿ
 ਨਾਮੁ ਲੀਆ॥੩੪॥ ਆਇੜੈ ਆਪਿ ਕਰੇ ਜਿਨਿ ਛੋਡੀ ਜੋ ਕਿਛੁ
 ਕਰਣਾ ਸੁ ਕਰਿ ਰਹਿਆ॥ ਕਰੇ ਕਰਾਏ ਸਭ ਕਿਛੁ ਜਾਣੈ ਨਾਨਕ
 ਸਾਇਰ ਇਵ ਕਹਿਆ॥੩੫॥੧॥ (ਪੰਨਾ ੪੩੨-੩੪)

ਤਥ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਇਕ ਦਿਨ ਪੜ੍ਹਿਆ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਚੁਪ ਕਰ
 ਰਹਿਆ। ਜਾਂ ਚੁਪ ਕਰ ਰਹਿਆ ਤਾਂ ਪਾਂਧੇ ਪੁਛਿਆ: ‘ਨਾਨਕ! ਤੂੰ ਪੜ੍ਹਦਾ
 ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ? ’ਤਥ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ: ‘ਪਾਂਧਾ! ਤੂੰ ਕੁਛ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈਂ
 ਜੋ ਮੇਰੇ ਤਾਈ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਹੈਂ?’ ਤਥ ਪਾਂਧੇ ਕਹਿਆ, ‘ਮੈਂ ਸਭੇ ਕਿਛੁ ਪੜ੍ਹਿਆ
 ਹਾਂ ਜੋ ਕਿਛ ਹੈ, ਬੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹਾਂ, ਜਮਾ, ਖਰਚ, ਰੋਜ਼ ਨਾਵਾਂ,
 ਖਾਤਾ, ਲੇਖਾ, ਮੈਂ ਸਭ ਕਿਛੁ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹਾਂ’। ਤਥ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ‘ਪਾਂਧਾ!
 ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹੇ ਗਲ ਫਾਰੇ ਪਾਉਂਦੇ ਹੈਨ, ਇਹ ਜੋ ਪੜ੍ਹਨਾ ਹੈ ਸਭ ਬਾਦ ਹੈ’।
 ਤਥ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਇਹ ਸਬਦ ਉਠਾਇਆ, ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਵਿਚ ਮਹਲੁ ੧

ਜਾਲਿ ਮੇਹੁ ਘਸਿ ਮਸੁ ਕਰਿ ਮਤਿ ਕਾਗਦੁ ਕਰਿ ਸਾਰੁ॥

* ਵਲੈਤ ਵਾਲੇ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਇਥੋਂ ਅਗੇ ਦੋ ਪੱਤਰੇ ਹਨ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਇਬਾਰਤ ਅਗੇ
 “ਉਪਾਇ...ਤੇ ਨੀਸਾਣੁ॥੧॥ਰਹਾਉ॥” (ਪੰਨਾ-੨੨) ਤੱਕ ਇਥੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਉਹ
 ਉਸ ਨੁਸਖੇ ਤੋਂ ਲੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਹਾਫਜ਼ਾਬਾਦ ਵਾਲੀ ਦਾ ਉਤਾਰਾ ਹੈ।

ਭਾਉ ਕਲਮ ਕਰਿ ਚਿਤੁ ਲੇਖਾਰੀ ਗੁਰ ਪੁਛਿ ਲਿਖੁ ਬੀਚਾਰੁ ॥
 ਲਿਖੁ ਨਾਮੁ ਸਾਲਾਹ ਲਿਖੁ ਲਿਖੁ ਅੰਤ ਨ ਪਾਰਾਵਾਰੁ ॥੧॥
 ਬਾਬਾ ਏਹੁ ਲੇਖਾ ਲਿਖਿ ਜਾਣੁ ॥ ਜਿਥੈ ਲੇਖਾ ਮੰਗੀਐ ਤਿਥੈ ਹੋਇ
 ਸਚਾ ਨੀਸਾਣੁ ॥੧॥) (ਪੰਨਾ ੧੯)

^੧ {ਤਬ ਗੁਰੂ ਕਹਿਆ: ‘ਹੇ ਪੰਡਿਤ! ਹੋਰਿ ਜਿਤਨਾ ਪੜਿਣਾ ਸੁਣਿਨਾ
 ਸਭੁ ਬਾਦਿ ਹੈ। ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰਿ ਕੇ ਨਾਮਿ ਸਭ ਬਾਦਿ ਹੈ। ‘ਤਬਿ ਪਾਂਧੇ
 ਕਹਿਆ: ‘ਨਾਨਕੁ ਹੋਰੁ ਪੜਿਣਾ ਮੇਰੇ ਤਾਈ ਬਤਾਈ ਵਿਖਾ ਜਿਤੁ ਪੜਿਐ
 ਛੁਟੀਦਾ ਹੈ।’ ਤਬਿ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ: ‘ਸੁਣਿ ਹੇ ਸੁਆਮੀ! ਇਹੁ ਜੁ
 ਸੰਸਾਰਿ ਕਾ ਪੜਿਆ ਹੈ ਐਸਾ ਹੈ; ਜੋ ਮਸੁ ਦੀਵੇ ਕੀ ਅਰੁ ਕਾਰਾਦੁ ਸਲੀ
 ਕਾ ਅਰ ਕਲਮ ਕਾਨੇ ਕੀ ਅਰੁ ਮਨੁ ਲਿਖਣਹਾਰੁ ਅਰ ਲਿਖਿਆ ਸੋ ਕਿਆ
 ਲਿਖਿਆ? ਮਾਇਆ ਕਾ ਜੰਜਾਲੁ ਲਿਖਿਆ। ਜਿਤੁ ਲਿਖਿਐ ਸਭ ਵਿਕਾਰ
 ਹੋਵਨਿ। ਓਹੁ ਜਿ ਲਿਖਣੁ ਸਭੁ ਸਚਿ ਕਾ ਹੈ ਸੋ ਐਸਾ ਹੈ: ਜੋ ਮਾਇਆ
 ਕਾ ਮੌਹੁ ਜਾਲਿ ਕਰਿ ਮਸੁ ਕਰੀਐ ਅਰ ਤਪਸਿਆ ਕਾਰਾਦੁ ਕਰੀਐ। ਅਰੁ
 ਜੋ ਕਛੁ ਇਛਿਆ ਅੰਤੁ ਕਛੁ ਭਾਉ ਹੈ ਤਿਸਕੀ ਕਲਮ ਕਰੀਐ। ਅਰ ਚਿਤੁ
 ਲਿਖਣਹਾਰ ਕਰਹੁ ਅਰ ਲਿਖੀਐ; ਸੋ ਕਿਆ ਲਿਖੀਐ?^੨ (ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ
 ਨਾਮੁ ਲਿਖੀਐ, ਸਲਾਹ ਲਿਖੀਐ, ਜਿਤੁ ਲਿਖੇ ਸਭ ਵਿਕਾਰ ਮਿਟਿ ਜਾਹਿ।
 ਬੇਅੰਤ ਸੋਭਾ ਲਿਖੇ, ਜੈਤੁ ਲਿਖੇ ਤਨ ਸੁਖੀ ਹੋਇ। ਤਿਸਕਾ ਅੰਤੁ ਪਾਰਾਵਾਰੁ
 ਕਿਛੁ ਪਾਯਾ ਨਹੀਂ ਜਾਤਾ।)}

੧. ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਦਾ ਟੀਕਾ ਦੋ ਗ੍ਰੰਥ ਪੱਤ੍ਰਿਆਂ ਵਿਚ ਗਿਆ ਹੈ
 ਤੇ ਹਾਫਜ਼ਾਬਾਦ ਵਾਲੇ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ “ਤਬ ਗੁਰੂ...ਤੋਂ...ਪਾਯਾ ਨਹੀਂ ਜਾਤਾ” - ਤੱਕ
 ਦਾ ਸਾਰੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪਠ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਏਹ ਸਤਰਾਂ ‘ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ’
 ਵਾਲੇ ਨੁਸਖੇ ਤੋਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅਗੇ ਵਲੈਤ ਵਾਲੀ ਪੇਖੀ ਦਾ ਪਾਠ
 ਚੱਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

੨. ਇਥੋਂ ਅਗੇ ਵਲੈਤ ਵਾਲੀ ਪੇਖੀ ਦਾ ਪਾਠ ਚੱਲ ਪਿਆ।

‘ਹੋ ਪੰਡਤਾ! ਜੇ ਇਹ ਲੇਖਾ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹ ਅਰ ਮੁਝ ਕਉ
ਭੀ ਪੜ੍ਹਾਇ। ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਨਾ ਪੜ੍ਹਾਇ। ਸੁਣ ਹੋ ਪੰਡਤਾ! ਜਹਾਂ ਇਹ ਤੇਰਾ
ਜੀਉ ਜਾਵੇਗਾ, ਤਹਾਂ ਤੇਰੇ ਹੱਥ ਇਹ ਪੜਨਾ ਨੀਸਾਣੁ ਹੋਵੇਗਾ, ਤੇਰੇ ਨਜ਼ੀਕ
ਜਮ ਕਾਲ ਨਾ ਆਵੇਗਾ।’

ਤਬ ਉਨ ਪੰਡਤ ਕਹਿਆ: ‘ਏ ਨਾਨਕ! ਇਹ ਬਾਤਾਂ ਤੈਂ ਕਿਸ ਤੇ
ਪਾਈਆਂ ਹਨ? ਪਰ ਸੁਣ ਹੋ ਨਾਨਕ! ਏਹੁ ਜੁ ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਨਾਮ ਲੇਤੇ
ਹੈਂ ਤਿਨ ਕਉ ਕਵਨ ਫਲ ਲਗਤੇ ਹੈਂ?’ ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੂਜੀ ਪਉੜੀ
ਕਹੀ:-

ਜਿਥੈ ਮਿਲਹਿ ਵਡਿਆਈਆ ਸਦ ਖੁਸ਼ੀਆ ਸਦ ਚਾਉ॥

ਤਿਨ ਮੁਖਿ ਟਿਕੇ ਨਿਕਲਹਿ ਜਿਨ ਮਨਿ ਸਚਾ ਨਾਉ॥

ਕਰਮਿ ਮਿਲੈ ਤਾਂ ਪਾਈਐ ਨਾਹੀ ਗਲੀ ਵਾਉ ਦੁਆਉ॥੨॥

(ਪੰਨਾ ੧੬)

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ: ‘ਸੁਣਿ ਹੋ ਪੰਡਿਤਾ! ਜਹਾਂ ਏਹੁ
ਤੇਰਾ ਜੀਉ ਜਾਵੇਗਾ ਤਹਾ ਇਸ ਪਰਮੇਸਰ ਸਿਮਰਣ ਕਾ ਏਹੁ ਪੁੰਨ ਹੋਵੇਗਾ
ਜੋ ਸਦਾ ਸਦਾ ਖੁਸ਼ੀਆਂ, ਨਿਤ ਨਿਤ ਅਨੰਦ ਮਹਾ ਮੰਗਲ ਨਿਧਾਨ ਪਰਾਪਤਿ
ਹੋਵਹਿੰਗੇ। ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾ ਮਨਿ ਬਚ ਕਰਮਿ ਕਰਕੇ ਸਿਮਰਿਆ ਹੈ। ਅਰੁ
ਉਪਾਇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਗਲੀ ਪਰਮੇਸਰੁ ਲੀਆ ਨਹੀਂ ਜਾਤਾ।’ ਤਥਿ ਓਹੁ
ਪੰਡਿਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇ ਗਹਿਆ। ਫਿਰਿ ਉਨਿ ਪੰਡਤੁ ਕਹਿਆ: ‘ਏ ਨਾਨਕ!
ਏਹੁ ਜੋ ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲੇਤੇ ਹੈਂ ਤਿਨ ਕਉ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਤਾ,
ਉਨ ਕਉ ਤਾਂ ਰੋਟੀਆਂ ਭੀ ਨਾਹੀਂ ਜੁੜਿ ਆਵਤੀਆਂ, ਅਰੁ ਇਕ ਜੋ
ਪਾਤਸਾਹਿ ਕਰਦੇ ਹੈਨਿ, ਸੌ ਬੁਰਿਆਈਆਂ ਭੀ ਕਰਦੇ ਹੈਨਿ ਅਰੁ ਪਰਮੇਸਰੁ
ਭੀ ਨਾਹੀਂ ਸਿਮਰਦੇ; ਕਹੁ ਦੇਖਾ ਉਨਿ ਕਵਨ ਪਾਪ ਕੀਤੇ ਹੈਨਿ ਜੋ
ਪਾਤਸਾਹਿ ਭੀ ਡਰਹਿ ਅਰੁ ਪਰਮੇਸਰ ਤੇ ਭੀ ਨਾ ਡਰਹਿ?’ ਤਬ ਫਿਰ
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੀਜੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ:-

‘ਇਕਿ ਆਵਹਿ ਇਕਿ ਜਾਹਿ ਉਠਿ ਰਖੀਅਹਿ ਨਾਵ ਸਲਾਰ॥
 ਇਕਿ ਉਪਏ ਮੰਗਤੇ ਇਕਨਾ ਵੱਡੇ ਦਰਵਾਰ॥
 ਅਗੈ ਗਇਆ ਜਾਣੀਐ ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਵੇਕਾਰ॥੩॥’ (ਪੰਨਾ ੧੬)

ਤਥ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ: ‘ਸੁਣ ਹੋ ਪੰਡਤ! ਇਕ ਆਵਤੇ ਹੈਂ, ਇਕ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਇਕ ਸਾਹ ਹੈਂ, ਇਕ ਪਾਤਸਾਹ ਹੈਂ, ਇਕ ਉਨਕੇ ਆਗੈ ਭਿਖਿਆ ਮੰਗਿ ਮੰਗਿ ਖਾਤੇ ਹੈਂ, ਪਰ ਸੁਣਿ ਹੋ ਪੰਡਿਤ! ਜੋ ਉਹਾਂ ਆਗੇ ਜਾਵਹਿਗੇ, ਅਰੁ ਜੁ ਈਹਾਂ ਸੁਖੁ ਕਰਤੇ ਹੈਂ, ਪਰਮੇਸਰ ਨਹੀਂ ਸਿਮਰਤੇ ਉਨ ਕਉ ਐਸੀ ਸਜਾਇ ਮਿਲੈਗੀ, ਜੈਸੀ ਕਪੜੇ ਕਉ ਧੋਬੀ ਦੇਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਤਿਲਾਂ ਕਉ ਤੇਲੀ ਦੇਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਨਰਕ ਕੁੱਡੇ ਮਿਲਹਿਗੇ। ਅਰੁ ਜੋ ਪਰਮੇਸਰ ਕਉ ਸਿਮਰਤੇ ਹੈਂ, ਅਰੁ ਭਿਖਿਆ ਮੰਗਿ ਮੰਗਿ ਖਾਤੇ ਹੈਂ, ਉਨ ਕਉ ਦਰਗਾਹ ਵਡਿਆਈਆਂ ਮਿਲਹਿਗੀਆਂ’। ਤਥ ਪੰਡਿਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇ ਗਇਆ, ਕਹਿਓਸੁ: ‘ਏਹੁ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਭਗਤ ਹੈ’। ਤਥ ਫਿਰਿ ਪੰਡਿਤ ਕਹਿਆ: ‘ਨਾਨਕ! ਤੂ ਐਸੀ ਬਾਤ ਕਰਦਾ ਹੈਂ, ਸੋ ਕਿਉ ਕਰਦਾ ਹੈਂ? ਅਜੇ ਤਾਂ ਬਾਲਕ ਹੈਂ। ਕੁਛ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਕੁਟੰਬ ਕਾ ਸੁਖੁ ਦੇਖ, ਅਜੇ ਤੇਰਾ ਕਿਥੇ ਓੜਕ ਹੈਂ। ਤਥ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਚਉਥੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ:

“ਤੈ ਤੇਰੈ ਡਰੁ ਅਗਲਾ ਖਪਿ ਖਪਿ ਛਿਜੈ ਦੇਹ॥
 ਨਾਵ ਜਿਨਾ ਸੁਲਤਾਨ ਖਾਨ ਹੋਦੇ ਡਿਠੇ ਖੇਹ॥
 ਨਾਨਕ ਉਠੀ ਚਲਿਆ ਸਭਿ ਕੁੜੈ ਤੁਟੈ ਨੇਹ॥੪॥੬॥” (ਪੰਨਾ ੧੬)

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ:-

‘ਸੁਣ ਹੋ ਪੰਡਿਤ! ਓਸੁ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਐਸਾ ਡਰੁ ਹੈ ਜੋ ਮੇਰੀ ਦੇਹ ਭੈਮਾਨੁ ਹੋਇ ਗਈ ਹੈ। ਜੋ ਈਹਾਂ ਖਾਨ ਸੁਲਤਾਨ ਕਹਾਇਦੇ ਥੇ ਸੋ ਭੀ ਮਰਿ ਖਾਕ ਹੋਇ ਗਏ। ਜਿਨਕਾ ਅਮਰ ਮਨੀਤਾ ਥਾ, ਜਿਨਕੈ ਡਰਿ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਭੈਮਾਨ ਹੋਤੀ ਥੀ ਸੋ ਭੀ ਮਰਿ ਖਾਕ ਹੋਇ ਗਏ। ਸੁਣ ਹੋ ਪੰਡਿਤਾ! ਮੈਂ ਕੂੜਾ ਨੇਹੁ ਕਿਸ ਸੌਂ ਕਰਉਂ, ਹਮ ਭੀ ਉਠਿ ਜਾਹਿੰਗੇ, ਖਾਕ ਦਰ ਖਾਕ

ਹੋਇ ਜਾਹਿੰਗੇ, ਹਮ ਤਿਸਕੀ (ਬੰਦਰੀ ਕਰਹਿੰਗੇ ਜੇ ਜੀਅ ਲਈਗਾ ਫਿਰਿ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਸਉਂ) ਕੂੜਾ ਨੇਹੁ ਕਿਆ ਕਰਹਿੰ ?'

ਤਥ ਪੰਡਿਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇ ਗਇਆ, ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਤੇਸੁ, ਜੇ ਕੋਈ ਪੂਰਾ ਹੈ: 'ਜੇ ਤੇਰੇ ਆਤਮੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਸੋ ਕਰਿ'। ਤਥ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਘਰਿ ਆਇਕੈ ਬੈਠ ਰਹਿਆ। ਬੋਲੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

੩. ਕੁੜਮਾਈ, ਵਿਆਹ

ਆਗਿਆ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੀ ਹੋਈ ਜੇ ਕਿਰਤਿ ਕਛੁ ਨ ਕਰੈ। ਜੇ ਬੈਠੇ ਤਾਂ ਬੈਠਾ ਹੀ ਰਹੈ, ਜਾਂ ਸੌਵੇਂ ਤਾਂ ਸੋਇਆ ਹੀ ਰਹੈ। ਫਕੀਰਾਂ ਨਾਲਿ ਮਜਲਸ ਕਰੈ। ਬਾਬਾ ਕਾਲੂ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇ ਗਇਆ, ਕਹਿਆ ਸੁ 'ਨਾਨਕ! ਤੂੰ ਇਵੈ ਰਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਹੋਵੈ ?'

ਜਥ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਰਸਾਂ ਨਵਾਂ ਕਾ ਹੋਆ ਤਬਿ ਫਿਰਿ (ੴਤੋਰਕੀ ਪੜ੍ਹਨ ਪਾਇਆ। ਵਤ ਘਰਿ ਬਹਿ ਗਇਆ, ਦਿਲ ਦੀ ਖਬਰ ਗਲ ਕਿਸੈ ਨਾਲ ਕਰੈ ਨਹੀਂ। ਤਥ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਆਖਿਆ 'ਕਾਲੂ! ਇਸਦਾ ਵਿਵਾਹ ਕਰ'। ਤਥ ਕਾਲੂ ਉਠ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਚਿਤਵਨੀ ਕੀਤੀਆਸੁ ਜੇ ਕਿਵੇਂ ਕੁੜਮਾਈ ਹੋਵੈ। ਤਦ ਮੂਲਾ ਖੱਡੀ ਜਾਤਿ ਚੋਣਾ ਤਿਸਦੇ ਘਰ ਕੁੜਮਾਈ ਹੋਈ।

੧. ਇਥੇ ਹਾਬਾਨੁ: ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਇਬਾਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਫੋਟੇ ਦੇ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਹਾਸ਼ੀਏ ਛਿਜੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅੱਖਰ ਨਹੀਂ ਆਏ। ਇਹ ਪਾਠ-ਬੰਦਰੀ ਕਰਹਿੰਗੇ ਜੋ-ਤੌਂ-ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਸਉਂ-ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਵਾਲੀ ਪੇਖੀ ਤੋਂ ਪਾਏ ਹਨ।
੨. ਏਥੋਂ ਅੱਗੇ ਵਲੈਤ ਵਾਲੇ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਦੋ ਪਤਰੇ ਹੈਨ ਨਹੀਂ, ਹਾਫਜ਼ਾਬਾਦ ਵਾਲੇ ਨੁਸਖੇ ਦੇ ਉਤਾਰੇ ਤੋਂ ਦੋ ਪਤਰੇ ਦੀ ਇਬਾਰਤ-'ਤੋਰਕੀ ਪੜ੍ਹਨ...ਤੋਂ ਓਥੇ ਕਿਛੁ ਨਹੀਂ ਉਜ਼ੱਜ਼ਿਆ"-ਪੰਨਾ ੨੭) ਤਕ ਏਥੇ ਪਾਈ ਹੈ।
੩. ਪਿਛਲੇਰੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਵਿਵਾਹ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ ਜਾ ਕੇ ਹੋਯਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵਿਆਹ ਇਥੇ ਹੀ ਹੋਇਆ ਦੱਸਿਆ ਹੈ।

ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬਰਸਾਂ ਬਾਰਾਂ ਕਾ ਹੋਇਆ ਤਬ ਵੀਵਾਹਿਆ। ਬਾਬਾ ਲੱਗਾ ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਕਿਰਤ ਕਰਣ, ਪਰ ਚਿਤ ਕਿਸੈ ਨਾਲ ਲਾਏ ਨਾਹੀਂ, ਘਰ ਦੀ ਖਬਰ ਲਾਏ ਨਾਹੀਂ, ਘਰ ਦੇ ਆਦਮੀ ਆਖਣ : ‘ਜੇ ਅੱਜ ਕਲ ਛਕੀਰਾਂ ਨਾਲ ਉਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ’। ਬੋਲੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

੪. ਖੇਤ ਹਰਿਆ

ਤਬ ਆਗਿਆ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਹੋਈ, ਜੋ ਇਕ ਦਿਨ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ : ‘ਨਾਨਕ ਇਹ ਘਰ ਦੀਆਂ ਮਹੀਂ ਹਨ ਤੂੰ ਚਾਰ ਲੈ ਆਉ’। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਹੀਂ ਲੈ ਕਰ ਬਾਹਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਚਰਾਇ ਲੈ ਆਇਆ। ਫਿਰ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਗਇਆ ਤਾਂ ਮਹੀਂ ਛੱਡਕੇ ਕਣਕ ਦੇ ਬੰਨੇ ਪੈ ਸੁੱਤਾ, ਤਬ ਮਹੀਂ ਜਾਇ ਕਣਕ ਨੂੰ ਪਈਆਂ, ਤਬ ਕਣਕ ਉਜਾੜ ਦੂਰ ਕੀਤੀ। ਤਬ ਇਕ ਭੱਟੀ ਥਾ ਕਣਕ ਦਾ ਖਾਂਵਦਾ। ਉਹ ਆਇ ਗਇਆ; ਉਨ ਭੱਟੀ ਕਹਿਆ : ‘ਭਾਈ ਵੇ! ਤੂੰ ਜੋ ਖੇਤ ਉਜਾੜਿਆ ਹੈ, ਸੋ ਕਿਉ ਉਜਾੜਿਆ ਹੈ? ਇਸ ਉਜਾੜੇ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਹ’। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ‘ਭਾਈ ਵੇ! ਤੇਰਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀਂ ਉਜਾੜਿਆ! ਕਿਆ ਹੋਇਆ ਜਿ ਕਿਸੈ ਮਹੀਂ ਮੂੰਹ ਪਾਇਆ? ਖੁਦਾਇ ਇਸੈ ਵਿਚ ਬਰਕਤ ਘੱਤਸੀ’। ਤਾਂ ਭੀ ਉਹ ਰਹੈ ਨਾਹੀਂ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਾਲ ਲੱਗਾ ਲੜਨ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਭੱਟੀ ਝਗੜਦੇ ਝਗੜਦੇ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਪਾਸ ਆਇ ਖੜੇ ਹੋਏ, ਤਬ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਕਹਿਆ : ‘ਏਹ ਦਿਵਾਨਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਸਦਾਵਹੁ’। ਤਬ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਸਦਾਇਆ। ਤਬ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਆਖਿਆ : ‘ਕਾਲੂ ਇਸ ਪੜ੍ਹ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਦਾ ਕਿਉ ਨਾਹੀਂ, ਜੋ ਪਰਾਈ ਖੇਤੀ ਉਜਾੜ ਆਇਆ ਹੈ? ਭਲਾ ਦਿਵਾਨਾ ਕਰ ਛਡਿਆ ਆਹੀ। ਭਾਈ ਵੇ! ਏਹ ਉਜਾੜਾ ਜਾਇ ਭਰ ਦੇਹ, ਨਾਹੀਂ ਤਾਂ ਤੁਰਕਾਂ ਪਾਸ ਜਾਇ ਖੜਾ ਹੋਸੀਆ’। ਤਬ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ, ‘ਜੀ ਮੈਂ ਕਿਆ ਕਰੀਂ? ਏਹ ਅਜੈ ਭੀ ਦਿਵਾਨਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ’। ਤਬ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ

ਆਖਿਆ, ‘ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਤਾਈਂ ਗੁਨਾਹ ਬਖਸ਼ਿਆ, ਪਰ ਤੂੰ ਇਸਦਾ ਉਜਾੜਾ ਭਰ ਦੇਹ’। ਤਬਿ ਨਾਨਕੁ ਮਹੀਨੇ ਤਿੰਨ ਤਾਈ ਖਾਵੈ ਪੀਵੈ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ: ‘ਜਾਇ ਦੇਖਹੁ, ਓਥੈ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਉਜ਼ਾੜਿਆ’।)

ਤਬ ਭੱਟੀ ਕਹਿਆ: ‘ਜੀ ਮੇਰਾ ਖੇਤੁ ਉਜ਼ਾੜਿਆ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਤਪਾਵਸੁ ਕਰਿ, ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੁਰਕਾਂ ਪਾਸ ਵੈਂਦਾ ਹਾਂ’। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ: ‘ਦੀਵਾਨ ਸਲਾਮਤਿ! ਜੇ ਹਿਰੁ ਪਠਾ ਰੁੜਿਕਾ ਟੁਕਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜਬਾਬੁ ਕਰਣਾ, ਪਰੁ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਆਦਮੀ ਭੇਜਿ ਕਰਿ ਦੇਖਹੁ’। ਤਬ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਆਪਣੇ ਪਿਆਦੇ ਭੇਜੇ! ਜੋ ਉਹਾਂ ਆਦਮੀ ਜਾਵਨਿ ਤਾਂ (ਖੇਤੀ ਸਬੂਤ ਖੜੀ ਹੈ*), ਇਕ ਪਠਾ ਖੇਤੀ ਦਾ ਉਜ਼ਾੜਿਆ ਨਾਹੀਂ ਤਬ ਬਾਬੇ ਸਬਦ ਉਚਾਰਣ ਕੀਤਾ:-

ਸੁਹੀ ਮਹਲਾ ੧

ਜੋਰੀ ਹੋਵੇ ਜੋਗਵੈ ਭੋਰੀ ਹੋਵੈ ਖਾਇ॥

ਤਪੀਆ ਹੋਵੈ ਤਪੁ ਕਰੈ ਤੀਰਖਿ ਮਲਿ ਮਲਿ ਨਾਇ॥੧॥

ਤੇਰਾ ਸਦੜਾ ਸੁਣੀਜੈ ਭਾਈ ਜੇ ਕੋ ਬਹੇ ਅਲਾਇ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਜੈਸਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ ਜੋ ਖਟੈ ਸ੍ਰੇ ਖਾਇ॥

ਅਗੈ ਪੁਛ ਨ ਹੋਵਈ ਜੋ ਸਣੁ ਨੀਸਾਣੈ ਜਾਇ॥੨॥

ਤੈਸੇ ਜੈਸਾ ਕਾਢੀਐ ਜੈਸੀ ਕਾਰ ਕਮਾਇ॥

ਜੇ ਦਮੁ ਚਿੰਤਿ ਨ ਆਵਈ ਸੋ ਦਮੁ ਬਿਰਥਾ ਜਾਇ॥੩॥

ਇਹੁ ਤਨੁ ਵੇਚੀ ਬੈ ਕਰੀ ਜੇ ਕੋ ਲਏ ਵਿਕਾਇ॥

ਨਾਨਕ ਕੰਮਿ ਨ ਆਵਈ ਜਿਤੁ ਤਨਿ ਨਾਹੀ ਸਚਾ ਨਾਉ॥੪॥

(ਪੰਨਾ ੨੩੦)

ਤਬਿ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਉਸ ਭੱਟੀ ਕਉ ਝੂਠਾ ਕੀਤਾ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ ਅੜੈ ਕਾਲੂ ਦੇਵੈ ਘਰਿ ਆਏ।

* ਏਥੇ ਵਲੈਤ ਵਾਲੇ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਇਕ ਸਤਰ ਮਿਟੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਹ ਪਠ:-“ਖੇਤੀ ਸਬੂਤ ਖੜੀ ਹੈ-” ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਦੇ ਨੁਸਖੇ ਤੋਂ ਲੀਤਾ ਹੈ।

ਪ. ਬਿਛੁ ਦੀ ਛਾਂ ਨਾ ਫਿਰੀ

ਤਬਿ ਆਗਿਆ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਹੋਈ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਘਰਿ ਦੁਇ ਬੇਟੇ ਹੋਏ: ਲਖਮੀਦਾਸ ਤੇ ਸ੍ਰੀਚੰਦੁ। ਪਰੁ ਬਾਬੇ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਮਿਟੈ ਨਾਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰੁਖੀ ਬਿਰਖੀ ਜਾਇ ਉਦਾਸੁ ਰਹੈ॥ ਤਬਿ ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਜਾਇ ਕਰਿ ਬਾਗ ਵਿਚ ਸੁਤਾ, ਫਿਰਿ ਦਿਨੁ ਲਥਾ ਉਠੇ ਨਾਹੀਂ। ਤਬ ਰਾਇਬੁਲਾਰ ਦੇਵ ਭੱਟੀ ਸਿਕਾਰਿ ਚਜ਼ਿਆ ਥਾ, ਆਉਂਦਾ ਆਉਂਦਾ ਜਾ ਬਾਗ ਵਿਚ ਆਵੈ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਦਰਖਤ ਹੋਠਿ ਸੁੱਤਾ ਪਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਜਾਂ ਦੇਖੈ ਤਾਂ ਹੋਰਨਾਂ ਦਰਖਤਾਂ ਦੀ ਛਾਇਆ ਚਲਿ ਗਈ ਹੈ, ਅਰੁ ਇਸੁ ਦਰਖਤ ਦਾ ਪ੍ਰਛਾਵਾਂ ਖੜਾ ਹੈ। ਤਬ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਆਖਿਆ, ‘ਇਸਨੂੰ ਜਗਾਇਹੁ’। ਜਬ ਉਠਾਇਆ, ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਦਾ ਪੁੜ੍ਹ ਹੈ। ਤਬਿ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਆਖਿਆ, ‘ਯਾਰੇ! ਕੱਲ ਵਾਲੀ¹ ਵੀ ਗਲਿ ਡਿਠੀ ਹੈ, ਅਰ ਏਹੁ ਭੀ ਦੇਖਹੁ, ਏਹ ਖਾਲੀ ਨਾਹੀ’। ਤਬਿ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਭੱਟੀ ਘਰਿ ਆਇਆ। ਆਇ ਕਰਿ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਸਦਾਇਓਸੁ, ਅਰੁ ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਕਾਲੂ! ਮਤੁ ਇਸੁ ਪੁੜ੍ਹ ਨੋ ਫਿਟੁ ਮਾਰ ਦੇਂਦਾ ਹੋਵੇਂ, ਇਹ ਮਹਾਂਪੁਰਖੁ ਹੈ; ਇਸ ਦਾ ਸਦਕਾ ਮੇਰਾ ਸਹਰੁ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਕਾਲੂ ਤੂੰ ਭੀ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਆ², ਅਤੇ ਮੈਂ ਭੀ ਨਿਹਾਲੁ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਦੇ ਸਹਰ ਵਿਚਿ ਇਹੁ ਪੈਦਾ ਹੋਆ ਹੈ’। ਤਬਿ ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ, ‘ਜੀ ਖੁਦਾਇ ਦੀਆ ਖੁਦਾਇ ਹੀ ਜਾਣੈ।’ ਕਾਲੂ ਘਰਿ ਆਇਆ।

1. ਹਾ:ਬਾ: ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਪਾਠ ‘ਅਗਲੀ ਗਲ’ ਹੈ।

2. ਇਸ ਥਾਵੇਂ ਹਾ:ਬਾ: ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਏਹ ਅਖਰ:- ‘ਜੇ ਤੇਰਾ ਪੁੜ੍ਹ ਹੈ’-ਹੋਰ ਥੀ ਵਾਧੂ ਹੈਨ।

੬. ਖੇਤੀ, ਵਣਜ, ਸਉਦਾਗਰੀ, ਚਾਕਰੀ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਨਾਲ ਮਜ਼ਲਸਿ ਕਰੈ। ਹੋਰੁ ਕਿਸੇ ਨਾਲਿ ਗਲ ਕਰੈ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਸਬ ਪਰਵਾਰ ਦੁਖਿਆ। ਆਖਨਿ: ‘ਜੋ ਏਹੁ ਕਮਲਾ ਹੋਆ ਹੈ’। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਮਾਤਾ ਆਈ ਉਸ ਆਖਿਆ: ‘ਬੇਟਾ! ਤੁਧੁ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਨਾਲ ਬੈਠਿਆਂ ਸਰਦੀ ਨਾਹੀ, ਤੈਨੂੰ ਘਰੁ ਬਾਰੁ ਹੋਇਆ, ਪੀਅਂ ਪੁੜ੍ਹ ਹੋਏ, ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਭੀ ਕਰਿ। ਨਿਤ ਨਿਤ ਭਲੇਰੀਆਂ ਗਲਾਂ ਡਿੱਡਿ, ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕ ਹਸਦੇ ਹੈਨਿ, ਜੋ ਕਾਲੂ ਦਾ ਪੁੜ੍ਹ ਮਾਖੂਟੂ ਹੋਆ ਹੈ’। ਜਾਂ ਏਹੁ ਗੱਲਾਂ ਮਾਤਾ ਆਖੀਆਂ, ਪਰੁ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਦਿਲਿ ਕਾਈ ਲਗੀਆਂ ਨਾਹੀ। ਫਿਕਰਵਾਨੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਪੈ ਰਹਿਆ। ਜਿਉਂ ਪਇਆ, ਤਿਉਂ ਦਿਹਾਰੇ ਚਾਰਿ ਗੁਜਰਿ ਗਏ ਜਾਂ ਮਲਿ ਚੁਕੀ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਸੁ ਪਾਸਿ ਆਈ। ਉਨਿ ਆਖਿਆ: ‘ਸਸੁ! ਤੂ ਕਿਆ ਬੈਠੀ ਹੈ? ਜਿਸ ਦਾ ਪੁੜ੍ਹ ਪਇਆ ਹੈ, ਚਉਥਾ ਦਿਹਾੜਾ ਹੋਆ ਹੈ। ਖਾਂਦਾ ਪੰਦਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ’। ਤਬ ਮਾਤਾ ਆਈ, ਉਨਿ ਆਖਿਆ: ‘ਬੇਟਾ! ਤੁਧੁ ਪਇਆਂ ਬਣਦੀ ਨਾਹੀਂ, ਕੁਛ ਖਾਹਿ ਪੀਉ, ਖੇਤੀ ਪਤੀ ਦੀ ਖਬਰਿ ਸਾਰਿ ਲਹੁ, ਕਿਛੁ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਖਬਰਿ ਲਹੁ, ਤੇਰਾ ਸਭੁ ਕੁਟੰਬ ਦਿਲਗੀਰ ਹੈ, ਅਤੇ ਬੇਟਾ ਜੋ ਤੁਧੁ ਨਾਹੀ ਭਾਂਵਦਾ, ਸੁ ਨਾ ਕਰਿ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਕਿਛੁ ਨਹੀਂ ਆਖਦੇ, ਤੂ ਫਿਕਰਵਾਨ ਕਿਉਂ ਹੈ?’ ਤਬਿ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਖਬਰਿ ਹੋਈ, ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਆਇਆ, ਆਖਿਆ: ‘ਬੱਚਾ! ਤੈਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕਿ ਆਖਦੇ ਹਾਂ? ਪਰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਕੀਤਾ ਭਲਾ ਹੈ। ਜਿ ਖੱਤਰੀਆ ਦਿਆਂ ਪੁੜ੍ਹ ਪਾਸਿ ਪੰਜੀਹੇ ਹੋਂਦੇ ਹੈਨ ਤਾਂ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਕਰਦੇ ਹੈਨਿ*। ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਕੀਤਾ ਭਲਾ ਹੈ, ਬੇਟਾ! ਅਸਾਡੀ ਖੇਤੀ ਬਾਹਰਿ ਪੱਕੀ ਖੜੀ ਹੈ, ਅਰ ਤੂ ਓਜਾੜ ਨਾਹੀ, ਕਿਉਂ ਜਿ ਵਿਚ ਖਲਾ ਹੋਵੈਂ, ਤਾਂ ਆਖਨਿ, ਜੋ ਕਾਲੂ ਕਾ ਪੁੜ੍ਹ ਭਲਾ ਹੋਆ। ਬੇਟਾ! ਖੇਤੀ ਖਸਮਾ ਸੇਤੀ’।

* ਹਾਬਾ: ਨੁਸਥੇ ਦਾ ਪਾਠ ਹੈ: ‘ਜੋ ਖਤ੍ਰੀਆਂ ਦਿਆਂ ਪੁੜ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਪਜੀਹੇ ਹੋਂਦੇ ਹੈਨ ਤਾਂ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਕਰਦੇ ਨਾਹੀ?’

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ, ‘ਪਿਤਾ ਜੀ! ਅਸਾਂ ਨਵੇਕਲੀ ਖੇਤੀ ਵਾਹੀ ਹੈ, ਸੇ ਅਸੀਂ ਤਕਰੀ^੧ ਰਖਦੇ ਹਾਂ, ਅਸਾਂ ਹਲੁ ਵਾਹਿਆ ਹੈ, ਬੀਉ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਵਾੜਿ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਅਠੇ ਪਹਿਰ ਖੜੇ ਰਖਦੇ ਹਾਂ^੨। ਪਿਤਾ ਜੀ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਖੇਤੀ ਸੰਭਾਲ ਸੰਘਦੇ ਨਾਹੀਂ ਪਰਾਈ ਦੀ ਸਾਰਿ ਕਿਆ ਜਾਣਹਿ^੩। ਤਬਿ ਕਾਲੂ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇ ਰਹਿਆ। ਆਖਿਆਸੁ; ‘ਵੇਖੋ ਲੋਕੋ ਇਹੁ ਕਿਆ ਆਖਦਾ ਹੈ’। ਤਬਿ ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ: ‘ਤੈ ਨਵੇਕਲੀ ਖੇਤੀ ਕਦਿ ਵਾਹੀ ਹੈ? ਕਮਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਡਡਿ, ਅਗੈ ਅਗੇਰੇ ਪਰੁ^੪, ਜੇ ਤੁਧੁ ਭਾਵਸੀ, ਤਾਂ ਅਗਲੀ ਫਸਲੀ ਤੈਨੂ ਨਵੇਕਲੀ ਖੇਤੀ ਵਾਹਿ ਦੇਸਾਂ ਹੋ। ਦਿਖਾ ਤੂ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਕਾਇ ਖਾਵਿਸੀ’। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ: ‘ਪਿਤਾ ਜੀ, ਅਸਾਂ ਖੇਤੀ ਹੁਣਿ ਵਾਹੀ ਹੈ ਅਤੈ ਭਲੀ ਜਮੀ ਹੈ। ਦਿਸਣਿ ਪਾਸਣਿ ਭਲੀ ਹੈ’। ਤਬ ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ: ‘ਬੱਚਾ! ਅਸਾਂ ਤੇਰੀ ਖੇਤੀ ਡਠੀ ਕਾਈ ਨਾਹੀ। ਤੂ ਕਿਆ ਆਖਦਾ ਹੈਂ?’ ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ‘ਪਿਤਾ ਜੀ! ਅਸਾਂ ਏਹੁ ਖੇਤੀ ਵਾਹੀ ਹੈ, ਜੇ ਤੂ ਸੁਣੇਗਾ?’ ਤਬ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਇਕੁ ਸਬਦੁ ਉਠਾਇਆ:-

ਗੁਰੂ ਸੌਰਠਿ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰੁ ੧॥
 ਮਨੁ ਹਾਲੀ ਕਿਰਸਾਣੀ ਕਰਣੀ ਸਰਮੁ ਪਾਣੀ ਤਨੁ ਖੇਤੁ॥
 ਨਾਮੁ ਬੀਜੁ ਸੰਤੇਖੁ ਸੁਹਾਗਾ ਰਖੁ ਗਰੀਬੀ ਵੇਸੁ॥
 ਭਾਉ ਕਰਮ ਕਰਿ ਜੰਮਸੀ ਸੇ ਘਰ ਭਾਗਠ ਦੇਖੁ॥੧॥
 ਬਾਬਾ ਮਾਇਆ ਸਾਖਿ ਨ ਹੈਇ॥
 ਇਨਿ ਮਾਇਆ ਜਗ੍ਹ ਮੋਹਿਆ ਵਿਰਲਾ ਬੂਝੈ ਕੇਇ॥ਰਹਾਉ॥

੧. ਹਾ:ਬਾ: ਨੁਸਥੇ ਵਿਚ ਪਾਠ ‘ਤਕੜੀ’ ਹੈ।

੨. ਪਾਠਾਂਦ੍ਰ-ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ।

੩. ਪਾਠਾਂਦ੍ਰ-ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਖੇਤੀ ਦੀ ਸਭ ਸੋਝੀ ਰਖਦੇ ਹਾਂ, ਪਰਾਈ ਦੀ ਸਾਰ ਕਿਆ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ।

੪. ‘ਅਗੈ ਅਗੇਰੇ ਪਰ’ ਏਹ ਪਦ ਹਾ:ਬਾ: ਨੁਸਥੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ।

(*) ਤਬ ਫੇਰ ਕਾਲੂ ਬੋਲਿਆ, ‘ਬੱਚਾ! ਤੂ ਹੱਟ ਬਹੁ, ਅਸਾਡੀ ਭੀ ਹੱਟ ਹੈ’। ਤਬ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੂਜੀ ਪਉੜੀ ਆਖੀ:-

ਹਾਣੁ ਹਟ੍ ਕਰਿ ਆਰਜਾ ਸਚੁ ਨਾਮੁ ਕਰਿ ਵਥੁ॥

ਸੁਰਤਿ ਸੌਚ ਕਰਿ ਭਾਂਡਸਾਲ ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਤਿਸ ਨੇ ਰਥੁ॥

ਵਣਜਾਰਿਆ ਸਿਉ ਵਣਜੁ ਕਰਿ ਲੈ ਲਾਹਾ ਮਨ ਹਸੁ॥੨॥

ਤਬ ਫਿਰ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ, ਬੱਚਾ, ਜੋ ਤੂ ਹੱਟ ਨਾਹੀਂ ਬਹਿੰਦਾ, ਤਾਂ ਘੋੜੇ ਲੈ ਕਰ ਸੌਦਾਗਰੀ ਕਰ, ਤੇਰੀ ਆਤਮਾ ਉਦਾਸ ਹੈ, ਪਰ ਤੂ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਭੀ ਕਰ, ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੇਸ ਭੀ ਦੇਖਿ, ਅਸੀਂ ਆਖਾਂਹੇ ਜੋ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਗਾਇਆ ਹੈ: ਹੁਣ ਆਂਵਦਾ ਹੈ’। ਤਬ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੀਜੀ ਪਉੜੀ ਆਖੀ:-

ਸੁਣਿ ਸਾਸਤ ਸਉਦਾਗਰੀ ਸਤੁ ਘੋੜੇ ਲੈ ਚਲੁ॥

ਖਰਚੁ ਬੰਨੁ ਚੰਗਿਆਈਆ ਮਤੁ ਮਨ ਜਾਣਹਿ ਕਲੁ॥

ਨਿਰੰਕਾਰ ਕੈ ਦੇਸਿ ਜਾਹਿ ਤਾ ਸੁਖਿ ਲਹਹਿ ਮਹਲੁ॥

ਤਬ ਫੇਰ ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ: ‘ਨਾਨਕ ਤੂ ਅਸਾਥੁ ਗਾਇਆ ਹੈਂ, ਪਰ ਤੂ ਜਾਹਿ ਚਾਕਰੀ ਕਰ। ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਕਾ ਮੇਦੀ ਤੇਰਾ ਬਹਿਣੈਈ ਹੈ, ਓਹ ਚਾਕਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤੂ ਭੀ ਜਾਇ ਜੈਰਾਮ ਨਾਲ ਚਾਕਰੀ ਕਰ, ਮਤ ਤੇਰਾ ਆਤਮਾ ਓਥੈ ਟਿਕੈ। ਅਸਾਂ ਤੇਰਾ ਖਟਨ ਛਡਿਆ ਹੈ। ਬੇਟਾ, ਜੇਕਰ ਤੂ ਉਦਾਸ ਹੋਇ ਕਰ ਜਾਸੀ, ਤਾਂ ਸਭ ਕੋਈ ਆਖਸੀ, ਜੋ ਕਾਲੂ ਦਾ ਪ੍ਰਤ੍ਯ ਫਕੀਰ ਹੋਇ ਗਾਇਆ, ਲੋਕ ਮੇਹਣੇ ਦੇਸਨ’। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਉੜੀ ਚਉਥੀ ਆਖੀ:-

ਲਾਇ ਚਿਤੁ ਕਰਿ ਚਾਕਰੀ ਮੰਨਿ ਨਾਮੁ ਕਰਿ ਕੰਮੁ॥

ਬੰਨੁ ਬਦੀਆ ਕਰਿ ਧਾਵਣੀ ਤਾਕੈ ਆਖੈ ਧੰਨੁ॥ ਨਾਨਕ ਵੇਖੈ ਨਦਰਿ

ਕਰਿ ਚੜੈ ਚਵਗਣ ਵੰਨੁ॥੪॥੨॥*) (ਪੰਨਾ ੫੯੫)

* “ਤਬ ਫੇਰ ਕਾਲੂ...ਤੋਂ ਚਵਗਣ ਵੰਨੁ” -ਤਕ ਹਾਫਜ਼ਾਬਾਦ ਵਾਲੀ ਪੇਖੀ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੈ ਅਤੇ ਓਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਵਲੈਤੀ ਪੇਖੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇੰਨੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਵਲੈਤ ਵਾਲੀ ਪੇਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਪਿਤਾ ਜੀ! ਅਸਾਡੀ ਖੇਤੀ ਬੀਜੀ ਸੁਣੀਆ ਜੀ, ਪਿਤਾ ਜੀ! ਅਸਾਡੀ ਖੇਤੀ ਬੀਜੀ ਖਰੀ ਜੰਮੀ ਹੈ। ਅਸਾਂ ਇਸ ਖੇਤੀ ਦਾ ਇਤਨਾ ਆਸਰਾ ਹੈ, ਜੋ ਹਾਸਲੁ ਦੀਵਾਨ ਕਾ ਸ਼ੰਭੂ ਉਤਰੇਗਾ ਤਲੁਬ ਕੋਈ ਨਾ ਕਰੇਗਾ। ਪੁੜ੍ਹ ਧੀਅਂ ਸੁਖਾਲੇ ਹੋਵਨਿਗੇ ਅਤੇ ਫ਼ਕੀਰ ਭਿਰਾਉ ਭਾਈ ਸਭ ਕੋਈ ਵਰੁਸਾਵੈਗਾ। ਜਿਸੁ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮੈਂ ਕਿਰਸਾਣੀ ਵਾਹੀ ਹੈ, ਸੋ ਮੇਰਾ ਬਹੁਤ ਖਸਮਾਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਦੀ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲਿ ਬਣ ਆਈ ਹੈ, ਤਿਸ ਦਿਨ ਦਾ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਰਹੇਂਦਾ ਹਾਂ। ਜੋ ਕਿਛੁ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ, ਸੋ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਪਿਤਾ ਜੀ! ਅਸਾਂ ਏਵੱਡ ਸਾਹਿਬੁ ਟੋਲਿ ਲਧਾ ਹੈ: ਸਉਦਾਗਰੀ ਚਾਕਰੀ ਹਟ ਪਟਣੁ ਸਭ ਸਉਪਿ ਛੱਡਿਆ ਹੈਸੁ'। ਤਬ ਕਾਲੂ ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਇ ਗਇਆ, ਅਖਿਓਸੁ : 'ਬੇਟਾ! ਤੇਰਾ ਸਾਹਿਬੁ ਅਸਾਂ ਡਿਠਾ ਸੁਣਿਆ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ'। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ : 'ਪਿਤਾ ਜੀ! ਜਿਨਾ ਮੇਰਾ ਸਾਹਿਬੁ ਡਿੱਠਾ ਹੈ, ਤਿਨਾ ਸਲਾਹਿਆ ਹੈ'। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹਿਕੁ ਸਬਦੁ ਉਠਾਇਆ:-

ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਚਉਪਦੇ ਘਰੁ ੨॥

ਸੁਣਿ ਵੱਡਾ ਆਖੈ ਸਭ ਕੋਈ॥ ਕੇਵੱਡ ਵੱਡਾ ਢੀਠਾ ਹੋਈ॥ ਕੀਮਤਿ
ਪਾਇ ਨ ਕਹਿਆ ਜਾਇ॥ ਕਹਣੈ ਵਾਲੇ ਤੇਰੇ ਰਹੇ ਸਮਾਇ॥੧॥
ਵੱਡੇ ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬਾ ਗਹਿਰ ਰੰਭੀਰਾ ਗੁਣੀ ਗਹੀਰਾ॥ ਕੋਈ ਨ ਜਾਣੈ
ਤੇਰਾ ਕੇਤਾ ਕੇਵੱਡ ਚੀਰਾ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥ ਸਭਿ ਸੁਰਤੀ ਮਿਲਿ ਸੁਰਤਿ
ਕਮਾਈ॥ ਸਭਿ ਕੀਮਤਿ ਮਿਲਿ ਕੀਮਤਿ ਪਾਈ॥ ਗਿਆਨੀ ਧਿਆਨੀ
ਗੁਰ ਗੁਰ ਹਾਈ॥ ਕਹਣੁ ਨ ਜਾਈ ਤੇਰੀ ਤਿਲੁ ਵੱਡਿਆਈ॥੨॥
ਸਭਿ ਸਤ ਸਭਿ ਤਪ ਸਭਿ ਚੰਗਿਆਈਆ॥ ਸਿਧਾ ਪੁਰਖਾ ਕੀਆ
ਵੱਡਿਆਈਆਂ॥ ਤੁਧੁ ਵਿਣੁ ਸਿਧੀ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਈਆ॥ ਕਰਮਿ
ਮਿਲੈ ਨਾਹੀ ਠਾਕਿ ਰਹਾਈਆ॥੩॥ ਅਖਣ ਵਾਲਾ ਕਿਆ ਬੇਚਾਰਾ॥
ਸਿਫਤੀ ਭਰੇ ਤੇਰੇ ਭੰਡਾਰਾ॥ ਜਿਸੁ ਤੂ ਦੇਹਿ ਤਿਸੈ ਕਿਆ ਚਾਰਾ॥
ਨਾਨਕ ਸਚੁ ਸਵਾਰਣ ਹਾਰਾ॥੪॥੧॥ (ਪੰਨਾ ੩੪੯-੪੫)

ਤਬ ਫਿਰਿ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ, ‘ਏਹ ਗਲਾਂ ਡਡਿ, ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮਾਰਗੁ ਪਕੜੁ॥ ਕਿਰਤਿ ਬਿਨਾ ਜੀਵਣੁ ਬੇੜਾ ਹੈ’। ਤਬਿ ਫਿਰਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਚੁਪ ਕਰ ਰਹਿਆ। ਕਾਲੂ ਉਠ ਗਇਆ, ਜਾਇ ਕਿਰਤਿ ਲਗਾ। ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਏਹੁ ਅਸਾਡੇ ਕੰਮਹੁ ਕਾਜੋਂ ਗਇਆ। ਪਰੁ ਬਾਹਰੋਂ ਖੇਤੀ ਉਜੜੇ ਨਹੀਂ।’

ਤਬਿ ਮਾਤਾ ਆਈ। ਆਇ ਕਰਿ ਲਗੀ ਉਪਦੇਸਨਿ। ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਬੇਟਾ! ਚਾਰਿ ਦਿਨਿ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿ ਦੇਹਿ, ਅਤੇ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਹੁ। ਕਪੜੇ ਲਾਇ ਗਲੀ ਕੂਚੈ ਫਿਰਿ, ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵਿਸਾਹੁ ਹੋਵੈ ਸਭ ਕੋਈ ਆਖੈ ਜੋ ਕਾਲੂ ਦਾ ਪੁੜ੍ਹ ਚੰਗਾ ਹੋਆ’। ਤਦਿ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਅ, ਸਬਦੁ-

*ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧॥

ਆਖਾ ਜੀਵਾ ਵਿਸਰੈ ਮਰਿ ਜਾਉ॥ ਆਖਣਿ ਅਉਖਾ ਸਾਚਾ ਨਾਉ॥
ਸਾਚੇ ਨਾਮ ਕੀ ਲਾਰੈ ਭੂਖ॥ ਤਿਤੁ ਭੂਖੈ ਖਾਇ ਚਲੀਅਹਿ
ਦੂਖ॥੧॥ ਸੋ ਕਿਉ ਵਿਸਰੈ ਮੇਰੀ ਮਾਇ॥ ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਸਾਚੈ
ਨਾਇ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥ ਸਾਚੇ ਨਾਮ ਕੀ ਤਿਲੁ ਵਡਿਆਈ॥
ਆਖ ਬਕੇ ਕੀਮਤਿ ਨਹੀ ਪਾਈ॥ ਜੇ ਸਭਿ ਮਿਲਿ ਕੈ ਆਖਣ
ਪਾਹਿ॥ ਵੱਡਾ ਨ ਹੋਵੈ ਘਾਟਿ ਨ ਜਾਇ॥੨॥ ਨਾ ਓਹੁ ਮਰੈ ਨ ਹੋਵੈ
ਸੋਗੁ॥ ਦੇਂਦਾ ਰਹੈ ਨ ਚੂਕੈ ਭੋਗੁ॥ ਗੁਣੁ ਏਹੋ ਹੋਰੁ ਨਹੀ ਕੋਇ॥
ਨਾ ਕੋ ਹੋਆ ਨਾ ਕੋ ਹੋਇ॥੩॥ ਜੇਵੱਡ ਆਪਿ ਤੇਵੱਡ ਤੇਰੀ ਦਾਤਿ॥
ਜਿਨਿ ਦਿਨੁ ਕਰਿ ਕੈ ਕੀਤੀ ਰਾਤਿ॥ ਖਸਮੁ ਵਿਸਾਰਹਿ ਤੇ
ਕਮਜਾਤਿ॥ ਨਾਨਕ ਨਾਵੈ ਬਾਝੁ ਸਨਾਤਿ॥੪॥੨॥ (ਪਿਨਾ ੩੪੯)

ਤਬਿ ਮਾਤਾ ਉਠਿ ਗਈ, ਜਾਇ ਖਬਰਿ ਕੀਤੀ ਪਰਵਾਰ ਵਿੱਚ। ਤਬ ਸਾਰਾ ਪਰਵਾਰੁ ਸਭੁ ਕੁਟੰਬੁ ਵੇਦੀਆ ਕਾ ਲਾਗਾ ਝੁਰਣਿ, ਆਖਣਿ ਲਗੈ, ਜੋ ‘ਵੱਡਾ ਹੈਛੁ ਹੋਆ, ਜੋ ਕਾਲੂ ਦਾ ਪੁੜ੍ਹ ਦਿਵਾਨਾ ਹੋਆ’।

* ‘ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਵਿਚ ਮਹਲਾ ੧’ ਇਤਨੇ ਅੱਖਰ ਏਥੇ ਹਾਫਜ਼ਾਬਾਦ ਵਾਲੇ ਉਤਾਰੇ ਵਿਚ ਹਨ ਤੇ ਵਲੈਤ ਵਾਲੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ।

੨. ਵੈਦ

ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਮਹੀਨੇ ਤਿੰਨ ਤਾਈ ਖਾਵੈ ਪੀਵੈ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਅੰਦਰ ਚੁਪ ਕਰ ਪੈ ਰਿਹਾਂ। ਸਾਰਾ ਪਰਵਾਰੁ ਵੇਦੀਆਂ ਕਾ ਓਦਰਿਆ, ਸਭੇ ਲਗੇ ਆਖਣਿ: 'ਕਾਲੂ ਤੂ ਕਿਆ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਪੁੜ੍ਹ ਪਇਆ ਹੈ, ਤੂ ਕੋਈ ਵੈਦ ਸਦਿ ਲੈ, ਕਿਛੁ ਦਾਰੂ ਕਰਿ। ਕਿਆ ਜਾਪੇ ਕਥੈ ਦੇ ਓਲੈ ਲਖੁ ਹੈ। ਤੇਰਾ ਪੁੜ੍ਹ ਚੁੰਗਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਪੰਜੀਹੇ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਹੋਵਣਗੇ।' ਤਬ ਕਾਲੂ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਆ, ਜਾਇ ਕਰੁ ਵੈਦ ਸਦਿ ਧਿੰਨਿ ਆਇਆ। ਤਬਿ ਵੈਦ ਆਇ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਹੁ ਬਿੰਚਿ ਧਿੰਧੀ, ਪਗ ਛਿਕਿ ਕਰਿ ਉਠਿ ਬੈਠਾ, ਆਖਣਿ ਲਗਾ: 'ਰੇ ਵੈਦ! ਤੂ ਕਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ?' ਤਬਿ ਵੈਦ ਕਹਿਆ: 'ਜੇ ਕਿਛੁ ਤੇਰੇ ਆਤਮੈ ਰੋਗ ਹੋਵੈ, ਮੌ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ।' ਤਬ ਬਾਬਾ ਹਸਿਆ, ਸਲੋਕੁ ਦਿਤੋਸੁ:-

ੴ ਵੈਦੁ ਬੁਲਾਇਆ ਵੈਦਰੀ, ਪਕੜਿ ਢੰਢੋਲੇ ਬਾਂਹ॥
ਭੇਲਾ ਵੈਦੁ ਨ ਜਾਣਈ ਕਰਕ ਕਲੇਜੇ ਮਾਹਿ॥੧॥ (ਪੰਨਾ ੧੨੭)

੩ ਜਾਹਿ ਵੈਦਾ ਘਰਿ ਆਪਣੈ ਮੇਰੀ ਆਹਿ ਨ ਲੇਹਿ॥
ਹਮ ਰਤੇ ਸਹਿ ਆਪਣੈ ਤੂ ਕਿਸੁ ਦਾਰੂ ਦੇਹਿ॥

੪ ਵੈਦਾ ਵੈਦੁ ਸੁਵੈਦੁ ਤੂ ਪਹਿਲਾਂ ਰੋਗੁ ਪਛਾਣੁ॥
ਐਸਾ ਦਾਰੂ ਲੋੜਿ ਲਹੁ ਜਿਤੁ ਵੰਵੈ ਰੋਗਾ ਘਾਣਿ॥ (ਪੰਨਾ ੧੨੭)

੧. 'ਅੰਦਰ ਚੁਪ ਕਰ ਪੈ ਰਿਹਾ' ਏਹ ਪਦ ਹਾਬਾ: ਪੱਥੀ ਦੇ ਹਨ।
੨. ਇਹ ਸਲੋਕ ਮਲਾਰ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਮ:੧ ਦਾ ਹੈ।
੩. ਇਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਾਠ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।
੪. ਇਹ ਸਲੋਕ ਮਹਲੇ ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਉਤਾਰੇ ਵਾਲੇ ਨੇ ਭੁੱਲ ਨਾਲ ਮਹਲੇ ਪਹਿਲੇ ਵਿਚ ਏਥੇ ਆਇਆ ਹੈ।

*ਦੁਖ ਲਾਗੈ ਦਾਰੂ ਘਣਾ ਵੈਦ ਖੜੇਆ ਆਇ॥
 ਕਾਇਆ ਹੰਸੁ ਪੁਕਾਰੇ ਵੈਦਿ ਨ ਦਾਰੂ ਲਾਇ॥
 ਜਾਹਿ ਵੈਦਾ ਘਰਿ ਆਪਣੇ ਜਾਣੇ ਕੋਇ ਮਕੋਇ॥
 ਜਿਨਿ ਕਰਤੇ ਦੁਖ ਲਾਇਆ ਨਾਨਕ ਲਾਹੈ ਸੋਇ॥੧॥

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਫਿਰਿ ਵੈਦ ਕੈ ਪਰਥਾਇ ਏਕੁ ਸਬਦੁ ਕੀਤਾ। ਰਾਗੁ
 ਮਲਾਰ ਵਿਚਿ ਸਬਦੁ ਮ:੧:-

ਮਲਾਰ ਮਹਲਾ ੧॥

ਦੁਖ ਵੇਛੇੜਾ ਇਕੁ ਦੁਖ ਭੂਖ॥ ਇਕੁ ਦੁਖ ਸਕਤਵਾਰ ਜਮਦੂਤ॥
 ਇਕੁ ਦੁਖ ਰੋਗੁ ਲਗੈ ਤਨਿ ਧਾਇ॥ ਵੈਦ ਨ ਭੋਲੇ ਦਾਰੂ
 ਲਾਇ॥੧॥ ਵੈਦ ਨ ਭੋਲੇ ਦਾਰੂ ਲਾਇ॥ ਦਰਦੁ ਹੋਵੈ ਦੁਖ ਰਹੈ
 ਸਰੀਰ॥ ਐਸਾ ਦਾਰੂ ਲਗੈ ਨ ਬੀਰ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥ ਖਸਮੁ ਵਿਸਾਰਿ
 ਕੀਏ ਰਸ ਭੋਗ॥ ਤਾਂ ਤਨਿ ਉਠਿ ਖਲੋਏ ਰੋਗ॥ ਮਨ ਅੰਧੇ ਕਉ
 ਮਿਲੈ ਸਜਾਇ॥ ਵੈਦ ਨ ਭੋਲੇ ਦਾਰੂ ਲਾਇ॥੨॥ ਚੰਦਨ ਕਾ ਫਲੁ
 ਚੰਦਨ ਵਾਸੁ॥ ਮਾਣਸ ਕਾ ਫਲੁ ਘਟ ਮਹਿ ਸਾਸੁ॥ ਸਾਸਿ ਗਇਐ
 ਕਾਇਆ ਢਲਿ ਪਾਇ॥ ਤਾ ਕੈ ਪਾਛੈ ਕੋਇ ਨ ਖਾਇ॥੩॥ ਕੰਚਨ
 ਕਾਇਆ ਨਿਰਮਲੁ ਹੰਸੁ॥ ਜਿਸੁ ਮਹਿ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨ ਅੰਸੁ॥ ਦੁਖ
 ਰੋਗ ਸਭਿ ਗਾਇਆ ਗਵਾਇ॥ ਨਾਨਕ ਛੂਟਸਿ ਸਾਚੇ
 ਨਾਇ॥੪॥੨॥੭॥ (ਪੰਨਾ ੧੨੫੬)

**ਮਿਲਾਰ ਮਹਲਾ ੧

ਦੁਖ ਮਹੁਰਾ ਮਾਰਣ ਹਰਿ ਨਾਮੁ॥ ਸਿਲਾ ਸੰਤੋਖ ਪੀਸਣੁ ਹਥਿ ਦਾਨੁ॥
 ਨਿਤ ਨਿਤ ਲੇਹੁ ਨ ਛੀਜੈ ਦੇਹ॥ ਅੰਤ ਕਾਲਿ ਜਮੁ ਮਾਰੈ ਠੇਹ॥੧॥
 ਐਸਾ ਦਾਰੂ ਖਾਹਿ ਗਵਾਰ॥ ਜਿਤੁ ਖਾਧੈ ਤੇਰੇ ਜਾਹਿ

* ਇਹ ਪਾਠ ਬੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।

** ਇਹ ਸਬਦ ਹਾ: ਬਾ: ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਹੈ, ਪਰ ਵਲੈਤ ਵਾਲੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ।

ਵਿਕਾਰ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥ ਰਾਜੁ ਮਾਲੁ ਜੋਬਨੁ ਸਭ ਛਾਂਵ॥ ਰਥਿ ਫਿਰੰਦੈ
ਦੀਸਹਿ ਥਾਵ॥ ਦੇਹ ਨ ਨਾਉ ਨ ਹੋਵੈ ਜਾਤਿ॥ ਓਥੈ ਦਿਹੁ ਐਥੈ
ਸਭ ਰਾਤਿ॥੨॥ ਸਾਦ ਕਰਿ ਸਮਧਾਂ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਘਿਉ ਤੇਲੁ॥
ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਅਗਨੀ ਸਿਉ ਮੇਲੁ॥ ਹੋਮ ਜਗ ਅਰੁ ਪਠ ਪੁਰਾਣੁ॥
ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਸੋ ਪਰਵਾਣੁ॥੩॥ ਤ੍ਰਯੁ ਕਾਗਦੁ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਨੀਸਾਨੁ॥
ਜਿਨ ਕਉ ਲਿਖਿਆ ਏਹੁ ਨਿਧਾਨੁ॥ ਸੇ ਧਨਵੰਤ ਦਿਸਹਿ ਘਰਿ
ਜਾਇ॥ ਨਾਨਕ ਜਨਨੀ ਧੰਨੀ ਮਾਇ॥੪॥੩॥੮॥ (ਪੰਨਾ ੧੨੫੪-੫੫)

ਤਥਿ ਵੈਦੁ ਡਰਿ ਹਟਿ ਖੜਾ ਹੋਆ, ਆਖਿਓਸੁ; ‘ਭਾਈ ਰੇ! ਤੁਸੀਂ
ਚਿੰਤਾ ਕਿਛੁ ਨ ਕਰੋ, ਏਹ ਪਰਿ ਦੁਖੁ ਭੰਜਨਹਾਰੁ ਹੈ’। ਤਥਿ ਬਾਬੇ ਸਬਦੁ
ਉਠਾਇਆ।

ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਵਿਚ ਮ:੧:-

ਕਤ ਕੀ ਮਾਈ ਬਾਪੁ ਕਤ ਕੇਰਾ ਕਿਉ ਬਾਵਹੁ ਹਮ ਆਏ॥
ਅਗਨਿ ਬਿੰਬ ਜਲ ਭੀਤਰਿ ਨਿਪਜੇ ਕਾਹੇ ਕੰਮਿ ਉਪਾਇ॥੧॥
ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬਾ ਕਉਣ ਜਾਣੈ ਗੁਣ ਤੇਰੇ॥ ਕਹੇ ਨ ਜਾਨੀ ਅਉਗਣ
ਮੇਰੇ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥ ਕੇਤੇ ਰੁਖ ਬਿਰਖ ਹਮ ਚੀਨੇ ਕੇਤੇ ਪੁਸੁ ਉਪਾਏ॥
ਕੇਤੇ ਨਾਗ ਤੁਲੀ ਮਹਿ ਆਏ ਕੇਤੇ ਪੰਖ ਉਡਾਏ॥੨॥ ਹਟ ਪਟਣ
ਬਿਜ ਮੰਦਰ ਭੰਨੈ ਕਰਿ ਚੇਰੀ ਘਰਿ ਆਵੈ॥ ਅਗਹੁ ਦੇਖੈ ਪਿਛਹੁ
ਦੇਖੈ ਤੁਝ ਤੇ ਕਹਾ ਛਪਾਵੈ॥੩॥ ਤਟ ਤੀਰਖ ਹਮ ਨਵ ਖੰਡ ਦੇਖੈ
ਹਟ ਪਟਣ ਬਾਜਾਰਾ॥ ਲੈ ਕੇ ਤਕੜੀ ਤੇਲਣਿ ਲਾਗਾ ਘਟਿ ਹੀ
ਮਹਿ ਵਣਜਾਰਾ॥੪॥ ਜੇਤਾ ਸਮੁੰਦੁ ਸਾਗਰ ਨੀਰਿ ਭਰਿਆ ਤੇਤੇ
ਅਉਗਣ ਹਮਾਰੇ॥ ਦਇਆ ਕਰਹ ਕਿਛੁ ਮਿਹਰ ਉਪਾਵਹੁ ਭੁਬਦੇ
ਪਖਰ ਤਾਰੇ॥੫॥ ਜੀਅੜਾ ਅਗਨਿ ਬਰਾਬਰਿ ਤਪੈ ਭੀਤਰਿ ਵਰੈ
ਕਾਤੀ॥ ਪ੍ਰਣਵਤਿ ਨਾਨਕੁ ਹੁਕਮੁ ਪਛਾਣੈ ਸੁਖੁ ਹੋਵੈ ਦਿਨ
ਰਾਤੀ॥੬॥੫॥੧੭॥ (ਪੰਨਾ ੧੫੬)

੮. ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ ਨੂੰ ਤਿਆਰੀ

ਤਬ ਆਗਿਆ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਹੋਈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਹਿਰ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦਾ ਬਹਣੇਯਾ ਜੈਰਾਮ ਥਾ, ਸੋ ਨਵਾਬ ਦੁਲਤ ਖਾਨ ਦਾ ਮੌਦੀ ਸਾ, ਜੈਰਾਮ ਸੁਣਿਆਂ; ਜੋ ਨਾਨਕ ਹੈਰਾਨ ਰਹਂਦਾ ਹੈ, ਕੰਮ ਕਾਜ ਕਿਛੁ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਤਬਿ ਓਨਿ ਕਿਤਾਬਤ ਲਿਖੀ, ਜੋ ਨਾਨਕ ਤੂ ਅਸਾਂ ਜੋਗੁ ਮਿਲ੍ਹ। ਤਬਿ ਇਹ ਕਿਤਾਬਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੜੀ ਤਾਂ ਆਖਿਓਸੁ, ‘ਹੋਵੈ ਤਾਂ ਜੈਰਾਮ ਜੋਗ ਮਿਲਹਾਂ।’ ਤਬਿ ਘਰਿ ਦਿਆਂ ਆਦਮੀਆਂ ਆਖਿਆ, ‘ਜੋ ਇਹੁ ਜਾਵੈ ਤਾਂ ਭਲਾ ਹੋਵੈ, ਮਤੁ ਇਸਦਾ ਮਨੁ ਉਹਾਂ ਟਿਕੈ’। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ ਕਉ ਲਗਾ ਪਹੁੰਚਣ। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਉਠਿ ਚਲਿਆ, ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਰੀ ਬੈਰਾਗੁ ਕਰਣੇ। ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਜੀ ਤੂੰ ਅਸਾਂ ਜੋਗੁ ਅਗੇ ਨਾਹਿ ਸੀ ਮੁਹਿ ਲਾਇਦਾ, ਪਰਦੇਸਿ ਗਇਆ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਆਵਹਿਗਾ’। ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, ‘ਭੇਲੀਏ! ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਕਿਆ ਕਰਦੇ ਆਹੇ? ਅਰੁ ਉਥੈ ਕਿਆ ਕਰਹੁਂਗੇ? ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕਿਤੈ ਕੰਮਿ ਨਾਹੀ’। ਤਬਿ ਓਨਿ ਫਿਰਿ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀਆਸੁ, ‘ਜੋ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਘਰਿ ਬੈਠੇ ਹੋਂਦੇ ਆਹੇ, ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਾਰੇ ਜਹਾਨ ਦੀ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਹੋਂਦੀ ਆਹੀ, ਜੀ ਇਹੁ ਸੰਸਾਰੁ ਮੇਰੇ ਕਿਤੈ ਕਾਮਿ ਨਾਹੀ।’ ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਆ। ਆਖਿਓਸੁ, ‘ਤੂ ਚਿਤਾ ਕਿਛੁ ਨ ਕਰ, ਦਿਨੁ ਦਿਨੁ ਤੇਰੀ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਹੋਵੇਗੀ’। ਤਬਿ ਓਨਿ ਕਹਿਆ, ‘ਜੀ ਮੈ ਪਿਛੇ ਰਹਂਦੀ ਨਾਹੀ, ਮੈਨੂੰ ਨਾਲੇ ਲੈ ਚਲੁ’। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, ‘ਪਰਮੇਸਰ ਕੀਏ! ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਜੇ ਮੇਰੇ ਰੁਜਗਾਰ ਦੀ ਕਾਈ ਬਣਸੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਦਾਇ ਲੇਸਾਂ। ਤੂੰ ਆਗਿਆ ਮੰਨਿ ਲੈ’। ਤਬਿ ਓਹੁ ਚੁਪ ਕਰਿ ਰਹੀ। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਭਾਈਆਂ ਬੰਧਾਂ ਪਾਸੂ ਬਿਦਾ ਕੀਤਾ— ‘ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ ਕਉ ਚਲਿਆ ‘ਬੈਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

੧. ‘ਏ ਹੁਣ ਤਾਂ’ ਹਾਬਾ: ਨੁਸਖੇ ਦੇ ਅੱਖਰ ਹਨ।

੨. ਕੀਤਾ ਦੀ ਥਾਂ ਪਾਠਾਂਦ੍ਰੂ ਹੋਇਆ ਥੀ ਹੈ।

੯. ਮੋਦੀ ਖਾਨਾ ਸੰਭਾਲਿਆ

ਜਾਂ ਭਾਣਾ ਤਾਂ^੧ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ ਕਉ ਗਇਆ। ਤਬ ਜੈਰਾਮ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ, ਜੈਰਾਮ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਆ॥ ਆਖਿਓਸੁ ‘ਭਾਈ ਵੇ! ਨਾਨਕ ਚੰਗਾ ਭਲਾ ਹੈ’। ਤਬਿ ਜੈਰਾਮੁ ਦਰਬਾਰਿ ਗਇਆ, ਜਾਇ ਦਉਲਤਖਾਨ ਜੋਗ ਅਰਜੁ ਕੀਤੇਸੁ, ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਨਬਾਬੁ ਸਲਾਮਤ! ਮੇਰਾ ਇਕੁ ਸਾਲਾ ਪਿਛੋਂ ਆਇਆ ਹੈ^੨ ਨਬਾਬ ਜੋਗੁ ਮਿਲਿਆ ਚਾਂਹਦਾ ਹੈ।’ ਤਬਿ ਦਉਲਤਖਾਨ ਕਹਿਆ, ‘ਜਾਇ ਪਿੰਨਿ ਆਣੁ’। ਤਬਿ ਜੈਰਾਮੁ ਆਇ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੋਗੁ ਪਿੰਨਿ ਲੈ ਗਇਆ। ਕਿਛੁ ਪੇਸਕਸੀ ਆਗੈ ਰਖਿ ਕਰਿ ਮਿਲਿਆ। ਖਾਨੁ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਇਆ, ਖਾਨ ਕਹਿਆ, ‘ਇਸ ਕਾ ਨਾਉ ਕਿਆ ਹੈ?’ ਤਬਿ ਜੈਰਾਮ ਅਰਜ ਕੀਤੀ, ‘ਜੀ ਇਸ ਕਾ ਨਾਉ ਨਾਨਕ ਆਂਵਦਾ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਕੰਮੁ ਇਸਕੈ ਹਵਾਲੇ ਕਰਹੁ’। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਇ ਕਰ ਮੁਸਕਰਾਇਆ, ਖਾਨਿ ਸਿਰੋਪਾਉ ਦਿੱਤਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੇ ਜੈਰਾਮ ਘਰਿ ਆਏ, ਲਗੇ ਕੰਮੁ ਕਰਣਿ॥ ਐਸਾ ਕੰਮੁ ਕਰਨਿ, ਜੋ ਸਭੁ ਕੋਈ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਵੈ, ਸਭੁ ਲੋਕ ਆਖਨਿ ਜੋ ‘ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਕੋਈ ਭਲਾ ਹੈ’। ਸਭ ਕੋ ਖਾਨ ਆਗੈ ਸੁਪਾਰਸ ਕਰੇ। ਖਾਨੁ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਆ। ਅਰੁ ਜੋ ਕਿਛੁ ਅਲੂਫਾ^੩ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੋਗੁ ਮਿਲੇ, ਖਾਵੈ ਸੋ ਖਾਵੈ, ਹੋਰੁ ਪਰਮੇਸਰ ਕੈ ਅਰਥਿ ਦੇਵੈ। ਅਤੇ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤਿ ਰਾਤਿ ਕਉ ਕੀਰਤਨੁ ਹੋਵੈ। ਪਿਛੋਂ ਮਰਦਾਨਾ ਡੂਮੁ ਆਇਆ। ਤਲਵੰਡੀਓਂ ਆਇ ਬਾਬੇ ਨਾਲਿ ਟਿਕਿਆ। ਅਰੁ ਜੋ ਹੋਰੁ ਪਿਛੋਂ ਆਵਨਿ: ਤਿਨਾ ਜੋਗੁ ਖਾਨ ਤਾਈ ਮਿਲਾਇ ਕਰ ਅਲੂਫਾ ਕਰਾਇ ਦੇਵੈ, ਸਭ ਰੋਟੀਆਂ ਖਾਵਨਿ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕੈ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸਭਿ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਏ। ਅਰੁ ਜਾਂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਰਸੋਈ ਹੋਵੈ, ਤਾਂ ਸਭ ਆਇ ਬਹਿਨਿ ਅਤੇ ਰਾਤਿ ਨੂੰ

੧. ‘ਭਾਣਾ ਤਾ’ ਏਹ ਅੱਖਰ ਹਾਬਾ: ਨੁਸਖੇ ਦੇ ਹਨ।

੨. ਏਥੇ ਹਾਬਾ: ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਇਹ ਬੀ ਪਾਠ ਹੈ, ‘ਬਹੁਤ ਖੂਬ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ’।

੩. ਤਨਖਾਹ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਜੋ ਰਸਦ ਖਾਣੇ ਲਈ ਮਿਲੇ ਸੋ ਅਲੂਫਾ।

ਨਿਤਾਪ੍ਰਤਿ ਕੀਰਤਨੁ ਹੋਵੈ। ਅਰੁ ਜਿਥੈ ਪਹਰੁ ਰਾਤਿ ਰਹੈ ਤਿਥੈ ਬਾਬਾ
ਦਰੀਆਇ ਜਾਵੇ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਣਿ। ਅਰੁ ਜਾ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਹੋਵੈ, ਤਾਂ
ਕਪੜੇ ਲਾਇਕੈ ਤਿਲਕੁ ਚੜਾਇ ਕਰਿ ਦਰਬਾਰਿ ਦਫਤਰ ਮਨਾ ਧਿੰਨਿ*
ਲਿਖਣ ਬਹੈ।

੧੦. ਵੇਈਂ ਪ੍ਰਵੇਸ਼

ਇਕਿ ਦਿਨ ਆਗਿਆ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਹੋਈ, ਜੋ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤਿ ਦਰਿਆਉ
ਵੈਂਦਾ ਆਹਾ, ਸੁ ਇਕਿ ਦਿਨ ਇਕੁ ਖਿਜਮਤਿ ਦਾਰੁ ਲੇਕਰਿ ਗਇਆ,
ਕਪੜੇ ਲਾਹਿ ਖਿਜਮਤਿਦਾਰ ਕੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤੇ, ਆਪਿ ਨਾਵਣਿ ਪਇਆ।
ਜਿਉਂ ਪਇਆ ਤਿਉਂ ਆਗਿਆ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਨਾਲਿ, ਸੇਵਕ ਲੈ ਗਏ
ਦਰਗਹ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ। ਸੇਵਕਾਂ ਜਾਇ ਅਰਜੁ ਕੀਤੀ: ‘ਜੀ ਨਾਨਕ ਹਜ਼ਰ
ਹੈ’। ਤਬਿ ਸਚੀ ਦਰਗਾਹੁ ਦਰਸਨੁ ਹੋਆ, ਸਾਹਿਬੁ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਆ।
ਤਬਿ ਉਹੁ ਖਿਜਮਤਦਾਰੁ ਕਪੜਿਆਂ ਉਤੇ ਖੜਾ ਆਹਾ, ਸੋ ਖੜਾ ਖੜਾ ਹੁਟਿ
ਗਇਆ। ਓਨਿ ਆਖਿਆ, ਜੋ ‘ਨਾਨਕੁ ਦਰੀਆਇ ਵਿਚ ਪਇਆ ਆਹਾ
ਸੋ ਨਿਕਲਿਓ ਨਾਹੀਂ’। ਓਸਿ ਆਇ ਖਾਨ ਪਾਸ ਅਰਜੁ ਕੀਤੇਸੁ: ‘ਖਾਨ
ਸਲਾਮਤਿ! ਨਾਨਕ ਦਰੀਆਉ ਵਿਚ ਪਇਆ, ਆਹਾ ਸੋ ਨਿਕਲਿਓ
ਨਹੀਂ’। ਤਬਿ ਖਾਨੁ ਅਸਵਾਰੁ ਹੋਇਆ, ਬਾਹਰਿ ਆਇਆ। ਦਰੀਆਉ
ਉਪਰਿ ਆਇਆ, ਮਲਾਹ ਬੁਲਾਏ, ਅਰੁ ਜਾਲ ਬੰਧਿ ਪਵਾਏ। ਤਬਿ
ਮਲਾਹ ਸੋਧਿ ਥਕੇ, ਪਰੁ ਲਧਾ ਨਾਹੀਂ। ਤਬਿ ਖਾਨੁ ਬਹੁਤੁ ਦਿਲਗੀਰੁ
ਹੋਆ। ਵਿਰਿ ਅਸਵਾਰੁ ਹੋਂਆ, ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਨਾਨਕੁ ਭਲਾ ਵਜੀਰੁ ਥਾ’।
ਖਾਨੁ ਘਰਿ ਆਇਆ।

* ‘ਦਰਬਾਰਿ ਦਫਤਰ ਮਨਾ ਧਿੰਨਿ’ ਦੀ ਥਾਂ ਹਾਬਾ: ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਪਾਠ ਹੈ:-
‘ਦਰਬਾਰ ਫੁਰਮਾਣ ਲੇਕਰ’।

ਆਗਿਆ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਹੋਈ, ਜੇ ਨਾਨਕ ਭਗਤੁ ਹਾਜ਼ਰੁ ਹੋਆ, ਤਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਕਟੋਰਾ ਭਰਿ ਕਰਿ ਆਗਿਆ ਨਾਲਿ ਮਿਲਿਆ। ਹੁਕਮੁ ਹੋਆ: ‘ਨਾਨਕ! ਇਹੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਮੇਰੇ ਨਾਮ ਕਾ ਪਿਆਲਾ ਹੈ, ਤੂ ਪੀਉ’। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤਸਲੀਮ ਕੀਤੀ, ਪਿਆਲਾ ਪੀਤਾ, ਸਾਹਿਬੁ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਆ: ‘ਨਾਨਕੁ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਤਾਈਂ ਨਿਹਾਲੁ ਕੀਆ ਹੈ, ਅਰੁ ਜੇ ਤੇਰਾ ਨਾਉ ਲੇਵੇਗਾ ਸੋ ਸਭ ਮੈਂ ਨਿਹਾਲੁ ਕੀਤੇ ਹੈਨਿ। ਤੂ ਜਾਇ ਕਰਿ ਮੇਰਾ ਨਾਮੁ ਜਪਿ, ਅਰੁ ਲੋਕਾ ਥੀਂ ਭੀ ਜਪਾਇ। ਅਰੁ ਸੰਸਾਰ ਥੀਂ ਨਿਰਲੇਪੁ ਰਹੁ। ਨਾਮੁ, ਦਾਨੁ, ਇਸਨਾਨੁ, ਸੇਵਾ, ਸਿਮਰਨ ਵਿਚਿ ਰਹੁ। ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਤਾਈਂ ਆਪਣਾ ਨਾਮੁ ਦੀਆ ਹੈ। ਤੂ ਏਹਾ ਕਿਰਤਿ ਕਰਿ’। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਲਾਮ ਕੀਤਾ, ਖੜਾ ਹੋਆ, ਤਬਿ ਹੁਕਮੁ ਆਇਆ, ਆਗਿਆ ਹੋਈ: ‘ਨਾਨਕ ਮੇਰੇ ਨਾਮ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕੈਸੀ ਹੈ? ਕਹੁ’। ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੌਲਿਆ, ਧੁੰਨਿ ਅਨਹਦੁ ਉਠੀ:-

ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ੧ ॥

ਕੋਟਿ ਕੋਟੀ ਮੇਰੀ ਆਰਜਾ ਪਵਣੁ ਪੀਅਣੁ ਅਪਿਆਉ ॥

ਚੰਦੁ ਸੂਰਜੁ ਦੁਇ ਗੁਫੈ ਨ ਦੇਖਾ ਸੁਪਨੈ ਸਉਣੈ ਨ ਥਾਉ ॥

ਭੀ ਤੇਰੀ ਕੀਮਤਿ ਨਾ ਪਵੈ ਹਉ ਕੇਵਡੁ ਆਖਾ ਨਾਉ ॥੧॥

ਸਾਚਾ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਨਿਜ ਥਾਇ ॥ ਸੁਣਿ ਸੁਣਿ ਆਖਣੁ ਆਖਣਾ ਜੇ

ਭਾਵੈ ਕਰੇ ਤਮਾਇ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ ਕੁਸਾ ਕਟੀਆ ਵਾਰ ਵਾਰ

ਪੀਸਣਿ ਪੀਸਾ ਪਾਇ ॥ ਅਗੀ ਸੇਤੀ ਜਾਲੀਆ ਭਸਮ ਸੇਤੀ ਗਲਿ

ਜਾਉ ॥ ਭੀ ਤੇਰੀ ਕੀਮਤਿ ਨਾ ਪਵੈ ਹਉ ਕੇਵਡੁ ਆਖਾ ਨਾਉ ॥੨॥

ਪੰਖੀ ਹੋਇ ਕੈ ਜੇ ਭਵਾ ਸੈ ਅਸਮਾਨੀ ਜਾਉ ॥ ਨਦਰੀ ਕਿਸੈ ਨ

ਆਵਉ ਨਾ ਕਿਛੁ ਪੀਆ ਨ ਥਾਉ ॥ ਭੀ ਤੇਰੀ ਕੀਮਤਿ ਨਾ ਪਵੈ

ਹਉ ਕੇਵਡੁ ਆਖਾ ਨਾਉ ॥੩॥ ਨਾਨਕ ਕਾਗਦ ਲਖ ਮਣਾ ਪੜਿ

ਪੜਿ ਕੀਚੈ ਭਾਉ ॥ ਮਸੂ ਤੇਟਿ ਨ ਆਵਈ ਲੇਖਣਿ ਪਉਣੁ

ਚਲਾਉ ॥ ਭੀ ਤੇਰੀ ਕੀਮਤਿ ਨ ਪਵੈ ਹਉ ਕੇਵਡੁ ਆਖਾ ਨਾਉ ॥੪॥੨॥

(ਪੰਨਾ ੧੪)

ਤਬਿ ਫਿਰਿ ਅਵਜ਼ ਹੋਆ: 'ਨਾਨਕ ਮੇਰਾ ਹੁਕਮੁ ਤੇਰੀ ਨਦਰੀ ਆਇਆ ਹੈ, ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਹੁਕਮ ਕੀ ਸਿਫਤਿ ਕਰੁ। ('ਜੋ ਕਿਸੀ ਕਿਆ ਕਿਆ ਹੋਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਦਰਿ ਵਿਚ ਕਿਆ ਕਿਆ ਸੁਣਿਆ ਬਜੰਤ੍ਰ ਗਾਵਨ ਹਾਰੇ')। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਬੌਲਿਆ, ਧੁਨਿ ਉਠੀ:-

ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਮ:੧॥ ਸਲੋਕ॥^੧

ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ॥

ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ॥੧॥^੨

ਜਪੁ ਸੰਪੂਰਣੁ ਕੀਤਾ॥

ਤਬਿ ਫਿਰਿ ਆਗਿਆ ਆਈ, ਹੁਕਮੁ ਹੋਆ: 'ਨਾਨਕ ਜਿਸੁ ਉਪਰਿ ਤੇਰੀ ਨਦਰਿ, ਤਿਸੁ ਉਪਰਿ ਮੇਰੀ ਨਦਰਿ॥ ਜਿਸੁ ਉਪਰਿ ਤੇਰਾ ਕਰਮੁ, ਤਿਸੁ ਉਪਰਿ ਮੇਰਾ ਕਰਮੁ॥ ਮੇਰਾ ਨਾਉ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਪਰਮੇਸਰੁ, ਅਰ ਤੇਰਾ ਨਾਉ, ਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸਰੁ': ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੇਰੀ ਪਇਆ, ਸਿਰੁਪਾਉ ਦਰਗਾਹੋ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ, ਸਬਦੁ ਧੁਨਿ ਉਠੀ ਰਾਗੁ ਧਨਾਸਰੀ ਹੋਆ, ਮਹਲਾ ੧^੩ ਆਰਤੀ:-

1. ਹਾਫ਼ਜ਼ਾਬਾਦ ਵਾਲੇ ਨੁਸਖੇ ਦੇ ਉਤਾਰੇ ਵਿਚ 'ਜੋ ਕਿਸੀ ਤੌਂ ਸਲੋਕ' ਦੀ ਥਾਂ ਪਾਠ ਇਹ ਹੈ:- 'ਅਜੀ ਜੀਉ ਕਾ ਆਖਿਆ ਹੋਆ ਕਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਨਦਰ ਵਿਚ ਕਿਆ ਆਖਿਆ ਸੁਣਿਆ ਜਾਵੇ? ਅਤੇ ਜੇਤ ਤੇਰੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਗਾਵਣਹਾਰ ਹੈ'। ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੌਲਿਆ ਰਾਗ ਆਸਾ ਵਿਚ ਜਪੁ ਕੀਤਾ, ਮਹਲਾ ੧ ਸਲੋਕ-
2. ਇਸ ਤੌਂ ਅੱਗੇ ਹਾਫ਼ਜ਼ਾਬਾਦ ਵਾਲੀ ਪੇਖੀ ਵਿਚ-'ਸੋਚੈ ਸੋਚਿ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਸੋਚੀ ਲਖਵਾਰ॥ ਚੁਪੈ ਚੁਪਿ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਲਾਈ ਰਹਾ ਲਿਵਤਾਰ॥ ਭੁਖਿਆ ਭੁਖ ਨ ਉਤਰੀ ਜੇ ਬੰਨਾ ਪੁਰੀਆ ਭਾਰ॥ ਸਹਸ ਸਿਆਣਪਾ ਲਖ ਹੋਹਿ ਤ ਇਕ ਨ ਚਲੈ ਨਾਲਿ॥ ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ॥ ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ॥੧॥ ਪਾਠ ਜਿਆਦਾ ਹੈ।
3. 'ਦਰਗਾਹੋ ਬਾਬੇ ਨੂੰ' ਹਾਫ਼ਜ਼ਾਬਾਦ ਵਾਲੀ ਪੇਖੀ ਦਾ ਪਾਠ ਹੈ।
4. 'ਮਹਲਾ ੧' ਹਾਬਾ: ਵਾਲੇ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚੋਂ ਹੈ।

ਗਰਾਨ ਮੈ ਥਾਲੁ ਰਵਿ ਚੰਦੁ ਦੀਪਕ ਬਨੇ ਤਾਰਿਕਾ ਮੰਡਲ ਜਨਕ
ਮੋਤੀ॥ ਧੂਪੁ ਮਲਆਨਲੇ ਪਵਣੁ ਚਵਰੇ ਕਰੇ ਸਗਲ ਬਨਰਾਇ
ਛੂਲੰਤ ਜੋਤੀ॥੧॥ ਕੈਸੀ ਆਰਤੀ ਹੋਇ ਭਵ ਖੰਡਨਾ ਤੇਰੀ ਆਰਤੀ॥
ਅਨਹਤਾ ਸਬਦ ਵਾਜੰਤ ਭੇਰੀ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥ ਸਹਸ ਤਵ ਨੈਨ ਨਨ
ਨੈਨ ਹੈ ਤੋਹਿ ਕਉ ਸਹਸ ਮੂਰਤਿ ਨਨਾ ਏਕ ਤੋਹੀ॥ ਸਹਸ ਪਦ
ਬਿਮਲ ਨਨ ਏਕ ਪਦ ਗੰਧ ਬਿਨੁ ਸਹਸ ਤਵ ਗੰਧ ਇਵ ਚਲਤ
ਮੋਹੀ॥੨॥ ਸਭ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਜੋਤਿ ਹੈ ਸੋਇ॥ ਤਿਸ ਕੈ ਚਾਨਣਿ ਸਭਿ
ਮਹਿ ਚਾਨਣੁ ਹੋਇ॥ ਗੁਰ ਸਾਖੀ ਜੋਤਿ ਪਰਗਟੁ ਹੋਇ॥ ਜੋ ਤਿਸੁ
ਭਾਵੈ ਸੁ ਆਰਤੀ ਹੋਇ॥੩॥ ਹਰਿ ਚਰਣ ਕਮਲ ਮਕਰੰਦ ਲੋਭਿਤ
ਮਨੋ ਅਨਦਿਨੋ ਮੋਹੀ ਆਹੀ ਪਿਆਸਾ॥ ਕਿਧਾ ਜਲੁ ਦੇਹਿ ਨਾਨਕ
ਸਾਰਿੰਗ ਕਉ ਹੋਇ ਜਾ ਤੇ ਤੇਰੈ ਨਾਮੀ ਵਾਸਾ॥੪॥੧॥੭॥੯॥

(ਪੰਨਾ ੬੬੩)

ਤਬਿ ਆਗਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੇਵਕਾਂ ਨੇ ਹੋਈ, ਜੋ ‘ਨਾਨਕ ਕਉ ਉਸੀ
ਘਾਟਿ ਪਹਚਾਇ ਆਵਹੁ’। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕੇ ਤਈ ਤੀਸਰੇ ਦਿਨਿ
ਉਸੀ ਘਾਟਿ ਆਣਿ ਨਿਕਾਲਿਆ। ਦਰੀਆਉ ਵਿਚ ਨਿਕਲਿਆ ਤਬ ਲੋਕਾਂ
ਛਿੱਠਾ। ਲੋਕਾਂ ਕਹਿਆ, ‘ਯਾਰੋ ਇਹੁ ਤਾਂ ਦਰੀਆਇ ਵਿਚਿ ਪਇਆ
ਆਹਾ, ਏਹੁ ਕਿਥੁ ਪੈਦਾ ਹੋਆ?’ ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਡੇਰੇ ਆਇ ਕਰਿ
ਵੜਿਆ। ਡੇਰਾ ਸਭੁ ਲੁਟਾਇ ਦੂਰਿ ਕੀਤੇਸੁ। ਲੋਕੁ ਬਹੁਤੁ ਜੁੜਿ ਗਏ,
ਖਾਨੁ ਭੀ ਆਇ ਗਇਆ, ਆਖਿਓਸੁ ‘ਨਾਨਕ ਤੇਰੇ ਤਾਈ ਕਿਆ ਹੋਆ
ਹੈ’। ਤਬਿ ਲੋਕਾਂ ਕਹਿਆ, ‘ਜੀ ਏਹੁ ਦਰੀਆਉ ਵਿਚਿ ਪਇਆ ਆਹਾ,
ਦਰੀਆਉ ਵਿਚੋਂ ਚੋਟਿ ਖਾਧੀ’। ਤਬਿ ਖਾਨ ਕਹਿਆ, ‘ਯਾਰੋ ਵੱਡਾ ਹੈਹੁ
ਹੋਆ’। ਖਾਨ ਦਿਲਗੀਰ ਹੋਇ ਕਰ ਉਠਿ ਗਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ
ਕੇ ਤੇੜਿ ਇਕਾ ਲੰਗੋਟੀ ਰਹੀ ਹੋਰੁ ਰਖਿਓਸੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਨਾਲਿ
ਜਾਇ ਬੈਠਾ। ਨਾਲ ਮਰਦਾਨਾ ਤੂਮੁ ਜਾਇ ਬੈਠਾ।

੧੧. ਕਾਜੀ ਚਰਚਾ, ਨਮਾਜ਼ ਮੋਦੀ ਦੀ ਕਾਰ ਤਿਆਰੀ

ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਚੁਪ ਕਰਿ ਰਹਿਆ।

ਤਬ ਇਕੁ ਦਿਨ ਗੁਜਰ ਗਈਆ। ਤਬਿ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਬਕਿੰ ਖਲਾ ਹੋਇਆ, ਜੋ ‘ਨਾ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਹੈ, ਨਾ ਕੋ ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਹੈ’। (ਜਬ ਬੇਲੈ, ਤਾਂ ਇਹੋ ਅਵਾਜ਼ ਕਰੇ?) ਤਬਿ ਲੋਕਾਂ ਜਾਇ ਕਰ ਖਾਨ ਜੋਗੁ ਕਹਿਆ, ‘ਜੇ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਆਖਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਨਾ ਕੋ ਹਿੰਦੂ ਹੈ, ਨਾ ਕੋ ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਹੈ’। ਤਬਿ ਖਾਨ ਕਹਿਆ, ‘ਇਸਕੇ ਖਿਆਲ ਨਾਹੀ ਪਉਣਾ, ਇਹੁ ਛਕੀਰੁ ਹੈ’। ਤਬ ਇਕੁ ਨੇੜੇ ਕਾਜੀ ਬੈਠਾ ਥਾ; ਉਠਿ ਕਾਜੀ ਕਹਿਆ, ‘ਖਾਨ ਜੀ! ਅਜਬੁ ਹੈ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਆਖਿਆ ਹੈ? - ਨਾਂ ਕੋ ਹਿੰਦੂ ਹੈ, ਨਾਂ ਕੋ ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਹੈ-’। ਤਬਿ ਖਾਨਿ ਕਹਿਆ ਆਦਮੀ ਤਾਈਂ, ਜੋ ‘ਬੁਲਾਇ ਆਣਿ’। ਤਬ ਆਦਮੀ ਆਇਕੇ ਕਹਿਣ ਲਗੇ ‘ਨਾਨਕ! ਤੇਰੇ ਤਾਈ ਖਾਨੁ ਬੁਲਾਇਦਾ ਹੈ’। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ‘ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਖਾਨ ਦੀ ਕਿਆ ਪਰਵਾਹਿ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ?’ ਤਬ ਲੋਕਾਂ ਕਹਿਆ, ‘ਇਹ ਰਮਲਾ ਦਿਵਾਨਾ ਹੋਆ ਹੈ’। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ‘ਮਰਦਾਨਿਆ! ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ’। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਆ, ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ ਕੀਤਾ, ਬਾਬੈ ਸਬਦ ਉਠਾਇਆ:- ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੧॥

ਕੋਈ ਆਖੈ ਭੂਤਨਾ ਕੋ ਕਹੈ ਬੇਤਾਲਾ॥

ਕੋਈ ਆਖੈ ਆਦਮੀ ਨਾਨਕੁ ਵੇਚਾਰਾ॥

ਭਇਆ ਦਿਵਾਨਾ ਸਾਹ ਕਾ ਨਾਨਕੁ ਬਉਰਾਨਾ॥

ਹਉ ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਅਵੰਚੁ ਨ ਜਾਨਾ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

੧. ‘ਬਕਨਾ’ ਦੇ ਪੁਰਾਤਨ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ‘ਬੋਲਣਾ’ ਅਰਥ ਹੁੰਦੇ ਸਨ।

੨. ‘ਜਬ ਤੋਂ ਕਰੇ’ ਤਕ ਦਾ ਪਾਠ ਹਾਫਜ਼ਾਬਾਦੀ ਉਤਾਰੇ ਵਿਚੋਂ ਹੈ।

੩. ‘ਤਬ ਆਦਮੀ ਆਇਕੇ ਕਹਿਣ ਲਗੈ’ ਪਾਠ ਹਾਥਾਂ ਨੁਸਖੇ ਦਾ ਹੈ।

ਤਉ ਦੇਵਾਨਾ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਭੈ ਦੇਵਾਨਾ ਹੋਇ॥
 ਏਕੀ ਸਾਹਿਬ ਬਾਹਰਾ ਦੂਜਾ ਅਵਰੁ ਨ ਜਾਣੈ ਕੋਇ॥੨॥
 ਤਉ ਦੇਵਾਨਾ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਏਕਾ ਕਾਰ ਕਮਾਇ॥
 ਹੁਕਮੁ ਪਛਾਣੈ ਖਸਮ ਕਾ ਦੂਜੀ ਅਵਰ ਸਿਆਣਪ ਕਾਇ॥੩॥
 ਤਉ ਦੇਵਾਨਾ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਸਾਹਿਬ ਧਰੇ ਪਿਆਰੁ॥
 ਮੰਦਾ ਜਾਣੈ ਆਪ ਕਉ ਅਵਰੁ ਭਲਾ ਸੰਸਾਰੁ॥੪॥੭॥

(ਪੰਨਾ ੯੯੧)

ਤਬ ਫਿਰਿ ਬਾਬਾ ਚੁਪ ਕਰਿ ਰਹਿਆ॥ ਜਾ ਕਛੁ ਬੋਲੇ ਤਾਂ ਏਹੀ
 ਵਚਨ ਕਹੈ, ਜੋ ‘ਨਾ ਕੋ ਹਿੰਦੂ ਹੈ, ਨਾ ਕੋ ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਹੈ’। ਤਬਿ ਕਾਜੀ
 ਕਹਿਆ: ‘ਖਾਨ ਜੀ! ਇਹੁ ਭਾਲਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਹੰਦਾ ਹੈ- ਨਾ ਕੋ ਹਿੰਦੂ ਹੈ
 ਨਾ ਕੋ ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਹੈ’। ਤਬ ਕਾਜੀ ਕਹਿਆ। ‘ਜਾਇ ਕਰਿ ਨਾਨਕ ਫਕੀਰ
 ਤਾਂਈ^੧ ਲੈ ਆਵਹੁ’। ਤਾਂ ਪਿਆਦੇ ਗਏ: ਉਨਿ ਕਹਿਆ, ‘ਜੀ ਖਾਨੁ
 ਬੁਲਾਇਂਦਾ ਹੈ। ਖਾਨੁ ਕਹੰਦਾ ਹੈ,- ਅਜ ਬਰਾ ਖੁਦਾਇ ਕੇ ਤਾਂਈ ਦੀਦਾਰ
 ਦੇਹਿ^੨। ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਦੀਦਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹਿਦਾ ਹਾਂ’- ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ ਉਠਿ
 ਚਲਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ, ‘ਅਥਿ ਮੇਰੈ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਸੱਦਾ ਆਇਆ ਹੈ, ਮੈਂ
 ਜਾਵਾਂਗਾ’। ਤਬਿ ਮੁਤਕਾ ਗਲਿ ਵਿਚ ਪਾਇ ਗਇਆ, ਆਇ ਕਰ^੩ ਖਾਨ
 ਜੋਗੁ ਮਿਲਿਆ। ਤਬਿ ਖਾਨਿ ਕਹਿਆ, ‘ਨਾਨਕ! ਦੋਸਤੀ ਖੁਦਾਇ ਕੀ,
 ਗਲੋਂ ਮੁਤਕਾ^੪ ਲਾਹਿ, ਕਮਰ ਬੰਧੁ, ਤੂ ਭਲਾ ਫਕੀਰ ਹੋਵੈ!’ ਤਬਿ ਗੁਰੂ
 ਨਾਨਕ ਗਲੋਂ ਮੁਤਕਾ ਲਾਹਿਆ, ਕਮਰ ਬੰਧੀ। ਤਬਿ ਖਾਨਿ ਕਹਿਆ,
 ‘ਨਾਨਕ ਮੇਰੀ ਕਮਖਤੀ ਹੈ, ਜੇ ਤੁਹਿ ਜੇਹਾ ਵਜੀਰੁ ਫਕੀਰੁ ਹੋਵੈ’। ਤਬਿ
 ਖਾਨਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਉ ਆਪਣੇ ਪਾਸਿ ਬਹਾਲਿਆ, ਅਰੁ ਕਹਿਓਸੁ, ‘ਰੇ

੧. ਪਾਠਾਂਤ੍ਰੁ ‘ਨਾਨਕ ਫਕੀਰ ਤਾਂਈ’ ਹਾਫਜ਼ਾਬਾਦ ਵਾਲੀ ਪੇਖੀ ਦੇ ਉਤਾਰੇ ਵਿਚੋਂ ਹੈ।
੨. ‘ਅਜ...ਤੋਂ ਦੇਹਿ’ ਤਕ ਦੀ ਬਾਂ:ਹਾ:ਬਾ: ਵਾਲੇ ਨੁਸਖੇ ਦੇ ਉਤਾਰੇ ਵਿਚ ਪਾਠ ਹੈ:-
 ‘ਅਜ ਬਰਾਹ ਖੁਦਾ ਏਕ ਬਾਰ ਦੀਦਾਰ ਦੇਹ’।
੩. ਪਾਠਾਂਤ੍ਰੁ- ‘ਆਇਕੈ’ ਹੈ।
੪. ਮੁੱਤਕਾ-ਸੇਲ੍ਹੀ।

ਕਾਜੀ! ਕਾਈ ਬਾਤ ਪੁਛਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪੁਛ, ਨਾਹੀਂ ਤਾਂ ਏਹੁ ਬਹੁੜਿ ਸੁਖਨੁ
ਕਰੇਗਾ ਨਾਹੀਂ। ਤਬਿ ਕਾਜੀ ਦਲਗੀਰੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਹਸਿਆ। ਤਬ ਕਾਜੀ
ਕਹਿਆ, ‘ਨਾਨਕ! ਤੂ ਜੋ ਕਹਦਾ ਹੈ,- ਨਾ ਕੋ ਹਿੰਦੂ ਹੈ, ਨਾ ਕੋ
ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਹੈ,-, ਸੌ ਤੈਂ ਕਿਆ ਪਾਇਆ ਹੈ?’ ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ
ਸਲੋਕ, ਰਾਗੁ ਮਾਝੁ ਵਿਚ:-

ਸਲੋਕ ਮ:੧॥

ਮੁਸਲਮਾਣੁ ਕਹਾਵਣੁ ਮੁਸਕਲੁ ਜਾ ਹੋਇ ਤਾ ਮੁਸਲਮਾਣੁ ਕਹਾਵੈ॥
ਅਵਲ ਅਉਲਿ ਦੀਨੁ ਕਰਿ ਮਿਠਾ ਮਸਕਲ ਮਾਨਾ ਮਾਲੁ ਮੁਸਾਵੈ॥
ਹੋਇ ਮੁਸਲਿਮੁ ਦੀਨ ਮੁਹਾਣੈ ਮਰਣ ਜੀਵਣ ਕਾ ਭਰਮੁ ਚੁਕਾਵੈ॥
ਰਬ ਕੀ ਰਜਾਇ ਮੰਨੇ ਸਿਰ ਉਪਰਿ ਕਰਤਾ ਮੰਨੇ ਆਪੁ ਗਵਾਵੈ॥
ਤਉ ਨਾਨਕ ਸਰਬ ਜੀਆ ਮਿਹਰਮਤਿ ਹੋਇ ਤ ਮੁਸਲਮਾਣੁ
ਕਹਾਵੈ॥੧॥

(ਪੰਨਾ ੧੪੧)

ਸਲੋਕ ਮ: ੧॥

ਮਿਹਰ ਮਸੀਤਿ ਸਿਦਕੁ ਮੁਸਲਾ ਹਕੁ ਹਲਾਲੁ ਕੁਰਾਣੁ॥ ਸਰਮ
ਸੁਨਤਿ ਸੀਲੁ ਰੋਜਾ ਹੋਹੁ ਮੁਸਲਮਾਣੁ॥ ਕਰਣੀ ਕਾਬਾ ਸਚੁ ਪੀਰੁ
ਕਲਮਾ ਕਰਮ ਨਿਵਾਜਾ॥ ਤਸਬੀ ਸਾ ਤਿਸੁ ਭਾਵਸੀ ਨਾਨਕ ਰਖੈ
ਲਾਜ॥੧॥੨॥ ਹਕੁ ਪਰਾਇਆ ਨਾਨਕਾ ਉਸੁ ਸੂਅਰ ਉਸੁ
ਗਾਇ॥ ਗੁਰੁ ਪੀਰੁ ਹਾਮਾ ਤਾ ਭਰੇ ਜਾ ਮੁਰਦਾਰੁ ਨ ਖਾਇ॥ ਗਲੀ
ਭਿਸਤਿ ਨ ਜਾਈਐ ਛਟੈ ਸਚੁ ਕਮਾਇ॥ ਮਾਰਣ ਪਹਿ ਹਰਾਮ
ਮਹਿ ਹੋਇ ਹਲਾਲੁ ਨ ਜਾਇ॥ ਨਾਨਕ ਗਲੀ ਕੂੜੀਈ ਕੂੜੇ ਪਲੈ
ਪਾਇ॥੩॥੨॥ ਪੰਜਿ ਨਿਵਾਜਾ ਵਖਤ ਪੰਜਿ ਪੰਜਾ ਪੰਜੇ ਨਾਉ॥
ਪਹਿਲਾ ਸਚੁ ਹਲਾਲੁ ਦੁਇ ਤੀਜਾ ਥੈਰ ਖੁਦਾਇ॥ ਚਉਥੀ ਨੀਅਤਿ
ਰਾਸਿ ਮਨੁ ਪੰਜਵੀਂ ਸਿਫਤਿ ਸਨਾਇ॥ ਕਰਣੀ ਕਲਮਾ ਆਖਿਕੈ ਤਾ
ਮੁਸਲਮਾਣੁ ਸਦਾਇ॥ ਨਾਨਕ ਜੇਤੇ ਕੁਝਿਆਰ ਕੂੜੈ ਕੂੜੀ ਪਾਇ॥੩॥

(ਪੰਨਾ ੧੪੦-੧੪੧)

ਜਬ ਇਹੁ ਸਲੋਕੁ ਬਾਬੇ ਦਿਤਾ, ਤਬਿ ਕਾਜੀ ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਏ ਰਹਿਆ। ਤਬਿ ਖਾਨਿ ਕਹਿਆ, ‘ਕਾਜੀ, ਇਸ ਕਉ ਪੁਛਣੁ ਕੀ ਤਕਸੀਰ ਰਹੀ ਨਾਹੀ॥’। ਤਬ ਪੇਸੀ ਕੀ ਨਿਮਾਜ਼ ਕਾ ਵਖਤੁ ਹੋਇਆ, ਸਭ ਉਠਿ ਕਰਿ ਨਿਮਾਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰਣ ਆਏ, ਅਰੁ ਬਾਬਾ ਭੀ ਨਾਲ ਗਇਆ। ਤਬਿ ਕਾਜੀ ਸਭਨਾ ਤੇ ਅਗੇ ਖੜਾ ਹੋਆ, ਨਿਮਾਜ਼ ਲਗਾ ਕਰਣੈ। ਜਬ ਬਾਬਾ ਕਾਜੀ ਕੀ ਤਰਫ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਹਸਿਆ। ਤਬਿ ਕਾਜੀ ਡਿਠਾ ਜੋ ਨਾਨਕ ਹਸਦਾ ਹੈ। ਤਬਿ ਨਿਮਾਜ਼ ਕਰਿ ਆਏ, ਤਬਿ ਕਾਜੀ ਕਹਿਆ ‘ਖਾਨ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ, ਡਿਠੋ ਕਿਉਂ ਜੋ ਮੁਸਲਮਾਨਾ ਕੀ ਤਰਫ (ਧਿਰ)³ ਹਿੰਦੂ ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਹਸਦਾ ਹੈ, ਤੂ ਜੋ ਆਖਦਾ ਹੈ ਜੋ ਨਾਨਕੁ ਭਲਾ ਹੈ’। ਤਬ ਖਾਨਿ ਕਹਿਆ: ‘ਨਾਨਕ! ਕਾਜੀ ਕਿਆ ਕਹਦਾ ਹੈ’, ਤਬ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ‘ਖਾਨ ਜੀ! ਮੈਂ ਕਾਜੀ ਕੀ ਕਿਆ ਪਰਵਾਹ ਪਰੀ ਹੈ, ਪਰੁ ਕਾਜੀ ਕੀ ਨਿਵਾਜ਼ ਕਬੂਲੁ ਨਾਹੀ ਪਈ, ਮੈਂ ਇਤਿ ਵਾਸਤੇ ਹਸਿਆ ਥਾ’। ਤਬਿ ਕਾਜੀ ਕਹਿਆ: ‘ਖਾਨ ਜੀ! ਇਨ ਕਾਈ ਪਾਈ ਹੈ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਤਕਸੀਰ ਜਾਹਰ ਕਰਉਂ’। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ: ‘ਖਾਨ ਜੀ! ਜਬ ਏਹੁ ਨਿਵਾਜ਼ ਉਪਰਿ ਖੜਾ ਥਾ ਤਬਿ ਇਨ ਕਾ ਮਨ ਠਉੜ ਨਾ ਥਾ⁴ ਘੋੜੀ ਸੂਈ ਥੀ; ਵਛੇਰੀ ਜੰਮੀ ਥੀ, ਅਰੁ ਵਛੇਰੀ ਛਡਿ ਕਰਿ ਆਇਆ ਥਾ। ਅਰੁ ਵੇਡੇ ਵਿਚ ਖੂਹੀ ਥੀ। ਅਰ ਇਨਿ ਕਹਿਆ, ਮਤੁ ਵਛੇਰੀ ਖੂਹੀ ਵਿਚ ਪਉਂਦੀ ਹੋਵੇ। ਇਨਕਾ ਮਨੁ ਉਹਾਂ ਗਇਆ ਆਹਾ, ਇਸਕੀ ਨਿਮਾਜ਼ ਕਬੂਲ ਨਹੀਂ ਪੜੀੰ॥

੧. ਪਾਠਾਂਤ੍ਰੁ ਹੈ—‘ਕਾਜੀ ਇਸ ਨੂੰ ਪੁਛਣੇ ਕੀ ਤਕਸੀਰ ਹੈ’।
੨. ਵਲੈਤ ਵਾਲੇ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਇਸ ਥਾਵੇਂ ਚਰਖੜੀ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੇ ਕੇ ਹਾਸ਼ੀਏ ਦੇ ਬਾਹਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ— ‘ਤਬ ਪੇਸੀ ਕੀ ਨਿਮਾਜ਼ ਕਾ’।
੩. ਇਹ () ਨਿਸ਼ਾਨ ਅਸਾਂ ਲਾਇਆ ਹੈ, ‘ਤਰਫ’ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ‘ਧਿਰ’।
੪. ਪਾਠਾਂਤ੍ਰੁ ਹੈ—ਕਰੋ।
੫. ਪਾਠਾਂਤ੍ਰੁ ‘ਇਸਕਾ ਇਮਾਨ ਠਉੜ ਨਾ ਥਾ’।
੬. ਇਸਕੀ ਤੋਂ...ਪੜੀ’ ਤਕ ਦਾ ਪਾਠ ਹਾਬਾ: ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਵੱਧ ਹੈ।

ਤਬਿ ਕਾਜੀ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਇਆ। ਆਖਿਓਸੁ ‘ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ! ਇਸ ਕਉ ਖੁਦਾਇ ਕੀ ਨਿਵਾਜਸ ਹੋਈ ਹੈ’। ਤਬਿ ਕਾਜੀ ਪਤਿਣਾ ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਸਲੋਕ ਦਿੱਤਾ:-

ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਮੁਸਾਵੈ ਆਪੁ॥
ਸਿਦਕ ਸਬੂਰੀ ਕਲਮਾ ਪਾਕ॥
ਖੜੀ ਨ ਛੇੜੈ ਪੜੀ ਨ ਖਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਸ ਮੁਸਲਮਾਨ ਭਿਸਤ ਕਉ ਜਾਇ॥

ਜਾਂ ਬਾਬੇ ਏਹੁ ਸਲੋਕ ਬੋਲਿਆ, ਤਾਂ ਸਯੀਅਦ, ਸੇਖ ਜਾਦੇ, ਕਾਜੀ, ਮੁਫਤੀ, ਖਾਨ, ਖਠੀਨ, ਮਹਰ, ਮੁਕਦਮ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇ ਰਹੈ। ਖਾਨ ਬੋਲਿਆ ‘ਕਾਜੀ! ਨਾਨਕੁ ਹਕੁ ਨੂ ਪਹੁਤਾ ਹੈ ਅਵਰੁ ਪੁਛਣ ਕੀ ਤਕਸੀਰ ਰਹੀੜ। ਜਿਤੁ ਵਲਿ ਬਾਬਾ ਨਦਰਿ ਕਰੇ, ਤਿਤੁ ਵਲਿ ਸਭ ਕੋਈ ਸਲਾਮੁ ਕਰੇ। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਸਬਦੁ:-

ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰੁ ੩॥
ਅਮਲੁ ਕਰਿ ਧਰਤੀ ਬੀਜੁ ਸਬਦੇ ਕਰਿ ਸਚ ਕੀ ਆਬ ਨਿਤ ਦੇਹਿ
ਪਾਣੀ॥ ਹੋਇ ਕਿਰਸਾਣੁ ਈਮਾਨੁ ਜੰਮਾਇ ਲੈ ਭਿਸਤੁ ਦੋਜਕੁ ਮੂੜੇ
ਏਵ ਜਾਣੀ॥੧॥
ਮਤੁ ਜਾਣ ਸਹਿ ਗਲੀ ਪਾਇਆ॥ ਮਾਲ ਕੈ ਮਾਣੈ ਰੂਪ ਕੀ ਸੋਭਾ
ਇਤੁ ਬਿਧੀ ਜਨਮੁ ਰਾਵਾਇਆ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥
ਐਬ ਤਨਿ ਚਿਕੜੇ ਇਹ ਮਨੁ ਮੀਡਕੈ ਕਮਲ ਕੀ ਸਾਰ ਨਹੀ ਮੂਲਿ
ਪਾਈ॥ ਭਉਰੁ ਉਸਤਾਦੁ ਨਿਤ ਭਾਖਿਆ ਬੋਲੈ ਕਿਉ ਬੂਝੈ ਜਾ ਨਹ
ਬੁਝਾਈ॥੨॥

੧. ਇਹ ਪਾਠ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਦਾ ਹੈ। ਮਲੂਮ ਹੋਦਾ ਹੈ ਕਿ ‘ਮਸਕਲਮਾਨਾ ਮਾਲੁ ਮਸਾਵੈ’ ਵਾਲਾ ਪਿਛੇ ਆ ਚੁਕਾ ਸਲੋਕ ਫੇਰ ਏਥੇ ਹੈਸੀ।
੨. ਪਾਠਾਂਦ੍ਰੁ- ‘ਤਕਸੀਰ ਰਹੀ ਨਾਹੀ’ ਬੀ ਹੈ।

ਆਖਣੂ ਸੁਨਣਾ ਪਉਣ ਕੀ ਬਾਣੀ ਇਹੁ ਮਨੁ ਰਤਾ ਮਾਇਆ॥
 ਖਸਮ ਕੀ ਨਦਰਿ ਦਿਲਹਿ ਪਸਿੰਦੇ ਜਿਨੀ ਕਰਿ ਏਕੁ ਧਿਆਇਆ॥੩॥
 ਤੀਹ ਕਰਿ ਰਖੇ ਪੰਜ ਕਰਿ ਸਾਥੀ ਨਾਉ ਸੈਤਾਨੁ ਮਤੁ ਕਟਿ ਜਾਈ॥
 ਨਾਨਕੁ ਆਖੈ ਰਾਹਿ ਪੈ ਚਲਣਾ ਮਾਲੁ ਧਨੁ ਕਿਤਕੂ
 ਸੰਜਿਆਈ॥੪॥੨੭॥ (ਪੰਨਾ ੨੩-੨੪)

ਜਾ ਬਾਬੇ ਏਹੁ ਸਬਦੁ ਬੋਲਿਆ, ਤਥਿ ਖਾਨ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਇਆ॥
 ਤਥਿ ਲੋਕਿ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਆਇ ਲਗੈ ਖਾਨ ਨੂੰ ਕਹਿਣ, ‘ਜੋ ਨਾਨਕ
 ਵਿਚਿ ਖੁਦਾਇ ਬੋਲਦਾ ਹੈ’। ਤਥਿ ਖਾਨ ਕਹਿਆ: ‘ਨਾਨਕ! ਰਾਜੁ ਮਾਲੁ
 ਹੁਕਮੁ ਹਾਸਲੁ ਸਭੁ ਤੇਰਾ ਹੈ’। ਤਥਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ; ‘ਖੁਦਾਇ
 ਤੇਰਾ ਭਲਾ ਕਰੇਗਾ, ਹੁਣ ਟਿਕਣੇ ਕੀ ਬਾਤਿ ਰਹੀ; ਰਾਜੁ, ਮਾਲੁ, ਘਰ
 ਬਾਰ ਤੇਰੇ ਹੈਨ, ਅਸੀਂ ਤਿਆਗਿ ਚਲੇ’।

ਜਾਇ ਫਕੀਰਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠਾ, ਤਥਿ ਫਕੀਰ ਉਠਿ ਹਥਿ ਬੰਨਿ ਖੜੇ
 ਹੋਇ, ਲਾਗੇ ਸਿਫਤਿ ਕਰਣ। ਆਖਨਿ ‘ਜੋ ਨਾਨਕੁ ਸਚਿ ਰੋਜੀ* ਥੀਆ
 ਹੈ ਅਤੇ ਸਚਿ ਕੀ ਰੰਗਣਿ ਵਿਚ ਰਤਾ ਹੈ’। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ;
 ‘ਮਰਦਾਨਿਆਂ, ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ’। ਤਥਿ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਆ,
 ਰਾਗੁ ਤਿਲੰਗੁ ਕੀਤਾ, ਬਾਬੇ ਸਬਦੁ ਉਠਾਇਆ-

ਤਿਲੰਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰੁ ੩॥

ਇਹੁ ਤਨੁ ਮਾਇਆ ਪਿਆਰੇ ਲੀਤੜਾ ਲਥਿ ਰੰਗਾਏ॥
 ਮੇਰੈ ਕੰਤ ਨ ਭਾਵੈ ਚੌਲੜਾ ਪਿਆਰੇ ਕਿਉ ਧਨ ਸੇਜੈ ਜਾਏ॥੧॥
 ਹੰਉ ਕੁਰਬਾਨੈ ਜਾਉ ਮਿਹਰਵਾਨਾ ਹੰਉ ਕੁਰਬਾਨੈ ਜਾਉ॥
 ਹੰਉ ਕੁਰਬਾਨੈ ਜਾਉ ਤਿਨਾ ਕੈ ਲੈਨਿ ਜੋ ਤੇਰਾ ਨਾਉ॥
 ਲੈਨਿ ਜੋ ਤੇਰਾ ਨਾਉ ਤਿਨਾ ਕੈ ਹੱਉ ਸਦ ਕੁਰਬਾਨੈ ਜਾਉ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
 ਕਾਇਆ ਰੰਝਣਿ ਜੇ ਥੀਐ ਪਿਆਰੈ ਪਾਈਐ ਨਾਉ ਮਜੀਠਿ॥

੧. ਪਾ: ‘ਰੋਚੀ’।

ਰੰਛਣ ਵਾਲਾ ਜੇ ਰੰਛੈ ਸਾਹਿਬੁ ਐਸਾ ਰੰਗੁ ਨ ਡੀਠ॥੨॥
ਜਿਨ ਕੇ ਚੋਲੇ ਰਤੜੇ ਪਿਆਰੇ ਕੰਤੁ ਤਿਨਾ ਕੈ ਪਾਸਿ॥
ਯੂਝਿ ਤਿਨਾ ਕੀ ਜੇ ਮਿਲੈ ਜੀ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਕੀ ਅਰਦਾਸਿ॥੩॥
ਆਪੇ ਸਾਜੇ ਆਪੇ ਰੰਗੇ ਆਪੇ ਨਦਰਿ ਕਰੇਇ॥
ਨਾਨਕ ਕਾਮਣਿ ਕੰਤੈ ਭਾਵੈ ਆਪੇ ਹੀ ਰਾਵੇਇ॥੪॥੧॥੩॥

(ਪੰਨਾ ੧੨੧-੨੨)

ਤਬਿ ਫਕੀਰਾਂ ਆਇ ਪੈਰ ਚਮੈ, ਦਸਤ ਪੰਜਾ ਲੀਆ। ਬਾਬੇ ਦੀ
ਬਹੁਤੁ^੧ ਖੁਸੀ ਹੋਈ ਫਕੀਰਾਂ ਉਪਰਿ, ਬਹੁਤੁ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਇਆ। ਖਾਨੁ
ਭੀ ਆਇ ਗਇਆ। ਲੋਕ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਜੁ ਕੋਈ ਸਾ ਸਭ ਸਲਾਮ
ਕਰਿ ਖੜਾ ਹੋਆ। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਪਾਸੋਂ ਵਿਦਾ ਹੋਏ। ਖਾਨੁ ਘਰਿ ਆਇਆ,
ਆਇ ਕਰਿ ਦੇਖੈ ਤਾਂ ਕੋਠੜੀਆਂ ਖਜਾਨੈ ਕੀਆ ਭਰੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹੈਨਿ॥
ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਦੀ ਖੁਸੀ ਹੋਈ, ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਨਾਲੇ ਲੈ ਕਰਿ ਚਲਿਦਾ ਰਹਿਆ।

◆◆◆

੧੨. ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਾਈ

ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਉਜੜ ਕਉ ਚਲੈ^੨ ਤਬ ਕਿਤੇ ਵਸਦੀ ਵੜੇ ਨਾਹੀ। ਕਿਤੇ
ਜੰਗਲਿ ਕਿਤੇ ਦਰੀਆਇ, ਕਿਥਈ ਟਿਕੇ ਨਾਹੀਂ। ਕਦੇ ਜੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ
ਭੁਖ ਲਗੈ, ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਆਖੈ, ‘ਮਰਦਾਨਿਆ ਭੁਖਿ ਲਾਗੀ ਹੀ^੩?’ ਤਾਂ
ਮਰਦਾਨਾ ਆਖੈ, ‘ਜੀ, ਤੂੰ ਸਭ ਕਿਛੁ ਜਾਣਦਾ ਹੈ’ ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ,
‘ਮਰਦਾਨਿਆ, ਸਿਧੋਂ ਹੀ ਵਸਦੀ ਜਾਇ ਖਲੋਉ, ਆਗੈ ਉਪਲਿ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈਨਿ,
ਤਿਸਦੇ ਘਰਿ ਜਾਇ ਖੜੋਉ, ਚੁਪਾਡੋ, ਓਥੈ ਓਇ ਖਵਾਇਂਦੇ ਹਿਨਿਗੇ।

੧. ‘ਬਹੁਤੁ’ ਪਦ ਹਾਬਾ: ਨੁਸਖੇ ਵਿਚੋਂ ਲਿਆ ਹੈ।

੨. ‘ਤਬ...ਤੌ...ਚਲੈ’ ਪਾਠ ਹਾਬਾ: ਨੁਸਖੇ ਦੇ ਉਤਰੇ ਦਾ ਹੈ।

੩. ਪਾਠਾਂਤ੍ਰ-‘ਹੈ?’ ਬੀ ਹੈ।

ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਤੈਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹੀ ਨਾਲਿ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਕੋਈ ਮੁਸਲਮਾਨ ਜੋ ਕੋਈ ਆਇ ਮੁਹਿ ਲਗੇਗਾ, ਸੋਈ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਵੈਗਾ। ਛਤੀਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ¹ ਆਣਿ ਆਗੇ ਰਖਨਿਗੇ। ਕੋਈ ਰੁਪਯੇ ਪਯੀਏ² ਆਣਿ ਰਖਨਿਗੇ, ਕੋਈ ਆਣਿ ਪਰਕਾਲੇ ਰਖਨਿਗੈ, ਕੋਈ ਪੁਛਸੀਆ ਭੀ ਨਾਹੀਂ, ਜੋ ਤੂੰ ਕਿਥੋਂ ਆਇਆ ਹੈਂ? ਕਿਸਦਾ ਆਦਮੀ ਹੈਂ? ਜੋ ਕੋਈ ਆਇ ਮੁਹਿ ਲਾਗੈਗਾ ਸੋਈ ਆਖੈਗਾ— ਜੋ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਸਰਵਸੁ ਆਣਿ ਅਗੇ ਰਖਾ-। ਆਖਨਿਗੇ, ਜੋ ਅਸੀਂ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਏ, ਜੋ ਅਸਾਨੂੰ ਇਹੁ ਦੀਦਾਰੁ ਹੋਆ-’।

ਬਾਬੇ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ, ਮਰਦਾਨਾ ਇਕ ਦਿਨਿ ਸਹਰ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ। ਭੇਜਦਿਆਂ ਨਾਲਿ ਪੂਜਾ ਬਹੁਤੁ ਲਾਗੀ। ਜਾਂ ਗਇਆ, ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਸਹਰੁ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਇਆ। ਜਾਂ ਗਇਆ, ਤਾਂ ਪੰਜੀਹੈ ਕਪੜੇ ਪੰਡਿ ਬੰਨਿਕੈ ਲੈ ਆਇਆ। ਬਾਬਾ ਹਸਦਾ ਹਸਦਾ ਨਿਲੇਟੁ ਹੋਆ। ਬਾਬੇ ਪਾਸਿ ਮਰਦਾਨਾ ਕਪੜੇ ਪੰਜੀਹੈ ਲੈ ਆਇਆ। ਬਾਬਾ ਵੇਖੈ, ਤਾਂ ਬੰਨੀ ਪੰਡਿ ਲਈ ਆਂਵਦਾ ਹੈ, ਤਥਿ ਬਾਬੈ ਆਖਿਆ: ‘ਮਰਦਾਨਿਆ ਕਿਆ ਆਂਦਾ ਹੀ?’ ਤਥਿ ਮਰਦਾਨੈ ਆਖਿਆ: ‘ਜੀ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸਾਹ! ਤੇਰੇ ਨਾਵੈ ਦਾ ਸਦਕਾ ਸਾਰਾ ਸਹਰੁ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਆ। ਜੀਉ ਪਾਤਿਸਾਹ, ਮੈਂ ਆਖਿਆ: ਜੋ-ਇਹ ਵਸਤੁ ਕਪੜੇ ਬਾਬੇ ਪਾਸਿ ਲੈ ਜਾਵਾਂ-’। ਤਥਿ³ ਗੁਰੂ ਬੋਲਿਆ: ‘ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਆਂਦੇ, ਭਲਾ ਕੀਤੇ, ਪਰੁ ਏਹ ਅਸਾਡੇ ਕਿਤੇ ਕੰਮ ਨਾਂਹੀਂ’। ਤਥਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ: ‘ਜੀਉ ਪਾਤਿਸਾਹ, ਕਿ ਕਰੀ?’ ਤਥਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: ‘ਸੁਟਿ ਘੜੁੰ’। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਸਭਿ ਵਸਤੂ ਸਟਿ ਘਤੀਆ, ਪੰਡਿ ਸਾਰੀ। ਓਥੁ ਰਵੇਦੇ ਰਹੇ। ਤਥਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਅਰਜ ਕੀਤੀ, ਆਖਿਓਸੁ: ਜੀਉ ਪਾਤਿਸਾਹੁ, ਇਹੁ ਜੋ ਕੋਈ ਤੇਰੇ ਨਾਉ ਦਾ ਸਦਕਾ

੧. ਮੁਗਦ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤੋਂ ਹੈ।

੨. ਵਲੈਤ ਪੁਜੇ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਏਥੇ ‘ਪਯੀਏ’ ਪਾਠ ਰੁਪਏ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ, ਇਸ ਪਦ ਦੀ ਮੁਗਦ ਗਾਲਬਨ ‘ਪੰਜੀਹੈ’ ਤੋਂ ਹੈ ਜੋ ਰੁਪਏ ਦਾ ਹੀ ਨਾਮ ਹੈ।

੩. ਮੁਗਦ ਹੈ-‘ਤਥਿ’।

ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਖ ਦੈ ਮੁਹਿ ਪਾਵਦਾ ਹੈ, ਕਿਛ ਤੈਨੂੰ ਭੀ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ ਓਸਦਾ ਭਾਉ? ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਦਿਲਿ ਵਿਚਿ ਵਡਾ ਫਿਕਰੁ ਹੈ, ਜੇ ਤੂੰ ਕਿਛੁ ਛੁਹੰਦਾ ਨਾਹੀਂ, ਅਤੇ ਮੁਹਿ ਪਾਵਦਾ ਨਾਹੀਂ, ਤੂੰ ਕਿਸੈਂ ਨਾਲੈ ਤ੍ਰਿਪਤਦਾ ਹੈਂ? ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: 'ਮਰਦਾਨਿਆ! ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ' ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਆ, ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਕੀਤੀ ਦੀਪਕੀ ਮਹਲਾ ੧੩। ਬਾਬੇ ਸ਼ਬਦੁ ਉਠਾਇਆ:-

ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਮਹਲਾ ੪॥

ਮਾਤਾ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰੇ ਪੁਤੁ ਖਾਇ॥ ਮੀਨੇ ਪ੍ਰੀਤਿ ਭਈ ਜਲਿ ਨਾਇ॥
 ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰੀਤਿ ਗੁਰਸਿਖ ਮੁਖਿ ਪਾਇ॥੧॥
 ਤੇ ਹਰਿਜਨ ਹਰਿ ਮੇਲਹੁ ਹਮ ਪਿਆਰੇ॥
 ਜਿਨ ਮਿਲਿਆ ਦੁਖ ਜਾਹਿ ਹਮਾਰੇ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
 ਜਿਉ ਮਿਲਿ ਬਛਰੇ ਗਉੰ ਪ੍ਰੀਤਿ ਲਗਾਵੈ॥
 ਕਾਮਨਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਜਾ ਪਿਰੁ ਘਰਿ ਆਵੈ॥
 ਹਰਿ ਜਨ ਪ੍ਰੀਤਿ ਜਾ ਹਰਿ ਜਸੁ ਗਾਵੈ॥੨॥
 ਸਾਰਿੰਗ ਪ੍ਰੀਤਿ ਬਸੈ ਜਲ ਧਾਰਾ॥
 ਨਰਪਤਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਮਾਇਆ ਦੇਖਿ ਪਸਾਰਾ॥
 ਹਰਿ ਜਨ ਪ੍ਰੀਤਿ ਜਪੈ ਨਿਰੰਕਾਰਾ॥੩॥
 ਨਰ ਪ੍ਰਣੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਮਾਇਆ ਧਨੁ ਖਾਟੇ॥
 ਗੁਰ ਸਿਖ ਪ੍ਰੀਤਿ ਗੁਰੁ ਮਿਲੈ ਗਲਾਟੇ॥
 ਜਨ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਾਧ ਪਗ ਚਾਟੇ॥੪॥੩॥੪੧॥ (ਪੰਨਾ ੧੯੪)

◆◆◆

ਤਬਿ ਫਿਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਤਸਲੀਮ ਕੀਤੀ, ਓਥਹੁੰ ਚਲੇ।

੧. ਮੁਰਾਦ ਹੈ-'ਕਿਸ ?'

੨. ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਚੌਥੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਜੀ ਦਾ ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਵਿਚ ਹੈ। ਲੇਖਕ ਦੀ ਭੁੱਲ ਹੈ ਮ:੧ ਤੇ ਗਉੜੀ ਦੀਪਕੀ ਲਿਖਣਾ।

੧੩. ਸੱਜਣ ਠੱਗ

ਜਾਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਸੇਖ ਸਜਣ ਕੈ ਘਰਿ ਜਾਇ ਨਿਕਲੇ। ਉਸਕਾ ਘਰੁ ਪੈਂਡੇ ਵਿਚ ਥਾ। ਅਤੇ ਠਾਕੁਰ ਦੁਆਰਾ ਤੈ ਮਸੀਤ ਕਰਿ ਛੜੀ ਥੀ। ਜੇ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਆਵੈ ਤਾਂ ਠਉਰ ਦੇਵੈ॥ ਅਤੇ ਜੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਜਾਵੈ, ਤਾਂ ਤਵਜ਼ਹ^੧ ਕਰੇ। ਅਰੁ ਜਾਂ ਰਾਤਿ ਪਵੈ ਤਾਂ ਆਖੇ, ‘ਚਲੁ ਜੀ ਸੋਵਹੁ’। ਅੰਦਰਿ ਲੈ ਜਾਵੈ, ਖੂੰਹੈ ਵਿਚਿ ਪਾਇ ਕਰਿ ਮਾਰੇ। ਅਰੁ ਜਾ ਸਬਾਹ ਹੋਵੈ, ਤਾ ਆਸਾ ਤਸਬੀ ਹਾਥਿ ਲੈ ਮੁਸਲਾ ਪਾਇ ਬਹੈ। ਜਥਿ ਬਾਬਾ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਗਏ, ਤਾਂ ਖਿਜਮਤਿ ਬਹੁਤੁ ਕੀਤੀਓਸੁ। ਅਤੇ ਆਪਣਿਆ ਲੋਕਾਂ ਤਾਈਂ ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਜੇ ਇਸਦੇ ਪੱਲੇ ਬਹੁਤੁ ਦੁਨੀਆ ਹੈ; ਪਰ ਗੁਹਜੁ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਮੁਹਿ ਵਿਚ ਐਸੀ ਭੜਕ ਹੈ ਸੇ ਖਾਲੀ ਨਾਂਹੀ, ਫੈਲ੍ਹ ਕਰਿਕੇ ਛਕੀਰ ਹੋਇਆ ਹੈ’। ਜਬ ਰਾਤਿ ਪਈ ਤਥਿ ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਉਠਹੁ ਜੀ ਸੋਵਹੁ’। ਤਥਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, ਸੱਜਣੇ! ਇਕੁ ਸਬਦੁ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਬੰਦਰੀ ਕਾ ਆਖਿ ਕਰਿ ਸੋਵਹਿਰੋਂ। ਤਥਿ ਸੇਖ ਸਜਨਿ ਆਖਿਆ: ‘ਭਲਾ ਹੋਵੈ ਜੀ, ਆਖਹੁ ਜੀ^੨, ਰਾਤਿ ਬਹੁਤੁ ਗੁਜਰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ’। ਤਉ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, ‘ਮਰਦਾਨਿਆ! ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ।’ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਆ। ਰਾਗ ਸੂਹੀ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਬਦੁ ਉਠਾਇਆ ਮ:੧॥

ਰਾਗ ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰੁ ਦੁ॥

ਊਜਲੁ ਕੈਹਾ ਚਿਲਕਣਾ ਘੋਟਿਮ ਕਾਲੜੀ ਮਸੁ॥ ਧੋਤਿਆ ਜੂਠਿ ਨ
ਊਤਰੈ ਜੇ ਸਉ ਧੋਵਾ ਤਿਸੁ॥੧॥ ਸਜਣ ਸੇਈ ਨਾਲਿ ਮੈ ਚਲਦਿਆ
ਨਾਲ ਚਲੰਨਿ॥ ਜਿਥੈ ਲੇਖਾ ਮੰਗੀਐ ਤਿਥੈ ਖੜੇ ਦਿਸੰਨਿ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥
ਕੋਠੇ ਮੰਡਪ ਮਾੜੀਆ ਪਾਸਹੁ ਚਿਤਵੀਆਹਾ॥ ਢਠੀਆ ਕੰਮਿ ਨ
ਆਵਨੀ ਵਿਚਹੁ ਸਖਣੀਆਹਾ॥੨॥ ਬਗਾ ਬਗੇ ਕਪੜੇ ਤੀਰਥ ਮੰਝਿ

੧. ਮੁਰਾਦ ਤਵਜ਼ਾ=ਖਾਤਿਰ, ਆਦਰ ਤੋਂ ਹੈ।

੨. ਪਾਠਾਂਤ੍ਰ ‘ਆਖਿਓਸੁ’ ਥੀ ਹੈ।

ਵਸੰਨਿ॥ ਘੁਟਿ ਘੁਟਿ ਜੀਆ ਖਾਵਣੇ ਬਰੋ ਨ ਕਹੀਅਨਿ॥੩॥
 ਸਿੰਮਲ ਰੁਖੁ ਸਰੀਰੁ ਮੈ ਮੈਜਨ ਦੇਖਿ ਭੁਲੰਨਿ॥ ਸੇ ਫਲ ਕੰਮਿ ਨ
 ਆਵਨੀ ਤੇ ਗੁਣ ਮੈ ਤਨਿ ਹੈਨਿ॥੪॥ ਅੰਧੁਲੈ ਭਾਰੁ ਉਠਾਇਆ
 ਡੂਗਰ ਵਾਟ ਬਹੁਤੁ॥ ਅਖੀ ਲੋੜੀ ਨਾ ਲਹਾ ਹਉ ਚੜਿ ਲੰਘਾ
 ਕਿਤੁ॥੫॥ ਚਾਕਰੀਆ ਚੰਗਿਆਈਆ ਅਵਰ ਸਿਆਣਪ ਕਿਤੁ॥
 ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਸਮਾਲਿ ਤੂੰ ਬਧਾ ਛੁਟਹਿ ਜਿਤੁ॥੬॥੧॥੩॥

(ਪੰਨਾ ੧੨੯)

ਤਬ ਦਰਸਨ ਕਾ ਸਦਕਾ ਬੁਧਿ ਹੋਇ ਆਈ। ਜਾਂ ਵੀਚਾਰੇ, ਤਾਂ ‘ਸਭ
 ਮੇਰੇ ਗੁਨਾਹ ਸਹੀ ਹੋਏ ਹੈਨਿ’। ਤਬਿ ਆਇ, ਉਠਿ ਕਰਿ ਪੈਰੀ ਪਇਆ,
 ਪੈਰਿ ਚੁਮਿਓਸ। ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਜੀਉ ਮੇਰੇ ਗੁਨਾਹ ਫਦਲੁ ਕਰਿ।’ ਤਬਿ
 ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: ‘ਸੇਖ ਸਜਨਿ! ਖੁਦਾਇ ਕੀ ਦਰਗਾਹ ਦੁਹੁ ਗਲੀ ਗੁਨਾਹ
 ਫਦਲੁ ਹੋਂਦੇ ਹੈਨਿ’। ਤਬਿ ਸੇਖਿ ਸਜਨ ਅਰਜੂ ਕੀਤੀ, ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਜੀ
 ਉਹੀ ਗਲ ਕਰੁ, ਜਿਨੀ ਗਲੀ ਗੁਨਾਹ ਫਦਲੁ ਹੈਨਿ’। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ
 ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਇਆ, ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਸਚੁ ਕਹੁ ਜੋ ਤੈ ਖੂਨ ਕੀਤੇ ਹੈਨਿ?’^੧
 ਤਬਿ ਸੇਖੁ ਸਜਨ ਲਾਗਾ ਸਚੇ ਸਚੁ ਬੋਲਣ। ਕਹਿਓਸੁ: ‘ਜੀ ਬਹੁਤੁ ਪਾਪ
 ਕੀਤੇ ਹੈਂ’ ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ: ‘ਜੇ ਕਛੁ ਉਨਕੀ ਬਸਤੁ ਰਹੀ
 ਹੈ ਸੋ ਘਿੰਨਿ ਆਉਂ’। ਤਬਿ ਸੇਖ ਸਜਨਿ ਹੁਕਮੁ ਮੰਨਿਆ, ਬਸਤੁ ਲੈ
 ਆਇਆ, ਖੁਦਾਇਕੇ^੨ ਨਾਇ ਲੁਟਾਈ। ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗਾ ਜਪਣਿ॥
 ਨਾਉ ਧਰੀਕ ਸਿੱਖ^੩ ਹੋਆ। ਪਹਿਲੀ ਧਰਮਸਾਲ ਓਥੇ^੪ ਬੱਧੀ^੫। ਬੋਲਹੁ
 ਵਾਹਿਗੁਰੂ॥

੧. ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਵਿਚ ‘ਜੋ ਤੈਨੇ ਖੂਨ ਕਿਤਨੇ ਕੀਤੇ ਹੈਨ?
੨. ਵਲੈਤ ਪੁਜੇ ਨੁਸਖੇ ਦਾ ਪਾਠ ਹੈ:-ਖੁਦਾਇਕੇ।
੩. ਇਹ ਪਦ ਹਾਫਜ਼ਾਬਾਦੀ ਨੁਸਖੇ ਦਾ ਹੈ।
੪. ਪਹਿਲੀ...ਤੋਂ...ਬੱਧੀ’ ਤਕ ਦਾ ਪਾਠ ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਦਾ ਹੈ।

੧੪. ਗੋਸ਼ਟ ਸੇਖ ਸਰਫ

ਤਬਿ ਓਥਹੁ ਰਵੈ, ਪੈਂਡੇ ਪੈਂਡੇ ਵਿਚ ਪਾਣੀਪਥਿ ਆਇ ਨਿਕਲੈ॥ ਤਬਿ ਪਾਣੀਪਥਿ ਕਾ ਪੀਰੁ ਸੇਖੁ ਸਰਫੁ ਥਾ। ਤਿਸਕਾ ਮੁਰੀਦੁ ਸੇਖੁ ਟਟੀਹਰੁ ਥਾ। ਓਹੁ ਪੀਰੁ ਕੈ ਤਾਈ ਅਸਤਾਵਾ ਪਾਣੀ ਕਾ ਭਰਣਿ ਆਇਆ ਸਾ। ਅਗੈ ਬਾਬਾ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਦੌਨੋਂ ਬੈਠੇ ਥੇ, ਏਨਿ ਆਇ ਸਲਾਮੁ ਪਾਇਆ। ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਸਲਾਮਾ ਲੇਕ, ਦਰਵੇਸ! ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ ਬੋਲਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਅਲੇਖ ਕਉ ਸਲਾਮੁ ਹੋ, ਪੀਰ ਕੇ ਦਸਤ ਪੇਸ!’ ਤਬਿ ਸੇਖੁ ਟਟੀਹਰ ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਅਜ ਤੇੜੀ ਸਲਾਮੁ ਕਿਸੇ ਨਾਹੀ ਫੇਰਿਆ। ਪਰੁ ਹੋਵੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੈ ਪੀਰ ਨੂੰ ਖਬਰਿ ਕਰੀ’ ਤਬਿ ਆਇ ਅਰਜੁ ਕੀਤੇਸੁ, ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਪੀਰ ਸਲਾਮਤਿ! ਏਕੁ ਦਰਵੇਸੁ ਕਾ ਆਵਾਜੁ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਹੈਰਾਨੁ ਥੀਆ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਪੀਰ ਆਖਿਆ: ‘ਕਹੁ ਦੇਖ ਕਸਾ ਹੈ?’ ਤਬਿ ਸੇਖ ਟਟੀਹਰੁ ਆਖਿਆ: ‘ਜੀਵੈ ਪੀਰ ਸਲਾਮਤਿ! ਮੈਂ ਆਸਤਾਵਾ ਭਰਣਿ ਗਇਆ ਆਹਾ, ਓਹੁ ਬੈਠੇ ਆਹੇ ਆਗੈ, ਮੈਂ ਜਾਇ ਸਲਾਮੁ ਪਾਇਆ, ਆਖਿਆ-ਸਲਾਮਾ ਲੇਕ ਹੋ ਦਰਵੇਸ!.. ਤਬਿ ਉਹੁ ਬੋਲਿਆ: ਆਖਿਓਸੁ.. ਅਲੇਖ ਕਉ ਸਲਾਮੁ ਹੋ ਪੀਰ ਕੇ ਦਸਤ ਪੇਸ-’। ਤਬਿ ਪੀਰ ਕਹਿਆ, ਬਚਾ! ਜਿਸੁ ਅਲੇਖ ਕਉ ਸਲਾਮੁ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤਿਸਕਾ ਦੀਦਾਰ ਦੇਖਾ ਹੈ? ਦੇਖਾ, ਕਿਥੈ ਡਿੱਠੋਸੁ ਅਲੇਖੁ ਪੁਰਖੁ? ਤਬਿ ਸੇਖ ਸਰਫੁ ਟਟੀਹਰੁ ਮੁਰੀਦ ਕਉ ਨਾਲੇ ਲੇਕਰਿ ਆਇਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਆਇਆ, ਅਵਾਜ਼ ਬੋਲਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਅਗਰ ਤੁਰਾ ਸ਼ੁਆਲ ਮੇ ਪੁਰਸੰਮ ਅਹਿਲਾ ਜਬਾਬੁ ਬੁਰ੍ਗੇ ਦਰਵੇਸੇ: ਖਫਨੀ ਫਿਰਾਕਿ* ਸੁਮਾ ਚਿ ਜ਼ੇਬਾਸਿ? ਤਬਿ ਬਾਬੈ ਜਬਾਬੁ ਦਿਤਾ:-

ਪੀਰ ਮਤਿ ਮੁਰੀਦ ਹੋਇ ਰਹਨੰ॥ ਖਫਨੀ ਟੋਪੀ ਮਨਿ ਸਬਦੁ
ਗਰਨੰ॥ ਬਹਤਾ ਦਰੀਆਉ ਕਰਿ ਰਹੈ ਬਰੇਤੀ॥ ਸਹਜਿ ਬੈਸਿ ਤਹਾ

* ਹਾਬਾਨੁਸਥੇ ਦਾ ਪਾਠ ਹੈ- ‘ਫਿਰਕੈ ਸੁਮਾ ਚਿ ਮਜ਼ਬ ਅਸਤ’।

ਸੁਖ ਮਨਾਤੀ॥ ਹਰਖ ਸੋਗੁ ਕੀਨਾ ਅਹਾਰੰ॥ ਪਹਿਰੇ ਖਫਨੀ ਸਭਿ
ਦੁਸਟ ਬਿਡਾਰੰ॥ ਸੁੰਨ ਨਗਰ ਲੈ ਬਸਤੀ ਰਹਾਈ॥ ਤਉ ਕਫਨੀ
ਕੀ ਜੁਗਤਿ ਪਾਈ॥ ਕੁਟੰਬੁ ਛੇਦਿ ਹੂਆ ਇਕੇਲਾ॥ ਨਾਨਕ ਪਹਿਰਿ
ਕਫਨੀ ਭਇਆ ਸੁਹੇਲਾ॥ ੨॥

ਤਬਿ ਫਿਰਿ ਸੇਖ ਸਰਫ ਪੁਛਿਆ, ‘ਅਗਰ ਤੁਰਾ ਸੁਆਲ ਮੇ ਪੁਰਸੰ,
ਅਹਿਲਾ ਜਬਾਬੁ ਬੁਗੋ ਦਰਵੇਸੰ, ਕੁਪੀਨ ਸੁਮਾ ਚਿ ਜੇਬਾਸਿ’। ਤਬਿ ਬਾਬੈ
ਜਬਾਬੁ ਦਿੱਤਾ:-

ਗੁਰੂ ਸਬਦਿ ਦੀਖਿਆ ਮਹਿੰ ਸਹਜਿ ਗਹਨੰ॥ ਪੰਰ ਇੰਦ੍ਰੀ ਦਿਲਿ
ਅਟਲ ਰਹਨੰ॥ ਦਿਸਟਿ ਬੰਧਿ ਭਰਮਤਾ ਰਹੀਐ॥ ਦਸ ਹੀ
ਦੁਆਰੇ ਤਾਲੇ ਚੜੀਐ॥ ਅਠ ਸਠਿ ਹਾਟ ਤਾੜ ਕਰਨੰ॥ ਲਾਈ
ਲੰਗੋਟੀ ਜਰਾ ਨਾ ਮਰਨੰ॥ ਪਹਰਿ ਲੰਗੋਟੀ ਰਹੈ ਇਕੇਲਾ॥ ਉਲਟਿ
ਲਥਿ ਕਾ ਪੀਵੈ ਉਵਾ ਜਲਾ॥ ਬਿਲੰਦ ਮਤਿ ਗੁਰ ਹਿਰਿ ਛੋਟੀ॥
ਇਹੁ ਜੁਗਤਿ ਨਾਨਕ ਪਹਿਰਿਬੇ ਲੰਗੋਟੀ॥ ੩॥

ਤਬਿ ਫਿਰਿ ਸੇਖ ਸਰਫ ਪੁਛਿਆ: ‘ਅਗਰ ਤੁਰਾ ਸੁਆਲ ਮੇ ਪੁਰਸੰ,
ਅਹਿਲਾ, ਜਬਾਬੁ ਬੁਗੋ ਦਰਵੇਸੰ। ਪਾਉ ਪੇਸ਼ ਤਿਆਗਾਂ ਚਿ ਜੇਬਾਸਿ। ਤਬਿ
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਬਾਬੁ ਦਿੱਤਾ:-

ਸਰਬ ਗਿਆਨ ਅਹਿਨਿਸ ਝੀਤੰ॥ ਪਾਵਕ ਪਨ੍ਦ ਜਾਤਿ ਮਨਿ
ਕੀਤੰ॥ ਧਰਨਿ ਤਰਵਰ ਕੀ ਰਹਤ ਰਹਨੰ॥ ਕਾਟਨੁ ਖੱਦਨੁ ਮਨ
ਮਹਿ ਸਹਨੰ॥ ਦਰੀਆਉ ਸੈਲੇ ਰੀਤ ਬਾਢੀ॥ ਭਾਇ ਭਾਇ ਉਹ

੧. ਏਹ ਸ਼ਬਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ।
੨. ਪਾਠਾਂਤ੍ਰੁ ‘ਮਨ’ ਬੀ ਹੈ।
੩. ‘ਦਿਲ ਅਟਲ ਰਹਨੰ’ ਦੀ ਥਾਂ ਪਾਠਾਂਤ੍ਰੁ ‘ਲੈ ਅਲਿਪਤ ਰਹਨੰ’ ਬੀ ਹੈ।
੪. ਏਹ ਸ਼ਬਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ।
੫. ਪਾਠਾਂਤ੍ਰੁ ‘ਸੁਮਾ’ ਹੈ।
੬. ਪਾਠਾਂਤ੍ਰੁ ‘ਪੇਣ’ ਬੀ ਹੈ।

ਕਰੈ ਹਾਛੰ॥ ਏਹੁ ਮਥਨੁ ਮਥਿ ਕੈ ਰਹੈ ਉਪ੍ਰਾਨੰ॥ ਸਉ ਸਹਜਿ ਪਉ
ਪੋਸ਼ ਹੋਇ ਬ੍ਰਹਮੰ॥ ਬਿਨੁ ਬ੍ਰਹਮ ਚਿਨੈ ਪਾਉ ਪੋਸ ਤਿਆਰੇ॥
ਕਰੈ ਨਾਨਕ ਓਹੁ ਤਿੜਿ ਨਾ ਲਾਗੈੜੁ॥੪॥

ਤਬਿ ਫਿਰਿ ਸੇਖ ਸਰਫ ਪੁਛਿਆ, ‘ਅਗਰ ਤੁਰਾ ਸੁਆਲ ਮੇ ਪੁਰਸੰ,
ਅਹਿਲਾ ਜਬਾਬੁ ਬੁਗੇ ਦਰਵੇਸੰ, ਸਫਾ ਦਿਲ ਦਰਵੇਸੰ ਅਮਲ ਦਾਰਾਏ’॥੧॥

ਤਬਿ ਬਾਬੈ ਜਬਾਬੁ ਦਿੱਤਾ, ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਮਰਦਾਨਿਆ! ਰਬਾਬੁ
ਵਜਾਇ’ ਤਾ ਮਰਦਾਨੈ ਰਬਾਬ ਵਜਾਇਆ:-

ਰਾਗ ਦੇਵਰੰਧਾਰੀ ਮ:੧॥ ਜੀਵਤਾ ਮਰੇ ਜਾਗਤ ਫੁਨਿ ਸੋਵੈ॥
ਜਾਨਤ ਆਪੁ ਮੁਸਾਵੈ॥ ਸਫਨ ਸਫਾ ਹੋਇ ਮਿਲੈ ਖਾਲਕ ਕਉ ਤਉ
ਦਰਵੇਸੁ ਕਹਾਵੈ॥੧॥ ਤੇਰਾ ਜਨੁ ਹੈ ਕੇ ਐਸਾ ਦਿਲਿ ਦਰਵੇਸੁ॥
ਸਾਦੀ ਗਮੀ ਤਮਕ ਨਹੀ ਗੁਸਾ ਖੁਦੀ ਹਿਰਸੁ ਨਹੀ ਇਸੁ॥ਰਹਾਉ॥
ਕੰਚਨੁ ਖਾਕੁ ਬਰਾਬਰਿ ਦੇਖੈ ਹਕੁ ਹਲਾਲੁ ਪਛਾਣੈ॥ ਆਈ ਤਲਬ
ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਮਾਨੈ ਅਵਰ ਤਲਬ ਨਾਹੀ ਜਾਨੈ॥੨॥ ਗਗਨ ਮੰਡਲ
ਮਹਿ ਆਸਣਿ ਬੈਠੇ ਅਨਹਦੁ ਨਾਦ ਵਜਾਵੈ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸਾਧ
ਕੀ ਮਹਮਾ ਬੇਦ ਕੁਰਾਨੁ ਨ ਪਾਵੈ॥੩॥

ਤਬਿ ਸੇਖ ਸਰਫ ਆਖਿਆ, ‘ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਖੁਦਾਇ ਦਿਆ ਸਹੀ
ਕਰਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਕਿਆ ਸਹੀ ਕੀਚੈ, ਉਨਕਾ ਦੀਦਾਰੁ ਹੀ ਬਹੁਤੁ ਹੈ।’
ਤਬਿ ਆਇ ਦਸਤਪੋਸੀ ਕੀਤੀਓਸੁ, ਅਤੇੴ ਪੈਰ ਚੁਮਿਓਸੁ, ਡੇਰਾ ਕਉ
ਹੋਆ। ਤਬਿ’ ਬਾਬਾ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਰਵਦੇ ਰਹੇ।

ੴ ਕੈਤੀ

੧. ਪਾਠਾਂਤ੍ਰੁ ‘ਉਧਾਰਣ’ ਬੀ ਹੈ। ੨. ‘ਤਜ ਪਾਤ ਪੋਸ਼ ਹੋਇ ਬ੍ਰਹਮ’ ਪਾਠਾਂਤ੍ਰੁ ਹੈ।
੩. ‘ਤਉ ਨਾਨਕ ਉਹੋ ਰਤਿਨ ਨ ਲਾਗੈ’ ਪਾਠਾਂਤ੍ਰੁ ਹੈ।
੪. ਪਾਠਾਂਤ੍ਰੁ ਹੈ- ‘ਅਮਲ ਚਗ ਐਸ’। ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਐਉਂ
ਹੋਵੇਗਾ। ‘ਸਫਾ ਦਿਲ ਦਰਵੇਸ਼ ਰਾ ਅਮਲ ਚਿਹ ਅਸਤ’।
੫. ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਬੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।
੬. ‘ਅਤੇ’ ਹਾਬਾ: ਨੁਸਖੇ ਦਾ ਪਾਠ ਹੈ। ੭. ‘ਤਬਿ’ ਹਾਬਾ: ਨੁਸਖੇ ਦਾ ਪਾਠ ਹੈ।

੧੫. ਦਿੱਲੀ ਹਾਥੀ ਮੋਇਆ ਜਿਵਾਇਆ

ਆਇ ਦਿੱਲੀ ਨਿਕਲੇ। ਤਥ ਦਿੱਲੀ ਕਾ ਪਾਤਸਾਹੁ ਸੁਲਤਾਨ ਬ੍ਰਹਮੁਬੰਗਾ^੧ ਥਾ। ਉਹਾਂ ਜਾਇ ਰਾਤਿ ਰਹੈ ਮਹਾਵਤ ਵਿਚਿ, ਅਨਿ ਖਿਜਮਤਿ ਬਹੁਤ ਕੀਤੀ। ਤਬਿ ਇਕੁ ਹਾਥੀ ਪਾਸਿ ਮੂਆ ਪਇਆ ਥਾ, ਲੋਕੁ^੨ ਪਿਟਦੇ ਰੋਂਦੇ ਅਹੋ। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਪੁਛਿਆ: ‘ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਰੋਂਦੇ ਹੋ ?’ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਰਜੁ ਕੀਤੀ, ‘ਜੀ ਅਸੀਂ ਹਾਥੀ ਦੇ ਪਿਛੇ ਰੋਂਦੇ ਹਾਂ’। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: ‘ਹਾਥੀ ਕਿਸ ਦਾ ਥਾ ?’ ਤਬਿ ਮਹਾਵਤਿ ਕਹਿਆ: ‘ਹਾਥੀ ਪਾਤਸਾਹ ਦਾ ਥਾ, ਇਕ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਥਾ’। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ: ‘ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਰੋਂਦੇ ਹਉ ?’ ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਆਖਿਆ, ‘ਜੀ ਅਸਾਡਾ ਰੁਜਗਾਰ ਥਾ’। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: ‘ਹੋਰੁ ਰੁਜਗਾਰ ਕਰਹੁ’। ਤਬਿ ਓਨਾ ਕਹਿਆ: ‘ਜੀ! ਬਣੀ ਥੀ, ਟਬਰ ਸੁਖਾਲੇ ਪਏ ਖਾਂਦੇ ਸੇ’। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਮੇਹਰ ਕੀਤੀ, ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਜੇ ਏਹ ਹਾਥੀ ਜੀਵੈ ਤਾ ਰੋਵਹ ਨਾਹੀ ?’ ਤਬਿ ਉਨਾਂ ਆਖਿਆ, ‘ਜੀ ਮੁਏ ਕਿਥੁ ਜੀਵੈ ਹੈਨਿ^੩ ?’ ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, ‘ਜਾਇ ਕਰ ਇਸਦੇ ਮੁਹਿ ਉਪਰਿ ਹਥੁ ਫੇਰਹੁ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਖਹੁ’। ਤਬਿ ਓਨਿ ਆਗਿਆ ਮਾਨੀ, ਜਾਇ ਹੱਥੁ ਫੇਰਿਆ, ਤਾਂ ਹਾਥੀ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਯਾ। ਤਬਿ ਅਰਜ ਪਾਤਸਾਹੁ ਕਉ ਪਹੁੰਚਾਈ, ਆਖ ਸੁਣਾਈ। ਤਬਿ ਸੁਲਤਾਨ ਬ੍ਰਹਮ ਬੇਗੁ ਹਾਥੀ ਮੰਗਾਇਆ। ਚੜਿ ਕਰਿ ਦੀਦਾਰ ਨੂੰ ਆਇਆ, ਆਇ ਬੈਠਾ। ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਏ ਦਰਵੇਸ਼! ਏਹੁ ਹਾਥੀ ਤੁਸੀਂ ਜੀਵਾਇਆ ਹੈ ?’ ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: ‘ਮਾਰਨਿ ਜੀਵਾਲਣ ਵਾਲਾ ਖੁਦਾਇ ਹੈ, ਅਤੇ ਦੁਆਇ ਫਕੀਰਾਂ ਰਹਮੁ ਅਲਾਹ ਹੈ’। ਤਉ ਫਿਰਿ ਪਾਤਸਾਹੁ ਆਖਿਆ: ‘ਮਾਰਿ ਦਿਖਾਲੁ’। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ:-

੧. ਪਾਠਾਂਤ੍ਰੁ ਹੈ ‘ਇਬ੍ਰਾਹੀਮ ਬੇਗ’।
੨. ਪਾਠਾਂਤ੍ਰੁ ‘ਉਹ’।
੩. ਪਾਠਾਂਤ੍ਰੁ ਹੈ ‘ਜੀਵਨ’।

ਸਲੋਕ ॥

ਮਾਰੈ ਜੀਵਾਲੈ ਸੋਈ॥

ਨਾਨਕ ਏਕਸੁ ਬਿਨ ਅਵਰੁ ਨਾ ਕੋਈ॥੧॥

ਤਬਿ ਹਾਥੀ ਮਰਿ ਗਇਆ। ਬਹੁੜਿ ਪਾਤਸਾਹਿ ਆਖਿਆ: ‘ਜੀਵਾਲੁ’
ਤਬ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ‘ਹਜਰਤਿ! ਲੋਹਾ ਅੱਗ ਵਿਚਿ ਤਪਿ ਲਾਲੁ ਹੋਂਦਾ ਹੈ,
ਪਰ ਓਹੁ ਰਤੀ ਹਥ ਉਪਰਿ ਟਿਕੈ ਨਾਹੀ, ਅਤੇ ਅੰਗਿਆਰੁ ਕੋਈ ਰਤੀ
ਰਹੈਂ ਕਿਉਂ? ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਵਿਚਿ ਫਕੀਰ ਲਾਲੁ ਹੋਏ ਹੈਨਿ, ਅਤੇ ਖੁਦਾਇ
ਕੀ ਸਟੀ ਓਹੁ ਉਠਾਇ ਲੈਇਨਿ, ਪਰੁ ਉਨਕੀ ਸਟੀ ਉਠਣੂੰ ਰਹੀ’। ਤਬਿ
ਪਾਤਸਾਹੁ ਸਮਝਿ ਕਰਿ, ਬਹੁਤੁ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਆ। ਤਬਿ ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਜੀ, ਕਛੁ
ਕਬੂਲੁ ਕਰੁ’। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ:

ਸਲੋਕੁ ॥

ਨਾਨਕ ਭੁਖ ਖੁਦਾਇ ਕੀ ਬਿਆ ਬੇਪਰਵਾਹੀ॥

ਅਸਾਂ ਤਲਬ ਦੀਦਾਰ ਕੀ ਬਿਆ ਤਲਬ ਨ ਕਾਈ॥

ਤਬਿ ਪਾਤਸਾਹੁ ਸਮਝਿ ਕਰਿ ਉਠਿ ਗਇਆ। ਬਾਬਾ ਰਵਦਾ
ਹੋਇਆ।

੧. ਏਹ ਸਲੋਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।

੨. ਅਤੇ ਅੰਗਿਆਰ...ਤੌ...ਰਹੈਂ ਤਕ ਪਾਠ ਹਾਫਜ਼ਾਬਾਦੀ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।

੩. ਏਹ ਸਲੋਕ ਬੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਪਹਿਲੀ ਉਦਾਸੀ

੧੯. ਪਹਿਲੀ ਉਦਾਸੀ ਦਾ ਪਹਿਰਾਵਾ,
ਸੇਖ ਬਜੀਦ :

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ। ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਉਦਾਸੀ ਕੀਤੀ ਪੂਰਬ ਕੀ। ਤਿਤੁ
ਉਦਾਸੀ ਨਾਲਿ ਮਰਦਾਨਾ ਰਬਾਬੀ ਥਾ। ਤਦਹੁ ਕੁ ਪਉਣੁ ਅਹਾਰੁ ਕੀਆ।
ਪਹਿਰਾਵਾ ਬਾਬੇ ਕਾ:- ਏਕੁ ਬਸਤਰੁ ਅੰਬੋਆ ਏਕੁ ਬਸਤਰੁ ਚਿੱਟਾ। ਏਕੁ
ਪੈਰਿ ਜੁਤੀ, ਏਕੁ ਪੈਰਿ ਖੰਉਸੁ^੧, ਗਲਿ ਖਫਨੀ, ਸਿਰਿ ਟੋਪੀ ਕਲੰਦਰੀ,
ਮਾਲਾ ਹੜਾਂ ਕੀ, ਮਥੈ ਤਿਲਕੁ ਕੇਸਰ ਕਾ। ਤਦਹੁ ਰਾਹ ਵਿਚਿ ਸੇਖੁ ਬਜੀਦੁ
ਸਈਯਦੁ^੨ ਮਿਲਿਆ। ਸੁਖਪਾਲ ਵਿਚਿ ਚੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਆਹਾ।
ਤਿਸਕੇ ਲਕੜਿਆਂ ਨਾਲਿ ਛਿਆ ਕਹਾਰੁ ਥੇ। ਤਬਿ ਓਹੁ ਜਾਇ ਉਤਰਿਆ
ਏਕ ਦਰਖਤ ਤਲੈ। ਤਾਂ ਓਹੁ ਲਾਗੇ ਚਿਕਣੁ^੩ ਅਤੇ ਝਲਣਿ^੪। ਤਬਿ
ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ: ‘ਜੀ! ਖੁਦਾਇ ਏਕੁ ਹੈ’। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਅਰਜ
ਕੀਤੀ, ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਜੀ ਪਾਤਿਸਾਹ! ਓਹੁ ਕਿਸ ਕੀ ਪੈਦਾਇਸ ਹੈ, ਅਤੇ
ਓਹੁ ਕਿਸਕੀ ਪੈਦਾਇਸ ਹੈ ਜੋ ਸੁਖਪਾਲਿ ਵਿਚਿ ਚੜਿਆ ਆਇਆ ਹੈ?
ਅਤੇ ਉਹੁ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਉਪੋਹਾਣੇ ਭੀ ਹੈਨਿ; ਅਤੇ ਪਿੰਡੇ ਨਾਂਗੇ; ਕਾਂਧੇ ਈਥੇ ਤੇ
ਲੋਈ ਆਇ ਹੈਂਗੇ, ਅਤੇ ਉਹ ਬੈਠੇ ਚਿਕਦੇ ਹਿਨਿ’। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ:-

ਸਲੋਕ॥ ਪੂਰਬ ਜਨਮ ਕੇ ਤਪੀਏ ਪਾਲੇ ਸਹਿਆ ਡੰਗੁ॥
ਤਬਿ ਕੇ ਥਕੇ ਨਾਨਕਾ ਅਬਿ ਮੰਡਾਵਨਿ ਅੰਗੁ॥੧॥

੧. ਖਉਂਸ, ਕੌਸ-ਖੜਾਵਾਂ। ਬਿਨਾਂ ਖੂਟੀ ਪਉਲਾਾ। ਹਾਬਾ: ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਪਾਠ ਹੈ:
‘ਇਕ ਪੈਰ ਪੈਜਾਰ, ਇਕ ਪੈਰ ਜੁਤੀ।’

੨. ‘ਸਈਯਦ’-ਪਾਠ ਹਾਬਾ: ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।

੩. ਦਬਾਨ, ਘੁੱਟਣ। ੪. ਪੱਖਾ ਝੱਲਣ।

ਪ. ਇਹ ਸਲੋਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: 'ਮਰਦਾਨਿਆ! ਤਪ ਤੇ ਰਾਜੂ ਹੈ, ਰਾਜ ਤੇ ਨਰਕੁ ਹੈ। ਅਤੇ ਜੋ ਕੋਈ ਆਇਆ ਹੈ ਮਾਤਾ ਦੇ ਪੇਟ ਤੇ, ਨਾਂਗਾ ਆਇਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਸੁਖੁ ਦੁਖੁ ਪਿਛਲਾ ਲੇਖੁ ਚਲਿਆ ਜਾਇ'। ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਪੈਰੀ ਪਇਆ।

੧੨. ਬਨਾਰਸ ਵਿਚ ਚਤੁਰ ਦਾਸ

ਓਥਹੁ ਚਲੇ, ਬਨਾਰਸਿ ਆਏ। ਤਬਿ ਆਏ ਚਾਉਕੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ। ਤਬਿ ਬਨਾਰਸ ਕਾ ਪੰਡਿਤ ਚਤੁਰਦਾਸ ਥਾ। ਸੋ ਇਸਨਾਨ ਕਉ ਆਇਆ ਥਾ, ਆਇ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕੀਤੇਇਸੁ। ਭੇਖ ਦੇਖਿਕੈ ਬੈਠਿ ਗਇਆ, ਆਖਿਉਸੁ: 'ਏ ਭਗਤਿ! ਤੇਰੈ ਸਾਲਗਿਰਾਮ ਨਾਹੀ ਤੁਲਸੀ ਕੀ ਮਾਲਾ ਨਾਹੀ, ਸਾਲਗਿਰਾਮ ਨਾਹੀ*', ਸਿਮਰਣੀ ਨਾਹੀ, ਗੋਪੀ ਚੰਦਨ ਕਾ ਟਿਕਾ ਨਾਹੀ*, ਅਤੇ ਤੂੰ ਭਗਤਿ ਕਹਾਵਦਾ ਹੈਂ, ਸੋ ਤੁਮ ਕਿਆ ਭਗਤਿ ਪਾਈ ਹੈ?' ਤਬ ਬਾਬੇ ਨੇ ਆਖਿਆ: 'ਮਰਦਾਨਿਆ! ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ'। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਆ। ਰਾਗੁ ਬਸੰਤੁ ਕੀਤਾ। ਬਾਬੇ ਸਬਦੁ ਉਠਾਇਆ। ਮ:੧-

ਮਹਲਾ ੧ ਬਸੰਤੁ ਹਿੰਡੋਲ ਘਰੁ ੨

ਸਾਲਗ੍ਰਾਮ ਬਿਧ ਪੂਜਿ ਮਨਾਵਹੁ ਸੁਕਿਤੁ ਤੁਲਸੀ ਮਾਲਾ॥

ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਜਪਿ ਬੇੜਾ ਬਾਂਧਹੁ ਦਇਆ ਕਰਹੁ ਦਇਆਲਾ॥੧॥

ਕਾਹੇ ਕਲਰਾ ਸਿੰਚਹੁ ਜਨਮੁ ਗਵਾਵਹੁ॥

ਕਾਚੀ ਢਹਗਿ ਦਿਵਾਲ ਕਾਹੇ ਗਚੁ ਲਾਵਹੁ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਤਬਿ ਫਿਰਿ ਪੰਡਿਤ ਪੁਛਿਆ: 'ਏ ਭਗਤ! ਧਰਤੀ ਤਾ ਖੇਦੀ ਪਰ ਸਿੰਚੇ ਬਿਨਾ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਹਰੀ ਹੋਵੈ? ਅਤੇ ਮਾਲੀ ਕਿਤਿ ਬਿਧਿ ਆਪਣਾ ਕਰਿ ਜਾਣੈ?' ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਪਉੜੀ ਦੂਜੀ ਆਖੀ:-

* ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਲਘੁ ਵਾਕ ਹਾ:ਬਾ: ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਕਰ ਹਰਿਹਟ ਮਾਲ ਟਿੰਡ ਪਰੋਵਹੁ ਤਿਸੁ ਭੀਤਰਿ ਮਨੁ ਜੋਵਹੁ॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਿੰਚਹੁ ਭਰਹੁ ਕਿਆਰੇ ਤਉ ਮਾਲੀ ਕੇ ਹੋਵਹੁ॥੨॥

ਤਬਿ ਫਿਰਿ ਪੰਡਿਤ ਕਹਿਆ: ‘ਹੋ ਭਗਤ! ਏਹ ਬਸਤੁ ਤਾ ਕਲਰ
ਕੋ ਸੰਚਣ ਹੋਇਆ, ਪਰੁ ਉਹੁ ਬਸਤੁ ਕਉਣ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲਿ ਧਰਤੀ
ਸੰਚੀਐ? ਅਤੇ ਪਰਮੇਸਰੁ ਮਿਲੈ?’ ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਤੀਜੀ ਪਉੜੀ ਆਖੀ:-

ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧੁ ਦੁਇ ਕਰਹੁ ਬਸੋਲੇ ਗੋਡਹੁ ਧਰਤੀ ਭਾਈ॥
ਜਿਉ ਗੋਡਹੁ ਤਿਉ ਤੁਮੁ ਪਾਵਹੁ ਕਿਰਤੁ ਨ ਮੇਟਿਆ ਜਾਈ॥੩॥

ਤਬਿ ਚਤੁਰਦਾਸ ਪੰਡਤ ਕਹਿਆ: ‘ਜੀ, ਤੁਮ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਪਰਮਹੰਸ
ਹੋ, ਅਤੇ ਜੀ ਅਸਾਡੀ ਮਤਿ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਕੀ ਜਿਤੀ ਹੋਈ ਮਲੀਣੁ ਹੈ, ਬਗੁਲੇ
ਕੀ ਨਿਆਈ’ ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਪਉੜੀ ਚਉਥੀ ਆਖੀ:-

ਬਗੁਲੇ ਤੇ ਛੁਨਿ ਹੰਸੁਲਾ ਹੋਵੈ ਜੇ ਤੂ ਕਰਹਿ ਦਇਆਲਾ।
ਪ੍ਰਵਨਤਿ ਨਾਨਕੁ ਦਾਸਨਿ ਦਾਸਾ ਦਇਆ ਕਰਹੁ ਦਇਆਲਾ।
॥੪॥੧॥੯॥ (ਪਿਨਾ ੧੧੭੦)

ਤਬਿ ਫਿਰਿ ਪੰਡਤ ਬੋਲਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਜੀ ਤੁਮ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ
ਭਗਤ ਹੋ, ਪਰ ਜੀ, ਇਸ ਨਗਰੀ ਕਉ ਭੀ ਪਵਿਤ ਕਰੁ, ਕੁਛ ਇਸਕਾ
ਭੀ ਗੁਨ੍ਹ ਲੇਵਹੁ’। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੁਛਿਆ: ‘ਤਿਸਕਾ ਗੁਨ ਕੈਸਾ
ਹੈ?’ ਤਬਿ ਪੰਡਿਤ ਕਹਿਆ: ‘ਜੀ, ਇਸਕਾ ਗੁਨ੍ਹ ਵਿਦਿਆ ਹੈ; ਜਿਸੁ ਪੜ੍ਹੇ
ਤੇ ਰਿਧਿ ਆਇ ਰਹੈ, ਅਤੇ ਜਹਾਂ ਬੈਠਹੁ ਤਹਾਂ ਸੰਸਾਰ ਮਾਨੈ, ਅਤੇ ਇਸ
ਮਤੇ ਲਾਈ ਤੇ ਮਹੰਤ ਹੋਵਹੁ’। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ: ਸਬਦੁ ਬਸੰਤ
ਵਿਚ:-

ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ ਮਹਲਾ ੧॥
ਰਾਜਾ ਬਾਲਕੁ ਨਗਰੀ ਕਾਚੀ ਦੁਸਟਾ ਨਾਨਿ ਪਿਆਰੇ॥
ਦੁਇ ਮਾਈ ਦੁਇ ਬਾਪਾ ਪੜੀਅਹਿ ਪੰਡਿਤ ਕਰਹੁ ਬੀਚਾਰੇ॥੧॥

ਸੁਆਮੀ ਪੰਡਿਤਾ ਤੁਮ ਦੇਹੁ ਮਤੀ॥
 ਕਿਨ ਬਿਧਿ ਪਾਵਹੁ ਪ੍ਰਾਨ ਪਤੀ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥
 ਭੀਤਰਿ ਅਗਨਿ ਬਨਾਸਪਤਿ ਮਉਲੀ ਸਾਗਰੁ ਪੰਡੈ ਪਾਇਆ॥
 ਚੰਦੁ ਸੂਰਜੁ ਦੁਇ ਘਰ ਹੀ ਭੀਤਰਿ ਐਸਾ ਗਿਆਨੁ ਨ ਪਾਇਆ॥੨॥
 ਰਾਮ ਰਵੰਤਾ ਜਾਣੀਐ ਇਕ ਮਾਈ ਭੋਗੁ ਕਰੇਇ॥
 ਤਾ ਕੇ ਲਖਣ ਜਾਣੀਅਹਿ ਖਿਮਾ ਧਨੁ ਸੰਗ੍ਰਹੇਇ॥੩॥
 ਕਹਿਆ ਸੁਣਹਿ ਨ ਖਾਇਆ ਮਾਨਹਿ ਤਿਨ੍ਹਾਹੀ ਸੇਤੀ ਵਾਸਾ॥
 ਪ੍ਰਣਵਤਿ ਨਾਨਕੁ ਦਾਸਨਿ ਦਾਸਾ ਖਿਨੁ ਤੇਲਾ ਖਿਨੁ ਮਾਸਾ॥੪॥੩॥੧੧॥

(ਪੰਨਾ ੧੧੭੧)

ਤਬਿ ਫਿਰਿ ਚਤੁਰ ਦਾਸ ਪੰਡਤ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਜੀ, ਏਹੁ ਜੋ ਅਸੀਂ ਸੰਸਾਰ ਕੈ ਤਾਈਂ ਪੜਾਵਤੇ ਹੈਂ, ਅਸੀਂ ਪੜਤੇ ਹੈਂ, ਕੁਛ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕਾ ਨਾਉ?’ ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੁਛਿਆ: ‘ਏ ਸੁਆਮੀ! ਤੁਮ ਕਿਆ ਪੜਤੇ ਹੋ? ਅਰੁ ਕਵਨੁ ਵਸਤੁ ਸੰਸਾਰ ਜੋਗੁ ਪੜਾਇਦੇ ਹੋ? ਅਰ ਕਿਆ ਵਿਦਿਆ ਪੜਾਵਦੇ ਹੋ* ਚਾਟੜਿਆ ਜੋਗੁ?’ ਤਬ ਪੰਡਿਤ ਕਹਿਆ: ‘ਜੀ, ਵਚਨ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਸਿਉ, ਪਹਲੀ ਪਟੀ ਪੜਾਵਉ ਸੰਸਾਰ ਜੋਗੁ’। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ:

ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੧ ਦਖਣੀ ਓਅੰਕਾਰਾ।
 ਓਅੰਕਾਰਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਉਤਪਤਿ॥ ਓਅੰਕਾਰ ਕੀਆ ਜਿਨਿ ਚਿਤਿ॥
 ਓਅੰਕਾਰਿ ਸੈਲ ਜੁਗ ਭਏ॥ ਓਅੰਕਾਰਿ ਭੇਦ ਨਿਰਮਏ॥
 ਓਅੰਕਾਰਿ ਸਬਦਿ ਉਧਰੇ॥ ਓਅੰਕਾਰਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਤਰੇ॥
 ਓਨਮ ਅਖਰ ਸੁਣਹੁ ਬੀਚਾਰੁ॥ ਓਨਮ ਅਖਰ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਸਾਰੁ॥੧॥
 ਸੁਣ ਪਾਡੇ ਕਿਆ ਲਿਖਹੁ ਜੰਜਾਲਾ॥
 ਲਿਖੁ ਰਾਮ ਨਾਮ ਗੁਰਮੁਖਿ ਰੋਪਾਲਾ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥ (ਪੰਨਾ ੯੨੯-੩੦)

* ‘ਅਰ ਕਿਆ ਵਿਦਿਆ ਪੜਾਵਦੇ ਹੋ’ ਹਾਥਾ: ਨੁਸਖੇ ਵਿਚੋਂ ਹੈ।

ਤਬਿ ਪਉੜੀਆਂ ਚਉਰੰਜਹ ੫੪ ਓਅੰਕਾਰੁ ਹੋਇਆ॥ ਤਬਿ ਪੰਡਿਤੁ
ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਇਆ, ਨਾਉ ਧਰੀਕ ਹੋਆ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਗਾ ਜਪਣਿ। ਤਬ
ਬਾਬਾ ਜੀ ਉਥਹੁ ਰਵਦੇ ਰਹੇ।

੧੮. ਨਾਨਕ ਮਤੇ ਸਿੱਧਾਂ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟ

ਤਬਿ^੧ ਨਾਨਕ ਮਤੇ ਆਇ ਨਿਕਲੇ। ਤਬ ਇਕਸੁ ਬੜ੍ਹ ਕੇ ਤਲੇ ਜਾਇ
ਬੈਠੇ^੨, ਉਹ ਬੜ੍ਹ ਸੁਕਾ ਖੜਾ ਥਾ ਕਈ ਬਰਸਾਂ ਕਾ ਓਥੇ ਯੂੰਈ ਪਾਈ, ਤਬ
ਓਹ ਹਰਿਆ ਹੋਆ, ਸਿਧਾਂ ਡਿਠਾ, ਆਇ ਬੈਠੇ। ਤਬਿ ਸਿੱਧਾਂ ਪੁਛਿਆ ‘ਹੇ
ਬਾਲਕੇ! ਤੂ ਕਿਸਕਾ ਸਿਖ ਹੈਂ? ਦੀਖਿਆ ਤੈਂ ਕਿਸਤੇ ਲਈ ਹੈ?’ ਤਬਿ
ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਸਬਦੁ ਉਠਾਇਆ ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ ਵਿਚਿ:-

ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰੁ ੭॥

ਕਉਣ ਤਰਾਜੀ ਕਵਣੁ ਤੁਲਾ ਤੇਰਾ ਕਵਣੁ ਸਰਾਫੁ ਬੁਲਾਵਾ॥
ਕਉਣੁ ਗੁਰੂ ਕੈ ਪਹਿ ਦੀਖਿਆ ਲੇਵਾ ਕੈ ਪਹਿ ਮੁਲੁ ਕਰਾਵਾ॥੧॥
ਮੇਰੇ ਲਾਲ ਜੀਉ ਤੇਰਾ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਣਾ॥ ਤੂੰ ਜਲਿ ਥਲਿ ਮਹੀਅਲਿ
ਭਰਿ ਪੁਰਿ ਲੀਣਾ ਤੂੰ ਆਪੇ ਸਰਬ ਸਮਾਣਾ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥
ਮਨੁ ਤਾਰਾਜੀ ਚਿਤੁ ਤੁਲਾ ਤੇਰੀ ਸੇਵ ਸਰਾਫੁ ਕਮਾਵਾ॥
ਘਟ ਹੀ ਭੀਤਰਿ ਸੋ ਸਹੁ ਤੇਲੀ ਇਨ ਬਿਧਿ ਚਿਤੁ ਰਹਾਵਾ॥੨॥
ਆਪੇ ਕੰਡਾ ਤੇਲੁ ਤਰਾਜੀ ਆਪੇ ਤੇਲਣਹਾਰਾ॥
ਆਪੇ ਦੇਖੈ ਆਪੇ ਬੂੜੈ ਆਪੇ ਹੈ ਵਣਜਾਰਾ॥੩॥
ਅੰਧੁਲਾ ਨੀਚ ਜਾਤਿ ਪਰਦੇਸੀ ਖਿਨੁ ਆਵੈ ਤਿਲੁ ਜਾਵੈ॥
ਤਾਕੀ ਸੰਗਤਿ ਨਾਨਕੁ ਰਹਦਾ ਕਿਉ ਕਰਿ ਮੂੜਾ ਪਾਵੈ॥੪॥੨॥੯॥

(ਪੰਨਾ ੨੩੦-੩੧)

੧. ‘ਤਬਿ’ ਹਾਬਾ: ਨੁਸਖੇ ਵਿਚੋਂ ਹੈ।

੨. ਇਹ ਵਾਕ ਹਾਬਾ: ਨੁਸਖੇ ਦਾ ਹੈ।

ਤਬਿ ਸਿਧਾਂ ਆਖਿਆ: ‘ਬਾਲਕੇ! ਤੂੰ ਜੋਗੀ ਹੋਇ ਦਰਸਨੁ ਭੇਖ ਲੇਉ’। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਸਬਦ ਉਠਾਇਆ ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ ਲਾਲਤਾ* ਵਿਚ:-

ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰੁ ੭॥

ਜੋਗੁ ਨ ਖਿੰਥਾ ਜੋਗੁ ਨ ਢੰਡੈ ਜੋਗੁ ਨ ਭਸਮ ਚੜਾਈਐ॥
ਜੋਗੁ ਨ ਮੁੰਦੀ ਮੂੰਡਿ ਮੁਡਾਇਐ ਜੋਗੁ ਨ ਸਿੰਝੀ ਵਾਈਐ॥
ਅੰਜਨ ਮਾਹਿ ਨਿਰੰਜਨਿ ਰਹੀਐ ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਇਵ ਪਾਈਐ॥੧॥
ਗਲੀ ਜੋਗੁ ਨ ਹੋਈ॥

ਏਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕਰਿ ਸਮਸਰਿ ਜਾਣੈ ਜੋਗੀ ਕਹੀਐ ਸੋਈ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਜੋਗੁ ਨ ਬਾਹਰਿ ਮੜੀ ਮਸਾਣੀ ਜੋਗੁ ਨ ਤਾੜੀ ਲਾਈਐ॥
ਜੋਗੁ ਨ ਦੇਸਿ ਦਿਸੰਤਰਿ ਭਵਿਐ ਜੋਗੁ ਨ ਤੀਰਥਿ ਨਾਈਐ॥
ਅੰਜਨ ਮਾਹਿ ਨਿਰੰਜਨਿ ਰਹੀਐ ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਇਵ ਪਾਈਐ॥੨॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਭੇਟੈ ਤਾ ਸਹਸਾ ਤੂਟੈ ਧਾਵਤੁ ਵਰਜਿ ਰਹਾਈਐ॥
ਨਿਝਰੁ ਝਰੈ ਸਹਜ ਧੁਨਿ ਲਾਗੈ ਘਰ ਹੀ ਪਰਚਾ ਪਾਈਐ॥
ਅੰਜਨ ਮਾਹਿ ਨਿਰੰਜਨਿ ਰਹੀਐ ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਇਵ ਪਾਈਐ॥੩॥
ਨਾਨਕ ਜੀਵਤਿਆ ਮਰਿ ਰਹੀਐ ਐਸਾ ਜੋਗੁ ਕਮਾਈਐ॥
ਵਾਜੇ ਬਾਝਹੁ ਸਿੰਝੀ ਵਾਜੈ ਤਉ ਨਿਰਭਉ ਪਦੁ ਪਾਈਐ॥
ਅੰਜਨ ਮਾਹਿ ਨਿਰੰਜਨਿ ਰਹੀਐ ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਤਉ ਪਾਈਐ॥੪॥੧॥੯॥

(ਪੰਨਾ ੨੩੦)

ਤਬਿ ਸਿਧਾਂ ‘ਆਦੇਸੁ ਆਦੇਸੁ’ ਕੀਤਾ, ‘ਜੋ ਇਹੁ ਕੋਈ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੇ ਬੈਠਣੇ ਸਾਥਿ ਬੜੁ ਹਰਿਆ ਹੋਆ ਭੰਡਰੇ ਕਾ’। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਓਥਹੁ ਰਵਿਦਾ ਰਹਿਆ॥

* ‘ਲਾਲਤਾ’ ਪਾਠ ਹਾਫ਼ਜ਼ਾਬਾਦੀ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਬੀ ਨਹੀਂ, ਤਾਂਤੇ ਇਹ ਅਸੂਧੀ ਹੈ ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ।

੧੯. ਵਣਜਾਰਿਆਂ ਦੇ ਟਾਂਡੇ

ਇਕਤੁ ਟਾਂਡੈ^੧ ਆਇ ਨਿਕਲੇ ਵਣਜਾਰਿਆ ਕੇ, ਤਬਿ ਨਾਇਕ ਕੇ ਬਾਰਿ ਆਇ ਬੈਠੇ। ਉਸ ਦੇ ਘਰਿ ਪੁੜ੍ਹ ਹੋਆ ਥਾ, ਅਤੈ ਲੋਕ ਬਹੁਤੁ ਮੁਬਾਰਖੀ ਦੇਵਣਿ ਆਵਨਿ, ਕੋਈ ਆਇ ਅਲਤਾ^੨ ਪਾਵੈ; ਕੋਈ ਲਖ ਅਸੀਸਾਂ ਦੇਵੈ। ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਬੈਠਾ ਤਮਾਸਾ ਦੇਖੈ। ਜਾ ਲਹੁੜਾ ਦਿਨੁ ਹੋਇਆ, ਤਾ ਓਹਿ ਉਠਿ ਗਇਆ ਘਰਿ, ਖਬਰ ਲੀਤੀਆ ਨਹੀਂ। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਭੁਖ ਲੱਗੀ ਖਰੀ ਬਹੁਤੁ^੩, ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਜੀਵੈ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਸ ਤਾਂ ਅਸਾਡੀ ਖਬਰ ਕਿਛੁ ਨ ਲਈ, ਏਸ ਦੇ ਘਰਿ ਅਜੁ ਪੁੜ੍ਹ ਹੋਆ ਹੈ ਆਪਣੀ ਹੂਇ ਹਵਾਇ ਨਾਲਿ ਉਠਿ ਗਇਆ। ਪਰੁ ਜੀ! ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਹੁਕਮੁ ਹੋਵੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਘਰਿ ਜਾਵਾ। ਇਹ ਪੁੜ੍ਹ ਦੀ ਵਧਾਈ ਮੰਗਤਿਆਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, ਕੁਛ ਮੈਂ ਭੀ ਲੈ ਆਵਾਂ।’ ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਹਸਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਇਸ ਦੇ ਘਰ ਪੁੜ੍ਹ ਨਹੀਂ ਹੋਆ, ਇਸ ਦੇ ਘਰਿ ਏਕੁ ਕਰਜਾਈ ਆਇਆ ਹੈ। ਚੁਪਤਾ ਰਹੁ^੪ ਰਾਤਿ ਰਹੇਗਾ; ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਜਾਵੈਗਾ। ਪਰੁ ਤੇਰੇ ਮਨਿ ਆਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਜਾਹਿ। ਪਰੁ ਅਸੀਸ ਦੇਹੀਈ ਨਾਹੀ, ਚੁਪਤਾ ਜਾਇ ਖੜਾ ਹੋਉ’॥ ਤਾ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ: ‘ਭਲਾ ਹੋਵੇ ਜੀ, ਜਾਇ ਦੇਖਾਂ।’ ਤਬਿ ਮਰਦਾਨਾ ਗਇਆ, ਜਾਇ ਖੜੋਤਾ ਚੁਪਤਾ, ਖਬਰ ਕਿਸੇ ਨਾ ਲੀਤੀ, ਉਠਿ ਆਇਆ, ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: ‘ਮਰਦਾਨਿਆ! ਰਬਾਬ ਵਜਾਇ’। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੈ ਰਬਾਬ ਵਜਾਇਆ, ਰਾਗੁ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗੁ ਕੀਤਾ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਸਬਦੁ ਉਠਾਇਆ:-

੧. ਪਾਠਾਂਤ੍ਰ ‘ਟਾਂਡੈ’ ਦੀ ਥਾਂ ‘ਡੇਰੇ’ ਹੈ।
੨. ਗੁਲਾਲੀ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸ਼੍ਰੀ।
੩. ‘ਖਰੀ ਬਹੁਤੁ’ ਪਾਠ ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।
੪. ‘ਚੁਪਤਾ ਰਹੁ’ ਦੀ ਥਾਂ ਪਾਠਾਂਤ੍ਰ ਹੈ—‘ਚਾਰ ਪਹਰ’।

ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ੧ ਪਹਰੈ ਘਰੁ ੧ ॥
 ਪਹਿਲੈ ਪਹਰੈ ਰੈਣਿ ਕੈ ਵਣਜਾਰਿਆ ਮਿੜਾ ਹੁਕਮਿ ਪਇਆ ਗਰਭਾਸਿ ॥
 ਉਰਧ ਤਪੁ ਅੰਤਰਿ ਕਰੇ ਵਣਜਾਰਿਆ ਮਿੜਾ ਖਸਮ ਸੇਤੀ ਅਰਦਾਸਿ ॥
 ਖਸਮ ਸੇਤੀ ਅਰਦਾਸਿ ਵਖਾਣੈ ਉਰਧ ਧਿਆਨਿ ਲਿਵ ਲਾਗਾ ॥
 ਨਾ ਮਰਜਾਦੁ ਆਇਆ ਕਲਿ ਭੀਤਰਿ ਬਾਹੁੜਿ ਜਾਸੀ ਨਾਗਾ ॥
 ਜੈਸੀ ਕਲੰਮ ਵੂੜੀ ਹੈ ਮਸਤਕਿ ਤੈਸੀ ਜੀਅੜੇ ਪਾਸਿ ॥
 ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਾਣੀ ਪਹਿਲੈ ਪਹਰੈ ਹੁਕਮਿ ਪਇਆ ਗਰਭਾਸਿ ॥੧॥
 ਦੂਜੈ ਪਹਿਰੈ ਰੈਣਿ ਕੈ ਵਣਜਾਰਿਆ ਮਿੜਾ ਵਿਸਰਿ ਗਇਆ ਧਿਆਨੁ ॥
 ਹਥੋਂ ਹਥਿ ਨਚਾਈਐ ਵਣਜਾਰਿਆ ਮਿੜਾ ਜਿਉ ਜਸੁਦਾ ਘਰਿ ਕਾਨੁ ॥
 ਹਥੋਂ ਹਥਿ ਨਚਾਈਐ ਪ੍ਰਾਣੀ ਮਾਤ ਕਹੈ ਸੁਤੁ ਮੇਰਾ ॥
 ਚੇਤਿ ਅਚੇਤ ਮੂੜ ਮਨ ਮੇਰੇ ਅੰਤਿ ਨਹੀਂ ਕਛੁ ਤੇਰਾ ॥
 ਜਿਨਿ ਰੰਚਿ ਰਚਿਆ ਤਿਸਹਿ ਨ ਜਾਣੈ ਮਨ ਭੀਤਰਿ ਧਰਿ ਗਿਆਨੁ ॥
 ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੂਜੈ ਪਹਰੈ ਵਿਸਰਿ ਗਇਆ ਧਿਆਨੁ ॥੨॥
 ਤੀਜੈ ਪਹਰੈ ਰੈਣਿ ਕੈ ਵਣਜਾਰਿਆ ਮਿੜਾ ਧਨ ਜੋਬਨ ਸਿਉ ਚਿਤੁ ॥
 ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਨ ਚੇਤਹੀ ਵਣਜਾਰਿਆ ਮਿੜਾ ਬਧਾ ਛੁਟਹਿ ਜਿਤੁ ॥
 ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਨ ਚੇਤੈ ਪ੍ਰਾਣੀ ਬਿਕਲੁ ਭਇਆ ਸੰਗਿ ਮਾਇਆ ॥
 ਧਨ ਸਿਉ ਰਤਾ ਜੋਬਨਿ ਮਤਾ ਅਹਿਲਾ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ ॥
 ਧਰਮ ਸੇਤੀ ਵਾਪਾਰੁ ਨ ਕੀਤੇ ਕਰਮੁ ਨ ਕੀਤੇ ਮਿਤੁ ॥
 ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤੀਜੈ ਪਹਰੈ ਪ੍ਰਾਣੀ ਧਨ ਜੋਬਨ ਸਿਉ ਚਿਤੁ ॥੩॥
 ਚਉਥੈ ਪਹਰੈ ਰੈਣਿ ਕੈ ਵਣਜਾਰਿਆ ਮਿੜਾ ਲਾਵੀ ਆਇਆ ਖੇਤੁ ॥
 ਜਾ ਜਮਿ ਪਕੜਿ ਚਲਾਇਆ ਵਣਜਾਰਿਆ ਮਿੜਾ ਕਿਸੈ ਨ ਮਿਲਿਆ ਭੇਤੁ ॥
 ਭੇਤੁ ਚੇਤੁ ਹਰਿ ਕਿਸੈ ਨ ਮਿਲਿਓ ਜਾ ਜਮਿ ਪਕੜਿ ਚਲਾਇਆ ॥
 ਝੂਠਾ ਰੁਦਨੁ ਹੋਆ ਦੌਆਲੈ ਖਿਨ ਮਹਿ ਭਇਆ ਪਰਾਇਆ ॥
 ਸਾਈ ਵਸਤੁ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਈ ਜਿਸੁ ਸਿਉ ਲਾਇਆ ਹੇਤੁ ॥
 ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਾਣੀ ਚਉਥੈ ਪਹਰੈ ਲਾਵੀ ਲੁਣਿਆ ਖੇਤੁ ॥੪॥੧॥ (ਪੰਨਾ ੧੪)

ਜਬਿ ਭਲਕੁ ਹੋਆ, ਤਾਂ ਓਹੁ ਲੜਕਾ ਚਲਿਆ, ਤਾਂ ਰੋਂਦੇ ਪਿਟਦੇ ਨਿਕਲੇ। ਤਾ ਮਰਦਾਨੇ ਅਰਜ ਕੀਤੀ; ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਜੀ ਇਸਦੇ ਬਾਬਿ ਕਿਆ ਵਰਤੀ? ਕਲਿ ਅਲਤਾ ਪਈਂਦੇ ਆਹੇ, ਹਸਦੇ ਥੇ, ਬੇਡਦੇ ਥੇ’ ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਸਲੋਕ ਦਿੱਤਾ:-

ਸਲੋਕੁ॥ ਸਿਤੁ ਮੁਹਿ ਮਿਲਨਿ ਮੁਬਾਰਖੀ ਲਖ ਲਖ ਮਿਲੈ ਆਸੀਸੁ॥
 ਤੇ ਮੁਹੁ ਫਿਰਿ ਪਿਟਾਈਅਨ ਮਨੁ ਤਨੁ ਸਹੇ ਕਸੀਸੁ॥
 ਇਕ ਮੁਏ ਇਕ ਦਬਿਆ ਇਕ ਦਿਤੇ ਨਦੀ ਵਹਾਇ॥
 ਗਇਆ ਮੁਬਾਰਖੀ ਨਾਨਕਾ ਭੀ ਸਚੇ ਨੂੰ ਸਾਲਾਹ॥੧॥੯॥

ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਮਰਦਾਨਾ ਓਥਹੁ ਚਲੇ।

੨੦. ਪਾਲੀ ਨੂੰ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ

ਤਬਿ ਰਾਹ ਵਿਚ ਇਕ ਚੰਣਿਆਂ ਦੀ ਵਾੜੀ ਆਈਓਸੁ। ਤਬਿ ਪਾਲੀ ਉਸੁ^੧
 ਕਾ ਲਗਾ ਹੋਲਾਂ ਕਰਣਿ! ਤਬਿ ਮਰਦਾਨੇ ਕੇ ਜੀਅ ਆਈ ‘ਜੋ ਬਾਬਾ ਚਲੈ
 ਤਾ ਦੁਇਕ ਬੂਟੈ ਲੈਹਿ’। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਮੁਸਕਾਇਆ, ਜਾਇ ਬੈਠੇ^੩! ਤਬ
 ਉਸ ਪਾਲੀ ਹੋਲੇਂ ਅਗੇ ਆਣਿ ਰਖੈ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਦੇਤੋ। ਤਾਂ
 ਉਸ ਲੜਕੈ ਦੇ ਜੀਅ ਆਈ, -ਜੁ ਕਿਛੁ ਘਰਿ ਤੇ ਲੈ ਆਵਾਂ, ਫਿਕੀਰਾਂ
 ਦੇ ਮੁਹਿ ਪਾਵਣ ਤਾਈ-। ਤਬਿ ਓਹੁ ਉਠਿ ਚਲਿਆ, ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਪੁਛਿਆ!
 ਤਾਂ ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਜੀ ਕੁਛੁ ਘਰੋਂ ਲੈ ਆਵਾਂ, ਤੇਰੇ ਮੁਹ ਪਾਵਣ ਤਾਈ’!
 ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਲੋਕ ਦਿੱਤਾ:-

੧. ਇਹ ਸਲੋਕ ਬੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।
੨. ‘ਉਸ’ ਪਦ ਹਾਬਾ: ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਦਾ ਹੈ।
੩. ਹਾਬਾ: ਵਾਲੇ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ‘ਤਦ ਬਾਬਾ ਤੇ ਮਰਦਾਨ’ ਦੋਵੇਂ
 ਉਥੇ ਬੈਠ ਗਏ’।

ਸਲੋਕ ॥ ਸਥਰੁ ਤੇਰਾ ਲੇਡੁ ਨਿਹਾਲੀ ਭਾਉ ਤੇਰਾ ਪਕਵਾਨੁ ॥
 ਨਾਨਕ ਸਿਫਤੀ ਤ੍ਰਿਪਤਿਆ ਬਹੁ ਰੇ ਸੁਲਤਾਨੁ ॥੧॥੯॥
 ਤਬਿ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਮਿਲੀ ਚੰਣਿਆਂ ਦੀ ਮੁਠਿ ਦਾ ਸਦਕਾ। ਤਬਿ
 ਬਾਬਾ ਉਥੁੰਹੁੰ ਰਵਦਾ ਰਹਿਆ।

੨੧. ਮੁਹਰਾਂ ਦੇ ਕੋਲੇ ਤੇ ਸੁਲੀ ਦੀ ਸੁਲ

ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ: ‘ਜੀ ਕਿਥਾਉ ਬੈਠੀਐ ਚਉਮਾਸਾ। ਤਬਿ ਬਾਬੈ ਆਖਿਆ: ‘ਭਲਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੇ ਕੋਈ ਗਾਉਂ ਆਵੇ ਤਹਾਂ ਬੈਠਣਾ’ ਤਬਿ ਸਹਰ ਤੇ ਕੋਸ ਏਕ ਉਪਰਿ ਆਇ ਬੈਠੇ ਗਾਉਂ ਵਿਚਿ। ਤਬਿ ਉਸ ਗਾਉਂ ਵਿਚਿ ਏਕਸੁ ਖੜ੍ਹੀ ਦੀ ਲਗੁੰ ਆਹੀ। ਉਹੁ ਇਕ ਦਿਨਿ ਆਇ ਦਰਸਨਿ ਦੇਖਣ ਆਇਆ। ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਣੇ ਨਾਲ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤਿ ਆਵੈ ਸੇਵਾ ਕਰਨਿ। ਤਬਿ ਇਕ ਦਿਨੇ ਨੇਮੁ ਕੀਤੇਸੁ, ਜੇ ਦਰਸਨ ਬਿਨਾ ਲੈਨਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਜਲ੍ਹ ਪਾਨੁ।

ਤਬਿ ਏਕਨਿ ਪਾਸਲੇ ਹਟਵਾਣੀਏ ਪੁਛਿਆ: ‘ਜੇ ਭਾਈ ਜੀ ਢੂੰ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤਿ, ਕਿਉਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ ਗਾਉਂ? ਆਗੈ ਕਿਤੈ ਸੰਜੋਗ ਪਾਇ ਜਾਂਦਾ ਸਹਿੰਦੇ। ਤਾਂ ਉਨਿ ਸਿਖ ਆਖਿਆ: ‘ਭਾਈ ਜੀ! ਇਕ ਸਾਂਧੂ ਆਇ ਰਹਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਕੇ ਦਰਸਨਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ’। ਤਬਿ ਉਸ ਕਹਿਆ: ‘ਜੀ, ਉਸਕਾ ਦਰਸਨੁ ਮੈਨੂੰ ਭੀ ਕਰਾਇ’। ਤਬਿ ਉਸ ਸਿਖ ਕਿਹਾ: ‘ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਬੀ ਕਰਹੁੰਹੁੰ। ਤਬਿ ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਭੀ ਨਾਲ ਆਇਆ। ਆਂਵਦਿਆਂ ਆਂਵਦਿਆਂ ਇਕ ਲੰਉਡੀ ਸਾਖਿ ਅਟਕਿਆ। ਤਬਿ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤਿ ਘਰਿ ਤੇ

੧. ਇਹ ਸਲੋਕ ਬੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।
੨. ਹਾ:ਬਾ: ਨੁਸ਼ੇ ਵਿਚ ਪਾਠ ਹੈ ‘ਲਾਗ’ ਪੱਥਰ ਦੇ ਡਾਪੇ ਵਿਚ ‘ਲਗਨ’।
੩. ‘ਸਹਿ’ ਪਾਠ ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਦਾ ਹੈ।
੪. ‘ਤਬ...ਤੋਂ... ਕਰਹੁ’ ਤਕ ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਦਾ ਪਾਠ ਹੈ।

ਇਕਠੇ ਆਵਨ, ਤਾਂ ਉਹ ਜਾਵੈ ਲੋਲੀਖਾਨੇ^੧ ਅਤੇ ਉਹ ਜੋ ਆਗੇ ਆਂਵਦਾ ਆਹਾ, ਸੈ ਆਵੈ ਗੁਰ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਣਿ। ਤਬਿ ਇਕ ਦਿਨ ਉਸ ਕਹਿਆ: ‘ਭਾਈ ਜੀ! ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਵਿਕਰਮ ਕਰਣ, ਅਤੇ ਤੂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਿ। ਅਜੁ ਤੇਰਾ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਕਰਾਰੁ ਹੈ, ਜੋ ਦੇਖਾਂ ਤੈਨੂੰ ਕਿਆ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਵੈ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਆ ਮਿਲੇਗਾ’। ਤਬ ਉਹਨਾਂ ਇਕ ਟਿਕਾਣਾ ਮੁਕਰਰ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਆਖਿਓਨੂੰ^੨। ‘ਜੇ ਤੂ ਆਗੇ ਆਵਹਿ ਤਾ ਈਹਾ ਬੈਠਣਾ ਅਤੇ ਜੇ ਮੈਂ ਆਵਾ ਤਾਂ ਆਇ ਬੈਠਣਾ^੩ ਆਜੁ ਇਕਠੇ ਹੋਇ ਕਰਿ ਚਲਣਾ’। ਜਬ ਉਹ ਜਾਵੈ ਤਾਂ ਲੰਉਂਡੀ ਡੇਰੇ ਨਾਹੀ। ਤਬਿ ਉਹ ਦਲਗੀਰੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਉਠਿ ਆਇਆ। ਆਇ ਕਰਿ ਟਿਕਾਣੇ ਉਪਰਿ ਆਇ ਬੈਠਾ। ਫਿਕਰਿ ਨਾਲਿ ਲਗਾ ਧਰਤੀ ਖੋਦਣਿ। ਜਾਂ ਦੇਖੈ, ਤਾਂ ਇਕੁ ਮੁਹਰ ਹੈ। ਤਬ ਛੂਗੀ ਕਢਿ ਕਰਿ ਲਗਾ ਖੋਦਨਿ। ਜੇ ਦੇਖੈ, ਤਾਂ ਕੋਲੇ ਹੈਨਿ ਮਟ੍ਰ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ।

ਤਬਿ ਓਹੁ^੪ ਗੁਰੂ ਪਾਸੋ ਸਿਖੁ ਪੈਰੀ ਪੈਇ ਕਰਿ ਚਲਿਆ, ਤਾਂ ਦਰ ਤੇ ਬਾਹਰਿ ਕੰਡਾ ਚੁਭਿਓਸੁ। ਤਾਂ ਕਪੜੇ ਸਾਥਿ ਪੈਰੁ ਬੰਨਿ ਕਰਿ ਆਇਆ, ਇਕ ਜੁਤੀ ਚੜ੍ਹੀ, ਇਕੁ ਜੁਤੀ ਭੰਨੀ। ਤਬਿ ਉਸ ਪੁਛਿਆ: ਭਾਈ ਜੀ! ਜੁਤੀ ਚੜ੍ਹਾਇ ਲੇਹਿ। ਤਬਿ ਉਸ ਕਹਿਆ: ‘ਭਾਈ ਜੀ! ਮੇਰੇ ਪੈਰਿ ਕੰਡਾ ਚੁਭਿਆ ਹੈ।’ ਤਬਿ ਉਸ ਕਹਿਆ, ‘ਭਾਈ ਜੀ! ਅਜ ਮੈਂ ਪਾਈ ਮੁਹਰ, ਅਤੇ ਤੈਨੂੰ ਚੁਭਿਆ ਕੰਡਾ, ਏਹ ਬਾਤ ਪੁੜੀ ਚਾਹੀਐ, ਜੋ ਤੂ ਜਾਵੈ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਿ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਜਾਵਾਂ ਪਾਪ ਕਮਾਵਨਿ।’ ਤਬਿ ਦੋਵੈ ਆਏ, ਆਇ ਕਰਿ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਹਕੀਕਤ ਆਖਿ ਸੁਣਾਈ। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਬੌਲਿਆ:

੧. ਹਾ:ਬਾ: ਨੁਸਥੇ ਵਿਚ ਪਾਠ ‘ਲੰਉਡੀ ਕੇ’ ਹੈ।

੨. ‘ਤਬ...ਤੋਂ...ਆਖਿਓਨੁ’ ਤੱਕ ਦਾ ਪਾਠ ਹਾ:ਬਾ: ਨੁਸਥੇ ਵਿਚੋਂ ਹੈ।

੩. ਹਾ:ਬਾ: ਨੁਸਥੇ ਵਿਚ ਪਾਠ ਹੈ: ‘ਏਥੇ ਹੀ ਬੈਠਾਂਗੇ।’

੪. ਭਾਵ ਓਹ ਜੋ ਸਿਖ ਸੀ, ਭਲਾ ਪੁਰਖ।

‘ਚੁਪ ਕਰਿ ਰਹੁ, ਫੇਲੋ ਕਾਈ ਨਹੀਂ। ਤਾਂ ਓਨਿ ਆਖਿਆ: ‘ਜੀ ਬਹਰੀਂ ਕੀਚੈ। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਓਹੋ ਜੋ ਮਟੁ ਕੋਲਿਆਂ ਦਾ ਥਾ, ਸੈ ਸਭ ਮੁਹਰਾਂ ਥੀਆਂ। ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਕਾ ਬੀਜਿਆ ਹੈ, ਇਕ ਹਰੁ ਸਾਧੂ ਕੇ ਹਥਿ ਦਿਤੀ ਥੀ, ਤਿਸਦਾ ਸਦਕਾ ਮੁਹਰਾਂ ਹੋਈਆਂ ਥੀਆ। ਪਰੁ ਜਿਉ ਜਿਉ ਵਿਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਦਉਝਿਆ ਤਿਉ ਤਿਉ ਮੁਹਰਾ ਦੇ ਕੋਇਲੇ ਹੋਇਗੈ। ਅਤੇ ਤੇਰੇ ਲੇਖ ਸੂਲੀ ਥੀ, ਜਿਉ ਜਿਉ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਆਇਆ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਸੂਲੀ ਘਟਿ ਗਈ। ਸੂਲੀ ਦਾ ਕੰਡਾ ਹੋਇਆ ਸੇਵਾ ਦਾ ਸਦਕਾ’। ਤਬਿ ਉਇਥ ਉਠਿ ਪੈਰੀ ਪਏ; ਨਾਉ ਧਰੀਕ ਸਿੱਖ^੩ ਹੋਏ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਜਾਪਣਿ। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਸਬਦੁ ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ ਵਿਚ:-

ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰੁ ੧॥

ਕਰਣੀ ਕਾਗਦੁ ਮਨੁ ਮਸਵਾਣੀ ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਦੁਇ ਲੇਖ ਪਏ॥
 ਜਿਉ ਜਿਉ ਕਿਰਤ ਚਲਾਏ ਤਿਉ
 ਚਲੀਐ ਤਉ ਗੁਣ ਨਾਹੀ ਅੰਤੁ ਹਰੇ॥੧॥
 ਚਿਤ ਚੇਤਸਿ ਕੀ ਨਹੀ ਬਾਵਰਿਆ॥
 ਹਰਿ ਬਿਸਰਤ ਤੇਰੇ ਗੁਣ ਗਲਿਆ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
 ਜਾਲੀ ਰੈਨਿ ਜਾਲੁ ਦਿਨੁ ਹੂਆ ਜੇਤੀ ਘੜੀ ਫਾਹੀ ਤੇਤੀ॥
 ਰਸਿ ਰਸਿ ਚੋਗ ਚੁਗਹਿ ਨਿਤ ਫਾਸਹਿ ਛੁਟਸਿ ਮੂੜੇ ਕਵਨ ਗੁਣੀ॥੨॥
 ਕਾਇਆ ਆਰਣੁ ਮਨੁ ਵਿਚਿ ਲੋਹਾ ਪੰਚ ਅਗਨਿ ਤਿਤੁ ਲਾਗਿ ਰਹੀ॥
 ਕੋਇਲੇ ਪਾਪ ਪੜੇ ਤਿਸੁ ਉਪਰਿ ਮਨੁ ਜਲਿਆ ਸੰਨ੍ਹੀ ਚਿਤ ਭਈ॥੩॥
 ਭਇਆ ਮਨੁਰੁ ਕੰਚਨੁ ਫਿਰਿ ਹੋਵੈ ਜੇ ਗੁਰੁ ਮਿਲੈ ਤਿਨੇਹਾ॥
 ਏਕੁ ਨਾਮੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਓਹੁ ਦੇਵੈ ਤਉ ਨਾਨਕ ਤ੍ਰਿਸਟਸਿ ਦੇਹਾ॥੪॥੩॥

(ਪੰਨਾ ੯੯੦)

੧. ‘ਫੇਲੋ ਕਾਈ ਨਹੀਂ’ ਪਾਠ ਹਾਫਜ਼ਬਾਦੀ ਨੁਸਖੇ ਦਾ ਹੈ।

੨. ਪਾ.-‘ਜਾਹਰਾ’।

੩. ‘ਸਿੱਖ’ ਪਾਠ ਹਾਬਾ: ਨੁਸਖੇ ਦਾ ਹੈ।

੨੨. ਠੱਗਾਂ ਦਾ ਨਿਸਤਾਰਾ

ਤਬ ਉਥਰੁ ਚਲੈ! ਪੈਂਡੇ ਵਿਚ ਠਗ ਮਿਲਿ ਗਏ। ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਆਖਿਓਨੇ: ‘ਜਿਸਦੇ ਮੁਹਿ ਵਿਚਿ ਐਸੀ ਜੋਤਿ ਹੈ, ਸੋ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਦੇ ਪੱਲੇ ਬਹੁਤ ਢੁਨੀਆ ਹੈ, ਪਰ ਗੁਝੀ ਹੈ’। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਦੇ ਚਉਫੇਰਿ ਆਇ ਖੜੇ ਹੋਏ। ਤਬਿ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਣੇ ਨਾਲਿ ਸਭ ਆਇ ਅਦਰਹੁ ਨਿਬਲੁ ਭਏ। ਤਬਿ ਗੁਰੁ ਪੁਛਿਆ: ‘ਤੁਸੀ ਕਵਨ ਅਸਹੁ?’ ਤਬਿ ਉਇ ਕਹਿਨਿ: ‘ਅਸੀ ਠੱਗ ਹਾਂ, ਤੇਰੇ ਮਾਰਣ ਕਉ ਆਏ ਹਾਂ’। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: ‘ਭਲਾ ਹੋਵੈ, ਇਕੁ ਕੰਮੁ ਕਰਿਕੈ ਮਾਰਹੁ’। ਤਬਿ ਉਨਾ ਕਹਿਆ: ‘ਕੰਮ ਕੇਹਾ ਹੈ?’ ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਕਿਹਾ^੧ ‘ਉਹੁ ਜੋ ਪੂਆਂ ਨਦਰਿ ਅਂਵਦਾ ਹੈ, ਤਹਾਂ ਤੇ ਆਗ ਲੇ ਆਵਹੁ, ਮਾਰਿ ਦਾਗੁ ਦੇਹੁ^੨।’ ਤਬਿ ਠੱਗਾਂ ਆਖਿਆ: ‘ਕਹਾਂ ਆਗਿ ਕਹਾਂ ਹਮਿ, ਮਾਰਿ ਦੂਰਿ ਕਰਹਿ।’ ਤਬਿ ਇਕਨਾ^੩ ਆਖਿਆ: ‘ਅਸਾਂ ਬਹੁਤ ਜੀਅ ਮਾਰੇ ਹੈਨਿ, ਪਰੁ ਹਸਿ ਕਰਿ ਕਿਸੇ ਨਾਹੀ ਕਹਿਆ— ਜੋ ਮਾਰੁ-ਆਸਾਂ ਤੇ ਕਿਹਾ^੪ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?’ ਤਬਿ ਦੁਇ ਠਗ ਦਉਡੇ ਆਗਿ ਨੂੰ। ਜਥੇ ਜਾਵਨਿ ਤਾਂ ਅਗੈ ਚਿਖਾ ਪਈ ਜਲਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਰਾਮ ਗਣ ਤੇ ਜਮ ਗਣ ਖੜੇ ਝਗੜਦੇ ਹੈਂ। ਤਬਿ ਠਗਾਂ ਪੁਛਿਆ: ‘ਤੁਸੀ ਕਵਨ ਹਉ? ਕਿਉਂ ਝਗੜਦੇ ਹਉ?’ ਤਬਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਹਿਆ: ‘ਅਸੀਂ ਜਮ ਗਣ ਹਾਂ, ਆਗਿਆ ਪਾਇ^੫ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਨਾਲਿ ਇਸ ਜੀਅ ਕਉ ਕੁੰਭੀ ਨਰਕ ਲੈ ਚਾਲੇ ਹੈਂ। ਅਤੇ ਇਹ ਪਿਛਹੁੰ ਰਾਮ ਗਣ ਆਏ ਹਨਿ, ਅਸਾਂ ਤੈ ਖੇਸ ਲੈ ਚਲੇ ਹੈਂ।

੧. ‘ਤਬਿ ਉਨਾ...ਤੋ...ਕਿਹਾ’ ਤਕ ਦਾ ਪਾਠ ਹਾ:ਬਾ: ਨੁਸਖੇ ਵਿਚੋਂ ਹੈ।
੨. ਪਾਠਾਂਤ੍ਰ ਹੈ ‘ਮਾਰ ਕਰ ਦਾਗ ਦੇਵਣਾ’।
੩. ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਵਿਚ ‘ਇਕ ਨੇ’ ਪਾਠ ਹੈ।
੪. ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਵਿਚ ਪਾਠ ਹੈ ‘ਕਹਾਂ’। ਸ਼ੁਧ ਬੀ ‘ਕਹਾਂ’ ਹੈ। ਅਸਾਂ ਤੇ ਕਹਾਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ’ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਸਾਥੋਂ ਨੱਸਕੇ ਇਹ ਕਿਥੇ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
੫. ‘ਪਾਇ’ ਪਦ ਹਾ:ਬਾ: ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਚਾਹੀਦਾ ਬੀ ਨਹੀਂ।
੬. ਪਾਠਾਂਤ੍ਰ ‘ਆਹੇ’ ਬੀ ਹੈ।

ਤੁਮ ਪੁਛੋ ਜੋ ਕਿਉਂ ਖੇਸ ਲੈ ਚਲੈ ਹੈਂ ?” ਤਬਿ ਠੱਗਾਂ ਪੁਛਿਆ: ‘ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਖੇਸਿ ਲੈ ਚਲੇ ਹਉ, ਇਨਾਂ ਪਾਸਹੁ ?’ ਤਬਿ ਰਾਮ ਗਣਾ ਆਖਿਆ: ‘ਇਹ ਮਹਾਂ ਪਾਪੀ ਥਾ, ਇਸਨੂੰ ਕੁੰਭੀ ਨਰਕ ਮੈਂ ਦੇਣਾ ਥਾਂ, ਪਰੈ ਜਿਸੁ ਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸਰ ਕਉ ਤੁਮ ਮਾਰਣ ਆਏ ਹੋ, ਤਿਸਕੀ ਦਿਸ਼ਟੀ ਇਸਕੀ ਚਿਖਾ ਕਾ ਧੂਆਂ ਪਇਆ ਹੈ। ਤਿਸਕਾ ਸਦਕਾ ਬੈਕੂਠ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਇਆ ਹੈ’। ਤਬਿ ਠਗ ਸੁਣਤੇ ਹੀ ਦਉੜੇ ਆਏ, ਆਖਿਉ ਨੇ: ‘ਜਿਸ ਕੀ ਦਿਸ਼ਟੀ ਧੂਆਂ ਵਹਤੇ ਸਾਰ ਮੁਕਤਿ ਪਰਾਪਤਿ ਭਇਆ ਹੈ ਤਿਸਕੇ ਮਾਰਣ ਕਿਉਂ ਅਸੀਂ ਆਏ ਹੈਂ !’ ਤਬਿ ਓਹ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਏ। ਅਗਲਿਆਂ ਪੁਛਿਆ, ‘ਏਹ ਕਿਆ ਹੂਆ ਹੈ, ਜੋ ਆਇਕੈ ਪੈਰੀ ਪਏ ਤੁਸੀਂ ?’ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਬਾਤੁੰ ਆਖ ਸੁਣਾਈ। ‘ਇਹ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਹੈ’^੩। ਤਬਿ ਉਹੁ ਭੀ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਏ। ਹਥਿ ਜੋੜਿ ਖੜੇ ਹੋਏ। ਲਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਣਿ, ਆਖਿਉਨੈ: ‘ਜੀ ਅਸਾਂ ਕਉ ਨਾਉਪਰੀਕ ਕਰੁ, ਅਸਾਡੇ ਪਾਪ ਬਿਨਾਸ ਕਰਿ, ਅਸਾਂ ਮਹਾਂ ਘੋਰੁ ਪਾਪ ਕਮਾਏ ਹੈਂ’। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਆ। ਆਖਿਉਸੁ: ‘ਤੁਸਾਡੇ ਪਾਪ ਤਬ ਹੀ ਬਿਨਾਸੁ ਹੋਵਨਿ, ਜਾ ਇਹੁ ਕਿਰਤਿ ਛੋਡਹੁ ਅਤੇ ਕਿਰਸਾਣੀ ਕਰਹੁ, ਅਤੈ ਜੋ ਕੁਛੁ ਵਸਤੁ ਰਹਦੀ ਹੈ, ਸੋ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਨਾਇ ਦੇਹੁ, ਅਤੀਤਾਂ ਭਰਤਾ ਦੇ ਮੁਹਿ ਪਾਵਹੁ’। ਤਬਿ ਓਨਾਂ ਆਗਿਆ ਮੰਨਿ ਲਈ, ਜੋ ਕਛੁ ਵਸਤੁ ਥੀ, ਸੋ ਆਣਿ ਆਰੈ ਰਾਖੀ, ਗੁਰੂ ਗੁਰ ਲਗੈ ਜਪਣਿ। ਜਨਮੁ ਸਵਾਰਿਆ। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਸਬਦੁ ਰਾਗੁ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗੁ ਵਿਚ:-

ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ੧॥

ਲਭੁ ਕੁਤਾ ਕੁੜ੍ਹ ਚੁਹੜਾ ਠਗਿ ਖਧਾ ਮੁਰਦਾਰੁ॥

ਪਰ ਨਿੰਦਾ ਪਰ ਮਲੁ ਮੁਖ ਸੁਧੀ ਅਗਨਿ ਕ੍ਰੋਧ ਚੰਡਾਲੁ॥

੧. ‘ਇਹ ਮਹਾਂ ਪਾਪੀ ਤੌਂ ਪਰ’ ਤਕ ਦਾ ਪਾਠ ਹਾਃਥਾ: ਨੁਸਖੇ ਵਿਚੋਂ ਹੈ।
੨. ‘ਏਹ ਕਿਆ...ਤੌਂ ‘ਬਾਤ’ ਤਕ ਦਾ ਪਾਠ ਹਾਃਥਾ: ਨੁਸਖੇ ਦਾ ਹੈ।
੩. ‘ਇਹ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਹੈ’ ਪਾਠ ਹਾਃਥਾ: ਨੁਸਖੇ ਦਾ ਹੈ।

ਰਸ ਕਸ ਆਪੁ ਸਲਾਹਣਾ ਏ ਕਰਮ ਮੇਰੇ ਕਰਤਾਰ॥੧॥
 ਬਾਬਾ ਬੋਲੀਐ ਪਤਿ ਹੋਇ॥ ਉਤਮ ਸੇ ਦਰਿ ਉਤਮ ਕਹੀਅਹਿ
 ਨੀਚ ਕਰਮ ਬਹਿ ਰੋਇ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥
 ਰਸੁ ਸੁਇਨਾ ਰਸੁ ਰੂਪਾ ਕਾਮਣਿ ਰਸੁ ਪਰਮਲ ਕੀ ਵਾਸੁ॥
 ਰਸੁ ਘੋੜੇ ਰਸੁ ਸੇਜਾ ਮੰਦਰ ਰਸੁ ਮੀਠਾ ਰਸੁ ਮਾਸੁ॥
 ਏਤੇ ਰਸ ਸਰੀਰ ਕੇ ਕੈ ਘਟਿ ਨਾਮ ਨਿਵਾਸੁ॥੨॥
 ਜਿਤੁ ਬੋਲਿਐ ਪਤਿ ਪਾਈਐ ਸੇ ਬੋਲਿਆ ਪਰਵਾਣੁ॥
 ਫਿਕਾ ਬੋਲਿ ਵਿਗੁਚਣਾ ਸੁਣਿ ਮੂਰਖ ਮਨ ਅਜਾਣੁ॥
 ਜੇ ਤਿਸੁ ਭਾਵਹਿ ਸੇ ਭਲੇ ਹੋਰਿ ਕਿ ਕਹਣ ਵਖਾਣੁ॥
 ਤਿਨ ਮਤਿ ਤਿਨ ਪਤਿ ਧਨੁ ਪਲੈ ਜਿਨ ਹਿਰਦੈ ਰਹਿਆ ਸਮਾਇ॥
 ਤਿਨ ਕਾ ਕਿਆ ਸਾਲਾਹਣਾ ਅਵਰ ਸੁਆਲਿਓਂ ਕਾਇ॥
 ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਬਾਹਰੇ ਰਾਚਹਿ ਦਾਨਿ ਨ ਨਾਇ॥੪॥੪॥ (ਪੰਨਾ ੧੫)
 ਸਲੋਕ ਮ: ੧॥ ਗਿਆਨ ਵਿਹੂਣਾ ਗਾਵੈ ਰਗੀਤਿ॥
 ਭੁਖੇ ਮੁਲਾਂ ਘਰੇ ਮਸੀਤਿ॥ ਮਖਟੂ ਹੋਇ ਕੈ ਕੰਨ ਪੜਾਏ॥
 ਫਕਰੁ ਕਰੇ ਹੋਰੁ ਜਾਤਿ ਗਵਾਏ॥ ਗੁਰੁ ਪੀਰੁ ਸਦਾਏ ਮੰਗਣ ਜਾਇ॥
 ਤਾਕੈ ਮੂਲਿ ਨ ਲਗੀਐ ਪਾਇ॥ ਘਾਲਿ ਖਾਇ ਕਿਛੁ ਹੁਥਹੁ ਦੇਇ॥
 ਨਾਨਕ ਰਾਹੁ ਪਛਾਣਹਿ ਸੋਇ*॥੧॥ (ਵਾਰ ਸਾਰੰਗ-੨੨) (ਪੰਨਾ ੧੨੪)

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਓਥਹੁੰ ਰਵਦੇ ਰਹੈ॥ ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ॥

* ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਾਲਾ ਸ਼ੁੱਧ ਪਾਠ ਅਸਾਂ ਉਤੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਨਮਸਾਖੀ ਵਿਚ ਜੇ ਪਾਠ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨੀ ਵਿਗੁਚਦਾ ਮਨੋਕਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ:-
 ਸਲੋਕ॥ ਬਲਦ ਮਸਾਇਕ ਹਾਲੀ ਸੇਖਿ॥ ਧਰਤਿ ਕਤੇਬਾਂ ਓਢੀ ਲੇਖੁ॥
 ਚੇਟੀ ਕਾ ਪਰਸੇਉ ਅਡੀ ਜਾਇ॥ ਤਾਕਾ ਖਟਿਆ ਸਭ ਕੇ ਖਾਇ॥
 ਘਾਲਿ ਖਟਿ ਕਿਛੁ ਹੁਥਹੁ ਦੇਇ॥ ਨਾਨਕ ਰਾਹ ਪਛਾਨੈ ਸੋਇ॥੧॥

੨੩. ਨੂਰ ਸਾਹ ਨਿਸਤਾਰਾ

ਤਬ ਕਉਰੂ ਦੇਸ ਆਇ ਨਿਕਲੇ। ਤਬਿ ਏਕ ਦਿਨ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਭੁਖ ਲਗੀ, ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ: 'ਜੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਹੁਕਮ ਹੋਵੈ ਤਾਂ ਸਹਰ ਵਿਚ ਜਾਈ'। ਤਬ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ: 'ਮਰਦਾਨਿਆ! ਇਹ ਕਾਵਰੂ ਦੇਸ ਹੈ, ਤ੍ਰਿਅ ਰਜ਼ ਹੈ, ਤੂੰ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜਾਹ'। ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ^੧ ਉਠ ਗਇਆ, ਜਾਇ ਕਰ ਏਕ ਤ੍ਰੀਮਤ ਦੇ ਦਰਿ ਖੜਾ ਹੋਆ, ਉਸ ਬੁਲਾਇ ਲੀਆ, ਪੁਛਿਓਸੁ। ਖਾਣੇ ਕਉ ਲੱਗਾ ਮੰਗਣ। ਤਬ ਉਸ ਤ੍ਰੀਮਤ ਅੰਦਰ ਬੁਲਾਇਆ। ਜਾਂ ਅੰਦਰ ਗਇਆ^੨ ਤਬਿ ਧਾਰਾ ਬੰਨਿ ਕਰਿ ਮੇਢਾ ਕਰਿ ਬੈਠਿਲਾਇਆ। ਬੰਨਿ ਕਰਿ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਗਈ। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ ਕਰਕੇ ਵੇਖੈ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਮੇਡਾ ਹੋਇਆ ਹੈ^੩ ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਆਇਆ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਵਲੋਂ^੪ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਲਗਾ ਮੈਆਂਕਣਿ। ਤਬ ਓਹੁ ਘੜਾ ਲੇਕਰਿ ਆਈ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਓਹੁ ਪੁਛੀ, ਆਖਿਆ: 'ਅਸਾਡਾ ਆਦਮੀ ਇਥੇ ਆਇਆ ਹੈ?' ਤਬਿ ਉਸਿ ਕਹਿਆ: 'ਇਥੇ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਆਇਆ, ਦੇਖਿ ਲੈ' ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ:-

ਸਲੋਕੁ ॥ ਕਲਰੂ ਕੀਆ ਵਣਜਾਰੀਆ ਝੁੰਗੈ ਮੁਸਕੁ ਮੰਗੇਨ॥

ਅਮਲਾ ਬਾਝੂ ਨਾਨਕਾ ਕਿਉ ਕਰਿ ਖਸਮਿ ਮਿਲੇਨਿ॥੧॥

ਤਬਿ ਉਸਕੇ ਸਿਰ ਉਪਰਿ ਘੜਾ ਰਹਿਆ, ਉਤਰੈ ਨਾਹੀ। ਕੂੰਜਿ ਕਾ ਸਦਕਾ ਲਈ ਫਿਰੇ, ਤਬਿ ਨੂਰਸਾਹਿ ਨੂੰ ਖਬਰ ਹੋਈ, ਜੋ ਏਕੁ ਐਸਾ

੧. 'ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ...ਤੌਂ...ਤਬ ਮਰਦਾਨ' ਤਕ ਦਾ ਪਾਠ ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਦਾ ਹੈ।

੨. 'ਮੰਗਣ...ਤੌਂ...ਗਇਆ' ਤਕ ਦਾ ਪਾਠ ਹਾ:ਬਾ: ਨੁਸਖੇ ਦਾ ਹੈ, ਵਲੈਤ ਵਾਲੇ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ 'ਲੰਗਨਿ' ਪਾਠ ਹੈ।

੩. 'ਤਬਿ ਬਾਬਾ...ਤੌਂ...ਹੋਇਆ ਹੈ' ਤਕ ਦਾ ਪਾਠ ਹਾ:ਬਾ: ਨੁਸਖੇ ਦਾ ਹੈ।

੪. 'ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਵਲੋਂ' ਪਾਠ ਹਾ:ਬਾ: ਨੁਸਖੇ ਦਾ ਹੈ।

੫. ਇਹ ਸਲੋਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਮੰਤ੍ਰਵਾਨ ਆਇਆ ਹੈ^੧, ਜੋ ਸਿਰ ਤੇ ਘੜਾ ਨਾਹੀਂ ਉਤਾਰਦਾ। ਤਬਿ ਨੁਰਸਾਹੁ ਹੁਕਮੁ ਕੀਤਾ: ‘ਜੋ ਕੋਈ ਸਹਰਿ ਵਿਚ ਮੰਤ੍ਰਵਾਨ ਥੀ, ਸੋ ਰਹਿਣਾ ਨਾਹੀਂ’। ਤਦ ਜਹਾਂ ਕਹਾਂ ਤਾਈ ਕੋਈ ਮੰਤ੍ਰਵਾਨ ਥੀ, ਸੋ ਸਭ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਵਿਦਿਆ ਲੈ ਆਈਆਂ। ਕਾਈ ਦਰਖਤ ਉਪਰਿ ਚੜਿ ਆਈ। ਕਾਈ ਸਿਰਗਛਾਲਾ ਉਪਰਿ ਚੜਿ ਆਈ। ਕੋਈ ਚੰਦ ਉਪਰਿ ਚੜਿ ਆਈ। ਕਾਈ ਕੰਧ ਉਪਰਿ ਚੜਿ ਆਈ। ਕੋਈ ਬਾਗੁ ਸਾਥਿ ਲੇ ਲਾਈ^੨। ਕਾਈ ਢੋਲ ਲੇ ਵਜਾਂਵਦੀ ਆਈ। ਤਬਿ ਆਇ ਕਰਿ ਲਰੀਆਂ ਕਾਮਣ ਪਾਵਣ। ਧਾਰੇ ਬੰਨਿ ਬੰਨਿ ਕਰਿ। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਮਰਦਾਨੇ ਬੰਨੇ ਦੇਖਿਆ, ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਲਗਾ ਮੇਆਕਣਿ; ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਹਸਿਆ। ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਮਰਦਾਨਿਆ! ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿ^੩ ਕਰਿ ਮਥਾ ਟੇਕੁ’। ਗਲੋਂ ਧਾਰਾ ਤੁਟ ਪਇਆ, ਰਬਾਬ ਲੇਕਰਿ ਆਇਆ। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: ‘ਮਰਦਾਨਿਆ! ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ’। ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਆ। ਰਾਗੁ ਵਡਹੰਸ ਮ:੧ ਸਬਦ ਕੀਤਾ:

ਗੁਣਵੰਤੀ ਸਹੁ ਰਾਵਿਆ ਨਿਰਗੁਣਿ ਕੁਕੇ ਕਾਇ॥
ਜੇ ਗੁਣਵੰਤੀ ਥੀ ਰਹੈ ਤਾ ਭੀ ਸਹੁ ਰਾਵਣਿ ਜਾਇ॥੧॥
ਮੇਰਾ ਕੰਤੁ ਰੀਸਾਲੂ ਕੀ ਧਨ ਅਵਰਾ ਰਾਵੇ ਜੀ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਕਰਣੀ ਕਾਮਣ ਜੇ ਥੀਐ ਜੇ ਮਨੁ ਧਾਰਾ ਹੋਇ॥
ਮਾਣਕੁ ਮੁਲਿ ਨ ਪਾਈਐ ਲੀਜੈ ਚਿਤਿ ਪਰੋਇ॥੨॥
ਰਹੁ ਦਸਾਈ ਨ ਜੁਲਾਂ ਆਖਾਂ ਅੰਮੜੀਆਸੁ॥
ਤੈ ਸਹ ਨਾਲਿ ਅਕੂਅਣਾ ਕਿਉ ਥੀਵੈ ਘਰ ਵਾਸੁ॥੩॥
ਨਾਨਕ ਏਕੀ ਬਾਹਰਾ ਦੂਜਾ ਨਾਹੀਂ ਕੋਇ॥
ਤੈ ਸਹ ਲਰੀ ਜੇ ਰਹੈ ਭੀ ਸਹੁ ਰਾਵੈ ਸੋਇ॥੪॥੨॥ (ਪੰਨਾ ੫੫੭)

੧. ‘ਏਕ ਐਸਾ ਮੰਤਰਵਾਨ ਆਖਿਆ ਹੈ’ ਦੀ ਥਾਂ ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਵਿਚ ਪਾਠ ਹੈ:-‘ਇਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਆਈ ਹੈ ਜੋ ਓਸਦੇ ਸਿਰ ਉਤੋਂ ਘੜਾ ਨਾਹੀਂ ਉਤਰਦਾ’।
੨. ‘ਕਾਈ...ਤੋਂ...ਬਾਗ ਸਾਥ ਲੈ ਆਈ’ ਤਕ ਦਾ ਪਾਠ ਹਾ:ਬਾ: ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।
੩. ‘ਕਹਿ’ - ਪਾਠ ਹਾ:ਬਾ: ਨੁਸਖੇ ਦਾ ਹੈ।

ਤਾ ਜਬਾਬੁ ਕਛੂ ਹੋਵੈ ਨਾਹੀ। ਤਬਿ ਨੂਰਸਾਹਿ ਕਉ ਖਬਰਿ ਹੋਈ,
ਜੋ ਮੰਤ੍ਰ ਜੰਤ੍ਰ ਕਛੂ ਨਾਹੀ ਚਲਤਾ। ਤਬਿ ਨੂਰ ਸਾਹ ਸਭਨਾ ਕੀ ਸਿਰਦਾਰਨੀ
ਸੀ। ਖਾਸੀਆ ਚੇਲੀਆਂ ਸਾਥਿ ਅਡੰਬਰ ਕਾਗਦਾ ਕੇ ਉਪਰਿ ਚੜਿ ਕਰਿ
ਆਈਆ। ਆਇ ਕਰ ਲਗੀ ਮੰਤ੍ਰ ਜੰਤ੍ਰ ਕਰਣਿ। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ
ਬੋਲਿਆ, ਸਬਦੁ ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ ਵਿਚ ਮ:੧॥

ਮੰਵੁ ਕੁਚਜੀ ਅੰਮਾਵਣਿ ਡੇਸੜੇ ਹਉ ਕਿਉ ਸਹੁ ਰਾਵਣਿ ਜਾਉ ਜੀਉ॥
ਇਕ ਦੂ ਇਕਿ ਚੜੰਦੀਆ ਕਉਣ ਜਾਣੈ ਮੇਰਾ ਨਾਉ ਜੀਉ॥
ਜਿਨ੍ਹੀ ਸਥੀ ਸਹੁ ਰਾਵਿਆ ਸੇ ਅੰਬੀ ਛਾਵੜੀਏਹਿ ਜੀਉ॥
ਸੇ ਗੁਣ ਮੰਵ ਨ ਆਵਨੀ ਹਉ ਕੈ ਜੀ ਦੇਸ ਧਰੇਉ ਜੀਉ॥
ਕਿਆ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ਵਿਖਰਾ ਹਉ ਕਿਆ ਕਿਆ ਘਿਨਾ ਤੇਰਾ ਨਾਉ ਜੀਉ॥
ਇਕਤੁ ਟੋਲਿ ਨ ਅੰਬੜਾ ਹਉ ਸਦ ਕੁਰਬਾਣੈ ਤੇਰੈ ਜਾਉ ਜੀਉ॥
ਸੁਇਨਾ ਰੁਪਾ ਰੰਗੁਲਾ ਮੇਤੀ ਤੈ ਮਾਣਿਕੁ ਜੀਉ॥
ਸੇ ਵਸਤੂ ਸਹਿ ਦਿਤੀਆ ਸੈ ਤਿਨੁ ਸਿਉ ਲਾਇਆ ਚਿਤੁ ਜੀਉ॥
ਮੰਦਰ ਮਿਟੀ ਸੰਦੜੇ ਪਥਰ ਕੀਤੇ ਰਾਸਿ ਜੀਉ॥
ਹਉ ਏਨੀ ਟੋਲੀ ਭੁਲੀਅਸੁ ਤਿਸੁ ਕੰਤ ਨ ਬੈਠੀ ਪਾਸਿ ਜੀਉ॥
ਅੰਬਰਿ ਕੁੰਜਾ ਕੁਰਲੀਆ ਬਰਾ ਬਹਿਠੇ ਆਇ ਜੀਉ॥
ਸਾ ਧਨ ਚਲੀ ਸਾਹੁਰੈ ਕਿਆ ਮੁਹੁ ਦੇਸੀ ਅਗੈ ਜਾਇ ਜੀਉ॥
ਸੁਤੀ ਸੁਤੀ ਝਾਲੁ ਥੀਆ ਭੁਲੀ ਵਾਟੜੀਆਸੁ ਜੀਉ॥
ਤੈ ਸਹ ਨਾਲਹੁ ਮੁਤੀਅਸੁ ਦੁਖਾ ਕੁੰ ਧਰੀਆਸੁ ਜੀਉ॥
ਤੁਧੁ ਗੁਣ ਸੈ ਸਭਿ ਅਵਗਣਾ ਇਕ ਨਾਨਕ ਕੀ ਅਰਦਾਸਿ ਜੀਉ॥
ਸਭਿ ਰਾਤੀ ਸੋਹਾਗਣੀ ਸੈ ਡੇਹਾਗਣਿ ਕਾਈ ਰਾਤਿ ਜੀਉ॥੧॥

(ਪਿਨਾ ੨੯੩)

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ‘ਵਾਹ ਵਾਹ’ ਕਰਿ ਉਠਿਆ। ਤਬਿ ਨੂਰਸਾਹ ਭੀ
ਮੰਤ੍ਰ ਜੰਤ੍ਰ ਕਰਿ ਕਰਿ ਥਕੀ, ਕਿਛੁ ਹੋਵੈ ਨਾਹੀ, ਤਾਂ ਹੁਕਮੁ ਕੀਤੇਸੁ, ‘ਸੇ

ਗੁਨਹੁ ਪਾਇਆਂ। ਮੁਹ ਤਲੈਂ ਕਰਿ ਰਹੀ। ਢੋਲਕੀਆਂ ਭੀ ਖੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਲਰੀਆਂ ਨਚਣਿ ਗਾਵਣਿ। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: ‘ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ’। ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਆ, ਰਾਗੁ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗੁ^੩ ਕੀਤਾ॥੫:੧॥ ਬਾਬੇ ਸਬਦੁ ਉਠਾਇਆ:- ਆਸਾ^੪ ਮਹਲਾ ੧॥

ਤਾਲ ਮਦੀਰੇ ਘਟ ਕੇ ਘਾਟ॥ ਦੌਲਕ ਦੁਨੀਆ ਵਾਜਹਿ ਵਾਜ॥
ਨਾਰਦੁ ਨਾਚੈ ਕਲਿ ਕਾ ਭਾਉ॥ ਜਤੀ ਸਤੀ ਕਹ ਰਖਹਿ
ਪਾਉ॥੧॥ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਵਿਟਹੁ ਕੁਰਬਾਣੁ॥ ਅੰਧੀ ਦੁਨੀਆ
ਸਾਹਿਬੁ ਜਾਣੁ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥ ਗੁਰੂ ਪਾਸਹੁ ਫਿਰਿ ਚੇਲਾ ਖਾਇ॥
ਤਾਮਿ ਪਰੀਤਿ ਵਸੈ ਘਰਿ ਆਇ॥ ਜੇ ਸਉ ਵਰਿਆ ਜੀਵਣ ਖਾਣੁ॥
ਖਸਮ ਪਛਾਣੈ ਸੋ ਦਿਨੁ ਪਰਵਾਣੁ॥੨॥ ਦਰਸਨਿ ਦੇਖਿਐ ਦਇਆ
ਨ ਹੋਇ॥ ਲਏ ਦਿਤੇ ਵਿਣੁ ਰਹੈ ਨ ਕੋਇ॥ ਰਾਜਾ ਨਿਆਉ ਕਰੇ
ਹਥਿ ਹੋਇ॥ ਕਹੈ ਖੁਦਾਇ ਨ ਮਾਨੈ ਕੋਇ॥੩॥ ਮਾਣਸ ਮੂਰਤਿ
ਨਾਨਕੁ ਨਾਮੁ॥ ਕਰਣੀ ਕੁਤਾ ਦਰਿ ਫਰਮਾਨੁ॥ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ਜਾਣੈ
ਮਿਹਮਾਨ॥ ਤਾ ਕਿਛੁ ਦਰਗਹ ਪਾਵੈ ਮਾਨੁ॥੪॥੪॥ (ਪੰਨਾ ੩੪੯)

ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਸਲੋਕੁ ਦਿੱਤਾ :-

ਮ:੧॥ ਗਲੀ ਅਸੀ ਚੰਗੀਆ ਆਚਾਰੀ ਬੁਰੀਆਹ॥
ਮਨਹੁ ਕੁਸਧਾ ਕਾਲੀਆ ਬਾਹਰਿ ਚਿਟਵੀਆਹ॥
ਰੀਸਾ ਕਰਹਿ ਤਿਨਾੜੀਆ ਜੋ ਸੇਵਹਿ ਦਰੁ ਖੜੀਆਹ॥
ਨਾਲਿ ਖਸਮੈ ਰਤੀਆ ਮਾਣਹਿ ਸੁਖਿ ਰਲੀਆਹ॥
ਹੋਈ ਤਾਣਿ ਨਿਤਾਣੀਆ ਰਹਹਿ ਨਿਮਾਨਣੀਆਹ॥
ਨਾਨਕ ਜਨਮੁ ਸਕਾਰਬਾ ਜੈ ਤਿਨਕੇ ਸੰਗਿ ਮਿਲਾਹ॥੨॥ (ਪੰਨਾ ੮੫)

੧. ਪਾਠਾਂਤ੍ਰੂ ‘ਪਾਇਆ’। ੨. ਪਾਠਾਂਤ੍ਰੂ ‘ਮੁਹੋ ਤਲੈ’।

੩. ਇਹ ਵੀ ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਭੁੱਲ ਹੈ ਜੋ ਵਲੈਤੀ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਪਾਠ ਰਾਗੁ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗੁ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਹਾਂਬਾਂਨੁ: ਵਿਚ ਪਾਠ ਹੈ ‘ਰਾਗ ਆਸਾ’ ਤੇ ਸੁਧ ‘ਰਾਗ ਆਸਾ’ ਹੀ ਹੈ।

ਜਬਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਏਹੁ ਸਲੋਕੁ ਬੋਲਿਆ, ਤਬਿ ਨੂਰਸਾਹੁ ਕਹਿਆ:
 ‘ਜੋ ਮਾਇਆ ਨਾਲਿ ਮੋਹਉ’। ਤਾਂ ਅਨੇਕ ਪਰਕਾਰ ਕੀ ਮਾਇਆ ਲੈ ਲੈ
 ਆਈਆਂ। ਮੇਤੀ, ਹੀਰੇ, ਜਵਾਹਰ, ਸੁਇਨਾ, ਰੂਪਾ, ਗੁਲੀ, ਕਪੂਰ, ਕਪੜੇ,
 ਜੋ ਕੁਛ ਭਲੀ ਵਸਤੂ ਸੀ ਸੋ ਆਣਿ ਆਗੈ ਰਾਖੀ। ਤਬਿ ਬੇਨਤੀ ਲਰੀਆ
 ਕਰਣਿ : ‘ਜੀ! ਕੁਛੁ ਤਮਾ* ਲੇਵਹੁ’। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ:
 ‘ਮਰਦਾਨਿਆ! ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ’। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਆ, ਰਾਗੁ
 ਤਿਲੰਗੁ ਕੀਤਾ, ਸਬਦੁ ਮ:੧॥

ਤਿਲੰਗੁ ਮ:੧॥ ਇਆਨੜੀਏ ਮਾਨੜਾ ਕਾਇ ਕਰੇਇ॥

ਆਪਨੜੈ ਘਰਿ ਹਰਿ ਰੰਗੇ ਕੀ ਨ ਮਾਣੇਹਿ॥

ਸਹੁ ਨੇੜੈ ਧਨ ਕਮਲੀਏ ਬਾਹਰੁ ਕਿਆ ਢੂਢੇਹਿ॥

ਭੈ ਕੀਆ ਦੇਹਿ ਸਲਾਈਆ ਨੈਣੀ ਭਾਵ ਕਾ ਕਰਿ ਸੀਗਾਰੋ॥

ਤਾ ਸੋਹਾਗਣਿ ਜਾਣੀਐ ਲਾਗੀ ਜਾ ਸਹੁ ਧਰੇ ਪਿਆਰੋ॥੧॥

ਇਆਣੀ ਬਾਲੀ ਕਿਆ ਕਰੇ ਜਾ ਧਨ ਕੰਤ ਨ ਭਾਵੈ॥

ਕਰਣ ਪਲਾਹ ਕਰੇ ਬਹੁਤੇਰੇ ਸਾ ਧਨ ਮਹਲੁ ਨ ਪਾਵੈ॥

ਵਿਣੁ ਕਰਮਾ ਕਿਛੁ ਪਾਈਐ ਨਾਹੀ ਜੇ ਬਹੁਤੇਰਾ ਧਾਵੈ॥

ਲਬ ਲੋਭ ਅਹੰਕਾਰ ਕੀ ਮਾਤੀ ਮਾਇਆ ਮਾਹਿ ਸਮਾਣੀ॥

ਇਨੀ ਬਾਤੀ ਸਹੁ ਪਾਈਐ ਨਾਹੀ ਭਈ ਕਾਮਣਿ ਇਆਣੀ॥੨॥

ਜਾਇ ਪੁਛਹੁ ਸੋਹਾਗਣੀ ਵਾਹੈ ਕਿਨੀ ਬਾਤੀ ਸਹੁ ਪਾਈਐ॥

ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰੇ ਸੋ ਭਲਾ ਕਰਿ ਮਾਨੀਐ ਹਿਕਮਤਿ ਹੁਕਮੁ ਚੁਕਾਈਐ॥

ਜਾ ਕੈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਪਦਾਰਥੁ ਪਾਈਐ ਤਉ ਚਰਣੀ ਚਿਤੁ ਲਾਈਐ॥

ਸਹੁ ਕਹੈ ਸੋ ਕੀਜੈ ਤਨੁ ਮਨੋ ਦੀਜੈ ਐਸਾ ਪਰਮਲੁ ਲਾਈਐ॥

ਏਵ ਕਹਹਿ ਸੋਹਾਗਣੀ ਭੈਣੇ ਇਨੀ ਬਾਤੀ ਸਹੁ ਪਾਈਐ॥੩॥

ਆਪੁ ਗਵਾਈਐ ਤਾ ਸਹੁ ਪਾਈਐ ਅਉਰੁ ਕੈਸੀ ਚੜੁਰਾਈ॥

ਸਹੁ ਨਦਰਿ ਕਰਿ ਦੇਖੈ ਸੋ ਦਿਨ ਲੇਖੈ ਕਾਮਣਿ ਨਉ ਨਿਧਿ ਪਾਈ॥

* ਫਾਠਾਂਤ੍ਰ ‘ਤੁਮ’ ਬੀ ਹੈ।

ਆਪਣੇ ਕੰਤ ਪਿਆਰੀ ਸਾ ਸੋਹਾਗਣਿ ਨਾਨਕਾ ਸਾ ਸਭਗਾਈ॥
ਐਸੇ ਰੰਗਿ ਰਾਤੀ ਸਹਜ ਕੀ ਮਾਤੀ ਅਹਿਨਿਸਿ ਭਾਇ ਸਮਾਣੀ॥
ਸੁੰਦਰਿ ਸਾਇ ਸਰੂਪ ਬਿਚਖਣਿ ਕਹੀਐ ਸਾ ਸਿਆਣੀ॥੪॥੨॥੪॥

(ਪੰਨਾ ੧੨੨)

ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਕੀ ਪੈਰੀ ਆਇ ਪਈਆ। ਗਲ ਵਿਚਿ ਪਲਾ ਪਾਇ ਕਰਿ
ਖੜੀਆ ਹੋਈਆ। ਆਖਣਿ ਲਰੀਆਂ : ‘ਅਸਾਡੀ ਗਤਿ ਕਿਉ ਕਰਿ
ਹੋਵੈ ? ਅਤੇ ਇਸ ਕਿਆਹੁ ਸਿਰਹੁ ਘੜਾ ਕਿਉ ਕਰਿ ਉਤਰੈ ?’ ਤਬਿ ਗੁਰੂ
ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : ‘ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰਿਕੈ^੧ ਇਸ ਦਿਅਹੁ ਸਿਰਹੁ ਘੜਾ
ਉਤਾਰਹੁ। ਅਤੇ ਤੁਸਾਡੀ ਭੀ ਗਤਿ ਹੋਵੇਗੀ, ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਜਪੁ’।
ਤਬਿ ਓਹੁ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਈਆਂ : ਨਾਉ ਧਰੀਕ ਸਿਖਣੀਆਂ^੨ ਹੋਈਆਂ॥
ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ॥

੨੪. ਕਲਜੁਗ

ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਓਥਹੁ ਰਵਦਾ ਰਹਿਆ। ਜਾਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਉਦਿਆਨ ਵਿਚਿ
ਗਾਇਆ, ਜਾਇ ਬੈਠਾ। ਤਬਿ ਪਰਮੇਸਰਿ ਕੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲਿ ਕਲਿਜੁਗ
ਛਲਣਿ ਕਉ ਆਇਆ। ਆਇ ਰੂਪੁ ਧਰਿਓਸੁ, ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਦੇਖੈ ਤਾਂ
ਅੰਧੇਰੀ ਬਹੁਤ ਆਈ^੩, ਦਰਖਤ ਲਗੇ ਉਡਣਿ। ਤਬਿ ਮਰਦਾਨਾ ਬਹੁਤ
ਭੈਮਾਨ ਹੋਆ, ਆਖਿਓਸੁ : ‘ਜੀਉ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ! ਆਣਿ ਉਜਾੜਿ ਵਿਚ ਪਾਇ
ਮਾਰਿਓ, ਗੋਰ ਖਫਣਹੁ ਭੀ ਗਏ’। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ : ‘ਮਰਦਾਨਿਆਂ !

੧. ਪਾਠਾਂਤ੍ਰੁ ‘ਕਹਿ ਕੇ’, ਹੈ।

੨. ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਪਾਠ ਹੈ ‘ਸਿਖਣੀਆ’।

੩. ‘ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਤੋਂ...ਬਹੁਤ ਆਈ’ ਤਕ ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਦਾ ਪਾਠ ਹੈ। ਵਲੈਤੀ ਨੁਸਖੇ
ਵਿਚ ਪਾਠ ਐਉਂ ਹੈ; ਅੰਧੀ ਹੋਇ’।

ਕਾਹਲਾ ਹੋਹੁ ਨਾਹੀ'। ਤਬਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ: 'ਅਜ ਤੋੜੀ ਏਡਾ ਹੋਆ ਹਾਂ; ਇਹੁ ਬਲਾ ਤਾਂ ਨਾਹੀ ਡਿਠੀ, ਜੁ ਇਹੁ ਕਿ ਆਇਆ ਹੈ ਅਸਾਡੇ ਜੀਅੜੇ ਤਾਂਈ?' ਤਬਿ ਅਗਨਿ ਕਾ ਰੂਪੁ ਦਿਖਾਲਿਆ। ਜੋ ਧੂਆਂ ਚਉਹਾਂ ਪਿਰਾਂ ਤੇ ਉਠਿਆ, ਚਾਰੇ ਕੁੰਡਾਂ ਅਗਨਿ ਹੋਈਆਂ। ਤਬਿ ਮਰਦਾਨਾ ਮੁਹੁ ਢਕਿਕੇ ਪੈ ਰਹਿਆ; ਆਖਿਓਸੁ: 'ਜੀਵਣਾ ਰਹਿਆ' ਤਬਿ ਫੇਰਾ ਪਾਣੀ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੋਆ। ਘਟਾਂ ਬੰਨਿ ਆਇਆ। ਲਗਾ ਬਰਸਣਿ ਪਾਣੀ। ਪਰੁ ਬਾਬੇ ਤੇ ਦੂਰਿ ਪਵੈ। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਕਹਿਆ: 'ਮਰਦਾਨਿਆ! ਮੁਹੁ ਉਘਾੜ੍ਹ, ਉਠਿ ਬੈਠ੍ਹ, ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ' ਤਬਿ ਮਰਦਾਨਾ ਉਠਿ ਬੈਠਾ। ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਓਸੁ। ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ ਕੀਤਾ, ਬਾਬੈ ਸਬਦੁ ਉਠਾਇਆ:-

ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੫੩ ਘਰੁ ੨॥

ਡਰਪੈ ਧਰਤਿ ਅਕਾਸੁ ਨਖੜਾ ਸਿਰ ਉਪਰਿ ਅਮਰੁ ਕਰਾਰਾ
ਪਉਣੁ ਪਾਣੀ ਬੈਸਿਤਰੁ ਡਰਪੈ ਡਰਪੈ ਇੰਦ੍ਰ ਬਿਚਾਰਾ॥੧॥
ਏਕਾ ਨਿਰਭਉ ਬਾਤ ਸੁਨੀ॥
ਸੌ ਸੁਖੀਆ ਸੌ ਸਦਾ ਸੁਹੇਲਾ ਜੋ ਗੁਰੁ ਮਿਲਿ ਗਾਇ ਗੁਨੀ॥੨॥ ਰਹਾਉ॥
ਦੇਹਧਾਰ ਅਤੁ ਦੇਵਾ ਡਰਪਹਿ ਸਿਧ ਸਾਧਿਕ ਭਰਿ ਮੁਇਆ॥
ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹ ਮਰਿ ਮਰਿ ਜਨਮੇ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜੋਨੀ ਜੋਇਆ॥੩॥
ਰਾਜਸੁ ਸਾਤਕੁ ਤਾਮਸੁ ਡਰਪਹਿ ਕੇਤੇ ਰੂਪ ਉਪਾਇਆ॥
ਛਲ ਬਪੁਰੀ ਇਹ ਕਉਲਾ ਡਰਪੈ ਅਤਿ ਡਰਪੈ ਧਰਮ ਰਾਇਆ॥੪॥
ਸਗਲ ਸਮਰੀ ਡਰਪਹਿ ਬਿਆਪੀ ਬਿਨੁ ਡਰ ਕਰਣੈਹਾਰਾ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਭਗਤਨ ਕਾ ਸੰਗੀ ਭਗਤ ਸੌਹਹਿ ਦਰਬਾਰਾ॥੫॥੧॥

(ਪੰਨ ਦ੯੯)

੧. 'ਫੇਰ' ਪਦ ਹਾਂਬਾ: ਨੁਸਥੇ ਦਾ ਹੈ।

੨. ਇਹ ਸਬਦ ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹੈ, ਲਿਖਾਗੀ ਦੀ ਭੁੱਲ ਹੈ ਜੋ ਅਸਲ ਪੇਖੀ ਵਿਚ 'ਮਹਲਾ ੧' ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਤਬਿ ਦੈਤ ਕਾ ਰੂਪ ਧਾਰਿ ਆਇਆ। ਚੋਟੀ ਆਸਮਾਨ ਨਾਲਿ
ਕੀਤੀਆਸੁ॥ ਜਿਉ ਜਿਉ ਨੇੜੈ ਆਵੈ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਘਟਦਾ ਜਾਵੈ। ਤਬਿ
ਮਨੁਖ ਕਾ ਸਰੂਪ ਕਰਕੇ ਆਇਆ॥ ਹਥਿ ਜੋੜ ਕਰ ਖੜਾ ਹੋਆ। ਤਬਿ
ਬਾਬੇ ਪੁਛਿਆ: 'ਭਾਈ ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈ?' ਤਬਿ ਉਨ ਆਖਿਆ: 'ਜੀ! ਮੈਨੂੰ
ਤੂੰ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ? ਮੈਂ ਕਲਿਜੁਗ ਹਾਂ, ਅਰ ਤੇਰੇ ਮਿਲਨੇ ਨੂੰ ਆਇਆ
ਹਾਂ, ਤੂੰ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖ ਕਾ ਵਜੀਰ ਹੈ'। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਨਿਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ॥
ਆਖਿਓਚਿਸੁ: 'ਜੀ ਕਿਛੂ ਮੈਂ ਤੇ ਲੇਹੁ, ਮੇਰੈ ਵਰਨਿ ਚਲੁ'। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ
ਪੁਛਿਆ: 'ਤੈਂ ਪਾਸਿ ਕਿਆ ਹੈ?' ਤਾਂ ਕਲਿਜੁਗ ਆਖਿਆ: 'ਮੇਰੈ ਪਾਸ
ਸਭ ਕਿਛੂ ਹੈ, ਜੇ ਆਖਹੁ ਤਾਂ ਮੇਤੀਆਂ ਦੇ ਮੰਦਰ ਉਸਾਰਹ ਅਤੇ ਰਤਨਾਂ
ਕਾ ਲਾਲਾਂ ਦਾ ਜੜਾਉ ਕਰਾਵਾਂ, ਅਗਰ ਚੰਦਨ ਕਾ ਲੇਪੁ ਦੇਵਾਂ'। ਤਬਿ
ਗੁਰੂ ਬੋਲਿਆ, ਸਬਦ ਰਾਗੁ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗੁ ਵਿਚ :-

ਰਾਗੁ ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰੁ ੧॥
ਮੇਤੀ ਤ ਮੰਦਰ ਉਸਰਹਿ ਰਤਨੀ ਤ ਹੋਹਿ ਜੜਾਉ॥
ਕਸਤੂਰਿ ਕੁੰਗੁ ਅਗਰਿ ਚੰਦਨ ਲੀਪਿ ਆਵੈ ਚਾਉ॥
ਮਤੁ ਦੇਖਿ ਭੂਲਾ ਵੀਸਰੈ ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ॥੧॥
ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਜੀਉ ਜਲਿ ਬਲਿ ਜਾਉ॥
ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਗੁਰੂ ਪੂਛਿ ਦੇਖਿਆ ਅਵਰੁ ਨਾਹੀ ਬਾਉ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਤਬਿ ਫਿਰਿ ਕਲਿਜੁਗ ਆਖਿਆ: 'ਜੋ ਜੀ ਜਵੇਹਰਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਕਰਾਂ,
ਅਰੁ ਲਾਲਾਂ ਦਾ ਜੜਾਉ ਕਰਹਾਂ, ਇੰਦਰ ਦੀਆਂ ਮੇਹਣੀਆਂ ਲੈ ਆਵਾਂ।'
ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਉੜੀ ਦੂਜੀ ਆਖੀ:-

੧. 'ਮਨੁਖ...ਤੈਂ...ਆਇਆ' ਤਕ ਦਾ ਪਾਠ ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਦਾ ਹੈ।
੨. 'ਤਬਿ ਬਾਬੇ...ਤੈਂ... ਨਿਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ' ਤਕ ਦਾ ਪਾਠ ਹਾਫ਼ਜ਼ਾਬਾਦੀ ਨੁਸਖੇ
ਦਾ ਹੈ।

ਧਰਤੀ ਤ ਹੀਰੇ ਲਾਲ ਜੜਤੀ ਪਲਿਅ ਲਾਲ ਜੜਾਉ॥
ਮੋਹਣੀ ਮੁਖਿ ਮਣੀ ਸੋਹੈ ਕਰੇ ਰੰਗਿ ਪਸਾਉ॥
ਮਤੁ ਦੇਖਿ ਭੂਲਾ ਵੀਸਰੈ ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ॥੨॥

ਤਬਿ ਕਲਜੁਗਿ ਕਹਿਆ: ‘ਜੋ ਜੀ ਏਹੁ ਬੀ ਨਾਹੀ ਲੈਦਾ ਤਾਂ ਸਿਧਿ
ਲੈ ਜੋ ਰਿਧਿ ਆਵੈ, ਅਤੇ ਗੁਪਤ ਧਰਤੀ ਵਿਚਿ ਚਲੁ, ਅਰੁ ਹਜਾਰ ਕੋਹਾਂ
ਜਾਇ ਪ੍ਰਗਟਿ ਹੋਇ’।

ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਪਉੜੀ ਤੀਜੀ ਆਖੀ:-

ਸਿਧੁ ਹੋਵਾ ਸਿਧਿ ਲਾਈ ਰਿਧਿ ਆਖਾ ਆਉ॥
ਗੁਪਤ ਪਰਗਟੁ ਹੋਇ ਬੈਸਾ ਲੋਕੁ ਰਾਖੈ ਭਾਉ॥
ਮਤੁ ਦੇਖਿ ਭੂਲਾ ਵੀਸਰੈ ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ॥੩॥

ਤਬਿ ਕਲਿਜੁਗਿ ਆਖਿਆ, ‘ਕੁਛੁ ਲੇਵਹੁ, ਸੁਲਤਾਨ ਹੋਵਹੁ: ਰਾਜੁ
ਕਰਹੁ’ ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਚਉਥੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ:-

ਸੁਲਤਾਨ ਹੋਵਾ ਮੇਲਿ ਲਸਕਰ ਤਖਤਿ ਰਾਖਾ ਪਾਉ॥
ਹੁਕਮੁ ਹਾਸਲੁ ਕਰੀ ਬੈਠਾ ਨਾਨਕਾ ਸਭ ਵਾਉ॥
ਮਤੁ ਦੇਖਿ ਭੂਲਾ ਵੀਸਰੈ ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ॥੪॥੧॥

(ਪੰਨਾ ੧੪)

ਤਬਿ ਕਲਜੁਗ ਪਰਦੱਖਣਾ ਕੀਤੀ, ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਇਆ। ਆਖਿਓਸੁ:
‘ਜੀ ਮੇਰੀ ਰਾਤਿ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਹੋਵੈ?’ ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ‘ਮੇਰਾ
ਸਿੱਖੁ ਕੋਟ ਮਧੈ ਕੋਈ ਹੋਵੇਗਾ; ਤਿਸਦਾ ਸਦਕਾ ਤੇਰੀ ਰਾਤਿ ਹੋਵੇਗੀ।’
ਤਬਿ ਕਲਿਜੁਗ ਪੈਰੀ ਪਇਆ॥

ਬਾਬੈ ਵਿਦਾ ਕੀਤਾ॥

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

੨੫. ਕੀੜ ਨਗਰ

ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਰਵਦੇ ਰਹੈ, ਆਇ ਕੀੜ ਨਗਰ ਪ੍ਰਗਟੇ। ਜਾ ਦੇਖੈ ਤਾਂ ਰੁਖੁ ਬਿਰਖ ਸਭੁ ਸਿਆਹੁ ਨਦਰਿ ਆਵੈ, ਧਰਤੀ ਸਾਰੀ। ਤਬਿ ਮਰਦਾਨਾ ਬਹੁਤ ਭੈਮਾਨੁ ਹੋਆ, ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਆਖਿਓਸ: ‘ਜੀ ਇਥੋਂ ਚਲੀਏ, ਏਡਾ ਕਾਲਾ ਅਸਾਂ ਕਦੇ ਨਾਹੀ ਡਿਠਾ, ਇਸੁ ਕਾਲੇ ਤੇ ਚਾਲੁ’। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: ‘ਮਰਦਾਨਿਆ! ਇਨ ਕੀ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਹੈ, ਭਾਵੈ ਕੋਈ ਸਉ ਜੰਗਲ ਵਿਚਿ ਜਾਓ, ਜੇ ਕੋਈ ਜਾਨਵਰ ਦਾ ਬੱਚਾ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਖਾਇ ਜਾਵਨ, ਅਤੇ ਜੇ ਕਿਸੇ ਸਪ ਦਾ ਅਂਡਾ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਖਾਇ ਜਾਵਨਿ, ਪਰ ਤੇਰੈ ਨੇੜੇ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਅਂਵਦਾ’। ਤਬਿ ਮਰਦਾਨੇ ਅਰਜ ਕੀਤੀ, ਆਖਿਓਸੁ ‘ਜੀ ਕਦੇ ਇਥੈ ਕੋਈ ਆਇਆ ਭੀ ਹੈ?’ ਤਬਿ ਬਾਬੈ ਆਖਿਆ: ‘ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਇਕ ਦਿਨ ਇਕੁ ਰਾਜਾ ਚੜਿਆ ਥਾ, ਬਾਨਵੈ ਖੂਹਣੀ ਲਸਕਰਿ ਲੈਕਰਿ, ਇਕ ਰਾਜ ਉਪਰ ਚੜਿਆ ਥਾ, ਸੇ ਇਤ ਧਰਤੀ ਆਇ ਨਿਕਲਿਆ, ਤਬਿ ਇਕ ਕੀੜੀ ਜਾਇ ਮਿਲੀ, ਤਾਂ ਆਖਿਓਸੁ- ਹੇ ਰਾਜਾ! ਇਤੁ ਰਾਹਿ ਚਾਲੁ ਨਾਹੀਂ ਅਤੇ ਜੇ ਚਲਦਾ ਹੈਂ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਰਜਾਇ ਵਿਚਿ ਚਾਲੁ-, ਤਬੁ ਰਾਜੇ ਪੁਛਿਆ- ਤੇਰੀ ਕਿਆ ਰਜਾਇ ਹੈ?-। ਤਬੁ ਕੀੜੀ ਕਹਿਆ-ਹੇ ਰਾਜਾ! ਮੇਰੀ ਏਹ ਰਜਾਇ ਹੈ, ਜੇ ਮੇਰੀ ਰੋਟੀ ਖਾਇ ਕਰਿ ਜਾਹਿ-। ਤਬਿ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ- ਮੈਂ ਬਾਵਨਿ ਖੂਹਣੀ ਕਾ ਰਾਜਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਰੋਟੀ ਕਿਉ ਕਰਿ ਖਾਵਾਂ-। ਤਬਿ ਕੀੜੀ ਕਹਿਆ,-ਹੇ ਰਾਜਾ ਨਾਹੀਂ ਤਾਂ ਜੁਧੁ ਕਰਿਕੇ ਜਾਹੈ-। ਤਬਿ ਰਾਜਾ ਜੁਧੁ ਲਗਾ ਕਰਣਿ ਬਾਵਨਿ ਖੂਹਣੀ ਲੇਕਰਿ ਕੀੜੀ ਸਾਥਿ। ਤਬ ਇਕਨ ਕੀੜੀ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕੀੜੀਆਂ ਤਾਈਂ- ਜਾਇ ਕਰਿ ਬਿਖ ਲੇਆਵਹੁ-। ਤਬਿ ਕੀੜੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਪਿਆਲੁ^੧ ਤੇ ਬਿਖੁ ਮੁਹੁ ਭਰਿ ਲੈ ਆਈਆਂ। ਜਿਸ ਕਉ ਲਾਇਨ ਸੇ ਸੋਅਹੁ^੨ ਹੋਇ ਜਾਇ। ਹੇ ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਬਾਵਨ ਖੂਹਣੀ ਲਸਕਰੁ ਸਭੋ ਮੁਆ, ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸਾਥ, ਤਬਿ

੧. ਪਾਤਾਲ।

੨. ਸੁਆਹ।

ਇਕੋ ਰਾਜਾ ਰਹਿਆ। ਤਬਿ ਉਹੁ ਕੀੜੀ ਗਈ, ਆਖਿਓਸੁ- ਹੇ ਰਾਜਾ! ਬਾਤ ਸੁਣ, ਅਥਿ ਮੇਰੀ ਰੋਟੀ ਮਨਹਿਗਾ ?-। ਤਬਿ ਰਾਜਾ ਹਥਿ ਜੋੜ ਖੜਾ ਹੋਆ। ਆਖਿਓਸੁ- ਭਲਾ ਹੋਵੈ ਜੀ-। ਤਬਿ ਉਸਿ ਕੀੜੀ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕੀੜੀਆਂ ਜੋਗੁ-ਜਾਹੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਲੈ ਆਵਹੁ॥ ਅਤੇ ਸਤ ਕੁੰਡੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੇ ਹੈਨ ਪਤਾਲ ਬਿਖੈ, ਅਤੇ ਸਤ ਕੁੰਡ ਬਿਖ ਕੇ ਹੈਨ ਪਤਾਲ ਬਿਖੈ-। ਤਬਿ ਉਹੁ ਕੀੜੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਜਾਇ ਕਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਮੁਖ ਭਰਿ ਲੇ ਆਈਆਂ, ਜਿਸ ਕਉ ਉਹੁ ਲਾਵਣਿ ਸੋਈ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਵੇ। ਤਬਿ ਬਾਵਨ ਖੂਹਣੀ ਲਸਕਰੁ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਆ, ਪਰਮੇਸਰਿ ਕੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲਿ। ਤਬਿ ਰਾਜਾ ਉਠਿ ਕਰ ਰੋਟੀ ਖਾਵਣਿ ਗਇਆ ਬਾਵਨ ਖੂਹਣੀ ਸਾਖਿ। ਜਬਿ ਰੋਟੀ ਮਿਲੀ ਤਾਂ ਠੰਢੀ, ਅਤੇ ਜਾਂ ਘੋੜਿਆਂ ਨੋ ਘਾਸੁ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਭਿੰਨਾ ਹੋਆ; ਅਤੇ ਦਾਣਾ ਮਿਲਿਆ ਸੋ ਚਿਖਿਆ ਹੋਆ। ਤਬਿ ਰਾਜੇ ਪੁਛਿਆ:- ਐਸੀ ਰੋਟੀ ਠੰਢੀ ਕਿਉਂ ਮਿਲੀ? ਅਤੇ ਘਾਸੁ ਭਿੰਨਾ, ਦਾਣਾ ਚਿਖਿਆ? - ਤਬਿ ਕੀੜੀ ਕਹਿਆ: ਹੇ ਰਾਜਾ! ਅਗੈ ਇਕੁ ਰਾਜਾ ਆਇਆ ਥਾ ਤਿਸ ਕਿਉਂ ਸੈਂ ਰੋਟੀ ਕੀਤੀ ਆਹੀ, ਤਿਸਤੇ ਜੋ ਰਹਿਆ ਥਾ ਸੋ ਸੈਂ ਤੇਰੇ ਲਸਕਰ ਕਉ ਪਰੋਸਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੋ ਉਸਦਿਆਂ ਘੋੜਿਆਂ ਦਾ ਦਾਣਾ ਬਚਿਆ ਥਾ ਸੋ ਤੇਰਿਆਂ ਘੋੜਿਆਂ ਕਉ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਜੋ ਉਸਦਿਆਂ ਘੋੜਿਆਂ ਦਾ ਘਾਸੁ ਰਹਿਆ ਥਾ, ਸੋ ਤਿਰਿਆਂ ਘੋੜਿਆਂ ਤਾਈਂ ਪਇਆ-। ਜਬਿ ਰਾਜੈ ਜਾਇ ਕਰ ਦੇਖੈ ਤਾਂ ਕਈ ਅਬਾਰ ਹੀ ਭਰੇ ਪਏ ਹੈਨਿ। ਤਬਿ ਰਾਜੈ ਕਾ ਅਭਿਮਾਨੁ ਚੂਰਿ ਹੋਆ। ਆਖਿਓਸੁ:- ਐਸੇ ਰਾਜੇ ਵਰਤੇ ਹੈਨ-। ਤਬਿ ਰਾਜਾ ਫਿਰਿ ਘਰਿ ਆਇਆ' ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ:-

ਸਲੋਕ ਮ:੧ ॥ ਸੀਹਾ ਬਾਜਾ ਚਰਗਾ ਕੁਹੀਆ ਏਨਾ ਖਵਾਲੇ ਘਾਹ॥
 ਘਾਰੁ ਖਾਨਿ ਤਿਨਾ ਮਾਸੁ ਖਵਾਲੇ ਏਹਿ ਚਲਾਏ ਰਾਹ॥
 ਨਦੀਆ ਵਿਚਿ ਟਿਬੇ ਦੇਖਾਲੇ ਥਲੀ ਕਰੇ ਅਸਗਾਹ॥
 ਕੀੜਾ ਥਾਪਿ ਦੇਇ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਲਸਕਰ ਕਰੇ ਸੁਆਹ॥
 ਜੇਤੇ ਜੀਅ ਜੀਵਹਿ ਲੈ ਸਾਹਾ ਜੀਵਾਲੇ ਤਾ ਕਿ ਅਸਾਹ॥ ਨਾਨਕ
 ਜਿਉ ਜਿਉ ਸਚੇ ਭਾਵੈ ਤਿਉ ਤਿਉ ਦੇਇ ਗਿਰਾਹ॥੧॥ (ਪੰਨਾ ੧੪੪)
 ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਪੈਰੀ ਪਇਆ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ॥

੨੬. ਵਸਦਾ ਰਹੇ

ਓਥਰੂ ਰਵਦੇ ਰਹੇ। ਜਾਇ ਇਕੜ੍ਹ ਗਾਉਂ ਵਿਚਿ ਬੈਠਾ। ਤਬਿ ਉਸ ਰਾਉਂ
ਵਿਚ ਕੋਈ ਬਹਿਣ ਦੇਵੈ ਨਾਹੀਂ। ਲਾਗੇ ਮਸਕਰੀਆਂ ਕਰਣਿ। ਤਬਿ ਗੁਰੂ
ਬਾਬੇ ਸਲੋਕੁ ਕਹਿਆ:-

ਏਸ ਕਲੀਓ ਪੰਜ ਭੀਤੀਓ ਕਿਉ ਕਰਿ ਰਖਾ ਪਤਿ॥
ਜੇ ਬੇਲਾ ਤਾ ਆਖੀਐ ਬੜ ਬੜ ਕਰੈ ਬਹੁਤ॥
ਚੁਪ ਕਰਾਂ ਤਾਂ ਆਖੀਐ ਇਤ ਘਟਿ ਨਾਹੀ ਮਤਿ॥
ਜੇ ਬਹਿ ਰਹਾਂ ਤਾਂ ਆਖੀਐ ਬੈਠਾ ਸਥਰ ਘਤੁ॥
ਉਠ ਜਾਈ ਤਾਂ ਆਖੀਐ ਛਾਰ ਗਇਆ ਸਿਰ ਘਤਿ॥
ਜੇਕਰ ਨਿਵਾਂ ਤਾਂ ਆਖੀਐ ਡਰਦਾ ਕਰੇ ਭਗਤ॥
ਕਾਈ ਗਲੀ ਨਾ ਮੇਵਣੀ ਜਿਥੇ ਕਢਾਂ ਝਤਿ॥
ਏਥੈ ਓਥੈ ਨਾਨਕਾ ਕਰਤਾ ਰਖੈ ਪਤਿ॥੨॥

੨੭. ਉਜੜ ਜਾਵੇ

ਤਬਿ ਅਗਲੈ ਸਹਰਿ ਗਏ, ਤਬਿ ਓਨਾ ਬਹੁਤੁ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ, ਓਥੈ ਰਾਤਿ
ਰਹੇ, ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਚਲੇ। ਤਾ ਗੁਰ ਬੋਲਿਆ: ਜੋ ‘ਇਹ ਸਹਰੁ ਉਜਾੜਿ
ਹੋਵੈਗਾ, ਅਠਵਾਟੁ ਹੋਵੈ’। ਤਬਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ‘ਜੀ, ਤੇਰੇ ਦਰਿ
ਭਲਾ ਨਿਆਉ ਡਿਠਾ, ਜਿਥੇ ਬੈਠਣੇ ਨਾ ਮਿਲੇ ਸੋ ਵਸਾਇਆ, ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ
ਸੇਵਾ ਬੰਦਰੀ ਬਹੁਤੁ ਕੀਤੀ ਸੋ ਸਹਰੁ ਉਜਾੜਿਆ’। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ
ਆਖਿਆ: ‘ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਓਸ ਸਹਰ ਕਾ ਆਦਮੀ ਅਵਰ ਸਹਿਰ
ਜਾਵੈਗਾ ਤਾਂ ਹੋਰ ਭੀ ਵਿਗੜਨਿਗੇ ਅਤੇ ਇਸੁ ਸਹਰ ਦਾ ਆਦਮੀ ਹੋਰਤੁ’

੧. ਇਹ ਪਾਠ ਭਾਈ ਬੰਨੇ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੀ ਬੀੜ ਵਿਚੋਂ ਹੈ।
੨. ਪਾਠਾਂਤ੍ਰੁ ‘ਕਰਤਾ’।

ਸਹਰਿ ਜਾਵੈਗਾ ਤਾਂ ਉਨਾ ਦੀ ਭੀ ਗਤਿ ਕਰੈਗਾ, ਅਤੇ ਸੁਮਤਿ ਦੇਵੈਗਾ’। ਤਬਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ: ‘ਜੀ ਤਉ ਭਾਵੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਭੀ ਗਤਿ ਕਰਹਿ’। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਸਬਦ ਕੀਤਾ ਰਾਗੁ ਮਲਾਰ ਵਿਚਿ ਮ: ੧-

ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਹਸਣਾ ਸਉਣਾ ਵਿਸਰਿ ਗਇਆ ਹੈ ਮਰਣਾ॥
 ਖਸਮੁ ਵਿਸਾਰਿ ਖੁਆਰੀ ਕੀਨੀ ਪਿ੍ਗੁ ਜੀਵਣੁ ਨਹੀ ਰਹਣਾ॥੧॥
 ਪ੍ਰਲੀ ਏਕੋ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵਹੁ॥ ਅਪਨੀ ਪਤਿ ਸੇਤੀ ਘਰਿ ਜਾਵਹੁ॥ਰਹਾਉ॥
 ਤੁਧਨੋ ਸੇਵਹਿ ਤੁੜੁ ਕਿਆ ਦੇਵਹਿ ਮਾਂਗਹਿ ਲੇਵਹਿ ਰਹਹਿ ਨਹੀ॥
 ਤੂ ਦਾਤਾ ਜੀਆ ਸਭਨਾ ਕਾ ਜੀਆ ਅੰਦਰਿ ਜੀਉ ਤੁਹੀ॥੨॥
 ਗੁਰਮੁਖਿ ਧਿਆਵਹਿ ਸਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪਾਵਹਿ ਸੇਈ ਸੂਚੇ ਹੋਹੀ॥
 ਅਹਿਨਿਸਿ ਨਾਮੁ ਜਪਹੁ ਰੇ ਪ੍ਰਲੀ ਸੈਲੇ ਹਛੇ ਹੋਹੀ॥੩॥
 ਜੇਹੀ ਰੁਤਿ ਕਾਇਆ ਸੁਖੁ ਤੇਹਾ ਤੇਹੋ ਜੇਹੀ ਦੇਹੀ॥ ਨਾਨਕ ਰੁਤਿ
 ਸੁਹਾਵੀ ਸਾਈ ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਰੁਤਿ ਕੇਹੀ॥੪॥੧॥ (ਪੰਨਾ ੧੨੫੪)

ੴ ੳ

੨੮. ਆਸਾ ਦੇਸ, ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟ

ਤਬਿ ਫਿਰਿ ਆਸਾ ਦੇਸ ਕਉ ਆਇਆ। ਆਰੋ ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਬੋਲਿਆ: ‘ਅਲਹੁ ਅਲਾ ਦਰਵੇਸ’: ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜਬਾਬੁ ਦਿਤਾ ਅਵਾਜ਼ੁ: ‘ਅਲਹ, ਫਰੀਦ ਜੁਹਦੀ, ਹਮੇਸ ਆਉ ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਜੁਹਦੀ, ਅਲਹ ਅਲਹ’। ਤਬ ਦਸਤ ਪੰਜਾ ਲੇਕਰ ਬਹਿ ਗਇਆ। ਤਬਿ ਸੇਖੁ ਫਰੀਦੁ ਬਾਬੇ ਦਾ ਰੂਪੁ ਦੇਖਿ ਕਰ ਬੋਲਿਆ; ਗੋਸਟਿ ਕੀਤੀਆ ਸੁ, ਸੇਖ ਫਰੀਦ* ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਆਖਿਓਸੁ:-

* ਇਹ ਸੱਜਣ ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਸਾਨੀ ਹੀ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸੇਖ ਬ੍ਰਹਮ ਕਰਕੇ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਕੇ ਸਾਖੀ ੩੨ਵੀਂ ਇਸੇ ਸੇਖ ਬ੍ਰਹਮ ਨਾਲ ਹੋਈ ਹੈ। ਜੇ ਦੇਵੇਂ ਸਾਖੀਆਂ ਇਕੋ ਫਰੀਦ ਨਾਲ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਲੇਖਕ ਨੇ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਵਿੱਥ ਭੁੱਲ ਕੇ ਪਾਈ ਹੈ, ਦੋਇ ਇਕ ਠੌਰ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਸਨ। (ਬਾਕੀ ਦਾ ਫੁਟ ਨੋਟ ਅਗਲੇ ਸਫੇ ਤੇ)

ਅਕੈ ਤਾ ਲੋੜੁ ਮੁਕੱਦਮੀ ਅਕੈ ਤੈ ਅਲਹੁ ਲੋੜੁ॥
ਦੁਹੁ ਬੇੜੀ ਨਾ ਲਤ ਧਰੁ ਮਤੁ ਵੰਵਹੁ ਵਖਰੁ ਬੋੜਿ॥

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜਬਾਬੁ ਦਿਤਾ:-

ਸਲੋਕੁ॥ਦੁਹੀ ਬੇੜੀ ਲਤ ਧਰੁ ਦੁਹੀ ਵਖਰੁ ਚਾੜਿ॥
ਕੋਈ ਬੇੜੀ ਭੁਬਸੀ ਕੋਈ ਲੰਘੇ ਪਾਰਿ॥
ਨਾ ਪਾਣੀ ਨ ਬੇੜੀਆ ਨਾ ਡੁਬੈ ਨਾ ਜਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਵਖਰੁ ਸਚੁ ਧਨੁ ਸਹਜੇ ਰਹਿਆ ਸਮਾਇ*॥੧॥

ਤਬ ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਕਹਿਆ-

ਸਲੋਕੁ॥ ਫਰੀਦਾ ਚੁੜੇਲੀ ਸਿਉ ਰਤਿਆ ਦੁਨੀਆ ਕੂੜਾ ਭੇਤੁ॥
ਨਾਨਕ ਆਖੀ ਦੇਖਦਿਆ ਉਜ਼ਿੱਝੈ ਵੰਵੈ ਖੇਤੁ॥੧॥

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜਬਾਬੁ ਦਿਤਾ-

ਸਲੋਕੁ॥ ਫਰੀਦਾ ਧੁਰਹੁ ਧੁਰਹੁ ਹੋਂਦਾ ਆਇਆ ਚੁੜੇਲੀ ਸਿਉ ਹੇਤੁ॥
ਨਾਨਕ ਖੇਤੁ ਨ ਉਜੜੈ ਜੇ ਰਾਖਾ ਹੋਇ ਸੁਚੇਤੁ*॥੧॥

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੇ ਫੁਟ ਨੋਟ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਯਾ ਦੂਸਰੀ ਸਾਖੀ ਪਹਿਲੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦਾ ਫਲ ਦੇਖਣ ਲਈ ਸੀ, ਜੈਸਾ ਕਿ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਦੁਇ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਸੇਖ ਬ੍ਰਹਮ ਨਾਲ ਦੱਸੀਆਂ ਹਨ, ਅਰ ਦੂਸਰੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:- ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ; 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ, ਪਟਣ ਅਸਾਂ ਨੇ ਜਾਵਣਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੇਖ ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ ਸੋ ਦੇਖਾ ਉਸਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸਰ ਗਿਆ ਹੈ'। ਇਹ ਵੀ ਮੁਮਕਿਨ ਹੈ ਕਿ ਹੋਰ ਫਕੀਰ ਆਸਾ ਦੇਸ ਵਿਚ ਫਰੀਦ ਲਕਬ ਵਾਲ ਹੋਵੇ ਤੇ ਓਹ ਪਹਿਲੇ ਫਰੀਦ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਜਾਣੂ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਖਿਆਲ ਕਰਨਾ ਕਿ ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹੋ ਗੁਜ਼ਰਨ ਦੀ ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਭੁਲ ਹੋਵੇਗੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਖੀ ੩੨ ਵਿਚ ਉਹ ਸਾਫ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ- 'ਪਟਣ ਕਾ ਪੀਰ ਸੇਖੁ ਫਰੀਦ ਥਾ, ਤਿਸਕੈ ਤਖਤਿ ਸੇਖੁ ਬਿਹਮ ਥਾ'। ਸੋ ਕਰਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਠੀਕ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਪਹਿਲਾ ਮਰ ਚੁਕਾ ਹੈ, ਤੇ ਗਦੀ ਤੇ ਸੇਖ ਬਿਹਮ (ਫਰੀਦ ਸਾਨੀ) ਹੈ, ਸੋ ਏਥੇ ਉਸ ਦੀ ਮੁਰਾਦ ਕਦੇ ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਪਹਿਲੇ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

* ਏਹ ਸਲੋਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਤਬ ਸੇਖੁ ਫਰੀਦ ਬੋਲਿਆ-

ਸਲੋਕੁ॥ ਫਰੀਦਾ ਤਨੁ ਰਹਿਆ ਮਨੁ ਫਟਿਆ ਤਾਗਤਿ ਰਹੀ ਨ ਕਾਇ॥
ਉਠਾ ਪਿਰੀ ਤਬੀਬ ਥੀਓ ਕਾਰੀ ਦਾਰੂ ਲਾਇ॥੧॥

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੈ ਜਬਾਬੁ ਦਿਤਾ:-

ਸਲੋਕੁ॥ ਸਜਣ ਸਚੁ ਪਰਖਿ ਮੁਖਿ ਅਲਾਵਣੁ ਬੋਵਰਾ॥

ਮੰਨ ਮਝਾਹੁ ਲਖਿ ਤੁਧਹੁ ਦੂਰਿ ਨ ਸੁ ਪਿਰੀ॥੩॥ (ਪਨਾ ੧੧੦੦)

ਤਬ ਸੇਖੁ ਫਰੀਦੁ ਬੋਲਿਆ ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ ਵਿਚਿ:-

ਬੇੜਾ ਬੀਧਿ ਨ ਸਕਿਓ ਬੰਧਨ ਕੀ ਵੇਲਾ॥

ਭਰਿ ਸਰਵਰੁ ਜਬ ਉਛਲੈ ਤਬ ਤਰਣੁ ਦਹੇਲਾ॥੧॥

ਹਥੁ ਨ ਲਾਇ ਕਸੁਭੜੈ ਜਲਿ ਜਾਸੀ ਢੋਲਾ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥

ਇਕ ਆਪੀਨੈ ਪਤਲੀ ਸਹ ਕੇਰੇ ਬੋਲਾ॥

ਦੁਧਾ ਥਣੀ ਨ ਆਵਈ ਫਿਰਿ ਹੋਇ ਨ ਮੇਲਾ॥੨॥

ਕਹੇ ਫਰੀਦੁ ਸਹੇਲੀਹੋ ਸਹੁ ਅਲਾਏਸੀ॥

ਹੰਸੁ ਚਲਸੀ ਛੁੰਮਣਾ ਅਹਿ ਤਨੁ ਢੇਰੀ ਥੀਸੀ॥੩॥ (ਪਨਾ ੨੫੪)

ਤਬ ਗੁਰੂ ਜਬਾਬੁ ਦਿਤਾ ਸਬਦੁ ਕੀਤਾ ਸੂਹੀ ਵਿਚ ਮ:੧:-

ਜਪ ਤਪ ਕਾ ਬੰਧੁ ਬੇੜੁਲਾ ਜਿਤੁ ਲੰਘਹਿ ਵਹੇਲਾ॥ ਨਾ ਸਰਵਰੁ
ਨਾ ਉਛਲੈ ਐਸਾ ਪੰਥ ਸੁਹੇਲਾ॥੧॥ ਤੇਰਾ ਏਕੇ ਨਾਮੁ ਮੰਜੀਠੜਾ
ਰਤਾ ਮੇਰਾ ਚੇਲਾ ਸਦ ਰੰਗ ਢੋਲਾ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥ ਸਾਜਨ ਚਲੇ
ਪਿਆਰਿਆ ਕਿਉ ਮੇਲਾ ਹੋਈ॥ ਜੇ ਗੁਣ ਹੋਵਹਿ ਰੰਠੜੀਐ ਮੇਲੇਗਾ
ਸੋਈ॥੨॥ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇ ਨ ਵੀਛੜੈ ਜੇ ਮਿਲਿਆ ਹੋਈ॥ ਆਵਾ
ਗਉਣੁ ਨਿਵਾਰਿਆ ਹੈ ਸਾਚਾ ਸੋਈ॥੩॥ ਹਉਮੈ ਮਾਰਿ ਨਿਵਾਰਿਆ

੧. 'ਉਠੀਂ ਪਾਠ ਹਾਂ ਬਾਂ ਨੁਸਖੇ ਦਾ ਹੈ, ਤੇ 'ਉਠੀਂ' ਪਦ ਪਾਉਣ ਨਾਲ ਮਾੜ੍ਹ ਬਰਾਬਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

੨. ਇਹ ਸਲੋਕ ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹੈ। ਤਿਖਾਰੀ ਦੀ ਏਥੇ ਭੁੱਲ ਹੈ।

ਸੀਤਾ ਹੈ ਚੇਲਾ॥ ਗੁਰ ਬਚਨੀ ਫਲ੍ਹ ਪਾਇਆ ਸਹ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ
ਬੋਲਾ॥੪॥ ਨਾਨਕੁ ਕਹੈ ਸਹੇਲੀਹੋ ਸਹੁ ਖਰਾ ਪਿਆਰਾ॥ ਹਮ ਸਹ
ਕੇਰੀਆ ਦਾਸੀਆ ਸਾਚਾ ਖਸਮੁ ਹਮਾਰਾ॥੫॥੨॥੪॥ (ਪੰਨਾ ੨੨੯)

ਤਥ ਸੇਖੁ ਫਰੀਦੁ ਬੋਲਿਆ ਸਬਦੁ ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਵਿਚਿ:-

ਦਿਲਹੁ ਮੁਹਬਤਿ ਜਿਨ ਸੇਈ ਸਚਿਆ॥ ਜਿਨ੍ ਮਨਿ ਹੋਰੁ ਮੁਖਿ ਹੋਰੁ
ਸਿ ਕਾਂਢੇ ਕਚਿਆ॥੧॥ ਰਤੇ ਇਸਕ ਖੁਦਾਇ ਰੰਗਿ ਦੀਦਾਰ ਕੇ॥
ਵਿਸਰਿਆ ਜਿਨ੍ ਨਾਮੁ ਤੇ ਭੁਇ ਭਾਰੁ ਬੀਏ॥੧॥ਰਹਾਉ॥ ਆਪਿ
ਲੀਏ ਲੜਿ ਲਾਇ ਦਰ ਦਰਵੇਸ ਸੇ॥ ਤਿਨ ਧੰਨੁ ਜਣੇਦੀ ਮਾਉ
ਆਏ ਸਫਲੁ ਸੇ॥੨॥ ਪਰਵਦਗਾਰੁ ਅਪਾਰ ਅਗਮ ਬੇਅੰਤ ਤੂ॥
ਜਿਨਾ ਪਛਾਤਾ ਸਚੁ ਚੁਮਾ ਪੈਰ ਮੂੰ॥੩॥ ਤੇਰੀ ਪਨਹ ਖੁਦਾਇ ਤੂ
ਬਖਸੰਦਰੀ॥ ਸੇਖ ਫਰੀਦੈ ਬੈਰੁ ਦੀਜੈ ਬੰਦਰੀ॥੪॥੧॥ (ਪੰਨਾ ੪੮੮)

ਤਥਿ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਸਬਦੁ ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ ਵਿਚਿ ਮ:੧:

ਸੁਚਜੀ॥ ਜਾ ਤੂ ਤਾ ਮੈ ਸਭੁ ਕੋ ਤੂ ਸਾਹਿਬੁ ਮੇਰੀ ਰਾਮਿ ਜੀਉ॥
ਤੁਧੁ ਅੰਤਰਿ ਹਉ ਸੁਖਿ ਵਸਾ ਤੂ ਅੰਤਰਿ ਸਾਬਾਸਿ ਜੀਉ॥
ਭਾਣੈ ਤਖਤਿ ਵਡਾਈਆ ਭਾਣੈ ਭੀਖ ਉਦਾਸਿ ਜੀਉ॥
ਭਾਣੈ ਬਲ ਸਿਰਿ ਸਤੁ ਵਹੈ ਕਮਲੁ ਫੁਲੈ ਆਕਾਸਿ ਜੀਉ॥
ਭਾਣੈ ਭਵਜਲੁ ਲੰਘੀਐ ਭਾਣੈ ਮੰਝਿ ਭਰੀਆਸਿ ਜੀਉ॥
ਭਾਣੈ ਸੋ ਸਹੁ ਰੰਗਲਾ ਸਿਫਤਿ ਰਤਾ ਗੁਣਤਾਸਿ ਜੀਉ॥
ਭਾਣੈ ਸਹੁ ਭੀਹਾਵਲਾ ਹਉ ਆਵਣਿ ਜਾਣਿ ਮੁਦੀਆਸਿ ਜੀਉ॥
ਤੂ ਸਹੁ ਅਗਮ ਅਤੇਲਵਾ ਹਉ ਕਹਿ ਕਹਿ ਢਹਿ ਪਈਆਸਿ ਜੀਉ॥
ਕਿਆ ਮਾਗਉ ਕਿਆ ਕਹਿ ਸੁਣੀ ਮੈ ਦਰਸਨ ਭੂਖ ਪਿਆਸਿ ਜੀਉ॥
ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਸਹੁ ਪਾਇਆ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਕੀ ਅਰਦਾਸਿ ਜੀਉ॥੨॥

(ਪੰਨਾ ੨੬੨)

ਤਥਿ ਬਾਬਾ ਅਤੇ ਸੇਖ ਫਰੀਦੁ ਦੁਇ ਏਕ ਰਾਤ ਇਕਠੇ ਰਹੇ ਜੰਗਲ
ਵਿਚ॥ ਤਥਿ ਇਕੁ ਬੰਦਾ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਆਇ ਨਿਕਲਿਆ॥ ਉਹ ਦੇਖਿ ਕਰਿ

ਘਰਿ ਉਠਿ ਗਇਆ॥ ਤਬਿ ਏਕ ਤਬਲਬਾਜ਼^੧ ਦੁਧ ਕਾ ਭਰ ਕੇ ਲੇ ਆਇਆ, ਵਿਚਿ ਚਾਰਿ ਮੁਹਰਾਂ ਪਾਇ ਕਰ, ਪਿਛਲੀ ਰਾਤਿ ਨੂੰ ਲੈ ਆਇਆ। ਤਬਿ ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਆਪਣਾ ਬਖਰਾ^੨ ਪਾਇ ਲਈਆ, ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਬਖਰਾ ਰਖਿ ਛਡਿਉਸੁ। ਤਬ ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਬੋਲਿਆ:-

ਸਲੋਕੁ॥ ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਰੈ ਫੁਲੜਾ ਫਲੁ ਭੀ ਪਛਾ ਰਾਤਿ॥

ਜੋ ਜਾਗੀਨਿ ਲਹੰਨਿ ਸੇ ਸਾਈ ਕੰਨੋ ਦਾਤਿੜੈ॥ ੧੧੨॥ (ਪੰਨਾ ੧੩੯)

ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਜਬਾਬੁ ਦਿਤਾ-

ਸਲੋਕੁ॥ ਦਾਤੀ ਸਾਹਿਬ ਸੰਦੀਆ ਕਿਆ ਚਲੈ ਤਿਸੁ ਨਾਲਿ॥

ਇਕ ਜਾਗੀਦੇ ਨਾ ਲਹੰਨਿ ਇਕਨਾ ਸੁਤਿਆ ਦੇਇ ਉਠਾਲਿੱ॥ ੧॥

(ਪੰਨਾ ੮੩)

ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ: ‘ਸੇਖ ਫਰੀਦਾ! ਇਸ ਦੁਧ ਵਿਚਿ ਹਾਥੁ ਫੇਰਿ ਕਰਿ ਦੇਖੁ ਕਿਆ ਹੈ’। ਜਾਂ ਸੇਖੁ ਫਰੀਦੁ ਦੇਖੈ ਤਾਂ ਮੁਹਰਾਂ ਚਾਰਿ ਅਸਨਿ। ਤਬਿ ਉਹੁ ਤਬਲਬਾਜੁ ਛੋਡਿ ਕਰ ਚਲਦਾ ਰਹਿਆ।

ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਬੋਲਿਆ ਸਬਦ ਰਾਗੁ ਤੁਖਾਰੀ ਛੰਤ ਮ:੧:

ਪਹਿਲੇ ਪਹਰੈ ਨੈਣ ਸਲੋਨੜੀਏ ਰੈਣਿ ਅੰਧਿਆਰੀ ਰਾਮ॥

ਵਖਰੁ ਰਾਖੁ ਮੁਈਏ ਆਵੈ ਵਾਰੀ ਰਾਮ॥

ਵਾਰੀ ਆਵੈ ਕਵਣੁ ਜਗਾਵੈ ਸੂਤੀ ਜਮ ਰਸੁ ਚੂਸਏ॥

ਰੈਣਿ ਅੰਧੇਰੀ ਕਿਆ ਪਤਿ ਤੇਰੀ ਚੋਰੁ ਪੜੈ ਘਰੁ ਮੂਸਏ॥

ਰਾਖਣਹਾਰਾ ਅਗਮ ਅਪਾਰਾ ਸੁਣਿ ਬੇਨਤੀ ਮੇਰੀਆ॥

ਨਾਨਕ ਮੂਰਖ ਕਬਹਿ ਨ ਚੇਤੈ ਕਿਆ ਸੂਝੈ ਰੈਣਿ ਅੰਧੇਰੀਆ॥ ੧॥

ਦੂਜਾ ਪਹਰੁ ਭਇਆ ਜਾਗੁ ਅਚੇਤੀ ਰਾਮ॥

ਵਖਰੁ ਰਾਖੁ ਮੁਈਏ ਖਾਜੈ ਖੇਤੀ ਰਾਮ॥

੧. ਹੇਠੋਂ ਤੰਗ ਉਤੋਂ ਚੋੜਾ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਟੋਰਾ। ੨. ਹਿੱਸਾ।

੩. ਇਹ ਸਲੋਕ ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਹੈ।

੪. ਵਾਰ ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਇਹ ਸਲੋਕ ਹੈ।

ਰਾਖਹੁ ਖੇਤੀ ਹਰਿ ਗੁਰ ਹੇਤੀ ਜਾਗਤ ਚੇਰੁ ਨ ਲਾਗੈ॥
 ਜਮ ਮਹਿ ਨ ਜਾਵਹੁ ਨਾ ਦੁਖੁ ਪਾਵਹੁ ਜਮ ਕਾ ਡਰੁ ਭਉ ਭਾਗੈ॥
 ਰਵਿ ਸਸਿ ਦੀਪਕ ਗੁਰਮਤਿ ਦੁਆਰੈ ਮਨਿ ਸਾਚਾ ਮੁਖਿ ਧਿਆਵਏ॥
 ਨਾਨਕ ਮੂਰਖੁ ਅਜਹੁ ਨ ਚੇਤੈ ਕਿਵ ਦੂਜੇ ਸੁਖੁ ਪਾਵਏ॥੨॥
 ਤੀਜਾ ਪਹਰੁ ਭਇਆ ਨੀਦ ਵਿਆਪੀ ਰਾਮ॥
 ਮਾਇਆ ਸੁਤ ਦਾਰਾ ਦੂਖਿ ਸੰਤਾਪੀ ਰਾਮ॥
 ਮਾਇਆ ਸੁਤ ਦਾਰਾ ਜਗਤ ਪਿਆਰਾ ਚੇਗ ਚੁਗੈ ਨਿਤ ਫਾਸੈ॥
 ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ਤਾ ਸੁਖੁ ਪਾਵੈ ਗੁਰਮਤਿ ਕਾਲੁ ਨ ਗ੍ਰਾਸੈ॥
 ਜੰਮਣੁ ਮਰਣੁ ਕਾਲੁ ਨਹੀ ਛੋਡੈ ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਸੰਤਾਪੀ॥
 ਨਾਨਕ ਤੀਜੈ ਤ੍ਰਿਬਿਧਿ ਲੋਕਾ ਮਾਇਆ ਮੋਹਿ ਵਿਆਪੀ॥੩॥
 ਚਉਥਾ ਪਹਰੁ ਭਇਆ ਦਉਤੁ ਬਿਹਾਰੈ ਰਾਮ॥
 ਤਿਨ ਘਰੁ ਰਾਖਿਅੜਾ ਜੋ ਅਨਦਿਨ ਜਾਗੈ ਰਾਮ॥
 ਗੁਰਿ ਪੂਛਿ ਜਾਗੇ ਨਾਮਿ ਲਾਗੇ ਤਿਨਾ ਰੈਣਿ ਸੁਹੇਲੀਆ॥
 ਗੁਰ ਸਬਦੁ ਕਮਾਵਹਿ ਜਨਮਿ ਨ ਆਵਹਿ ਤਿਨਾ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਬੇਲੀਆ॥
 ਕਰ ਕੰਪਿ ਚਰਣ ਸਰੀਰੁ ਕੰਪੈ ਨੈਣ ਅੰਧੁਲੇ ਤਨੁ ਭਸਮ ਸੇ॥
 ਨਾਨਕ ਦੁਖੀਆ ਜੁਗ ਚਾਰੇ ਬਿਨੁ ਨਾਮ ਹਰਿ ਕੇ ਮਨਿ ਵਸੇ॥੪॥
 ਖੂਲੀ ਗੰਠਿ ਉਠੋ ਲਿਖਿਆ ਆਇਆ ਰਾਮ॥
 ਰਸ ਕਸ ਸੁਖੁ ਠਾਕੇ ਬੰਧਿ ਚਲਾਇਆ ਰਾਮ॥
 ਬੰਧਿ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਪ੍ਰਭੁ ਭਾਇਆ ਨਾ ਦੀਸੈ ਨਾ ਸੁਣੀਐ॥
 ਅਪਣ ਵਾਰੀ ਸਭਸੈ ਆਵੈ ਪਕੀ ਖੇਤੀ ਲੁਣੀਐ॥
 ਘੜੀ ਚਸੇ ਕਾ ਲੇਖਾ ਲੀਜੈ ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਸਹੁ ਜੀਆ॥
 ਨਾਨਕ ਸੁਰਿ ਨਰ ਸਬਦਿ ਮਿਲਾਏ ਤਿਨਿ ਪ੍ਰਭਿ ਕਾਰਣੁ ਕੀਆ॥੫॥੨॥

(ਪੰਨਾ ੧੧੧੦)

ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਅਤੇ ਸੇਖੁ ਫਰੀਦੁ ਓਥਹੁੰ ਰਵੈ ਜਥ ਉਹੁ ਆਇਕੈ ਦੇਖੈ
 ਤਾਂ ਤਬਲਬਾਜੁ ਪਇਆ ਹੈ, ਜਥ ਉਹੁ ਚੁਕੈ ਤਾਂ ਸੁਇਨੇ ਕਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੁਹਰਾਂ

ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਆ ਹੈ। ਤਬ ਉਹੁ ਲਗਾ ਪਛੇਤਾਵਣ, ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਓਹੁ
ਦੁਨੀਆਦਾਰ’ ਫਕੀਰੁ ਥੇ ਜੋ ਦਿਲ ਉਤੇ ਆਵਤਾ ਤਾਂ ਦੀਨੁ ਪਾਵਤਾ,
ਦੁਨੀਆਂ ਲੇ ਆਇਆ ਥਾ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਮਿਲੀ! ਤਬਿ ਓਹੁ ਤਬਲਬਾਜੁ
ਲੈ ਕਰਿ ਘਰਿ ਆਇਆ।

ਤਬਿ ਓਥਹੁੰ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਅਤੇ ਸੇਖੁ ਫਰੀਦੁ ਆਸਾ ਦੇਸਿ ਆਏ, ਤਬਿ
ਆਸਾ ਦੇਸ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸਮੁੰਦਰ^੧ ਥਾ; ਸੋ ਉਸਕਾ ਕਾਲੁ ਹੋਆ ਥਾ। ਤਬ
ਉਸਕੀ ਖੋਪਰੀ ਜਲੈ ਨਾਹੀ, ਅਨੇਕ ਜਤਨ ਕਰਿ ਰਹੈ, ਤਬਿ ਜੋਤਕੀ ਪੁਛੇ
ਤਾਂ ਜੋਤਕੀਆਂ ਆਖਿਆ: ‘ਇਨ ਏਕ ਬਾਰਿ ਮਿਥਿਆ ਕਹਿਆ ਹੈ, ਤਿਸ
ਤੇ ਇਸਕਾ ਜੀਉ ਕਸਟ ਪਇਆ ਹੈ। ਅਰ ਆਸਾ ਦੇਸ ਕਾ ਲੋਕੁ
ਸਤਿਬਾਦੀ ਥਾ, ਦਿਨੁ ਕਉ ਬੀਜਦਾ ਹੈ ਅਰੁ ਰਾਤਿ ਕਉ ਲੁਣਿ ਦਿਨ ਕਉ
ਲੁਣਦਾ ਹੈ^੨। ਤਬਿ ਆਸਾ ਦੇਸ ਕੇ ਲੋਕ ਲਾਗੈ ‘ਹਾਇ ਹਾਇ! ’ ਕਰਣਿ।
ਤਾਂ ਜੋਤਕੀਆਂ ਆਖਿਆ: ‘ਜੋ ਇਸ ਕੀ ਮੁਕਤਿ ਤਬ ਹੋਵੈ ਜਾਂ ਸਾਧੂ ਕੇ
ਚਰਣ ਲਗਨਿ।’ ਤਬਿ ਉਨ੍ਹਾਂ^੩ ਆਸਾ ਦੇਸ ਕਾ ਰਾਹ ਬੰਦ ਕਰਿਆ, ਏਕੁ
ਦਰਵਾਜਾ ਰਖਿਆ ਥਾ, ਜੇ ਕੋਈ ਫਕੀਰੁ ਆਵੈ ਤਾਂ ਓਤੈ ਦਰਵਾਜ਼ੀ ਕਢੀਐ।
ਤਬ ਬਾਬਾ ਅਤੇ ਸੇਖੁ ਜਾਇ ਨਿਕਲੇ। ਜਬ ਨੇੜੇ ਗਏ ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ
ਕਹਿਆ: ‘ਸੇਖ ਫਰੀਦਾ ਪੈਰੁ ਧਰਿ।’ ਤਬਿ ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਕਹਿਆ:
‘ਜੀ ਮੇਰੀ ਕਿਆ ਮਜਾਲੁ ਹੈ ਜੋ ਮੈਂ ਆਗੈ ਪੈਰੁ ਧਰਾ।’ ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਪੈਰੁ
ਧਰਿਆ ਤਾਂ ਖੋਪਰੀ ਫੁਟਿ ਗਈ। ਉਸ ਜੀਅ ਕੀ ਮੁਕਤਿ ਹੋਈ, ਤਥ
ਸਾਰਾ ਦੇਸ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਇਆ। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਸਬਦੁ ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ
ਵਿਚਿ ਮ:੧॥

੧. ਪਾਠਾੜ ‘ਦੀਨਦਾਰ’ ਹੈ। ਦਰਸਤ ਬੀ ਇਹੋ ਹੈ। ‘ਦੁਨੀਆਦਾਰ’ ਪਾਠ ਲਿਖਾਰੀ
ਦੀ ਭੁੱਲ ਹੈ।
੨. ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਥਾਂ ਹਾਫਜ਼ਾਬਾਦੀ ਨੁ: ਵਿਚ ‘ਸਿਆਮ ਸੁੰਦਰ’ ਪਾਠ ਹੈ।
੩. ਹਾ:ਬਾ: ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ‘ਦਿਨ ਕਉ...ਤੌ...ਲੁਣਦਾ ਹੈ’ ਦੀ ਥਾਂ ਐਉਂ ਪਾਠ ਹੈ:
‘ਦਿਨ ਕਉ ਬੀਜਦੇ ਹੈ, ਰਾਤ ਕਉ ਲੁਣਦੇ ਹੈਂ।’
੪. ਪਾਠ ‘ਉਨ੍ਹਾਂ’ ਹਾ:ਵਾ:ਨੁ: ਦਾ ਹੈ।

ਮਿਲਿ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਪਿੰਡੁ ਕਮਾਇਆ॥ ਤਿਨਿ ਕਰਤੈ ਲੇਖੁ ਲਿਖਾਇਆ॥
 ਲਿਖੁ ਦਾਤਿ ਜੋਤਿ ਵਡਿਆਈ॥ ਮਿਲਿ ਮਾਇਆ ਸੁਰਤਿ ਗਵਾਈ॥੧॥
 ਮੂਰਖ ਮਨ ਕਾਹੇ ਕਰਸਹਿ ਮਾਣਾ॥ ਉਠਿ ਚਲਣਾ ਖਸਮੈ ਭਾਣਾ॥੧॥
 ਰਹਾਉ॥ ਤਜਿ ਸਾਦ ਸਹਜ ਸੁਖੁ ਹੋਈ॥ ਘਰ ਛੱਡਣੈ ਰਹੈ ਨ ਕੋਈ॥
 ਕਿਛੁ ਖਾਜੈ ਕਿਛੁ ਧਰਿ ਜਾਈਐ॥ ਜੇ ਬਾਹੁੜਿ ਦੁਨੀਆ ਆਈਐ॥੨॥
 ਸਜੁ ਕਾਇਆ ਪਟੁ ਹਚਾਏ॥ ਫੁਰਮਾਇਸਿ ਬਹੁਤੁ ਚਲਾਏ॥
 ਕਰਿ ਸੇਜ ਸੁਖਾਲੀ ਸੋਵੈ॥ ਹਥੀ ਪਉਦੀ ਕਾਹੇ ਰੋਵੈ॥੩॥
 ਘਰ ਘੁਮਣਵਾਣੀ ਭਾਈ॥ ਪਾਪ ਪਥਰ ਤਰਣੁ ਨ ਜਾਈ॥
 ਭਉ ਬੇੜਾ ਜੀਉ ਚੜਾਉ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਦੇਵੈ ਕਾਹੂ॥੪॥੨॥

(ਪੰਨਾ ੯੯੯-੯੦)

ਤਬਿ ਰੋਟੀਆਂ ਲੈ ਲੈ ਆਵਨਿ, ਜੋ ਸੇਖ ਫਰੀਦੁ ਕੂ ਦੇਵਨਿ ਤਿਸ ਕਉ
 ਆਖੇ : ‘ਮੈਂ ਖਾਪੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਲੈ ਭੀ ਬੰਧੀ ਪਈ ਹੈ’। ਤਬਿ ਆਸਾ ਦੇਸ
 ਕਿਆ ਲੋਕਾ ਆਖਿਆ: ‘ਹੋ-ਬੰਦੇ ਖੁਦਾਇਕੇ! ਤੂ ਕੋਈ ਉਸ ਮੁਲਖੁ ਕਾ
 ਕੂੜਿਆਰ ਹੈਂ ਜਿਸੁ ਮੁਲਖ ਫਰੀਦੁ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ? ਜੇ ਰੋਟੀ ਕਾਠ ਕੀ ਹੈਸੁ
 ਅਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਰੋਟੀ ਦੇਂਦਾ ਹੈਸੁ, ਤਾਂ ਆਖਦਾ ਹੈ-ਜੇ ਮੈਂ ਖਾਪੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਲੈ
 ਭੀ ਬੰਧੀ ਹੈ-’। ਤਬਿ ਸੇਖ ਫਰੀਦੁ ਰੋਟੀ ਕਾਠਿ ਕੀ ਸੁਟ ਪਾਈ, ਆਖਿਓਸੁ:
 ‘ਇਕ ਵਾਰੀ ਕੂੜ ਆਖੇ ਦਾ ਸਦਕਾ ਰਾਜੇ ਇਤਨੀ ਸਜਾਇ ਪਾਈ ਹੈ, ਅਤੇ
 ਮੇਰਾ ਕਿਆ ਹਵਾਲ ਹੋਵੈਗਾ?*’, ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ, ਸੇਖੁ ਫਰੀਦੁ
 ਵਿਦਿਆ ਕੀਤਾ, ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ: ‘ਸੇਖੁ ਫਰੀਦ! ਤੁਸਾਂ ਵਿਚ ਖੁਦਾਇ
 ਸਹੀ ਹੈ, ਪਰੁ ਤੂ ਪੀਰੁ ਕਰੁ’॥ ਤਬਿ ਸੇਖੁ ਫਰੀਦ ਆਖਿਆ: ‘ਚੰਗਾ ਹੋਵੈ
 ਜੀ! ’ ਤਬਿ ਸੇਖੁ ਫਰੀਦੁ ਵਿਦਾ ਹੋਆ, ਗਲੇ ਵਿਚਿ ਲਾਗਿ ਮਿਲੇ; ਤਬਿ
 ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਸਬਦੁ ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਵਿਚ ਮ:੧:-

ਆਵਹੁ ਭੈਣੈ ਗਲਿ ਮਿਲਹ ਅੰਕਿ ਸਹੇਲੜੀਆਹ॥

ਮਿਲਿ ਕੈ ਕਰਹ ਕਹਾਣੀਆ ਸੰਮ੍ਰਥ ਕੰਤ ਕੀਆਹ॥

* ‘ਅਤੇ...ਤੋਂ...ਹੋਵੇਗਾ’ ਤਕ ਦਾ ਪਾਠ ਹਾਬਾਨੁ: ਵਿਚੋਂ ਹੈ।

ਸਾਚੇ ਸਾਹਿਬ ਸਭਿ ਗੁਣ ਅਉਗਣ ਸਭਿ ਅਸਾਹ॥੧॥
 ਕਰਤਾ ਸਭੁ ਕੇ ਤੇਰੈ ਜੋਰਿ॥
 ਏਕ ਸਬਦੁ ਬੀਚਾਰੀਐ ਜਾ ਤੂ ਤਾ ਕਿਆ ਹੋਰਿ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥
 ਜਾਇ ਪੁਛਹੁ ਸੋਹਾਗਣੀ ਤੁਸੀ ਰਾਵਿਆ ਕਿਨੀ ਗੁਣੀ॥
 ਸਹਜਿ ਸੰਤੋਖਿ ਸੀਗਾਰੀਆ ਮਿਠਾ ਬੇਲਣੀ॥
 ਪਿਰੁ ਰੀਸਾਲੂ ਤਾ ਮਿਲੈ ਜਾ ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਸੁਣੀ॥੨॥
 ਕੇਤੀਆ ਤੇਰੀਆ ਕੁਦਰਤੀ ਕੇਵਡ ਤੇਰੀ ਦਾਤਿ॥
 ਕੇਤੇ ਤੇਰੇ ਜੀਅ ਜੰਤ ਸਿਫਤਿ ਕਰਹਿ ਦਿਨੁ ਰਾਤਿ॥
 ਕੇਤੇ ਤੇਰੇ ਰੂਪ ਰੰਗ ਕੇਤੇ ਜਾਤਿ ਅਜਾਤਿ॥੩॥
 ਸਚੁ ਮਿਲੈ ਸਚੁ ਉਪਜੈ ਸਚਿ ਮਹਿ ਸਾਚਿ ਸਮਾਇ॥
 ਸੁਰਤਿ ਹੋਵੈ ਪਤਿ ਉਗਵੈ ਗੁਰਬਚਨੀ ਭਉ ਖਾਇ॥
 ਨਾਨਕ ਸਚਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਆਪੇ ਲਏ ਮਿਲਾਇ॥੪॥੧੦॥ (ਪੰਨਾ ੧੭)

ਤਥਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੋਈ ਦਿਨੁ ਆਸਾ ਦੇਸ ਵਿਚ ਰਹਿਆ, ਸਾਰਾ ਆਸਾ ਦੇਸਿ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਗਾ ਜਪਣ, ਨਾਉ ਧਰੀਕ ਸਿਖ^੧ ਹੋਏ, ਏਕ ਮੰਜੀ ਆਸਾ ਦੇਸਿ ਵਿਚਿ ਹੈ। ਤਥ ਬਾਬੇ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਆਸਾ ਦੇਸ ਉਪਰਿ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

੨੯. ਬਿਸੀਅਰ ਦੇਸ, ਝੰਡਾ ਬਾਢੀ, ਜੁਗਾਵਲੀ

ਓਥਹੁੰ ਰਵਦੇ ਰਹੇ। ਤਥ ਬਿਸੀਅਰ ਦੇਸ ਆਇ ਪ੍ਰਗਟੇ, ਤਥ ਉਹਾ ਕੋਈ ਬੈਠਣ ਦੇਵੈ ਨਹੀਂ, ਜਹਾਂ ਜਾਇ ਖੜ੍ਹੇਵਨਿ ਤਹਾਂ ਲੋਕ ਚਉਕਾ ਦੇ ਲੈਨਿ, ਕਾਸਾ^੨ ਦੇਖਿ ਕਰ। ਤਥ ਝੰਡਾ ਬਾਢੀ ਆਇ ਨਿਕਲਿਆ, ਤਥ ਓਹੁ ਘਰਿ

੧. ‘ਸਿਖ’ ਪਾਠ ਹਾ; ਬਾ: ਨੁਸਖੇ ਵਿਚੋਂ ਹੈ।

੨. ਪਾਠਾਂਤੁ ‘ਕਾਸੇ’ ਹੈ।

ਲੈ ਗਇਆ, ਪੈਰ ਪੋਏ ਕਰਿ ਪੀਤੀਆਸੁ, ਪੀਵਣੈ ਨਾਲਿ ਗੁਰੂ ਨਦਰਿ
ਆਇਓਸੁ, ਉਦਾਸੀ ਹੋਆ ਨਾਲਿ ਲਾਗਾ ਫਿਰਨਿ।^੧ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ
ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥ ਲਿਖਤੰ ਜੁਗਾਵਲੀ ਮ:੧॥ ਤਿਸੁ ਸਮੈ ਬੈਠਾ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਕੀ ਬਰੇਤੀ
ਮਹਿੰ ਪਉਣੁ ਅਹਾਰੁ ਕੀਆ, ਨਾਲੇ ਝੰਡਾ ਬਾਢੀ ਬਿਸੀਅਰ ਦੇਸ ਕਾ, ਤਿਸ
ਕਉ ਜੁਗਾਵਲੀ ਪਰਾਪਤ ਹੋਈ, ਝੰਡਾ ਨਾਲਿ ਨਿਬਹਿਆ, ਨਗਰੁ ਛੁਠਘਾਟਕਾ,
ਤਿਤੁ ਸਮੈ ਬਿਸਮਾਦੁ ਪੜੀਦਾ ਥਾ, ਆਰੈ ਜੁਗਾਵਲੀ ਚਲੀ॥

੩੦. ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਭੁਖ ਗਵਾਈ

ਤਬ ਬਾਬਾ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਉਥਹੁੰ ਰਵਦੇ ਰਹੇ, ਜੇ ਜਾਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਵੱਡੀ
ਉਜਾਝਿ ਵਿਚਿ ਜਾਇ ਪਏ, ਤਬ ਉਥੈ ਕੋਈ ਮਿਲੈ ਨਾਹੀ, ਤਬਿ ਮਰਦਾਨੇ
ਨੂੰ ਬਹੁਤੁ ਭੁਖਿ ਲਾਗੀ, ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ‘ਸੁਹਾਣਿ ਤੇਰੀ ਭਗਤਿ
ਨੂੰ, ਅਸੀਂ ਛੂਮ ਸੇ, ਮੁਲਖ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਮੰਗਿ ਖਾਂਦੇ ਥੇ, ਉਥਹੁੰ ਭੀ
ਗਵਾਇਆ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਵੱਡੀ ਉਜਾਝਿ ਵਿਚਿ ਆਇ ਪੈਇ ਹਾਂ। ਕਦੇ
ਖੁਦਾਇ ਕਾਢੈ ਤਾਂ ਨਿਕਲਹਿ, ਹੁਣਿ ਕੋਈ ਸੀਹੁ ਬੁਕਿ ਪਵੈਗਾ ਤਾਂ ਮਾਰਿ
ਜਾਵੈਗਾ’। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: ‘ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਤੇਰੈ ਨੇੜੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

੧. ਹਾਬਾ: ਵਾਲੇ ਨੁਸਖੇ ਦੇ ਉਤਾਰੇ ਵਿਚ ਇਥੋਂ ਅਗੇ ਐਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ‘ਪ੍ਰਿਥਮ
ਬਾਬੇ ਉਦਾਸੀ ਕੀਤੀ ਪੂਰਬ ਕੀ, ਤਿਤ ਸਮੇਂ ਬੈਠਾ ਥਾ ਸਮੁੰਦਰ ਕੀ ਬਰੇਤੀ ਵਿਚ,
ਪਉਣੁ ਅਹਾਰੁ ਕੀਆ। ਨਾਲ ਝੰਡਾ ਬਾਢੀ ਥੇ, ਬਿਸੀਅਰ ਦੇਸ ਕਾ, ਤਿਸ ਕਉ
ਜੁਗਾਵਲੀ ਮਿਲੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ, ਨਗਰ ਛੁਟਘਾਟਕਾ। ਤਿਤ ਸਮੇਂ ਬਿਸਮਾਦ
ਪੜਦਾ ਥਾ। ਅਗੇ ਜੁਗਾਵਲੀ ਚਲੀ। ਜੁਗਾਵਲੀ ਕਾ ਸ਼ਮਾਰ ਸਾਰਾ ਹੀ
ਲਿਖਿਆ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ। ਤਬ ਝੰਡਾ ਬਾਢੀ ਬਿਸੀਅਰ ਦੇਸ ਵਿਚ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਅਤੇ
ਮਰਦਾਨਾ ਉਥਹੁੰ ਰਵਦੇ ਰਹੇ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।’

੨. ਇਥੋਂ ਅਗੇ ਜਗਾਵਲੀ ਹੈ, ਨਮੂਨੇ ਮਾੜ੍ਹ ਅੰਤਕਾ ੧ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਏਹ
ਜੁਗਾਵਲੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰੰਗ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੇ ਇਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਹੀਂ।

ਅਂਵਦਾ, ਪਰ ਤੂ ਉਸੀਆਰੁ* ਹੋਹੁ'। ਆਖਿਓਸੁ : 'ਜੀ ਕਿਉਂ ਕਰਿ
ਉਸੀਆਰੁ* ਹੋਵਾਂ, ਉਜਾੜਿ ਵਿਚਿ ਆਇ ਪਇਆ', ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ :
'ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਅਸੀਂ ਉਜਾੜਿ ਵਿਚਿ ਨਾਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਵਸਦੀ ਵਿਚਿ ਹਾਂ, ਜਿਥੇ
ਨਾਉ ਚਿਤਿ ਅਂਵਦਾ ਹੈ'। ਓਥੈ ਬਾਬੇ ਸਬਦੁ ਬੋਲਿਆ। ਰਾਗੁ ਆਸਾ
ਵਿਚਿ ਮ:੧॥

ਦੇਵਤਿਆ ਦਰਸਨ ਕੈ ਤਾਈ ਦੂਖ ਭੂਖ ਤੀਰਥ ਕੀਏ॥
ਜੋਗੀ ਜਤੀ ਜੁਗਤਿ ਮਹਿ ਰਹਤੇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਭਗਵੇ ਭੇਖ ਭਏ॥੧॥
ਤਉ ਕਾਰਣਿ ਸਾਹਿਬਾ ਰੰਗਿ ਰਤੇ॥ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਅਨੇਕਾ ਰੂਪ ਅਨੰਤਾ
ਕਹਣੁ ਨ ਜਾਹੀ ਤੇਰੇ ਗੁਣ ਕੇਤੇ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥
ਦਰ ਘਰ ਮਹਲਾ ਹਸਤੀ ਘੋੜੇ ਛੌਡਿ ਵਿਲਾਇਤਿ ਦੇਸ ਗਏ॥
ਪੀਰ ਪੇਕਾਬਰ ਸਾਲਿਕ ਸਾਦਿਕ ਛੌਡੀ ਦੁਨੀਆ ਥਾਇ ਪਏ॥੨॥
ਸਾਦ ਸਹਜ ਸੁਖ ਰਸ ਕਸ ਤਜੀਅਲੇ ਕਾਪੜ ਛੌਡੇ ਚਮੜ ਲੀਏ॥
ਦੁਖੀਏ ਦਰਦਵੰਦ ਦਰਿ ਤੇਰੈ ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਦਰਵੇਸ ਭਏ॥
ਖਲੜੀ ਖਪਰੀ ਲਕੜੀ ਚਮੜੀ ਸਿਖਾ ਸੂਤ ਧੋਤੀ ਕੀਨੀ॥
ਤੂੰ ਸਾਹਿਬ ਹਉ ਸਾਂਗੀ ਤੇਰਾ ਪ੍ਰਣਵੈ ਨਾਨਕੁ ਜਾਤਿ ਕੈਸੀ॥੪॥੧॥੩੩॥

(ਪੰਨਾ ੩੫੮)

ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਮਰਦਾਨਿਆ! ਸਬਦੁ ਚਿਤਿ ਕਰਿ, ਤਉ
ਬਾਝੂ ਬਾਣੀ ਸਰਿ ਨਾਹੀ ਆਵਦੀ'। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ :
'ਮਰਦਾਨਿਆ! ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ'। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ : 'ਜੀ ਮੇਰਾ
ਘਟੁ ਭੁਖ ਦੇ ਨਾਲਿ ਮਿਲਿ ਗਇਆ ਹੈ; ਮੈਂ ਇਹ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ ਨਾਹੀ
ਸਕਦਾ'। ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਚਲੁ ਪਿਛੈ ਕਿਸੈ ਵਸਦੀ
ਜਾਹਾਂ'।

* ਹਾ:ਬਾ: ਵਾਲੇ ਨੁਸਖੇ ਦੇ ਉਤਾਰੇ ਵਿਚ ਪਾਠ 'ਹੋਸਿਆਰ' ਹੈ।

‘ਅਜੀ ਮੈਂ ਵਸਦੀ ਭੀ ਨਹੀਂ ਜਾਇ ਸਕਦਾ, ਮੇਰਾ ਭੁਖ ਨਾਲਿ ਘਟੁ
ਮਿਲਿ ਗਇਆ ਹੈ, ਹਉਂ ਮਰਦਾ ਹਾਂ’।

ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: ‘ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਹਉਂ ਤੈਨੂੰ ਆਈ ਬਿਨਾਂ^੧
ਮਰਣਿ ਨਾਹੀ ਦੇਂਦਾ, ਉਸੀਆਰੂ^੨ ਹੋਹੁ’। ਤਬਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਓਸੁ: ਜੀ
ਹਉਂ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਉਸੀਆਰੁ ਹੋਵਾਂ? ਹਉਂ ਮਰਦਾ ਹਾਂ, ਜੀਵਣੈ ਦੀ ਗਲਿ
ਰਹੀ’। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ: ‘ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਦੁਖ ਨ ਦੇਇ^੩’। ਤਾਂ ਬਾਬੇ
ਆਖਿਆ: ‘ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਇਸ ਰੁਖੁ ਦੇ ਫਲ ਖਾਹਿ, ਪਰੁ ਰਜਿ ਕੈ ਖਾਹਿ,
ਜਿਤਨੇ ਖਾਇ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰੁ ਹੋਰੁ ਪਲੈ ਬੰਨਿ ਨਾਹੀਂ’। ਤਬਿ ਮਰਦਾਨੇ
ਆਖਿਆ: ‘ਜੀ ਭਲਾ ਹੋਵੈ’। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਲਗਾ ਖਾਣਿ, ਫਲਾਂ ਕਾ
ਸੁਆਦ ਆਇਓਸੁ, ਆਖੈ^੪: ‘ਹੋਵੈ ਤਾਂ ਸਭੈ ਖਾਇ ਲਈ, ਫਿਰਿ ਹਥਿ
ਆਵਨਿ ਕਿ ਨਾ ਆਵਨ। ਤਬਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ: ‘ਭੁਖ ਲਗੈਰੀ ਤਾਂ
ਖਾਵਾਂਗਾ’। ਮਰਦਾਨੇ ਪਲੈ ਭੀ ਬੰਨਿ ਲਏ। ਜਾਂਦੇ ਜਾਂਦੇ^੫ ਮਰਦਾਨੇ ਫਿਰੈ
ਭੁਖ ਲਗੀ ਤਾਂ ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਕੁਛੁ ਖਾਵਾਂ’। ਜਾਂ ਮੁਹਿ ਪਾਏ ਤਾਂ ਉਤੈ ਵੇਲੈ
ਢਹਿ ਪਇਆ। ਤਦ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: ‘ਕਿਆ ਹੋਆ ਵੇ ਮਰਦਾਨਿਆ?’
‘ਜੀਉ ਪਾਤਸਾਹ! ਤੁਧੁ ਆਖਿਆ ਸੀ ਜੇ ਖਾਹਿ ਸੋ ਖਾਹਿ, ਵਧਦੇ ਪਲੈ
ਬੰਨਿ ਨਾਹੀ, ਮੈਂ ਆਖਿਆ ਕੁਛੁ ਪਲੈ ਭੀ ਬੰਨਿ ਲਈ, ਮਤ ਹਥਿ ਆਵਨਿ
ਕਿ ਨਾ ਆਵਨਿ, ਸੇ ਮੈਂ ਮੁਹਿ ਪਾਇ ਸਿਨਿ, ਮੇਰਾ ਏਹ ਹਵਾਲੁ ਹੋਇ
ਗਇਆ’। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: ‘ਮਰਦਾਨਿਆ! ਤੁਧੁ ਬੁਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ

੧. ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਵਿਚ ‘ਆਈ ਬਿਨਾਂ’ ਦੀ ਥਾਂ ਪਾਠ ਹੈ-‘ਇਉ’।

੨. ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਵਿਚ ਪਾਠਾਂਤ੍ਰ ‘ਹੁਸਿਆਰ’ ਹੈ।

੩. ‘ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਦੁਖ ਨਾ ਦੇਇ’ ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਦਾ ਪਾਠ ਹੈ।

੪. ‘ਆਖੈ’ ਦੀ ਥਾਂ ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਵਿਚ ‘ਜਾਣੈ’ ਪਾਠ ਹੈ।

੫. ‘ਜਾਂਦੇ ਜਾਂਦੇ’ ਪਾਠ ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਦਾ ਹੈ।

੬. ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਦਾ ‘ਫਿਰਿ’ ਪਾਠ ਹੈ।

ਜੋ ਮੁਹਿ ਪਾਏ ਸਨਿ, ਏਹੁ ਬਿਖ ਫਲ ਸਨਿ, ਪਰ ਬਚਨ ਕਰਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ
ਫਲ ਹੋਇ ਸਨ'। ਤਬ ਬਾਬੈ ਮਥੈ ਉਪਰਿ ਪੈਰੁ ਰਖਿਆ, ਤਬ ਚੰਗਾ ਭਲਾ
ਹੋਆ, ਉਠਿ ਬੈਠਾ। ਤਬਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ: 'ਸੁਹਾਣੁ ਤੇਰੀ ਭਗਤਿ ਨੂੰ
ਅਤੈ ਤੇਰੀ ਕਮਾਈ ਨੂੰ ਅਸੀ ਤਾਂ ਡੂੰਘ ਮੰਗਿ ਪਿਨਿ ਖਾਧਾ ਲੋੜਹਾਂ। ਤੂੰ
ਅਤੀਤੁ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਖਾਹਿ ਪੀਵਹਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ, ਅਤੈ ਵਸਦੀ ਵੜੈ ਨਾਹੀ,
ਹਉਂ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਤੁਧੁ ਨਾਲਿ ਰਹਾਂ? ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦਾ ਕਰਿ'। ਤਬਿ ਬਾਬੈ
ਆਖਿਆ: 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਮੇਰੀ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਤੁਧੁ ਉਪਰਿ ਤੂੰ ਕਿਉਂ
ਵਿਦਾ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਮੈਥਾਵਹੁ'। ਤਬਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ: 'ਸੁਹਾਣੁ ਤੇਰੀ
ਖੁਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪਰੁ ਮੇਰੀ ਵਿਦਾ ਕਰਿ, ਹਉ ਆਪਣੇ ਘਰਿ ਜਾਵਾਂ'। ਤਬ ਬਾਬੈ
ਆਖਿਆ: 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਕਿਵੈਂ ਰਹੈਂ ਭੀ?' ਮਰਦਾਨੈ ਆਖਿਆ: 'ਹਉ
ਤਾਂ ਰਹਾਂ ਜੋ ਮੇਰੀ ਭੁਖ ਗਵਾਵਹਿ, ਜੋ ਤੇਰਾ ਅਹਾਰੁ ਹੋਵੈ, ਸੋ ਮੇਰਾ ਹੋਵੈ,
ਸੋ ਮੇਰਾ ਅਹਾਰੁ ਕਰਹਿਓ। ਜੋ ਤੂੰ ਏਹਾ ਕੰਮੁ ਕਰਹਿ ਤਾ ਤੇਰੇ ਨਾਲਿ ਰਹਾਂ।
ਜਾਂ ਏਹੁ^੧ ਬਚਨ ਕਰਹਿ, ਜੋ ਮੇਰੇ ਕਰਮ ਭੀ ਨਾ ਬੀਜਾਰਹਿ ਤਾਂ ਹਉ ਤੇਰੈ
ਨਾਲੇ ਰਹਾਂ, ਜੇ ਇਹੁ ਤੂੰ ਕੰਮੁ ਕਰੇ ਨਾਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਵਿਦਾ ਕਰਿ'। ਤਬਿ
ਗੁਰੂ ਬਾਬੈ ਆਖਿਆ: 'ਜਾਹਿ ਵੇ ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਤੂੰ ਦੀਨ ਦੁਨੀਆਂ ਨਿਹਾਲੁ
ਹੋਆ'। ਤਬਿ ਮਰਦਾਨਾ ਉਭਰਿ ਪੈਰੀਂ ਪਇਆ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੈ ਇਤਨੀਆਂ
ਵਸਤੂ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਮੱਥਾ ਚੁਕਦਿਆਂ^੨ ਨਾਲਿ ਅਗਮ ਨਿਗਮ ਕੀ ਸੌਝੀ ਹੋਇ
ਆਈ, ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਬਾਬੈ ਨਾਲਿ ਲਗਾ ਫਿਰਣਿ। ਤਬ ਉਦਾਸੀ ਕਰਕੇ
ਘਰ ਆਏ^੩।

੧. 'ਸੋ ਮੇਰਾ ਅਹਾਰ ਕਰਹਿੰ' ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਵਿਚ ਹੈ ਨਹੀਂ।
੨. 'ਜਾਂ ਏਹ' ਦੀ ਥਾਂ ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਵਿਚ ਪਾਠ 'ਜੇ ਇਹ ਭੀ' ਹੈ।
੩. ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਵਿਚ ਪਾਠ ਹੈ 'ਟੇਕਦਿਆਂ'।
੪. 'ਤਬ...ਤੋਂ... ਆਏ' ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਦਾ ਪਾਠ ਹੈ।

੩੧. ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨਾਲ ਮੇਲ

ਤਬਿ ਉਦਾਸੀ ਕਰਿਕੇ ਆਏ ਬਾਰਹੀਂ ਬਰਸੀਂ ਤਬਿ ਆਇ ਕਰਿ ਤਿਲਵੰਡੀ ਤੇ ਕੋਸ ਦੁਇ ਬਾਹਰਿ ਆਇ ਬੈਠੇ ਉਜਾੜਿ ਵਿਚਿ। ਤਬਿ ਘੜੀ ਇਕੁ ਸਸਤਾਇ ਕਰਿ ਮਰਦਾਨੈ ਅਰਜੁ ਕੀਤੀ ਜੋ 'ਮੈਨੂੰ ਹੁਕਮ ਹੋਵੈ ਤਾਂ ਘਰਿ ਜਾਵਾਂ, ਘਰਿ ਕੀ ਖਬਰਿ ਲੈ ਆਵਾਂ, ਦਿਖਾਂ ਅਸਾਡੇ ਆਦਮੀ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਹੈਨਿ, ਕੋਈ ਰਹਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਨਾਹੀਂ ਰਹਿਆ' ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਹਸਿਆ, ਹਸਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ: 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਤੇਰੇ ਆਦਮੀ ਮਰੇਂਗੇ ਤੂੰ ਸੰਸਾਰੁ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਰਖਹਿਗਾ^੧? ਪਰ ਤੇਰੇ ਆਤਮੈ ਆਵਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਤੂੰ ਜਾਹਿ, ਮਿਲਿ ਆਉ, ਪਰੁ ਤੁਰੜੁ ਆਈਂ ਅਤੈ ਕਾਲੂ^੨ ਦੇ ਘਰਿ ਭੀ^੩ ਜਾਵੈ, ਅਸਾਡਾ ਨਾਉਂ ਲਈ ਨਾਹੀਂ। ਤਬਿ ਮਰਦਾਨਾ ਪੈਰੀਂ ਪੈਇ ਕਰਿ ਗਇਆ। ਤਲਵੰਡੀ ਆਇਆ, ਜਾਇ ਘਰਿ ਵਰਿਆ, ਤਬਿ ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਜੁੜਿ ਗਏ, ਸਭ ਕੋਈ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਵੈ, ਅਤੈ ਸਭ ਲੋਕ ਆਖਿਨਿ: ਜੋ ਮਰਦਾਨਾ ਛੂਮ ਹੈ^੪, ਪਰੁ ਨਾਨਕ ਕਾ ਸਾਇਆ ਹੈ, ਏਹੁ ਓਹੁ ਨਾਹੀਂ, ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਵਧਿ ਹੋਆ ਹੈ'। ਜੋ ਅਾਂਵਦਾ ਹੈ ਸੋ ਆਇ ਪੈਰੀਂ ਪਵਦਾ ਹੈ। ਤਥ ਮਰਦਾਨੈ ਘਰੁ ਬਾਰੁ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਕਾਲੂ ਦੇ ਵੇੜੇ ਵਿਚ ਗਇਆ, ਜਾਇ ਬੈਠਾ, ਤਥ ਬਾਬੇ ਦੀ ਮਾਤਾ

੧. ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਵਿਚ ਪਾਠ ਹੈ 'ਤਾ ਅਸੀਂ ਸੰਸਾਰ ਕਿਉਂ ਕਰ ਰਖੇਂਗੇ'।
੨. ਏਥੇ 'ਕਾਲੂ' ਨਿਰਾ ਕਹਿਣਾ, ਸਤਿਕਾਰ ਦੀ ਕਮੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਉਕਾਈ ਲੇਖਕ ਦੀ ਹੈ; ਕਿਉਂਕਿ ਜਦ ਏਸੇ ਥਾਂ ਬੈਠਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਕਾਲੂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਠਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਇਸੇ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਸੋ ਜੋ ਕਰਨੀ ਵਿਚ ਐਨਾ ਸਤਿਕਾਰ ਪਿਤਾ ਦਾ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਕਹਿਣੀ ਵਿਚ ਕਦ ਕਸਰ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਸਨ।
੩. ਹਾਫਜ਼ਾਬਾਦੀ ਨੁਸਕੇ ਵਿਚ 'ਭੀ' ਹੈ ਨਹੀਂ ਤੇ 'ਪਰ' ਵਾਪੂ ਹੈ। ਐਉਂ ਹੈ ਪਾਠ: 'ਘਰ ਜਾਵੈ ਪਰ ਅਸਾਡਾ ਨਾਉਂ ਲਈਂ ਨਾਹੀਂ' ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਤੂੰ ਕਾਲੂ ਦੇ ਘਰ ਜਾਵੈ ਤਾਂ।
੪. ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਵਿਚ ਹੈ 'ਆਇਆ ਹੈ'।

ਉਭਰਿ ਗਲੇ ਨੂੰ ਚਮੜੀ। ਲਗੀ ਬੈਰਾਗੁ ਕਰਣਿ। ਬੈਰਾਗ ਕਹਿਕੈ ਆਖਿਓਸੁ: 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਕਿਥਾਉ ਨਾਨਕ ਦੀ ਖਬਰਿ ਦੇਹੁ'। ਤਬ ਸਾਰੇ ਵੇਹੜੇ ਦੇ ਲੋਕ ਜੁੜਿ ਗਏ। ਸਭ ਲੋਕ ਪੁਛਿਣਿ ਲਾਗੇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ: 'ਭਾਈ ਵੇ! ਜਾਂ ਬਾਬਾ ਸੁਲਤਾਨਿ ਪੁਰਿ ਆਹਾ ਤਾਂ ਛੂਮ੍ਹੈ ਨਾਲੇ ਆਹਾ, ਫਿਰਿ ਮੈਨੂੰ ਪਿਛਲੀ ਖਬਰਿ ਨਾਹੀਂ'। ਤਬ ਘੜੀ ਇਉਂ ਬੈਠਿ ਕਰਿ ਮਰਦਾਨਾ ਉਠਿ ਚਲਿਆ ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਦੀ ਮਾਤਾ ਆਖਿਆ: 'ਭਾਈ ਵੇ! ਏਹੁ ਜੋ ਤੁਰਤੁ ਵੇਹੜੇ ਵਿਚਹੁ ਜੋ ਗਇਆ, ਸੇ ਖਾਲੀ ਨਾਹੀ'। ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਉਠਿ ਖੜੀ ਹੋਈ, ਕੁਛ ਕਪੜੇ, ਕੁਛ ਮਿਠਿਆਈ ਲੇ ਕਰਿ ਪਿਛਹੁ ਆਇਅ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਆਇਅ ਮਿਲੀ। ਤਾਂ ਆਖਿਓਸੁ: 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਮੈਨੂੰ ਨਾਨਕੁ ਮਿਲਾਇ'। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਚੁਪ ਕਰਿ ਰਹਿਆ। ਓਥੂੰ ਚਲੇ, ਅਾਂਵਦੇ ਅਾਂਵਦੇ ਜਾਂ ਕੋਹਾਂ ਦੁਹੁ ਉਪਰਿ ਆਇ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਤਬ ਬਾਬੇ ਡਿਠਾ ਜੋ ਮਾਤਾ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਆਏ, ਤਬ ਬਾਬਾ ਆਇ ਕਰਿ ਪੈਰੀਂ ਪਇਆ, ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਲਗੀ ਬੈਰਾਗੁ ਕਰਣਿ, ਸਿਰਿ ਚੁਮਿਓਸੁ। ਆਖਿਓਸੁ: 'ਹਉ ਵਾਰੀ ਬੇਟਾ ਹਉ ਤੁਧੁ ਵਿਟਹੁ ਵਾਰੀ, ਤੇਰੇ ਨਾਉ ਵਿਟਹੁ ਵਾਰੀ, ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਵਿਟਹੁ ਵਾਰੀ, ਜਿਥੈ ਤੂ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਤਿਸ ਥਾਉਂ ਵਿਟਹੁ ਵਾਰੀ, ਤੁਧੁ ਨਿਹਾਲੁ ਕੀਤੀ, ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮੁਹੁ ਵਿਖਾਲਿਓ'। ਤਬ ਬਾਬਾ ਮਾਤਾ ਕਾ ਹੇਤੂ ਦੇਖਿ

੧. ਪਾਠਾਂਤ੍ਰ ਹੈ 'ਦੇ ਹੈ'।

੨. ਹਾ:ਬਾ: ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਦਾ ਪਾਠ ਹੈ 'ਜੁੜਿ ਗਏ'।

੩. ਹਾ:ਬਾ: ਵਾਲੇ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ 'ਛੂਮ' ਦੀ ਥਾਂ ਪਾਠ 'ਮੈਂ' ਹੈ।

੪. ਦੋ ਚਾਰ ਸਤਰਾਂ ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਕੇ ਮਾਤਾ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਫੇਰ ਪੁਛਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਨਾਨਕ ਮਿਲਾਇ, ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦਾ ਚੁਪ ਕਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਰਦਾਨਾ ਇਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਚੁਪ ਹੀ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਟਾਲਵਾਂ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ। ਇਹ ਚੜੁਕਤਾ ਕਿਸੇ ਉਤਾਰੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀ ਹੈ, ਅਸਲ ਕਰਤਾ ਦੀ ਪੇਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ।

੫. ਹਾ:ਬ:ਵਾ: ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ 'ਆਇ' ਪਾਠ ਦੋਹੀਂ ਥਾਈਂ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਕਰਿ ਗੁਦਗੁਦ* ਹੋਇ ਗਇਆ। ਲਗਾ ਬੈਰਾਗੁ ਕਰਣਿ, ਬੈਰਾਗ ਕਰਿਕੈ
ਹਸਿਆ, ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: ‘ਮਰਦਾਨਿਆ! ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ’ ਤਾਂ
ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਆ, ਬਾਬੇ ਸਬਦੁ ਕੀਤਾ:-

ਰਾਗੁ ਵਡਹੰਸੁ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰੁ ੧॥
ਅਮਲੀ ਅਮਲੁ ਨ ਅੰਬੜੈ ਮਛੀ ਨੀਰੁ ਨ ਹੋਇ॥
ਜੇ ਰਤੇ ਸਹਿ ਆਪਣੈ ਤਿਨ ਭਾਵੈ ਸਭੁ ਕੋਇ॥੧॥
ਹਉ ਵਾਰੀ ਵੰਦਾ ਖੰਨੀਐ ਵੰਦਾ ਤਉ ਸਾਹਿਬ ਕੈ ਨਾਵੈ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਸਾਹਿਬੁ ਸਫਲਿਓ ਰੁਖੜਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਜਾਕਾ ਨਾਉ॥
ਜਿਨਿ ਪੀਆ ਤੇ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਭਏ ਹਉ ਤਿਨ ਬਲਿਹਾਰੈ ਜਾਉ॥੨॥
ਮੈ ਕੀ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵਹੀ ਵਸਹਿ ਹਭੀਅਂ ਨਾਲਿ॥
ਤਿਖਾ ਤਿਹਾਇਆ ਕਿਉ ਲਹੈ ਜਾ ਸਰ ਭੀਤਰਿ ਪਾਲਿ॥
ਨਾਨਕੁ ਤੇਰਾ ਬਾਣੀਆ ਤੂ ਸਾਹਿਬੁ ਮੈ ਰਾਸਿ॥
ਮਨ ਤੇ ਧੋਖਾ ਤਾ ਲਹੈ ਜਾ ਸਿਫਤਿ ਕਰੀ ਅਰਦਾਸਿ॥੪॥੧॥

(ਪੰਨਾ ੫੫੭)

ਤਥ ਫਿਤੀ ਮਾਤਾ ਕਪੜੇ ਮਿਠਿਆਈ ਆਗੈ ਰਖੀ। ਤਬ ਮਾਤਾ
ਆਖਿਆ: ‘ਬਚਾ! ਤੂ ਖਾਹਿ’। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: ‘ਮਾਤਾ ਹਉ ਰਜਿਆ
ਹਾਂ’। ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਆਖਿਆ: ‘ਬੇਟਾ! ਤੂ ਕਿਤੁ ਖਾਏ ਰਜਿਆ ਹੈਂ? ਤਥ
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: ‘ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ’ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ
ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਆ, ਬਾਬੇ ਸਬਦੁ ਕੀਤਾ ਰਾਗੁ ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਵਿਚਿ ਮ:੧:-

ਸਭਿ ਰਸਿ ਮਿਠੇ ਮੰਨਿਐ ਸੁਣਿਐ ਸਾਲੋਣੇ॥
ਖਟ ਤੁਰਸੀ ਮੁਖਿ ਬੋਲਣਾ ਮਾਰਣ ਨਾਦ ਕੀਏ॥
ਛਤੀਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਭਾਉ ਏਕੁ ਜਾ ਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰੇਇ॥੧॥
ਬਾਬਾ ਹੋਰੁ ਖਾਣਾ ਖੁਸੀ ਖੁਆਰੁ॥

* ਭਾਵ ‘ਗਦਗਦ’।

ਜਿਤੁ ਖਾਧੈ ਤਨੁ ਪੀੜੀਐ ਮਨ ਮਹਿ ਚਲਹਿ ਵਿਕਾਰ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥

ਤਬ ਫਿਰਿ ਮਾਤਾ ਕਹਿਆ: ‘ਇਹੁ ਖਿਲਕਾ^੧ ਗਲਹੁ ਉਤਾਰਿ, ਨਵੈ
ਕਪੜੇ ਪਹਿਰੁ’।

ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਪਉੜੀ ਦੂਜੀ ਆਖੀ:-

ਰਤਾ ਪੈਨਣ ਮਨੁ ਰਤਾ ਸੁਪੇਦੀ ਸਤੁ ਦਾਨੁ॥

ਨੀਲੀ ਸਿਆਹੀ ਕਦਾ ਕਰਣੀ ਪਹਿਰਣੁ ਪੈਰ ਧਿਆਨੁ॥

ਕਮਰਬੰਦੁ ਸੰਤੋਖ ਕਾ ਧਨ ਜੋਬਨੁ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ॥੨॥

ਬਾਬਾ ਹੋਰੁ ਪੈਨਣੁ ਖੁਸੀ ਖੁਆਰੁ॥

ਜਿਤੁ ਪੈਧੇ ਤਨੁ ਪੀੜੀਐ ਮਨ ਮਹਿ ਚਲਹਿ ਵਿਕਾਰ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥

ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਖਬਰਿ ਹੋਈ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਘੋੜੇ ਚੜਿ ਕਰਿ
ਆਇਆ। ਜਾਂ ਆਇਆ, ਤਾ ਬਾਬਾ ਜੀ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਇਆ; ਨਮਸਕਾਰੁ
ਕੀਤੇਸੁ। ਪਰਦੱਖਣਾ ਦੇਕਰ ਬੈਠ ਗਏ^੨। ਤਬ ਕਾਲੂ ਲਾਗਾ ਬੈਰਾਗੁ
ਕਰਣਿ। ਤਬ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ: ‘ਨਾਨਕ! ਤੂ ਘੋੜੇ ਚੜਿ ਕੈ ਘਰਿ ਚਲੁ’;
ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ: ‘ਪਿਤਾ ਜੀ! ਘੋੜੇ ਮੇਰੈ ਕੰਮਿ ਨਾਹੀਂ ਆਂਵਦੇ’।
ਤਬ ਗੁਰੂ ਪਉੜੀ ਤੀਜੀ ਆਖੀ-

ਘੋੜੇ ਪਾਖਰ ਸੁਇਨੇ ਸਾਖਤਿ ਬੁਝਣੁ ਤੇਰੀ ਵਾਟ॥

ਤਰਕਸ ਤੀਰ ਕਮਾਣ ਸਾਂਗ ਤੇਰਾਬੰਦ ਗੁਣ ਧਾਤੁ॥

ਵਾਜਾ ਨੇਜਾ ਪਤਿ ਸਿਉ ਪਰਗਟੁ ਕਰਮੁ ਤੇਰਾ ਮੇਰੀ ਜਾਤਿ॥੩॥

ਬਾਬਾ ਹੋਰੁ ਚੜਣਾ ਖੁਸੀ ਖੁਆਰੁ॥

ਜਿਤੁ ਚੜਿਐ ਤਨੁ ਪੀੜੀਐ ਮਨ ਮਹਿ ਚਲਹਿ ਵਿਕਾਰ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥

ਤਬ ਫਿਰਿ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ: ‘ਬੱਚਾ। ਤੂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਘਰਿ ਚਾਲੁ,
ਨਵੈਂ ਘਰਿ ਉਸਰੇ ਹੈਨਿ; ਤੂ ਵੇਖੁ ਚਿਰ ਪਿਛੋਂ ਆਇਆ ਹੈਂ, ਤੇਰਾ ਪਰਵਾਰ

੧. ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਜ ਕਲ ‘ਖਿਲਤਾ’ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਲੰਮੀ ਕਫਨੀ।

੨. ‘ਪਰਦੱਖਣਾ ਦੇਕਰ ਬੈਠ ਗਏ’ ਇਹ ਪਾਠ ਹਾਥਾ: ਨੁਸਖੇ ਦਾ ਹੈ।

ਹੈ, ਤੂ ਮਿਲਿ ਬਹੁ, ਅਤੇ ਜੇ ਤੁਧੁ ਭਾਵਸੀ ਤਾ ਫੇਰਿ ਜਾਵੈ’। ਤਬਿ ਫਿਰਿ
ਬਾਬੇ ਚਉਥੀ ਪਉੜੀ ਆਖੀ:-

ਘਰ ਮੰਦਰ ਖੁਸੀ ਨਾਮ ਕੀ ਨਦਰਿ ਤੇਰੀ ਪਰਵਾਰੁ॥
ਹੁਕਮੁ ਸੋਈ ਤੁਧੁ ਭਾਵਸੀ ਹੋਰੁ ਆਖਣੁ ਬਹੁਤੁ ਅਪਾਰੁ॥
ਨਾਨਕ ਸਚਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਪੂਛਿ ਨ ਕਰੈ ਬੀਚਾਰੁ॥੪॥
ਬਾਬਾ ਹੋਰੁ ਸਉਣਾ ਖੁਸੀ ਖੁਆਰੁ॥ ਜਿਤੁ ਸੁਤੈ ਤਨੁ ਪੀੜੀਐ ਮਨ
ਮਹਿ ਚਲਹਿ ਵਿਕਾਰ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥੪॥੨॥ (ਪੰਨਾ ੧੬-੧੭)

ਤਬਿ ਫਿਰਿ ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ: ‘ਬਚਾ! ਤੇਰਾ ਜੀਉ ਕਿਤੁ ਗਲੈ ਖਟਾ
ਹੋਆ ਹੈ, ਤੂ ਮੈਨੂੰ ਦਸਿ, ਜੇ ਆਖਹਿ ਤਾਂ ਹੋਰੁ ਵੀਵਾਹੁ ਕਰੀ, ਭਲੀ ਜੰਝਿ
ਚਾੜੀ, ਅੰਡੰਬਰ ਨਾਲਿ ਵੀਵਾਹੁ ਕਰਾਈ*।’ ਤਥ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਸਬਦੁ
ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ ਵਿਚਿ ਛੰਤੁ ਮ:੧॥

ਜਿਨਿ ਕੀਆ ਤਿਨਿ ਦੇਖਿਆ ਜਗ ਧੰਘੜੈ ਲਾਇਆ॥
ਦਾਨਿ ਤੇਰੈ ਘਟਿ ਚਾਨਣਾ ਤਨਿ ਚੰਦੁ ਦੀਪਾਇਆ॥
ਚੰਦੇ ਦੀਪਾਇਆ ਦਾਨਿ ਹਰਿ ਕੈ ਦੁਖੁ ਅੰਧੇਰਾ ਉਠਿ ਰਾਇਆ॥
ਗੁਣ ਜੰਝ ਲਾੜੇ ਨਾਲਿ ਸੋਹੈ ਪਰਖਿ ਮੋਹਣੀਐ ਲਾਇਆ॥
ਵੀਵਾਹੁ ਹੋਆ ਸੋਭ ਸੇਤੀ ਪੰਚ ਸਬਦੀ ਆਇਆ॥
ਜਿਨਿ ਕੀਆ ਤਿਨਿ ਦੇਖਿਆ ਜਗੁ ਧੰਘੜੈ ਲਾਇਆ॥੧॥
ਹਉ ਬਲਿਹਾਰੀ ਸਾਜਨਾ ਮੀਤਾ ਅਵਰੀਤਾ॥
ਇਹੁ ਤਿਨੁ ਜਿਨ ਸਿਉ ਗਾਡਿਆ ਮਨੁ ਲੀਅੜਾ ਦੀਤਾ॥
ਲੀਆ ਤ ਦੀਆ ਮਾਨੁ ਜਿਨ੍ ਸਿਉ ਸੇ ਸਜਨ ਕਿਉ ਵੀਸਰਹਿ॥
ਜਿਨ੍ ਦਿਸਿ ਆਇਆ ਹੋਹਿ ਰਲੀਆ ਜੀਅ ਸੇਤੀ ਗਹਿ ਰਹਹਿ॥
ਸਗਲ ਗੁਣ ਅਵਗੁਣ ਨ ਕੋਈ ਹੋਹਿ ਨੀਤਾ ਨੀਤਾ॥

੧. ‘ਭਲੀ ਜੰਝਿ ਚਾੜੀ, ਅੰਡੰਬਰ ਨਾਲਿ ਵੀਵਾਹੁ ਕਰਾਈ’ ਏਹ ਪਾਠ ਹਾਂਬਾ: ਨੁਸਖੇ
ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਹਉ ਬਲਿਹਾਰੀ ਸਾਜਨਾ ਮੀਤਾ ਅਵਰੀਤਾ* ॥੨॥
 ਗੁਣਾ ਕਾ ਹੋਵੈ ਵਾਸੁਲਾ ਕਚਿ ਵਾਸੁ ਲਈਜੈ॥
 ਜੇ ਗੁਣ ਹੋਵਨਿ ਸਾਜਨਾ ਮਿਲਿ ਸਾਝ ਕਰੀਜੈ॥
 ਸਾਝ ਕਰੀਜੈ ਗੁਣਹ ਕੇਰੀ ਡੋਡਿ ਅਵਗਣ ਚਲੀਏ॥
 ਪਹਿਰੇ ਪਟੰਬਰ ਕਰਿ ਅੰਡਬਰ ਆਪਣਾ ਪਿੜ੍ਹੀ ਮਲੀਐ॥
 ਜਿਥੇ ਜਾਇ ਬਹੀਐ ਭਲਾ ਕਹੀਐ ਝੋਲਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਜੈ॥
 ਗੁਣਾ ਕਾ ਹੋਵੈ ਵਾਸੁਲਾ ਕਚਿ ਵਾਸੁ ਲਈਜੈ॥੩॥
 ਆਪਿ ਕਰੇ ਕਿਸੁ ਆਖੀਐ ਹੋਰੁ ਕਰੇ ਨ ਕੋਈ॥
 ਆਖਣ ਤਾ ਕਉ ਜਾਈਐ ਜੇ ਭੂਲੜਾ ਹੋਈ॥
 ਜੇ ਹੋਇ ਭੂਲਾ ਜਾਇ ਕਹੀਐ ਆਪਿ ਕਰਤਾ ਕਿਉ ਭੁਲੈ॥
 ਸੁਣੇ ਦੇਖੇ ਬਾਝੁ ਕਹਿਐ ਦਾਨੁ ਅਣਮੰਗਿਆ ਦਿਵ॥
 ਦਾਨੁ ਦੇਇ ਦਾਤਾ ਜਗਿ ਬਿਧਾਤਾ ਨਾਨਕਾ ਸਚੁ ਸੋਈ॥
 ਆਪਿ ਕਰੇ ਕਿਸ ਆਖੀਐ ਹੋਰੁ ਕਰੇ ਨਾ ਕੋਈ॥੪॥੧॥੪॥

(ਪੰਨਾ ੨੬੫-੬੬)

ਤਬ ਬਾਬੈ ਆਖਿਆ: ‘ਪਿਤਾ ਜੀ! ਮਾਤਾ ਜੀ! ਓਹੁ ਬਿਧਾਤਾ ਪੁਰਖੁ
 ਹੈ, ਓਹੁ ਭੂਲਣੈ ਵਿਚਿ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਓਸਿ ਸੰਜੋਗ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਸੋ ਭਲਾ ਕੀਤਾ
 ਹੈ’। ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਆਖਿਆ: ‘ਬੱਚਾ! ਤੂ ਉਠਿ ਚਾਲੁ, ਅਵਾਈਆ ਛੋਡੁ,
 ਫਿਰਿ ਕਿਆ ਸੰਜੋਗ ਬਣੈਗਾ, ਜਿਤੁ ਫਿਰਿ ਮਿਲਹਿਗਾ’। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਸ਼ਬਦੁ
 ਕੀਤਾ ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ ਮ:੧॥ ਸਬਦ॥

ਪਿਛਹੁ ਰਾਤੀ ਸਦੜਾ ਨਾਮੁ ਖਸਮ ਕਾ ਲੇਹਿ॥

* ਵਲੈਤ ਵਾਲੇ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਏਥੇ ਇਕ ਹੋਰ ਸਲੋਕ ਹੈ ਜੋ ਸੂਹੀ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਮ:੩
 ਦਾ ਹੈ। ਜਿਸਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਪਾਠ ਇਹ ਹੈ: ‘ਸੂਹਵੀਏ ਨਿਮਾਣੀਏ ਸੋ ਸਹੁ ਸਦਾ ਸਮ੍ਰਾਲਿ॥
 ਨਾਨਕ ਜਨਮੁ ਸਵਾਰਹਿ ਆਪਣਾ ਕੁਲੁ ਭੀ ਛੁਟੀ ਨਾਲਿ’॥ ਪਰ ਹਾਂਬਾ:
 ਵਾਲੇ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਸਲੋਕ ਏਥੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਬੀ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ,
 ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਵਲੈਤ ਵਾਲੇ ਨੁਸਖੇ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਇਕ ਸਪਸ਼ਟ ਭੁੱਲ ਹੈ।

ਖੇਮੇ ਛੜ੍ਹ ਸਰਾਇਚੇ ਦਿਸਨਿ ਰਥ ਪੀੜੇ॥
ਜਿਨੀ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਤਿਨ ਕਉ ਸਦਿ ਮਿਲੇ॥੧॥
ਬਾਬਾ ਮੈ ਕਰਮਹੀਣ ਕੂੜਿਆਰ॥
ਨਾਮੁ ਨ ਪਾਇਆ ਤੇਰਾ ਅੰਧਾ ਭਰਮਿ ਭੂਲਾ ਮਨੁ ਮੇਰਾ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਸਾਦ ਕੀਤੇ ਦੁਖ ਪਰਛੜੇ ਪੂਰਬਿ ਲਿਖੇ ਮਾਇ॥
ਸੁਖ ਬੋੜੇ ਦੁਖ ਅਗਲੇ ਦੂਖੇ ਦੂਖਿ ਵਿਹਾਇ॥੨॥
ਵਿਛੁੜਿਆ ਕਾ ਕਿਆ ਵੀਛੁੜੇ ਮਿਲਿਆ ਕਾ ਕਿਆ ਮੇਲੁ॥
ਸਾਹਿਬੁ ਸੋ ਸਾਲਾਹੀਐ ਜਿਨਿ ਕਰਿ ਦੇਖਿਆ ਖੇਲੁ॥੩॥
ਸੰਜੋਰੀ ਮੇਲਾਵੜਾ ਇਨਿ ਤਨਿ ਕੀਤੇ ਭੋਗ॥
ਵਿਜੋਰੀ ਸਿਲਿ ਵਿਛੁੜੇ ਨਾਨਕ ਭੀ ਸੰਜੇਗ॥੪॥੧॥ (ਪੰਨਾ ੯੯੯)

ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: ‘ਬਾਬਾ ਜੀ! ਮਾਤਾ ਜੀ! ਅਸੀਂ ਜੋ ਆਏ ਹਾਂ, ਜੋ ਕਹਿਆਂ ਥਾ ਆਵਹਿੰਗੇ, ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣਿ ਆਗਿਆ ਮੰਨਿ ਲੈਹੁ॥ ਅਸੀਂ ਅਜੇਂ ਉਦਾਸ ਹਾਂ’। ਤਬ ਮਾਤਾ ਕਹਿਆ: ‘ਬੇਟਾ! ਮੇਰੇ ਮਨਿ ਸੰਤੋਖੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੋਵੈਗਾ; ਜੋ ਤੂ ਬਹੁਤੀ ਵਰ੍ਹੀ^੧ ਉਦਾਸੀ ਕਰਿਕੇ ਆਇਆ ਹੈ’ ਤਬ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ: ‘ਮਾਤਾ! ਤੂ ਬਚਨ ਮੰਨੁ, ਤੈਨੂ ਸੰਤੋਖ ਆਵੈਗਾ’। ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਚੁਪ ਕਰਿ ਰਹੀ।

ੴ ਸਤਿਗੁਰ

੩੨. ਸੇਖ ਬਿਹਮ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟ

ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਉਥਹੁ ਚਲਿਆ। ਰਾਵੀ ਚਨਾਉ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਉਜਾਡਿ ਉਜਾਡਿ ਪੈ ਚਲਿਆ, ਪਟਣ ਦੇਸ ਵਿਚਿ ਆਇ ਨਿਕਲਿਆ। ਪਟਣ ਤੇ

੧. ‘ਕਹਿਆ’ ਦਾ ‘ਅ’ ਵਲੈਤ ਵਾਲੇ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਵਿਚ ਹੈ। ਸੋ ਵਲੈਤ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਭੁੱਲ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।
੨. ‘ਅਜੇ’ ਪਾਠ ਹਾਫਜ਼ਬਾਦੀ ਨੁਸਖੇ ਦਾ ਹੈ।
੩. ਹਾ:ਬਾ: ਨੁਸਖੇ ਦਾ ਪਾਠ ਹੈ ‘ਬਾਹਰੀ ਵਰ੍ਹੀ’

ਕੋਸ ਤਿਨਿ ਉਜਾੜਿ ਥੀ, ਉਥੈ ਜਾਇ ਬੈਠਾ, ਮਰਦਾਨਾ ਨਾਲਿ ਆਹਾ। ਪਟਣ ਕਾ ਪੀਰੁ ਸੇਖ ਫਰੀਦੁ ਥਾ, ਤਿਸਕੈ ਤਖਤਿ ਤੇ^੧ ਸੇਖੁ ਬਿਹਮੁ ਥਾ, ਤਿਸਕਾ ਇਕੁ ਮੁਰੀਦ ਸੁਬਾ ਕੇ ਵੇਲੇ ਲਕੜੀਆਂ ਚੁਣਣਿ ਆਇਆ ਥਾ, ਤਿਸਕਾ ਨਾਉਂ ਸੇਖੁ ਕਮਾਲੁ ਥਾ, ਸੋ ਪੀਰ ਕੇ ਮੁਦਬਰ ਖਾਣੇ ਕੀਆਂ ਲਕੜੀਆਂ ਚੁਣਣਿ ਗਇਆ ਥਾ^੨। ਦੇਖੈ ਤਾਂ ਅਕੈ ਕੋਲਿ^੩ ਬਾਬਾ ਅਤੈ ਮਰਦਾਨਾ ਦੌਵੇਂ ਬੈਠੇ ਹਨਿ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੈ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਆ, ਸਬਦੁ ਗਾਵਣਿ ਲਾਗਾ, ਸਲੋਕੁ ਦਿਤੋਸੁ ਰਾਗ ਆਸਾ ਵਿਚ ਗੋਸਟਿ ਸੇਖ ਬਿਹਮ ਬਾਬੇ ਨਾਲਿ ਕੀਤੀ^੪:-

ਸਲੋਕ॥ ਆਪੇ ਪਟੀ ਕਲਮ ਆਪਿ ਉਪਰਿ ਲੇਖੁ ਭਿ ਤੂੰ॥
ਏਕੇ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ ਦੂਜਾ ਕਾਹੇ ਕੂ॥੨॥(ਪੰਨਾ ੧੨੯)

ਜਬ ਏਹੁ ਸਲੋਕ ਕਮਾਲਿ ਫਕੀਰ ਸੁਣਿਆਂ^੫ ਤਬਿ ਲਕੜੀਆਂ ਛੋਡਿ ਕਰਿ ਆਏ ਗਇਆ, ਅਰਜੁ ਰਖੀਅਸੁ: ‘ਜੀਉ! ਇਸ ਰਬਾਬੀ ਕਉ ਹੁਕਮੁ ਕੀਜੈ ਜੋ ਇਹੁ ਬੈਤੁ ਫਿਰਿ ਆਖੈ’। ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਹੁਕਮੁ ਹੋਆ ਜੋ ‘ਇਹੁ ਸਲੋਕ ਫਿਰਿ ਦੇਹਿ’। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਸਲੋਕੁ ਫਿਰਿ ਦਿਤਾ। ਕਮਾਲਿ ਸਿਖਿ ਲੈਇਆਂ^੬। ਜੋ ਕੁਛ ਲਕੜੀਆਂ ਚੁਣੀਆ ਥੀਆਂ ਸੋਈ ਘਿਨਿ ਕਰਿ

੧. ‘ਤੇ’ ਪਾਠ ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਦਾ ਹੈ।

੨. ‘ਸੇ ਪੀਰ....ਤੱ....ਗਇਆ ਥਾ’ ਤਕ ਦੀ ਥਾਂ ਹਾ:ਬਾ:ਵਾਲੇ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਐਉਂ ਹੈ:- ‘ਭਲਾ ਫਕੀਰ ਥਾ, ਖੁਦਾਇ ਕਾ ਖਬਰਦਾਰ ਥਾ’।

੩. ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਵਿਚ ਪਾਠ ਹੈ - ‘ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਹੈ।’

੪. ‘ਗੋਸਟ ਸੇਖ ਬਿਹਮ ਬਾਬੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਹਾ:ਬਾ: ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਹੈ ਨਹੀਂ।

੫. ਏਥੇ ਹਾ:ਬਾ: ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਪਾਠ ਹੈ- ‘ਸੁਣਿ ਕਰ ਕਮਾਲ ਆਇ ਗਇਆ, ਅਗੇ ਆਵੇ ਤੇ ਏਥੇ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਬੈਠੇ ਹੈਨ ਆਇ ਕਰ ਸਿਰ ਨਿਵਾਇਕੈ ਬਹਿ ਗਇਆ’ ਤੇ ‘ਤਬਿ ਲਕੜੀਆਂ ਛੋਡਿ ਕਰ ਆਇ ਗਇਆ’ ਇਤਨਾ ਪਾਠ ਹੈ ਨਹੀਂ।

੬. ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ‘ਉਸ ਨੇ ਕੰਠ ਕਰ ਲੀਤਾ’, ਹਾ:ਬਾ:ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਪਾਠ ਹੈ ‘ਸਿਖ ਲੀਤਾ’।

ਸਲਾਮੁ ਕੀਤੇਸੁ^੧। ਪਟਣਿ ਆਇਆ; ਲਕੜੀਆਂ ਸੁਟਿ ਕਰਿ ਜਾਇ
ਅਪਣੇ ਪੀਰ ਕਉ ਸਲਾਮੁ ਕੀਤੀਐਸੁ ਤਾ ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਪੀਰ ਸਲਾਮਤਿ!
ਮੈਨੂੰ ਏਕੁ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ’। ਤਾਂ ਪੀਰੁ ਕਹਿਆ: ‘ਪੀਰ ਸਲਾਮਤਿ!
‘ਕਮਾਲਿ! ਕਿਥਹੁੰ ਮਿਲਿਓ?’ ਤਾਂ ਕਮਾਲਿ ਕਹਿਆ: ‘ਪੀਰ ਸਲਾਮਤਿ!
ਮੈਂ ਲਕੜੀਆਂ ਚੁਣਣਿ ਗਇਆ ਥਾ, ਉਸਕੈ ਨਾਲਿ ਇਕੁ ਰਬਾਬੀ ਹੈ, ਅਤੇ
ਨਾਉ ਨਾਨਕੁ ਹੈਸੁ, ਆਪਣੇ ਸਲੋਕ ਆਖਦਾ ਹੈ’। ਤਥ ਪੀਰ ਆਖਿਆ:
‘ਬੱਚਾ! ਕੋਈ ਤੈਂ ਬੀ ਬੈਂਤ ਸਿਖਿਆ?’ ਤਥ ਕਮਾਲ ਆਖਿਆ: ‘ਜੀਵੈ
ਪੀਰ ਸਲਾਮਤਿ! ਹਿਕੁ ਬੈਤੁ ਮੈਨੋ ਭੀ ਹਾਸਲੁ ਥੀਆ ਹੈ’। ਪੀਰ ਆਖਿਆ:
‘ਅਲਾਇ ਡੇਖਾਂ ਕੇਹਾ ਹੈ?’ ਤਾਂ ਕਮਾਲ ਆਖਿਆ: ‘ਜੀ! ਉਹੁ ਆਖਦਾ
ਹੈ ਜੋ-

ਅਪੇ ਪਟੀ ਕਲਮ ਆਪਿ ਉਪਰਿ ਲੇਖੁ ਭਿ ਤੂੰ॥

ਏਕੈ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ ਦੁਜਾ ਕਾਰੇ ਕੁ॥੨॥ (ਪੰਨਾ ੧੨੯)

ਤਾਂ ਪੀਰ ਆਖਿਆ: ਬੱਚਾ! ਕਿਛੁ ਸਮਝਿਓ ਕਿ ਨਾ ਇਸ ਬੈਂਤ ਦਾ
ਬਿਆਨ?’ ਤਾਂ ਕਮਾਲ ਆਖਿਆ: ‘ਪੀਰ ਸਲਾਮਤਿ’ ਸਭੁ ਕੁਛੁ ਰੋਸ਼ਨ
ਹੈ’। ਤਾਂ ਪੀਰ ਆਖਿਆ: ‘ਬੱਚਾ! ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਖਿਆ ਹੋਆ ਇਹੁ ਬੈਤੁ
ਹੈ, ਤਿਸਦਾ ਦੀਦਾਰੁ ਦੇਖਾ ਹੈ? ਓਹੁ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਫਕੀਰੁ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਭੀ
ਲੈ ਚਲੁ, ਓਸਿ ਤਾਂ ਖੁਦਾਇ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਕਰੀਆਂ ਹਨਿ^੩। ਤਥਿ ਸੇਖੁ
ਬਿਰਾਹਮੁ ਸੁਖਵਾਸਣਿ ਚੜਿ ਚਲਿਆ, ਕਮਾਲੁ ਨਾਲਿ ਲੀਤਾ। ਅਂਵਦਾ
ਅਂਵਦਾ ਕੋਹ ਤਿਹੁੰ ਉਪਰਿ ਆਇਆ। ਜਾਂ ਦੇਖੈ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਤਥ
ਸੇਖੁ ਬਿਰਾਹਮੁ ਜਾਇ ਖੜਾ ਹੋਆ। ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਨਾਨਕ! ਸਲਾਮਾ

੧. ਮੁਰਾਦ ਹੈ ‘ਸਲਾਮ ਕਰ ਕੇ ਟੁਰ ਗਿਆ’।

੨. ‘ਪੀਰ ਆਖਿਆ...ਤੌਂ...ਕੇਹਾ ਹੈ?’ ਤਕ ਦਾ ਪਾਠ ਹਾਬਾਨੁਸਖੇ ਦਾ ਹੈ, ਇਸ
ਦੇ ਅਰਥ ਹਨ: ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਇ ਜੋ ਕਿਹਾ ਜਿਹਾ ਹੈ।

੩. ‘ਕਰੀਆਂ ਹਨ’ ਦੀ ਥਾਂ ‘ਭੀ ਪੁਛਾਂ ਹੈ’ ਹਾਫਜ਼ਾਬਾਦੀ ਨੁਸਖੇ ਦਾ ਪਾਠ ਹੈ।

ਅਲੇਕਮ’। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੈ ਕਹਿਆ, ‘ਅਲੇਖਮ ਅਸਲਾਮ, ਪੀਰ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਆਈਐ, ਭੁਦਾਇ ਅਸਾਨੂੰ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਆ, ਤੁਸਾਡਾ ਦੀਦਾਰੁ ਪਾਇਆ’। ਤਬ ਇਨੋ ਉਨੋਂ ਦਸਤਪੇਸੀ ਕਰ ਬਹਿ ਗਏ। ਤਬ ਪੀਰ ਪੁਛਣਾ ਕੀਤੀ: ‘ਜੋ ਨਾਨਕ! ਤੇਰਾ ਇਕੁ ਬੈਤੁ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਆ ਹਾਂ, ਅਸਾਂ ਆਖਿਆ ਜਿਸੁ ਏਹੁ ਬੈਤੁ ਆਖਿਆ ਹੈ ਤਿਸਦਾ ਦੀਦਾਰੁ ਦੇਖਾ ਹੈ?’। ਤਬਿ ਬਾਬੈ ਆਖਿਆ: ‘ਜੀਉ ਅਸਾਨੂੰ ਨਿਵਾਜਸ਼ ਹੋਈ ਹੈ, ਜੋ ਤੁਸਾਡਾ ਦੀਦਾਰ ਪਾਇਆ’। ਤਬ ਪੀਰ ਕਹਿਆ: ‘ਨਾਨਕ! ਇਸ ਬੈਤੁ ਦਾ ਬੇਆਨੁ ਦੇਹਿ, ਤੂੰ ਜੋ ਆਖਦਾ ਹੈਂ- ਹਿਕ ਹੈ ਨਾਨਕ ਦੂਜਾ ਕਾਹੈ ਕੂੰ?

ਪਰੁ ਏਕੁ ਸਾਹਿਬ ਤੈ ਦੁਇ ਹਦੀ। ਕੇਹੜਾ ਸੇਵੀ ਤੇ ਕੇਹੜਾ ਰਦੀ? ਤੂੰ ਆਖਦਾ ਹੈ ਹਿਕ ਜੋ ਇਕੁ ਹਿਕੁ ਹੈ, ਪਰ ਹਿੰਦੂ ਆਖਦੇ ਹਨ: ਜੋ ਅਸਾਂ ਵਿਚ ਸਹੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਆਖਦੇ ਹਨ ਜੋ ਅਸਾਂ ਹੀ ਵਿਚਿ ਸਹੀ ਹੈ। ਆਖੁ ਵੇਖਾਂ ਕਿਸੁ ਵਿਚਿ ਸਹੀ ਕਰੇਹਾਂ? ਅਰੁ ਕਿਸ ਵਿਚਿ ਅਣਸਹੀ ਕਰੇਹਾਂ?’ ਤਬ ਬਾਬੈ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ: ‘ਜੀ, ਹਿਕੇ ਸਾਹਿਬੁ ਹਿਕਾ ਹਦਿ। ਹਿਕੇ ਸੇਵਿ ਤੇ ਦੂਜਾ ਰਦਿੜੇ।’

ਸਲੋਕ॥ ਸਦਾ ਸਦਾ ਸੌ ਸੇਵੀਐ ਜੋ ਸਭ ਮਹਿ ਰਹੈ ਸਮਾਇ॥

ਅਵਰੁ ਦੂਜਾ ਕਿਉ ਸੇਵੀਐ ਜੰਮੈ ਤੈ ਮਰਿ ਜਾਇ॥ (ਪੰਨਾ 40੯)

ਜਬ ਇਹੁ ਸਲੋਕ ਬਾਬੇ ਦਿਤਾ, ਤਬ ਪੀਰੁ ਪੁਛਣਾ ਕੀਤਾ:-

੧. ‘ਤਬ ਇਨੋ ਉਨੋ’, ਦੀ ਥਾਂ ਪਠਾਂਦ੍ਰੁ ‘ਤਬ ਗਲੇ ਮਿਲ ਕਰ’ ਭੀ ਹੈ।
੨. ‘ਦੇਖਾ ਹੈ’ ਦੀ ਮੁਗਾਦ ‘ਦੇਖਾਂਹੇ=ਦੇਖੀਏ। ਇਸਦਾ ਅਰਥ ‘ਡਿੱਠਾ ਹੈ ਨਹੀਂ’। ਹਾਫਜ਼ਾਬਾਦੀ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਪਾਠ ਬੀ ‘ਦੇਖਾਹੇ’ ਹੈ।
੩. ਜਵਾਬ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਕੇ ਹਨ ‘ਹਿਕੇ ਸਾਹਿਬ ਹਿਕਾ ਹਦ, ਹਿਕੇ ਸੇਵ ਤੇ ਦੂਜਾ ਰਦ’। ਕਿਸੇ ਉਤਾਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇ ਆਪ ਆਪਣੀ ਯਾਦੋਂ ਅਗਲਾ ਸਲੋਕ ਪਾ ਦਿਤਾ ਜੋ ਮ:੩ ਦਾ ਹੈ।
੪. ਇਹ ਸਲੋਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਤੀਸਰੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਗੁਜਰੀ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਹੈ। ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਭੁੱਲ ਹੈ ਏਥੇ ਦੇਣਾ।

ਫਰੀਦਾ ਪਾੜਿ ਪਟੋਲਾ ਧਜ ਕਰੀ ਕੰਬਲੜੀ ਪਹਿਰੇਉ॥

ਜਿਨੀ ਵੇਸੀ ਸਹੁ ਮਿਲੈ ਸੇਈ ਵੇਸ ਕਰੇਉ॥੧੦੩॥ (ਪੰਨਾ ੧੩੯)

ਤਬ ਫਿਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜਬਾਬੁ ਦਿਤਾ:-

ਕਾਇ ਪਟੋਲਾ ਪਾੜਤੀ ਕੰਬਲੜੀ ਪਹਿਰੇਇ॥

ਨਾਨਕ ਘਰ ਹੀ ਬੈਠਿਆ ਸਹੁ ਮਿਲੈ

ਜੇ ਨੀਅਤਿ ਰਾਸਿ ਕਰੇਇ*॥੧੦੪॥ (ਪੰਨਾ ੧੩੯)

ਘਰ ਹੀ ਮੁੰਧਿ ਵਿਦੇਸਿ ਪਿਰੁ ਨਿਤ ਝੂਰੇ ਸੰਮ੍ਭਾਲੇ॥

ਮਿਲਦਿਆ ਛਿਲ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਨੀਅਤਿ ਰਾਸਿ ਕਰੇ॥੧॥

(ਪੰਨਾ ੫੯੪)

ਜਾ ਏਹੁ ਜਬਾਬੁ ਬਾਬੇ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਪੀਰ ਪੁਛਣਾ ਕੀਤਾ:-

ਸਲੋਕੁ॥ ਫਰੀਦਾ ਨੰਢੀ ਕੰਤ ਨ ਰਵਿਓ ਵੱਡੀ ਥੀ ਮੁਈਆਸੁ॥

ਧਨ ਕੁਕੇਂਦੀ ਗੋਰ ਮੌਂ ਤੈ ਸਹ ਨਾ ਮਿਲੀਆਸੁ॥੫੪॥

(ਸਲੋਕ ਫਰੀਦ - ਪੰਨਾ ੧੩੯)

ਤਬ ਬਾਬੇ ਜਬਾਬੁ ਦਿਤਾ:-

ਸਲੋਕੁ॥ ਮਹਲੁ ਕੁਚਜੀ ਮੜਵੜੀ ਕਾਲੀ ਮਨਹੁ ਕਸੁਧ॥

ਜੇ ਗੁਣ ਹੋਵਨਿ ਤਾ ਪਿਰੁ ਰਵੈ ਨਾਨਕ ਅਵਗੁਣ ਮੁੰਧ॥

(ਮਾਰੂ ਵਾ:ਸ:ਮ:੧- ਪੰਨਾ ੧੦੯)

ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਪੀਰ ਪੁਛਣਾ ਕੀਤਾ:-

ਸਲੋਕੁ॥ ਕਵਣੁ ਸੁ ਅਖਰੁ ਕਵਣੁ ਗੁਣੁ ਕਵਣੁ ਸੁ ਮਣੀਆ ਮੰਤੁ॥

ਕਵਣੁ ਸੁ ਵੇਸੋ ਹਉ ਕਰੀ ਜਿਤੁ ਵਸਿ ਆਵੈ ਕੰਤੁ॥੧੨੯॥

(ਪੰਨਾ ੧੩੯)

* ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਉਤਰ ਤਾਂ ਅਗਲਾ ਸਲੋਕ 'ਘਰਿ ਹੀ ਮੁੰਧਿ' ਵਾਲਾ ਹੈ ਜੇ ਮਹਲਾ ੧ ਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਕਰਤਾ ਜੀ ਨੇ ਯਾਂ ਕਿਸੇ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ 'ਕਾਇ ਪਟੋਲਾ, ਤੀਸਰੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਸਲੋਕ ਜਬਾਨੀ ਯਾਦ ਤੋਂ ਵਾਧੂ ਲਿਖ ਦਿਤਾ ਹੈ।

ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਬਾਬੇ ਜਬਾਬੁ ਦਿਤਾ:-

ਸਲੋਕੁ॥ ਨਿਵਣੁ ਸੁ ਅਖਰੁ ਖਵਣੁ ਗੁਣੁ ਜਿਹਬਾ ਮਣੀਆਂ ਮੰਤੁ॥
ਏ ਤ੍ਰੈ ਭੈਣੇ ਵੇਸ ਕਰਿ ਤਾਂ ਵਸਿ ਆਵੀ ਕੰਤੁ॥ ੧੨੭॥ (ਪੰਨਾ ੧੩੯)

ਸੇਵਾ ਕਰੈ ਜੁ ਕੰਤੁ ਕੀ ਕੰਤੁ ਤਿਸੀ ਕਾ ਹੋਇ॥
ਨਾਨਕ ਸਭੇ ਸਹੀਆਂ ਛੋਡਿ ਕਰਿ ਕੰਤਿ ਤਿਸੀ ਪਹਿ ਹੋਇ॥

ਜਾਂ ਬਾਬੇ ਇਹੁ ਜਬਾਬੁ ਦਿਤਾ, ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਪੀਰ ਆਖਿਆ: ‘ਨਾਨਕ!
ਮੈਨੂੰ ਏਕੁ ਕਾਤੀ ਲੋੜੀਂਦੀ ਹੈ, ਓਹੁ ਕਾਤੀ ਮੈਨੂੰ ਦੇਹਿ, ਜਿਸ ਦਾ ਕੁਠਾ
ਆਦਮੀ ਹਲਾਲੁ ਹੋਵੈ॥ ਇਹ ਜੇ ਕਾਤੀ ਹੈ, ਤਿਸ ਦੇ ਨਾਲਿ ਜਨਾਵਰੁ
ਕੁਸਦੇ ਹੈਂ ਅਤੇ ਆਦਮੀ ਦੇ ਗਲਿ ਵਹੈ ਤਾਂ ਹਲਾਲੁੰ ਹੋਵੈ ਮੈਨੂੰ ਓਹੁ ਕਾਤੀ
ਦੇਇ, ਜਿਸਦਾ ਕੁਠਾ ਮਾਣੂੰ ਹਲਾਲੁ ਹੋਵੈ’। ਤਬ ਬਾਬੇ ਜਵਾਬੁ ਦਿਤਾ:
‘ਪੀਰ ਜੀ ਲਈਐ’:-

ਸਲੋਕੁ॥ ਸਚ ਕੀ ਕਾਤੀ ਸਚੁ ਸਚੁ ਸਾਰੁ॥
ਘਾੜਤ ਤਿਸਕੀ ਅਪਰ ਅਪਾਰ॥ ਸਬਦੇ ਸਾਣੁ ਰਖਾਈ ਲਾਇ॥
ਗੁਣੁ ਕੀ ਬੇਕੈ ਵਿਚਿ ਸਮਾਇ॥ ਤਿਸਦਾ ਕੁਠਾ ਹੋਵੈ ਸੇਖੁ॥
ਲੋਹੁ ਲਖੁ ਨਿਕਬਾ ਵੇਖੁ॥ ਹੋਇ ਹਲਾਲੁ ਲਗੈ ਹਕਿ ਜਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਦਰਿ ਦੀਦਾਰ ਸਮਾਇ॥ ੨॥ (ਰਾਮ:ਵਾ:ਮ:੧) (ਪੰਨਾ ੯੫੬)

ਜਾਂ ਇਹੁ ਕਾਤੀ ਬਾਬੇ ਦਿਤੀ ਤਾਂ ਪੀਰ ਸਿਰੁ ਫਿਰਿਆ^੩, ਆਖਿਓਸੁ:
‘ਵਾਹ ਵਾਹ ਖੁਦਾਇ ਸਹੀ ਕਰਣੈ ਵਾਲਾ ਹੈ^੪, ਖੁਦਾਇ ਕਾ ਪਿਆਰਾ ਹੈ।
ਖੁਦਾਇ ਵਡੀ ਨਿਵਾਜਸ ਕੀਤੀ ਹੈ, ^੫ ਨਾਨਕ ਖੁਦਾਇ ਕੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਕਉ
ਪੁਛਣਾ ਸੋ ਗੁਸਤਾਕੀ ਹੈ।’ ਤਬ ਬਾਬੇ ਸਲੋਕ ਦਿਤਾ:-

੧. ਏਹ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ।
੨. ‘ਹਲਾਲੁ’ ਦੀ ਥਾਂ ਹਾ:ਬਾ:ਨੁਸਥੇ ਵਿਚ ‘ਮੁਰਦਾਰ’ ਪਾਠ ਹੈ।
੩. ਹਾਫਜ਼ਾਬਾਦੀ ਨੁਸਥੇ ਵਿਚ ਪਾਠ-‘ਫੇਰਿਆ’।
੪. ‘ਖੁਦਾਇ ਸਹੀ ਕਰਣੈ ਵਾਲਾ ਹੈ’ ਇਹ ਪਾਠ ਹਾਫਜ਼ਾਬਾਦੀ ਨੁਸਥੇ ਦਾ ਹੈ।
੫. ‘ਨਾਨਕ! ਖੁਦਾਇ...ਤੋਂ...ਮੁਹਿ ਗੰਪੁ’ ਤਕ ਦਾ ਪਾਠ ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਵਿਚੋਂ ਲੀਤਾ ਹੈ।

ਤੁਪੈ ਕਾਮੈ ਦੇਸਤੀ ਭੁਖੈ ਸਾਦੈ ਗੰਢੁ॥
 ਲਬੈ ਮਾਲੈ ਘੁਲਿ ਮਿਲਿ ਮਿਚਲਿ ਉਂਘੈ ਸਉਂਝਿ ਪਲੰਘੁ॥
 ਭੰਉਕੇ ਕੋਪੁ ਖੁਆਰੁ ਹੋਇ ਫਕੜੁ ਪਿਟੇ ਅੰਧੁ॥
 ਚੁਪੈ ਚੰਗਾ ਨਾਨਕਾ ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਮੁਹਿ ਰੰਧੁ॥ (ਮਲਾ:ਵਾ:ਮ:੧, ਪੰਨਾ ੧੨੯੮)

ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਪੀਰ ਕਹਿਆਃ ਨਾਨਕ! ਹਿਕ ਖੁਦਾਇ ਕੀ ਵਾਰ
 ਸੁਣਾਇ, ਅਸਾਨੂੰ ਏਹ ਮਖਸੂਦ ਹੈ, ਜੋ ਵਾਰ ਦੁਹ ਬਾਝੂ ਹੋਂਦੀ ਨਾਹੀਂ, ਅਤੇ
 ਤੂੰ ਹਿਕੇ ਹਿਕੁ ਆਖਦਾ ਹੈਂ ਵੇਖਾਂ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਸਰੀਰੁ ਤੂੰ ਕਵਣ ਕਰਸੀ?'
 ਤਥ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ'। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ
 ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਆ, ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਕੀਤਾ, ਬਾਰੇ ਸਲੋਕੁ ਦਿਤਾ, ਸਲੋਕੁ
 ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥ ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ ਮਹਲਾ ੧॥ ਸਲੋਕੁ:-

ਬਲਿਹਾਰੀ ਗੁਰ ਆਪਣੇ ਦਿਉਹਾੜੀ ਸਦ ਵਾਰ॥
 ਜਿਨ ਮਾਣਸ ਤੇ ਦੇਵਤੇ ਕੀਏ ਕਰਤ ਨ ਲਾਗੀ ਵਾਰ॥੧॥ ਮਹਲਾ*੨॥
 ਜੇ ਸਉ ਚੰਦਾ ਉਗਵਹਿ ਸੂਰਜ ਚੜਹਿ ਹਜਾਰ॥
 ਏਤੇ ਚਾਨਣ ਹੋਇਆਂ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਘੇਰ ਅੰਧਾਰ॥੨॥ ਮ:੧॥
 ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਨ ਚੇਤਨੀ ਮਨਿ ਆਪਣੈ ਸੁਚੇਤ॥
 ਛੁਟੇ ਤਿਲ ਬੂਆੜ ਜਿਉ ਸੁੰਵੈ ਅੰਦਰਿ ਖੇਤ॥
 ਖੇਤੈ ਅੰਦਰਿ ਛੁਟਿਆ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸਉ ਨਾਹ॥
 ਫਲੀਅਹਿ ਫਲੀਅਹਿ ਬਪੁੜੇ ਭੀ ਤਨੁ ਵਿਚਿ ਸੁਆਹ॥੩॥ ਪਉੜੀ॥
 ਆਪੀਨੈ ਅਪੁ ਸਾਜਿਓ ਆਪੀਨੈ ਰਚਿਓ ਨਾਉ॥
 ਦੁਯੀ ਕੁਦਰਤਿ ਸਾਜੀਐ ਕਰਿ ਆਸਣੁ ਡਿਠੋ ਚਾਉ॥
 ਦਾਤਾ ਕਰਤਾ ਆਪਿ ਤੂੰ ਤੁਸਿ ਦੇਵਹਿ ਕਰਹਿ ਪਸਾਉ॥
 ਤੂੰ ਜਾਣੋਈ ਸਭਸੈ ਦੇ ਲੈਸਹਿ ਜਿੰਦੁ ਕਵਾਉ॥
 ਕਰਿ ਆਸਣੁ ਡਿਠੋ ਚਾਉ॥੧॥ (ਪੰਨਾ ੪੯੨-੯੩)

* ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਇਹ ਮ:੨ ਦਾ ਸਲੋਕ, ਪੰਜਾਬੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਨੇ ਵਾਰ
 ਸੰਕਲਤ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਰਖਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਗੋਸ਼ਟ ਸੇਖ ਬ੍ਰਹਮ ਨਾਲ ਹੋਈ
 ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਸਲੋਕ ਨਹੀਂ ਹੈਸੀ।

ਪਉੜੀਆਂ ਨਉਂ ਹੋਈਆਂ ਏਤੇ ਪਰਥਾਇਓ। ਤਬ ਫਿਰਿ ਪੀਰੁ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਆ, ਆਇ ਦਸਤਪੋਸੀ ਕੀਤੀਅਸੁ, ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਨਾਨਕ! ਤੁਧੁ ਖੁਦਾਇ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਤੁਧੁ ਅਰੁ ਖੁਦਾਇ ਵਿਚ ਭੇਦ ਨਾਹੀ, ਪਰ ਤੂ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਹੁ, ਜੋ ਅਸਾਡੀ ਭੀ ਖੁਦਾਇ ਨਾਲਿ ਰਹਿ ਆਵੈ’। ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: ‘ਸੇਖ ਬ੍ਰਹਮ! ਤੇਰੀ ਬੇਪ ਖੁਦਾਇ ਨਿਬਾਰੈ’। ਤਬ ਪੀਰ ਨੇ ਆਖਿਆ: ‘ਜੀ! ਬਚਨ ਦੇਹਿ’। ਤਬ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ: ‘ਜਾਹ ਬਚਨੁ ਹੈ’। ਤਬ ਸੇਖੁ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਆ। ਬਾਬੇ ਸੇਖ ਵਿਦਾ ਕੀਤਾ; ਬਾਬਾ ਭੀ ਉਠਿ ਰਵਿਆ।

੩੩. ਕੋਹੜੀ ਫਕੀਰ ਨਿਸਤਾਰਾ

ਦਿਪਾਲਪੁਰ ਪਾਸਦੋ, ਕੰਕਣਪੁਰ ਵਿਚਦੋ, ਕਸੂਰ ਵਿਚਦੋ, ਪਟੀ ਵਿਚਦੋ, ਗੌਇੰਦਵਾਲ ਆਇ ਰਹਿਣ ਲਾਗਾ। ਤਾਂ ਕੋਈ ਰਹਿਣ ਦੇਵੈ ਨਾਹੀਂ। ਤਬ ਇਕ ਫਕੀਰੁ ਥਾ, ਤਿਸਕੀ ਝੁਰੀ ਵਿਚਿ ਜਾਇ ਰਹਿਆ। ਓਹੁ ਫਕੀਰ ਕੋਹੜੀ ਥਾ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜਾਇ ਖੜਾ ਹੋਆ। ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਏ ਫਕੀਰ! ਰਾਤਿ ਰਹਣਿ ਦੇਹਿ’। ਤਬ ਫਕੀਰ ਅਰਜੁ ਕੀਤਾ, ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਜੀ ਮੇਰਿਅਹੁ ਪਾਸਹੁ ਜਨਾਵਰ ਨਸਦੇ ਹੈਨਿ, ਪਰੁ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਕਰਮੁ ਹੋਆ ਹੈ ਜੋ ਆਦਮੀ ਦੀ ਸੂਰਤਿ ਨਦਰਿ ਆਈ ਹੈ’। ਤਾਂ ਓਥੈ ਰਹਿਆ। ਫਕੀਰ ਲਾਗਾ ਵਿਰਲਾਪ ਕਰਣਿ। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ, ਸਬਦੁ ਰਾਗੁ ਧਨਾਸਰੀ^੧ ਵਿਚਿ ਮ:੧॥

ਸਬਦੁ॥ ਜੀਉ ਤਪਤੁ ਹੈ ਬਾਰੋ ਬਾਰ॥ ਤਪਿ ਤਪਿ ਖਪੈ ਬਹੁਤੁ ਬੇਕਾਰੁ॥

ਜੈ ਤਨਿ ਬਾਣੀ ਵਿਸਰਿ ਜਾਇ॥ ਜਿਉ ਪਕਾ ਰੋਗੀ ਵਿਲਲਾਇ॥੧॥

ਬਹੁਤਾ ਬੋਲਣੁ ਝਖਣੁ ਹੋਇ॥ ਵਿਣੁ ਬੋਲੇ ਜਾਣੈ ਸਭੁ ਸੋਇ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥

ਜਿਨਿ ਕਨ ਕੀਤੇ ਅਧੀ ਨਾਕੁ॥ ਜਿਨਿ ਜਿਹਵਾ ਦਿਤੀ ਬੋਲੇ ਤਾਤੁ॥

੧. ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਵਿਚ ਏਥੇ ਪਾਠ ਹੈ:- ਇਤ ਪਰਥਾਇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਹੋਈ, ਪਉੜੀਆਂ ਨੈ ਹੋਈਆਂ ਸੋ ਲਿਖੀਆਂ ਨਹੀਂ, ਲਿਖਣੀਆਂ ਹੈਨ।

੨. ਹਾਫਜ਼ਾਬਾਦੀ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਅਸੱਧ ਹੈ।

ਜਿਨਿ ਮਨੁ ਰਾਖਿਆ ਅਗਨੀ ਪਾਇ॥ ਵਾਜੈ ਪਵਣੁ ਆਖੈ ਸਭ ਜਾਇ॥ ੨॥
 ਜੇਤਾ ਮੇਹੁ ਪਰੀਤੁ ਸੁਆਦ॥ ਸਭਾ ਕਾਲਖ ਦਾਗਾ ਦਾਗਾ॥
 ਦਾਗ ਦੇਸ ਮੁਹਿ ਚਲਿਆ ਲਾਇ॥ ਦਰਗਹ ਬੈਸਣ ਨਾਹੀ ਜਾਇ॥ ੩॥
 ਕਰਮਿ ਮਿਲੈ ਆਖਣੁ ਤੇਰਾ ਨਾਉ॥ ਜਿਤੁ ਲਗਿ ਤਰਣਾ ਹੋਰੁ ਨਹੀ ਥਾਉ॥
 ਜੇਕੇ ਛੂਬੈ ਫਿਰਿ ਹੋਵੈ ਸਾਰ॥ ਨਾਨਕ ਸਾਚਾ ਸਰਬ ਦਾਤਾਰ॥ ੪॥ ੩॥ ੫॥

(ਪੰਨਾ ੯੯੧)

ਤਬ ਮਿਹਰਵਾਨ ਹੋਆ, ਆਖਿਓਸੁ: 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ'॥
 ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੈ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਆ॥ ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ ਕੀਤੀ; ਬਾਬੇ ਸਬਦ
 ਉਠਾਇਆ॥ ਮ:੧॥ - *

ਕਰਹਲੇ ਮਤ ਪਰਦੇਸੀਆ ਕਿਉ ਮਿਲੀਐ ਹਰਿ ਮਾਇ॥
 ਗੁਰੁ ਭਾਗਿ ਪੂਰੈ ਪਾਇਆ ਗਲਿ ਮਿਲਿਆ ਪਿਆਰਾ ਆਇ॥ ੧॥
 ਮਨ ਕਰਹਲਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਧਿਆਇ॥ ੧॥ ਰਹਾਉ॥
 ਮਨ ਕਰਹਲਾ ਵੀਚਾਰੀਆ ਹਰਿ ਰਾਮ ਨਾਮ ਧਿਆਇ॥
 ਜਿਥੈ ਲੇਖਾ ਮੰਗੀਐ ਹਰਿ ਆਪੇ ਲਏ ਛੱਡਾਇ॥ ੨॥
 ਮਨ ਕਰਹਲਾ ਅਤਿ ਨਿਰਮਲਾ ਮਲੁ ਲਾਗੀ ਹਉਮੈ ਆਇ॥
 ਪਰਤਖਿ ਪਿਰੁ ਘਰਿ ਨਾਲਿ ਪਿਆਰਾ ਵਿਛੁੜਿ ਚੋਟਾ ਖਾਇ॥ ੩॥
 ਮਨ ਕਰਹਲਾ ਪ੍ਰੀਤਮਾ ਹਰਿ ਰਿਦੈ ਭਾਲ ਭਾਲਾਇ॥
 ਉਪਾਇ ਕਿਤੈ ਨ ਲਭਈ ਗੁਰੁ ਹਿਰਦੈ ਹਰਿ ਦੇਖਾਇ॥ ੪॥
 ਮਨ ਕਰਹਲਾ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮਾ ਦਿਨੁ ਰੈਣਿ ਹਰਿ ਲਿਵਲਾਇ॥
 ਘਰ ਜਾਇ ਪਾਵਹਿ ਰੰਗ ਮਹਲੀ ਗੁਰੁ ਮੇਲੇ ਹਰਿ ਮੇਲਾਇ॥ ੫॥

* ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਚੌਥੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਜੀ ਦਾ ਹੈ ਕਰਹਲੇ। ਕਿਸੇ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਉਤਾਰੇ ਵੇਲੇ ਯਾਦੋਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਜੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵੇਖ ਕੇ ਲਿਖਦਾ ਤਾਂ ਮ:੪ ਦੀ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੌਝੀ ਆ ਜਾਂਦੀ। ਫਕੀਰ ਦੇ ਵਿਰਲਾਪ ਕਰਨ ਤੇ ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਉਪਰ ਕਹਿ ਆਏ ਹਨ 'ਜੀਉ ਤਪਤ ਹੈ' ਉਹ ਮੌਕੇ ਮੂਜਬ ਹੈ, ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਾਧੂ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਕਿਸੇ ਪਿਛਲੇ ਲਿਖਾਰੀ ਦਾ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਮਨ ਕਰਹਲਾ ਤੂੰ ਮੀਤੁ ਮੇਰਾ ਪਾਖੰਡਿ ਲੋਭੁ ਤਜਾਇ॥
 ਪਾਖੰਡਿ ਲੋਭੀ ਮਾਰੀਐ ਜਮ ਢੰਡੁ ਦੇਇ ਸਜਾਇ॥੯॥
 ਮਨ ਕਰਹਲਾ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਾਨ ਤੂੰ ਸੈਲੁ ਪਾਖੰਡੁ ਭਰਮੁ ਗਵਾਇ॥
 ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰੁ ਗੁਰਿ ਪੂਰਿਆ ਮਿਲਿ ਸੰਗਤੀ ਮਲੁ ਲਹਿ ਜਾਇ॥੧॥
 ਮਨ ਕਰਹਲਾ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰਿਆ ਇਕ ਗੁਰ ਕੀ ਸਿਖ ਸੁਣਾਇ॥
 ਇਹੁ ਮੇਹੁ ਮਾਇਆ ਪਸਰਿਆ ਅੰਤਿ ਸਾਥਿ ਨ ਕੋਈ ਜਾਇ॥੮॥
 ਮਨ ਕਰਹਲਾ ਮੇਰੇ ਸਾਜਨਾ ਹਰਿ ਖਰਚੁ ਲੀਆ ਪਤਿ ਪਾਇ॥
 ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਪੈਨਾਇਆ ਹਰਿ ਆਪਿ ਲਾਇਆ ਗਲਿ ਲਾਇ॥੯॥
 ਮਨ ਕਰਹਲਾ ਗੁਰਿ ਮੰਨਿਆ ਗੁਰਮੁਖਿ ਕਾਰ ਕਮਾਇ॥
 ਗੁਰ ਆਗੈ ਕਰਿ ਜੈਦੜੀ ਜਨ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਮੇਲਾਇ॥੧੦॥੧॥

(ਪੰਨਾ ੨੩੪)

ਤਬ ਦਰਸਨ ਕਾ ਸਦਕਾ ਕੋਊ ਦੂਰਿ ਹੋਇ ਗਇਆ, ਦੇਹੀ ਹੱਛੀ ਹੋਈ, ਆਇ ਪੈਰੇ ਪਇਆ, ਨਾਉਂ ਧਰੀਕੁ ਹੋਆ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਗਾ ਜਪਣਿ। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਉਥੁਰੁ ਰਵਦਾ ਰਹਿਆ।

੩੪. ਕਿੜੀਆਂ ਪਠਾਣਾਂ ਦੀਆਂ

ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਵਿਚਦੋ, ਵੈਰੋਵਾਲ, ਜਲਾਲਾਬਾਦ ਵਿਚਦੋ, ਕਿੜੀਆਂ ਪਠਾਣਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਚਿ ਆਇ ਨਿਕਲਿਆ। ਉਥੇ ਪਠਾਣ ਲੋਕ ਮੁਰੀਦ ਕੀਤਿਆਸੁ। ਤਬ ਓਹੁ ਪਠਾਣ ਲੋਕ ਲੈ ਲੈ ਸਰੋਦਿ^੧ ਦਰ ਤੇ ਲਾਗੈ ਵਜਾਵਣਿ॥ ਆਖਨਿ ‘ਦਮਸਾਹ ਨਾਨਕ^੨’। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਹੁਕਮੁ ਹੋਆ ‘ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ’।

੧. ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਵਿਚ ਪਾਠ ‘ਸਰਦ’ ਹੈ, ਇਹ ਸਤਾਰ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਸਾਜ਼ ਹੈ, ਜੋ ਸਤਾਰ ਵਾਂਕੂ ਟੁੰਕਾਰ ਨਾਲ ਵਜਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ‘ਸਰੋਦਾ’ ਬੀ ਆਖਦੇ ਹਨ।
੨. ਸੁਖਰਿਆਂ ਵਿਚ ‘ਹਰਦਮ ਨਾਨਕ ਸ਼ਾਹ’ ਤੇ ਨਜ਼ੀਰ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ‘ਹਰਦਮ ਬਲੋ’ ਗਜ਼ਲ ਇਸ ਗੀਤ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਬਦਲੀਆਂ ਸ਼ਕਲਾਂ ਹਨ।

ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬ ਵਜਾਇਆ, ਰਾਗੁ ਤਿਲੰਗੁ ਕੀਤਾ, ਬਾਬੈ ਸਬਦੁ
ਉਠਾਇਆ' ਰਾਇਸਾ ਮ:੧॥

ਜਿਨਿ ਕੀਆ ਤਿਨਿ ਦੇਖਿਆ ਕਿਆ ਕਹੀਐ ਰੇ ਭਾਈ॥
ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਕਰੇ ਆਪਿ ਜਿਨਿ ਵਾੜੀ ਹੈ ਲਾਈ॥੧॥
ਰਾਇਸਾ ਪਿਆਰੇ ਕਾ ਰਾਇਸਾ ਜਿਤੁ ਸਦਾ ਸੁਖੁ ਹੋਈ॥ਰਹਾਉ॥
ਜਿਨਿ ਰੰਗਿ ਕੰਤੁ ਨ ਰਾਵਿਆ ਸਾ ਪਛੈ ਰੇ ਤਾਣੀ॥
ਹਾਥ ਪਛੋੜੈ ਸਿਰੁ ਧੁਣੈ ਜਬ ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਣੀ॥੨॥
ਪਛੋਤਾਵਾ ਨਾ ਮਿਲੈ ਜਬ ਚੂਕੈਰੀ ਸਾਰੀ॥
ਤਾ ਫਿਰਿ ਪਿਆਰਾ ਰਾਵੀਐ ਜਬ ਆਵੈਰੀ ਵਾਰੀ॥੩॥
ਕੰਤੁ ਲੀਆ ਸੌਹਗਣੀ ਮੈ ਤੇ ਵਧਵੀ ਏਹ॥
ਸੇ ਗੁਣ ਮੁੜੈ ਨ ਆਵਨੀ ਕੈ ਜੀ ਦੋਸੁ ਧਰੇਹ॥੪॥
ਜਿਨੀ ਸਖੀ ਸਹੁ ਰਾਵਿਆ ਤਿਨ ਪੁਛਉਰੀ ਜਾਏ॥
ਪਾਇ ਲਗਉ ਬੇਨਤੀ ਕਰਉ ਲੇਉਰੀ ਪੰਥੁ ਬਤਾਏ॥੫॥
ਹੁਕਮੁ ਪਛਾਣੈ ਨਾਨਕਾ ਭਉ ਚੰਦਨੁ ਲਾਵੈ॥
ਗੁਣ ਕਾਮਣ ਕਾਮਣਿ ਕਰੈ ਤਉ ਪਿਆਰੇ ਕਉ ਪਾਵੈ॥੬॥
ਜੋ ਦਿਲਿ ਮਿਲਿਆ ਸੁ ਮਿਲਿ ਰਹਿਆ ਮਿਲਿਆ ਕਹੀਐ ਰੇ ਸੋਈ॥
ਜੇ ਬਹੁਤੇਰਾ ਲੋਚਿਐ ਬਾਤੀ ਮੇਲੁ ਨ ਹੋਈ॥੭॥
ਧਾਤੁ ਮਿਲੈ ਫੁਨਿ ਧਾਤੁ ਕਉ ਲਿਵ ਲਿਵੈ ਕਉ ਧਾਵੈ॥
ਗੁਰਿ ਪਰਸਾਦੀ ਜਾਣੀਐ ਤਉ ਅਨਭਉ ਪਾਵੈ॥੮॥
ਪਾਨਾ ਵਾੜੀ ਹੋਇ ਘਰਿ ਖਰੁ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣੈ॥
ਰਸੀਆ ਹੋਵੈ ਮੁਸਕ ਕਾ ਤਬ ਫੁਲੁ ਪਛਾਣੈ॥੯॥
ਅਪਿਓ ਪੀਵੈ ਜੋ ਨਾਨਕਾ ਭ੍ਰਮੁ ਭ੍ਰਮਿ ਸਮਾਵੈ॥ ਸਹਜੇ ਸਹਜੇ
ਮਿਲਿ ਰਹੈ ਅਮਰਾ ਪਦੁ ਪਾਵੈ॥੧੦॥੧॥ (ਪੰਨਾ ੨੨੪-੨੫)
ਤਬ ਪਠਾਣ ਲੋਕ ਮੁਰੀਦ ਹੋਇ ਲਾਗੈ 'ਦਮਸਾਹ ਨਾਨਕ' ਕਗਣਿ।
ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਓਥਹੁੰ ਰਵਦਾ ਰਹਿਆ।

੩੫. ਸੈਦਪੁਰ ਦੀ ਬੰਦ

ਫਿਰ ਫਿਰਦੇ ਫਿਰਦੇਂ ਵਟਾਲੇ ਵਿਚਿਦੇ ਸੈਦੁਰਿ ਸੰਡੇਆਲੀ^੨ ਜਾਇ ਨਿਕਲੇ। ਅਗੈ ਪਠਾਣਾਂ ਦੀ ਘਰੀ ਵਿਵਾਹ ਹੋਂਦੇ ਹਿਨਿ, ਅਰੁ ਬਾਬੇ ਨਾਲਿ ਕੁਛੁ ਫਕੀਰ ਭੀ ਥੇ, ਪਰ ਖੁਪਿਆਰਥੁ ਥੇ। ਓਥੇ ਬਾਬਾ ਜਾਇ ਬੈਠਾ, ਤਾਂ ਖਬਰ ਕਿਸੈ ਨ ਲਈ। ਅਤੇ ਫਕੀਰੁ ਭੁਖੁ ਆਜਜੁ ਕੀਤੇ। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਆ, ਫਕੀਰ ਨਾਲ ਲੀਤੇ, ਨਾਲੇ ਮਰਦਾਨਾ ਲੀਤਾ, ਜਾਇ ਸੁਆਲ ਪਾਇਆ, ਪਰੁ ਸੁਆਲ ਕਿਨੈ ਮੰਨਿਓ ਨਾਹੀਂ, ਤਬ ਬਾਬਾ ਬਹੁਤੁ ਕਰੋਪਿ^੩ ਹੋਆ। ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਮਰਦਾਨਿਆ! ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ’। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੈ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਆ, ਰਾਗੁ ਤਿਲਿੰਗੁ ਕੀਤਾ, ਬਾਬੇ ਸਬਦੁ ਉਠਾਇਆ ਕਹਰ ਵਿਚੋਂ ਸਬਦ ਮ:੧॥

ਜੈਸੀ ਸੈ ਆਵੈ ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ ਤੈਸੜਾ ਕਰੀ ਗਿਆਨੁ ਵੇ ਲਾਲੋ॥
ਪਾਪ ਕੀ ਜੰਵ ਲੈ ਕਾਬਲਹੁ ਧਾਇਆ ਜੇਰੀ ਮੰਗੈ ਦਾਨ ਵੇ ਲਾਲੋ॥
ਸਰਮੁ ਧਰਮੁ ਦੁਇ ਛਪਿ ਖਲੋਏ ਕੂੜੁ ਫਿਰੈ ਪਰਧਾਨੁ ਵੇ ਲਾਲੋ॥
ਕਾਜੀਆ ਬਾਮਣਾ ਕੀ ਗਲ ਥਕੀ ਅਗਦੁ ਪੜੈ ਸੈਤਾਨੁ ਵੇ ਲਾਲੋ॥
ਮੁਸਲਮਾਨੀਆ ਪੜਹਿ ਕਤੇਬਾ ਕਸਟ ਮਹਿ ਕਰਹਿ ਖੁਦਾਇ ਵੇ ਲਾਲੋ॥
ਜਾਤਿ ਸਨਾਤੀ ਹੋਰਿ ਹਿਦਵਾਣੀਆ ਏਹਿ ਭੀ ਲੇਖੈ ਲਾਇ ਵੇ ਲਾਲੋ॥
ਖੂਨ ਕੇ ਸੋਹਿਲੇ ਗਾਵਅਹਿ ਨਾਨਕ ਰਤੁ ਕਾ ਕੁੰਗੁ ਪਾਇ ਵੇ ਲਾਲੋ॥੧॥

- ‘ਫਿਰਦੇ ਫਿਰਦੇ’ ਪਾਠ ਹਾਂਬਾਨੁ: ਦਾ ਹੈ।
- ‘ਸੰਡਿਆਲੀ’ ਦੀ ਥਾਂ ‘ਸਿਰਿਆਲੀ’ ਬੀ ਪਾਠ ਹੈ।
- ਸੈਦ ਪੁਰ ਦੀ ਬਾਬਰ ਵਲੋਂ ਕਤਲਾਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕੋਪ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ: ‘ਜੈਸੀ ਮੈਂ ਆਵੇ ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ;’ ਉਹ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਅਇਆ ਇਲਹਾਮ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ, ਆਪ ਨਿਰਲੇਪ ਹਨ ਤੇ ਬਾਬਰ ਦੇ ਕਰਮ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ; ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਪ੍ਰ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ। ਕੋਪ ਕਹਿਣਾ ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਭੁੱਲ ਹੈ।

ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਗੁਣ ਨਾਨਕੁ ਗਾਵੈ ਮਾਸ ਪੁਰੀ ਵਿਚਿ ਆਖੁ ਮਸੋਲਾ॥
 ਜਿਨਿ ਉਪਾਈ ਰੰਗਿ ਰਵਾਈ ਬੈਠਾ ਵੇਖੈ ਵਖਿ ਇਕੇਲਾ॥
 ਸਚਾ ਸੌ ਸਾਹਿਬੁ ਸਚੁ ਤਪਾਵਸੁ ਸਚੜਾ ਨਿਆਉ ਕਰੇਗੁ ਮਸੋਲਾ॥
 ਕਾਇਆ ਕਪੜੁ ਟੁਕੁ ਟੁਕੁ ਹੋਸੀ ਹਿਦੁਸਤਾਨੁ ਸਮਾਲਸੀ ਬੋਲਾ॥
 ਆਵਨਿ ਅਠਤਰੈ ਜਾਨਿ ਸਤਾਨਵੈ ਹੋਰੁ ਭੀ ਉਠਸੀ ਮਰਦ ਕਾ ਚੇਲਾ॥
 ਸਚ ਕੀ ਬਾਣੀ ਨਾਨਕ ਆਖੈ ਸਚ ਸਣਾਇਸੀ ਸਚ ਕੀ ਬੇਲਾ॥੨॥੩॥੫॥

(ਪੰਨਾ ੭੨੨)

ਜਾਂ ਏਹੁ ਸਬਦੁ ਬਾਬੈ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਇਕੁ ਬਿਰਾਮਣੁ ਮੇਵੈ ਕੀ ਚੰਗੇਰਿ
 ਪਿੰਠਿ ਆਇਆ, ਆਇ ਮਿਲਿਆ। ਆਖਿਓਸੁ ‘ਮਿਹਰਵਾਨੁ, ਏਹੁ ਜੋ
 ਸਬਦੁ ਗਜਬ ਕਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਸੋ ਫੇਰੀਐ’। ਤਥ ਬਾਬੈ ਆਖਿਆ: ‘ਸੁਆਮੀ
 ਹੁਣਿ ਫਿਰਣ ਤੇ ਰਹਿਆ, ਹੁਣ ਵਰਗੀ ਹੈ, ਪਰ ਤੂੰ ਆਇ ਮਿਲਿਆ ਹੈਂ
 ਸੋ ਬਖ਼ਜ਼ਿਆ ਹੈਂ, ਪਰ ਬਾਰਾ ਕੋਸ ਏਥਰ੍ਹੁੰਾ ਇਕ ਟੋਬਾ ਹੈ, ਤੂੰ ਉਥੈ ਆਪਣਾ
 ਕੁਟੰਬ ਲੈਕਰਿ ਜਾਹਿ, ਏਥੇ ਰਹਿਣਾ ਨਾਹੀ। ਜੇ ਏਥੈ ਰਹੇਂਗਾ, ਤਾਂ
 ਮਾਰੀਅਹਿੰਗਾ’। ਤਥ ਓਥਰੁ ਬਾਮਣੁ ਟਬਰ ਲੈਇ ਕਰਿ ਬਾਰਹ ਕੋਸੁ ਲੈ
 ਗਿਇਆ। ਉਜਾੜਿ ਵਿਚਿ ਜਾਇ ਬੈਠਾ। ਜਿਥੈ ਕੁਦਰਤਿ ਨਾਲਿ ਸੁਬਾਹ
 ਹੋਈ ਤਿਥੈ ਮੀਰੁ ਬਾਬਰੁ ਪਤਸਾਹੁ ਪਇਆ। ਜਿਉ ਪਇਆ, ਤਿਉ ਸੈਦ
 ਪੁਰੁ ਮਾਰਿਓਸੁ। ਆਸਿ ਪਾਸਿ ਗਿਰਾਉ ਸਭ ਮਾਰੇ। ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨਿ
 ਸਭਿ ਕਤਲਾਮ ਕੀਤੇ। ਘਰ ਲੁਟੇ, ਢਾਹੇ। ਇਜੇਹੀ ਮਾਰੁ ਬਾਬੈ ਦੇ ਸਬਦਿ
 ਕੀਤੀ ਪਠਾਣਾਂ ਜੋਗੁ। ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਗਜਬੁ ਹੋਆ, ਖੁਦਾਇ ਮੰਨੈ ਫਕੀਰਾਂ
 ਨੂੰ, ਫਕੀਰਾਂ ਮੰਨਿਆਂ ਖੁਦਾਇ। ਫਕੀਰਾਂ ਦਾ ਅਰਾਧਿਆ⁸ ਖੁਦਾਇ ਸਣਦਾ

- ‘ਪਰ ਬਾਰਾ ਕੋਸ ਏਥਹੁ’ ਦੀ ਥਾਂ ‘ਇਥੋਂ ਬਾਹਰ ਕੋਹ ਦੁਹੁ ਉਪਰ’ ਪਾਠ ਹਾਂ:ਬਾ:ਨੁ: ਦਾ ਹੈ।
- ‘ਬਾਰਹ ਕੋਸ’ ਪਾਠ ਹਾਂ:ਬਾ:ਨੁ: ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।
- ‘ਨੂੰ’ ਪਾਠ ਹਾਂ:ਬਾ:ਨੁ: ਦਾ ਹੈ।
- ਅਗਧਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਹਾਂ:ਬਾ:ਨਸਖੇ ਵਿਚ ‘ਆਖਿਆ’ ਪਾਠ ਹੈ।

ਹੈ; ਜੋ ਕੁਛ ਫਕੀਰਾਂ ਦੇ ਦਿਲਿ ਹੋਂਦੀ ਹੈ, ਸਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰੁ ਸੌ ਫਕੀਰੁ ਕਵਣ ਹੈ' ? ਜਿ ਮਿਹਰ ਮੁਹਬਤਿ ਵਿਚ ਹੈਨਿ, ਕਮ-ਸੁਆਲ ਹਨ, ਸਿਦਕ ਸਬੂਰੀ ਵਿਚ ਹੈਨਿ: ਪੰਚਭੂ ਆਤਮਾ ਵਸਿ ਕੀਤੇ ਹੈਨਿ, ਦੂਰਿ ਅੰਦੇਸੀ ਭੀ ਨਹੀਂ ਕਰਿਦੇ, ਫਿਕਰਵਾਨਿ, ਮੌਮ ਦਿਲ ਸਾਦਿਕ ਹੈਂ, ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਦਰਵੇਸ਼ ਹੈਂ, ਸਿ ਫਕੀਰ ਉਹੁ ਹੈਂ। ਇਸ ਗ੍ਰਹੀ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਭੀ ਲੋੜੀਦੀ ਹੈ: ਜੇ ਕੋ ਚਹੁ ਵਰਨਾ ਵਿਚਿ ਫਕੀਰੀ ਦਾ ਬੇਖੁ ਕਰੈ, ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਚੋਰ ਜਾਰੁ, ਵਟਵਾੜਾ ਤਿਸਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਣੀ, ਕਰਮ ਨਾਹੀ ਬੀਚਾਰਣਾ*।

ਤਬ ਬਾਬਾ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਬੰਦਿ ਵਿਚਿ ਆਏ ਸੈਦਪੁਰ ਕੀ। ਤਬ ਮੀਰ ਖਾਨ ਮੁਗਲ ਕੇ ਹਥਿ ਚੜੇ। ਤਬ ਮੀਰ ਖਾਨਿ ਮੁਗਲਿ ਆਖਿਆ; 'ਇਨ ਗੋਲੇਆ ਤਾਈਂ ਲੈ ਚਲਹੁ'। ਤਬ ਬਾਬੇ ਦੇ ਸਿਰਿ ਪੰਡ ਮਿਲੀ, ਅਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਘੋੜਾ ਪਕੜਾਇਆ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ, ਸਬਦੁ:-

ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੧ ॥

ਮੁਲ ਖਰੀਦੀ ਲਾਲਾ ਗੋਲਾ ਮੇਰਾ ਨਾਉ ਸਭਾਗਾ॥
 ਗੁਰ ਕੀ ਬਚਨੀ ਹਾਟਿ ਬਿਕਾਨਾ ਜਿਤੁ ਲਾਇਆ ਤਿਤੁ ਲਾਗਾ॥੧॥
 ਤੇਰੇ ਲਾਲੇ ਕਿਆ ਚਤੁਰਾਈ॥
 ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਹੁਕਮੁ ਨ ਕਰਣਾ ਜਾਈ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
 ਮਾ ਲਾਲੀ ਪਿਉ ਲਾਲਾ ਮੇਰਾ ਹਉ ਲਾਲੇ ਕਾ ਜਾਇਆ॥
 ਲਾਲੀ ਨਾਚੈ ਲਾਲਾ ਗਾਵੈ ਭਰਾਤਿ ਕਰਉ ਤੇਰੀ ਰਾਇਆ॥੨॥
 ਪੀਅਹਿ ਤ ਪਾਣੀ ਆਣੀ ਮੀਰਾ ਖਾਹਿ ਤ ਪੀਸਣ ਜਾਉ॥
 ਪਖਾ ਫੇਰੀ ਪੈਰ ਮਲੋਵਾ ਜਪਤ ਰਹਾ ਤੇਰਾ ਨਾਉ॥੩॥
 ਲੂਣ ਹਰਾਮੀ ਨਾਨਕੁ ਲਾਲਾ ਬਖਸਿਹਿ ਤੁਧੁ ਵਡਿਆਈ॥
 ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਦਇਆਪਤਿ ਦਾਤਾ ਤੁਧੁ ਵਿਣੁ ਮੁਕਤਿ ਨ
 ਪਾਈ॥੪॥੯॥

(ਪੰਨਾ ੯੯)

* ਇਹ ਕਰਤਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵਲੋਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਆਖਿਆ ਹੈ।

ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਅਰਜੁ ਕੀਤਾ, ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਜੀ ਇਨਾਂ ਦੇ ਬਾਬਿ ਕਿਆ ਵਰਤੀ? ਜੋ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਉਬਾਹਣੀਆਂ ਹੈਨਿ, ਅਤੇ ਰੌਦੀਆਂ ਹੈਨਿ’। ਤਥਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: ‘ਮਰਦਾਨਿਆ! ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ’। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੈ ਆਖਿਆ: ‘ਜੀ ਮੇਰੇ ਹਥਿ ਘੋੜਾ ਹੈ’। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: ‘ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰਕੈ ਘੋੜਾ ਹਥਹੁੰ ਛੋੜਿ ਦਿਹਿ’। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਿ ਘੋੜਾ ਛੋੜਿ ਦਿਤਾ। ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਆ, ਰਾਗੁ ਤਿਲੰਗ ਕੀਤਾ, ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਸਬਦੁ ਮ:੧^੨

ਹਰਿ ਕੀਆ ਕਥਾ ਕਹਾਣੀਆ ਗੁਰਿ ਮੀਤਿ ਸੁਣਾਈਆ॥
 ਬਲਿਹਾਰੀ ਗੁਰ ਆਪਣੇ ਗੁਰ ਕਉ ਬਲਿ ਜਾਈਆ॥੨॥
 ਆਇ ਮਿਲੁ ਗੁਰਸਿਖ ਆਇ ਮਿਲੁ ਤੁ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਿਆਰੇ॥ਰਹਾਉ॥
 ਹਰਿ ਕੇ ਗੁਣ ਹਰਿ ਭਾਵਦੇ ਸੇ ਗੁਰੂ ਤੇ ਪਾਏ॥
 ਜਿਨ ਗੁਰੁ ਕਾ ਭਾਣਾ ਮੰਨਿਆ ਤਿਨ ਘੁਮਿ ਘੁਮਿ ਜਾਏ॥੨॥
 ਜਿਨ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਿਆਰਾ ਦੇਖਿਆ ਤਿਨ ਕਉ ਹਉ ਵਾਰੀ॥
 ਜਿਨ ਗੁਰ ਕੀ ਕੀਤੀ ਚਾਕਰੀ ਤਿਨ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰੀ॥੩॥

੧. ਹਾ:ਵਾ:ਨੁ: ਵਿਚ ਪਠ ‘ਮਰਦਿਨਿਆਂ’ ਹੈ ਵਲੈਤ ਵਾਲੇ ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਭੁੱਲ ਹੈ ‘ਮਰਦਾਨਿਆ’ ਲਿਖਣਾ।

੨. ਇਹ ਸਬਦ ਚੌਥੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਇਥੇ ਕਰਤਾ ਜੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਯਾਕਿਸੇ ਉਤਰੇ ਵਾਲੇ ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਭੁੱਲ ਨਾਲ ਆਯਾ ਹੈ, ਇਸ ਮੌਕੇ ਜੋ ਸਬਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਚਾਰਿਆ ਸੀ ਸੋ ਇਹ ਹੈ:- ਅਸਾ ਮਹਲਾ ੧॥ ਖੁਰਾਸਾਨ ਖਸਮਾਨਾ ਕੀਆ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੁ ਡਰਾਇਆ॥ ਆਪੈ ਦੇਸੁ ਨ ਦੇਈ ਕਰਤਾ ਜਮੁ ਕਰਿ ਮੁਗਲੁ ਚੜਾਇਆ॥ ਦੇਤੀ ਮਾਰ ਪਈ ਕੁਰਲਾਣੈ ਤੈ ਕੀ ਦਰਦੁ ਨ ਆਇਆ॥੧॥ ਕਰਤਾ ਤੂੰ ਸਭਨਾ ਕਾ ਸੋਈ॥ ਜੇ ਸਕਤਾ ਸਕਤੇ ਕਉ ਮਾਰੇ ਤਾ ਮਨਿ ਰੋਸੁ ਨ ਹੋਈ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥ ਸਕਤਾ ਸੀਹੁ ਮਾਰੇ ਪੈ ਵਰੈ ਖਸਮੈ ਸਾ ਪੁਰਸਾਈ॥ ਰਤਨ ਵਿਗਾਝਿ ਵਿਗੋਏ ਕੁੰਤੀ ਮੁਇਆ ਸਾਰ ਨ ਕਾਈ॥ ਆਪੇ ਜੋੜਿ ਵਿਛੋੜੇ ਆਪੇ ਵੇਖੁ ਤੇਰੀ ਵਡਿਆਈ॥੨॥ ਜੇ ਕੋ ਨਾਉ ਧਰਾਏ ਵੱਡਾ ਸਾਦ ਕਰੇ ਮਨਿ ਭਾਣੇ॥ ਖਸਮੈ ਨਦਰੀ ਕੀਤਾ ਆਵੈ ਜੇਤੇ ਚੁਗੈ ਦਾਣੇ॥ ਮਰਿ ਮਰਿ ਜੀਵੈ ਤਾ ਕਿਛੁ ਪਾਏ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੇ॥੩॥੫॥੩੯॥ (ਪੰਨਾ ੩੬੦)

ਹਰਿ ਹਰਿ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਹੈ ਦੁਖ ਮੇਟਣਹਾਰਾ॥
 ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਪਾਈਐ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਿਸਤਾਰਾ॥੪॥
 ਜੋ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਦੇ ਤੇ ਜਨ ਪਰਵਾਨਾ॥
 ਤਿਨ ਵਿਟਹੁ ਨਾਨਕੁ ਵਾਰਿਆ ਸਦਾ ਸਦਾ ਕੁਰਬਾਨਾ॥੫॥
 ਸਾ ਹਰਿ ਤੇਰੀ ਉਸਤਤਿ ਹੈ ਜੋ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭ ਭਾਵੈ॥
 ਜੋ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਿਆਰਾ ਸੇਵਦੇ ਤਿਨ ਹਰਿ ਫਲੁ ਪਾਵੈ॥੬॥
 ਜਿਨਾ ਹਰਿ ਸੇਤੀ ਪਿਰਹੜੀ ਤਿਨਾ ਜੀਅ ਪ੍ਰਭ ਨਾਲੇ॥
 ਓਇ ਜਪਿ ਜਪਿ ਪਿਆਰਾ ਜੀਵਦੇ ਹਰਿ ਨਾਮ ਸਮਾਲੇ॥੭॥
 ਜਿਨ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਿਆਰਾ ਸੇਵਿਆ ਤਿਨ ਕਉ ਘੁਮਿ ਜਾਇਆ॥
 ਓਇ ਆਪਿ ਛੁਟੇ ਪਰਵਾਰ ਸਿਉ ਸਭੁ ਜਗਤੁ ਛੱਡਾਇਆ॥੮॥
 ਗੁਰਿ ਪਿਆਰੈ ਹਰਿ ਸੇਵਿਆ ਗੁਰੁ ਧੰਨੁ ਗੁਰੁ ਧੰਨੋ॥
 ਗੁਰਿ ਹਰਿ ਮਾਰਗੁ ਦਸਿਆ ਗੁਰੁ ਪੁੰਨੁ ਵਡ ਪੁੰਨੋ॥੯॥
 ਜੋ ਗੁਰਸਿਖ ਗੁਰੁ ਸੇਵਦੇ ਸੇ ਪੁੰਨ ਪਰਾਣੀ॥
 ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਤਿਨ ਕਉ ਵਾਰਿਆ ਸਦਾ ਸਦਾ ਕੁਰਬਾਣੀ॥੧੦॥
 ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਥੀ ਸਹੇਲੀਆ ਸੇ ਆਪਿ ਹਰਿ ਭਾਈਆ॥
 ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਪੈਨਾਈਆ ਹਰਿ ਆਪਿ ਗਲਿ ਲਾਈਆ॥੧੧॥
 ਜੋ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਦੇ ਤਿਨ ਦਰਸਨੁ ਦੀਜੈ॥
 ਹਮ ਤਿਨ ਕੇ ਚਰਣ ਪਖਾਲਦੇ ਧੂੜਿ ਘੋਲਿ ਘੋਲਿ ਪੀਜੈ॥੧੨॥
 ਪਨ ਸੁਪਾਰੀ ਖਾਤੀਆ ਮੁਖਿ ਬੀੜੀਆ ਲਾਈਆ॥
 ਹਰਿ ਹਰਿ ਕਦੇ ਨ ਚੇਤਿਓ ਜਮੀ ਪਕੜਿ ਚਲਾਈਆ॥੧੩॥
 ਜਿਨ ਹਰਿ ਨਾਮਾ ਹਰਿ ਚੇਤਿਆ ਹਿਰਦੈ ਉਰਿ ਧਾਰੇ॥
 ਤਿਨ ਜਮੁ ਨੇੜਿ ਨ ਆਵਈ ਗੁਰਸਿਖ ਗੁਰ ਪਿਆਰੈ॥੧੪॥
 ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਨਿਧਾਨੁ ਹੈ ਕੋਈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਣੈ॥
 ਨਾਨਕ ਜਿਨ ਸਤਿਗੁਰੁ ਭੇਟਿਆ ਰੰਗਿ ਰਲੀਆ ਮਾਣੈ॥੧੫॥
 ਸਤਿਗੁਰੁ ਦਾਤਾ ਆਖੀਐ ਤੁਸਿ ਕਰੇ ਪਸਾਓ॥

ਹਉ ਗੁਰ ਵਿਟਹੁ ਸਦ ਵਰਿਆ ਜਿਨਿ ਦਿਤੜਾ ਨਾਓ॥੧੬॥
 ਸੋ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਸਾਬਾਸਿ ਹੈ ਹਰਿ ਦੇਇ ਸਨੇਹਾ॥
 ਹਉ ਵੇਖਿ ਵੇਖਿ ਗੁਰੂ ਵਿਗਸਿਆ ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇਹਾ॥੧੭॥
 ਗੁਰ ਰਸਨਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਬੋਲਦੀ ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਸੁਹਾਵੀ॥
 ਜਿਨ ਸੁਣਿ ਸਿਖਾ ਗੁਰੂ ਮੰਨਿਆ ਤਿਨਾ ਭੁਖ ਸਭ ਜਾਵੀ॥੧੮॥
 ਹਰਿ ਕਾ ਮਾਰਗੁ ਆਖੀਐ ਕਹੁ ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਜਾਈਐ॥
 ਹਰਿ ਹਰਿ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਹੈ ਹਰਿ ਖਰਚੁ ਲੈ ਜਾਈਐ॥੧੯॥
 ਜਿਨ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਰਿ ਆਰਾਧਿਆ ਸੇ ਸਾਹ ਵਡ ਦਾਣੇ॥
 ਹਉ ਸਤਿਗੁਰ ਕਉ ਸਦ ਵਾਰਿਆ ਗੁਰ ਬਚਨਿ ਸਮਾਣੇ॥੨੦॥
 ਤੂੰ ਠਾਕੁਰੁ ਤੂੰ ਸਾਹਿਬੋ ਤੂੰਹੈ ਮੇਰਾ ਮੀਰਾ॥
 ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਤੇਰੀ ਬੰਦਰੀ ਤੂੰ ਗੁਣੀ ਗਹੀਰਾ॥੨੧॥
 ਆਪੇ ਹਰਿ ਇਕ ਰੰਗੁ ਹੈ ਆਪੇ ਬਹੁ ਰੰਗੀ॥
 ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਨਾਨਕਾ ਸਾਈ ਗਲ ਚੰਗੀ॥੨੨॥੨॥

(ਪੰਨਾ ੨੨੫-੨੬)

ਜਬ ਬਾਬੇ ਏਹੁ ਸਬਦੁ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਮੀਰਖਾਨੁ ਮੁਗਲੁ ਆਇ
 ਗਇਆ। ਜਾਂ ਆਇਕੈ ਦੇਖੈ ਤਾਂ ਪੰਡ ਸਿਰ ਉਪਰਿ ਹਥੁ ਭਰਿ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ
 ਹੈ, ਅਤੇ ਘੋੜਾ ਪਿਛੈ ਲਗਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਥ ਸੁਲਤਾਨ ਬਾਬਰ ਪਾਤਿਸਾਹ
 ਨੂੰ ਖਬਰਿ ਕੀਤੀ, ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਜੀ ਇਕੁ ਫਕੀਰੁ ਜੋ ਬੰਦਿ ਵਿਚਿ ਆਇਆ
 ਹੈ, ਤਿਸਦੇ ਸਿਰ ਉਪਰਿ ਹਥੁ ਭਰ* ਪੰਡ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਇਕ
 ਤੂਮ ਹੈ ਤਿਸਦੇ ਪਿਛੈ ਘੋੜਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਦਾ ਜਾਂਦਾ
 ਹੈ, ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਬੰਦਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ’। ਤਾਂ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਆਖਿਆ: ‘ਐਸੀਆਂ
 ਫਕੀਰਾਂ ਹੁੰਦਿਆਂ ਸਹਰੂ ਮਾਰਣਾ ਨਾਹ ਥਾ’। ਤਾਂ ਮੀਰ ਆਖਿਆ: ‘ਜੀ
 ਕਰਮੁ ਕਰਿਕੈ ਦੇਖਹੁ’।

* ‘ਹਾਥ ਭਰ’ ਪਾਠ ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਦਾ ਹੈ।

ਤਬ ਡੇਰੇ ਜਾਇ ਪਾਏ ਕੋਹਾਂ ਦੁਹੁੰ ਉਪਰਿ। ਤਬ ਚਕੀਆਂ ਮਿਲੀਆਂ। ਆਖਿਓਨੈ ਜੇ 'ਦਾਣਾ ਦਲਹੁ ਸਰਕਾਰ ਕਾ'। ਪਠਾਣੀ ਅਤੈ ਖਤਰਾਣੀਆਂ ਅਤੈ ਬਾਮਣੀਆਂ ਸਭੇ ਇਕਠੀਆਂ ਬਹਾਲੀਆਂ ਅਤੈ ਚਕੀਆਂ ਅਰੈ ਮਿਲੀਆਂ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਭੀ ਇਕ* ਚਕੀ ਮਿਲੀ, ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕੀ ਚਕੀ ਆਪੈ ਫਿਰੇ। ਬਾਬਾ ਬੈਠਾ ਗਾਲਾ ਹੀ ਪਾਵੈ। ਤਦਿ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਆਇ ਗਇਆ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਸਬਦੁ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ:-

ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਅਸਟਪਦੀਆ ਘਰੁ ੩॥
ਜਿਨ ਸਿਰਿ ਸੋਹਨਿ ਪਟੀਆ ਮਾਂਗੀ ਪਾਇ ਸੰਧੂਰੁ॥
ਸੇ ਸਿਰ ਕਾਤੀ ਮੁੰਨੀਅਨਿ ਗਲ ਵਿਚਿ ਆਵੈ ਧੂੜਿ॥
ਮਹਲਾ ਅੰਦਰਿ ਹੋਈਆ ਹੁਣਿ ਬਹਣਿ ਨ ਮਿਲਨਿ ਹਦੂਰਿ॥੧॥
ਆਦੇਸੁ ਬਾਬਾ ਆਦੇਸੁ॥ ਆਦਿ ਪੁਰਖ ਤੇਰਾ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਇਆ
ਕਰਿ ਕਰਿ ਦੇਖਹਿ ਵੇਸ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥
ਜਦਹੁ ਸੀਆ ਵੀਆਂਹੀਆ ਲਾੜੇ ਸੋਹਨਿ ਪਾਸਿ॥
ਹੀਡੋਲੀ ਚੜਿ ਆਈਆ ਦੰਦ ਖੰਡ ਕੀਤੇ ਰਾਸਿ॥
ਉਪਰਹੁ ਪਣੀ ਵਾਰੀਐ ਝਲੇ ਝਿਮਕਿਨ ਪਾਸਿ॥੨॥
ਇਕ ਲਖੁ ਲਹਨਿ ਬਹਿਠੀਆ ਲਖੁ ਲਹਨਿ ਖੜੀਆ॥
ਗਰੀ ਛੁਹਾਰੇ ਖਾਂਦੀਆ ਮਾਣਨਿ ਸੇਜੜੀਆ॥
ਤਿਨੁ ਗਲ ਸਿਲਕਾ ਪਾਈਆ ਤੁਟਨਿ ਮੌਤਸਰੀਆ॥੩॥
ਧਨੁ ਜੋਬਨੁ ਦੁਇ ਵੈਰੀ ਹੋਏ ਜਿਨੀ ਰਖੇ ਰੰਗੁ ਲਾਇ॥
ਦੂਤਾ ਨੋ ਛੁਰਮਾਇਆ ਲੈ ਚਲੇ ਪਤਿ ਗਵਾਇ॥
ਜੇ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਦੇ ਵਡਿਆਈ ਜੇ ਭਵੈ ਦੇਇ ਸਜਾਇ॥੪॥
ਅਗੋ ਦੇ ਜੇ ਚੈਤੀਐ ਤਾਂ ਕਾਇਤੁ ਮਿਲੈ ਸਜਾਇ॥
ਸਾਹਾਂ ਸੁਰਤਿ ਗਵਾਈਆ ਰੰਗੁ ਤਮਾਸੈ ਚਾਇ॥
ਬਾਬਰਵਾਣੀ ਫਿਰਿ ਗਈ ਕੁਇਰੁ ਨ ਰੋਟੀ ਖਾਇ॥੫॥

* 'ਭੀ ਇਕ' ਪਾਠ ਹਾਬਾਨੁ: ਦਾ ਹੈ।

ਇਕਨਾ ਵਖਤ ਖੁਆਈਅਹਿ ਇਕਨਾ ਪੂਜਾ ਜਾਇ॥
 ਚਉਕੇ ਵਿਣੁ ਹਿੰਦਵਾਣੀਆ ਕਿਉ ਟਿਕੇ ਕਢਹਿ ਨਾਇ॥
 ਰਾਮੁ ਨ ਕਬਹੂ ਚੇਤਿਓ ਹੁਣਿ ਕਹਣਿ ਨ ਮਿਲੈ ਖੁਦਾਇ॥੬॥
 ਇਕਿ ਘਰਿ ਆਵਹਿ ਆਪਣੇ ਇਕਿ ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ ਪੁਛਹਿ ਸੁਖ॥
 ਇਕਨਾ ਏਹੋ ਲਿਖਿਆ ਬਹਿ ਬਹਿ ਰੇਵਹਿ ਦੁਖ॥
 ਜੇ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਸੋ ਥੀਐ ਨਾਨਕ ਕਿਆ ਮਾਨੁਖ॥੭॥੧੧॥

(ਪੰਨਾ ੪੧੨)

ਤਦਹੁ ਪਾਤਿਸਾਹਿ ਪੁਛਿਆ, ਬਾਬਰੁੰ। ਤਦੋਂ ਬਾਬਾ ਬਿਸਮਾਦ ਕੇ
 ਘਰਿ ਆਇਆ। ਤਦਹੁ ਕਰਮਾਤ ਲਗਾ ਮੰਗਣਿ। ਉਤ ਮਹਿਲਿ ਸਬਦੁ
 ਹੋਆ ਰਾਗ ਤਿਲੰਗ ਵਿਚੈ ਮ:੧॥

ਜਿਸ ਤੂੰ ਰਖਹਿ ਮਿਹਰਿਵਾਨੁ ਕੋਈ ਨ ਸਕੈ ਮਾਰੇ॥
 ਤੇਰੀ ਉਪਮਾ ਕਿਆ ਗਨੀ ਤਉ ਅਗਨਤ ਉਧਾਰੇ॥੧॥
 ਰਖਿ ਲਹਿ ਪਿਆਰੇ ਰਾਖਿ ਲੇਹ ਸੈ ਦਾਸਰਾ ਤੇਰਾ॥
 ਜਲਿ ਥਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਸਚਾ ਠਾਕੁਰ ਮੇਰਾ॥ਰਹਾਉ॥
 ਜੈ ਦੇਉ ਨਾਮਾ ਤੈ ਰਾਖ ਲੀਏ ਤੇਰੇ ਭਰਾਤਿ ਪਿਆਰੇ॥
 ਜਿਨ ਕਉ ਤੈ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਦੀਆ ਸੇ ਤੈ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰੇ॥੨॥
 ਨਾਮਾ ਸੈਨੁ ਕਬੀਰੁ ਤਿਲੋਚਨ ਤਉ ਰਾਖਿ ਲੀਏ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਸੰਗਿ
 ਬਨਿਆ॥ ਰਵਦਾਸੁ ਚਮਿਆਰੁ ਧਾਨਾ ਤਉ ਰਾਖਿ ਲੀਆ ਤੇਰਿਆ
 ਭਰਤਾ ਸੰਗਿ ਗਨਿਆ॥੩॥ ਨਾਨਕੁ ਕਰਤਾ ਬੇਨਤੀ ਕੁਲ ਜਾਨਿ
 ਕਾ ਹੀਨਾ॥ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਤੇ ਕਾਛਿ ਕੈ ਅਪੁਨਾ ਕਰਿ ਲੀਨਾ॥੪॥

ਜਾ ਬਾਬੇ ਏਹੁ ਸਬਦੁ ਆਖਿਆ, ਤਾਂ ਪਾਤਿਸਾਹਿ ਬਾਬਰ ਆਇ ਪੈਰ
 ਚੁਮੇ॥ ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਇਸੁ ਫਕੀਰ ਦੇ ਮੁਹਿ ਵਿਚਿ ਖੁਦਾਇ ਨਦਰਿ ਆਂਵਦਾ

੧. ਹਾ:ਬਾ:ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਪਦ ‘ਇਥੇ ਬਾਬਰ’ ਇਥੇ ਹੈ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਇਹ ਭੀ ਬੇਲੋੜਾ ਭਾਸਦਾ ਹੈ।
੨. ਇਹ ਸਬਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦਾ ਹੈ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਹੈ'। ਤਬ ਲੋਕ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਭ ਸਲਾਮਾਂ ਲਗੇ ਕਰਣਿ। ਤਾਂ ਪਾਤਿਸਾਹ ਆਖਿਆ: 'ਏ ਦਰਵੇਸ ਕੁਛ ਕਬੂਲ ਕਰੁ'। ਤਾਂ ਬਾਬੈ ਆਖਿਆ: 'ਅਸਾਡੇ ਕੰਮ ਕੁਛ ਨਾਹੀਂ, ਪਰੁ ਏਹ ਜੋ ਬੰਦਿ ਹੋਈ ਸੈਦਪੁਰ ਕੀ, ਸੋ ਛੋਡਿ ਦੇਹਿ, ਅਤੇ ਇਨਾ ਕਾ ਕਛੁ ਗਇਆ ਹੈ ਸੋ ਫਿਰਿ ਦੇਹਿ'। ਤਬ ਬਾਬਰਿ ਪਾਤਿਸਾਹ ਹੁਕਮੁ ਕੀਤਾ: ਜੋ ਬੰਦ ਹੈ, ਸੋ ਛੋਡ ਦੇਹੁ, ਅਤੇ ਵਸਤੁ ਫਿਰਿ ਦੇਹੁ'। ਤਾਂ ਸੈਦਪੁਰ ਕੀ ਬੰਦਿ ਦਰੋਬਸਤੁ ਛੋਡਿ ਦਿਤੀ। ਤਬ ਬਾਬੈ ਬਿਨਾਂ ਜਾਵਨਿ ਨਾਹੀਂ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਤੀਸਰੈ ਦਿਨ ਸੈਦਪੁਰ ਫਿਰਿ ਆਇਆ। ਜਾਂ ਆਇ ਕਰਿ ਦਿਖੇ ਤਾਂ ਕੀ ਵੇਖੇ ਸਭ ਕਤਲਾਮ ਪਏ ਹੈਨਿ। ਤਬ ਬਾਬੈ ਆਖਿਆ: 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਇਹ ਕਿਆ ਵਰਤੀ?' ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ: 'ਜੀ ਪਾਤਿਸਾਹ! ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਣਾਂ ਸਾਈ ਵਰਤੀ'। ਤਬ ਬਾਬੈ ਆਖਿਆ: 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ'। ਮਰਦਾਨੈ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਆ ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਕੀਤਾ, ਬਾਬੈ ਸਬਦੁ ਉਠਾਇਆ ਮ:੧॥

ਕਹਾ ਸੁ ਖੇਲ ਤਥੇਲਾ ਘੜੇ ਕਹਾ ਭੇਰੀ ਸਹਨਾਈ॥
 ਕਹਾ ਸੁ ਤੇਗਬੰਦ ਗਾਡੇਰੜਿ ਕਹਾ ਸੁ ਲਾਲ ਕਵਾਈ॥
 ਕਹਾ ਸੁ ਆਰਸੀਆ ਮੁਹ ਬੰਕੈ ਐਥੇ ਦਿਸਹਿ ਨਾਹੀਂ॥੧॥
 ਇਹੁ ਜਗੁ ਤੇਰਾ ਤੂ ਗੋਸਾਈ॥ ਏਕ ਘੜੀ ਮਹਿ ਥਾਪਿ ਉਥਾਪੈ ਜਰੁ
 ਵੰਡਿ ਦੇਵਹਿ ਭਾਂਈ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥
 ਕਹਾਂ ਸੁ ਘਰ ਦਰ ਮੰਡਪ ਮਹਲਾ ਕਹਾ ਸੁ ਬੰਕ ਸਰਾਈ॥
 ਕਹਾਂ ਸੁ ਸੇਜ ਸੁਖਾਲੀ ਕਾਮਣਿ ਜਿਸੁ ਵੇਖਿ ਨੀਦ ਨਾ ਪਾਈ॥
 ਕਹਾ ਸੁ ਪਾਨ ਤੰਬੋਲੀ ਹਰਮਾ ਹੋਈਆ ਛਾਈ ਮਾਈ॥੨॥
 ਇਸੁ ਜਰ ਕਾਰਣਿ ਘਣੀ ਵਿਗੁਤੀ ਇਨਿ ਜਰ ਘਣੀ ਖੁਆਈ॥
 ਪਾਪਾ ਬਾਝਹੁ ਹੋਵੈ ਨਾਹੀ ਮੁਇਆ ਸਾਥਿ ਨ ਜਾਈ॥
 ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਿ ਖੁਆਏ ਕਰਤਾ ਖੁਸਿ ਲਏ ਚੰਗਿਆਈ॥੩॥
 ਕੋਟੀ ਹੂ ਪੀਰ ਵਰਜਿ ਰਹਾਏ ਜਾ ਮੀਰੁ ਸੁਣਿਆ ਧਾਇਆ॥
 ਥਾਨ ਮੁਕਾਮ ਜਲੇ ਬਿਜ ਮੰਦਰ ਮੁਛਿ ਮੁਛਿ ਕੁਇਰ ਰੁਲਾਇਆ॥

ਕੋਈ ਮੁਗਲੁ ਨ ਹੋਆ ਅੰਧਾ ਕਿਨੈ ਨ ਪਰਚਾ ਲਾਇਆ॥੪॥
 ਮੁਗਲ ਪਠਾਣਾ ਭਈ ਲੜਾਈ ਰਣ ਮਹਿ ਤੇਗ ਵਗਾਈ॥
 ਓਨ੍ਹੀ ਤੁਪਕ ਤਾਣਿ ਚਲਾਈ ਓਨ੍ਹੀ ਹਸਤਿ ਚਿੜਾਈ॥
 ਜਿਨ੍ਹ ਕੀ ਚੀਰੀ ਦਰਗਹ ਪਾਟੀ ਤਿਨ੍ਹਾ ਮਰਣਾ ਭਾਈ॥੫॥
 ਇਕ ਹਿੰਦਵਾਣੀ ਅਵਰ ਤੁਰਕਾਣੀ ਭਟਿਆਣੀ ਠਕੁਰਾਣੀ॥
 ਇਕਨਾ ਪੇਰਣ ਸਿਰ ਖੁਰ ਪਾਟੇ ਇਕਨਾ ਵਾਸੁ ਮਸਾਣੀ॥
 ਜਿਨ੍ਹ ਕੇ ਬੰਕੇ ਘਰੀ ਨ ਆਇਆ ਤਿਨ੍ਹ ਕਿਉ ਰੈਣਿ ਵਿਗਾਣੀ॥੬॥
 ਆਪੇ ਕਰੇ ਕਰਾਏ ਕਰਤਾ ਕਿਸ ਨੌ ਆਖਿ ਸੁਣਾਈਐ॥
 ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਤੇਰੈ ਭਾਣੇ ਹੋਵੈ ਕਿਸ ਥੈ ਜਾਇ ਰੂਆਈਐ॥
 ਹੁਕਮੀ ਹੁਕਮਿ ਚਲਾਏ ਵਿਗਸੈ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਪਾਈਐ॥੭॥੧੨॥

(ਪੰਨਾ ੪੧੭-੧੯)

ਤਬ ਬਾਬਰਵਾਣੀ ਪੂਰੀ ਹੋਈ, ਲਾਇ ਕਰ ਘਰ ਆਇਆ॥
 ਤਿਤੁ ਮਹਿਲੇ ਬਾਬੇ ਸਬਦੁ ਕੀਤਾ ਰਾਗੁ ਸੋਰਠਿ ਵਿਚਿ ਮ:੧॥

ਸੋਰਠਿ ਮਹਲਾ ੫੩॥

ਗਈ ਬਹੌੜੁ ਬੰਦੀ ਛੋੜੁ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਦੁਖਦਾਰੀ॥
 ਕਰਮੁ ਨ ਜਾਣਾ ਧਰਮੁ ਨ ਜਾਣਾ ਲੋਭੀ ਮਾਇਆਧਾਰੀ॥
 ਨਾਸੁ ਪਰਿਓ ਭਗਤੁ ਗੋਵਿੰਦ ਕਾ ਇਹ ਰਾਖਹੁ ਪੈਜ ਤੁਮਾਰੀ॥੧॥
 ਹਰਿ ਜੀਉ ਨਿਮਾਣਿਆ ਤੂ ਮਾਣੁ॥ ਨਿਚੀਜਿਆ ਚੀਜ ਕਰੇ ਮੇਰਾ
 ਗੋਵਿੰਦੁ ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤਿ ਕਉ ਕੁਰਬਾਣੁ॥ਰਹਾਉ॥
 ਜੈਸਾ ਬਾਲਕੁ ਭਾਇ ਸੁਭਾਈ ਲਖ ਅਪਰਾਧ ਕਮਾਵੈ॥
 ਕਰਿ ਉਪਦੇਸ ਝਿੜਕੇ ਬਹੁ ਭਾਤੀ ਬਹੁੜਿ ਪਿਤਾ ਗਲਿ ਲਾਵੈ॥
 ਪਿਛਲੇ ਅਉਗੁਣ ਬਖਸਿ ਲਏ ਪ੍ਰਭੁ ਆਗੈ ਮਾਰਗਿ ਪਾਵੈ॥੨॥ ਹਰਿ

- ‘ਪੂਰੀ ਹੋਈ ਤੋਂ....ਆਇਆ’ ਤੱਕ ਦਾ ਪਾਠ ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਦਾ ਹੈ। ਵਲੈਤੀ ਪੇਖੀ ਵਿਚ ਏਸ ਦੀ ਥਾਂ ਪਾਠ ਕੇਵਲ ਏਹ ਹੈ ‘ਪੰਜੀ ਹੋਈ’।
- ਇਹ ਸਬਦ ਪੰਚਮ ਪਾਤਿਸਾਹਿ ਜੀ ਦਾ ਹੈ, ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਯਾ ਕਰਤਾ ਦੀ ਭੁੱਲ ਹੈ।

ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸਭ ਬਿਧਿ ਜਾਣੈ ਤਾ ਕਿਸੁ ਪਹਿ ਆਖਿ ਸੁਣਾਈਐ॥
 ਕਹਣੈ ਕਬਨਿ ਨ ਭੀਜੈ ਗੋਬਿੰਦੁ ਹਰਿ ਭਾਵੈ ਪੈਜ ਰਖਾਈਐ॥
 ਅਵਰ ਓਟ ਮੈ ਸਗਲੀ ਦੇਖੀ ਇਕ ਤੇਰੀ ਓਟ ਰਹਾਈਐ॥੩॥
 ਹੋਇ ਦਇਆਲੁ ਕਿਰਪਾਲੁ ਪ੍ਰਭੁ ਠਾਕੁਰੁ ਅਪੇ ਸੁਣੈ ਬੇਨੰਤੀ॥
 ਪੂਰਾ ਸਤਗੁਰੁ ਮੇਲਿ ਮਿਲਾਵੈ ਸਭ ਚੂਕੇ ਮਨ ਕੀ ਚਿੰਤੀ॥
 ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਅਵਖਦੁ ਮੁਖਿ ਪਾਇਆ ਜਨ ਨਾਨਕ ਸੁਖਿ
 ਵਸੰਤੀ॥੪॥੧੨॥੬੨॥

(ਪੰਨਾ ੬੨੪)

ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਸੈਦਪੁਰ ਵਿਚਿ ਆਇਆ। ਤਾਂ ਲੋਕ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ
 ਲਾਗੇ ਮੁਰਦੇ ਦਬਣਿ, ਜਲਾਵਣਿ। ਘਰ ਘਰਿ ਲਗੇ ਰੋਵਣਿ ਪਿਟਣਿ। ਓਹੁ
 ਓਹੁ ਲਗੇ ਕਰਣਿ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬਿਸਮਾਦ ਵਿਚਿ ਆਇਆ। ਤਿਸੁ
 ਮਹਿਲੇ ਸਬਦ ਹੋਆ ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਕਾਫੀ ਘਰੁ ੨॥

ਜੈਸੇ ਗੋਇਲਿ ਗੋਇਲੀ ਤੈਸੇ ਸੰਸਾਰਾ॥
 ਕੂੜੁ ਕਮਾਵਹਿ ਆਦਮੀ ਬਾਂਧਹਿ ਘਰ ਬਾਰਾ॥੧॥
 ਜਾਗਹੁ ਜਾਗਹੁ ਸੂਤਿਹੋ ਚਲਿਆ ਵਣਜਾਰਾ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
 ਨੀਤ ਨੀਤ ਘਰ ਬਾਂਧੀਅਹਿ ਜੇ ਰਹਣਾ ਹੋਈ॥
 ਪਿੱਛੁ ਪਵੈ ਜੀਉ ਚਲਸੀ ਜੇ ਜਾਣੈ ਕੋਈ॥੨॥
 ਓਹੀ ਓਹੀ ਕਿਆ ਕਰਹੁ ਹੈ ਹੋਸੀ ਸੋਈ॥
 ਤੁਮ ਰੋਵਹੁਗੇ ਉਸ ਨੋ ਤੁਮ् ਕਉ ਕਉਣੁ ਰੋਈ॥੩॥
 ਧੰਧਾ ਪਿਟਿਹੁ ਭਾਈਹੋ ਤੁਮ् ਕੂੜੁ ਕਮਾਵਹੁ॥
 ਓਹੁ ਨ ਸੁਣਈ ਕਤ ਹੀ ਤੁਮ् ਲੋਕ ਸੁਣਾਵਹੁ॥੪॥
 ਜਿਸ ਤੇ ਸੁਤਾ ਨਾਨਕਾ ਜਾਗਾਏ ਸੋਈ॥
 ਜੇ ਘਰੁ ਬੂੜੈ ਆਪਣਾ ਤਾਂ ਨੀਦ ਨ ਹੋਈ॥੫॥
 ਜੇ ਚਲਦਾ ਲੈ ਚਲਿਆ ਕਿਛੁ ਸੰਪੈ ਨਾਲੇ॥
 ਤਾ ਧਨੁ ਸੰਚਹੁ ਦੇਖਿਕੈ ਬੂਝਹੁ ਬੀਚਾਰੇ॥੬॥
 ਵਣਜੁ ਕਰਹੁ ਮਖਸੂਦੁ ਲੈਹੁ ਮਤ ਪਛੋਤਾਵਹੁ॥

ਅਉਗਣ ਛੋਡਹੁ ਗੁਣ ਕਰਹੁ ਐਸੇ ਤੜ੍ਹ ਪਰਾਵਹੁ॥੭॥
 ਧਰਮੁ ਭੂਮਿ ਸਤੁ ਬੀਜੁ ਕਰਿ ਐਸੀ ਕਿਰਸ ਕਮਾਵਹੁ॥
 ਤਾਂ ਵਾਪਾਰੀ ਜਾਣੀਅਹੁ ਲਾਹਾ ਲੈ ਜਾਵਹੁ॥੮॥
 ਕਰਮੁ ਹੋਵੈ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲੈ ਬੂਝੈ ਬੀਚਾਰਾ॥
 ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੈ ਸੁਣੈ ਨਾਮੁ ਨਾਮੈ ਬਿਉਹਾਰਾ॥੯॥
 ਜਿਉ ਲਾਹਾ ਤੇਟਾ ਤਿਵੈ ਵਾਟ ਚਲਦੀ ਆਈ॥
 ਜੇ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਨਾਨਕਾ ਸਾਈ ਵਡਿਆਈ॥੧੦॥੧੩॥

(ਪੰਨਾ ੪੧੯)

ਤਬ ਇਕ ਦਿਨਿ ਮਰਦਾਨੈ ਅਰਜੁ ਕੀਤਾ, ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਜੀ ਇਹ ਤਾਂ ਇਕਸੈ ਵਿਗਾੜਿਆ, ਅਤੈ ਇਤਨੇ ਕਿਉ ਮਾਰੇ?’ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੈ ਆਖਿਆ; ‘ਮਰਦਾਨਿਆ! ਓਸ ਦਰਖਤ ਤਲੈ ਜਾਇ ਸਉਂ, ਜਾਂ ਉਠਹਿਗਾ ਤਾਂ ਜਬਾਬੁ ਦੇਹਰੋ।’ ਤਬਿ ਮਰਦਾਨਾ ਜਾਇ ਸੁਤਾ। ਤਾਂ ਏਕ ਬੂੰਦ ਚਿਕਣਾਈ ਕੀਪਈ ਥੀ ਸੀਨੇ ਉਪਰਿ, ਰੋਟੀ ਖਾਂਦਿਆ। ਜਿਉ ਸੁਤਾ ਥਾ, ਤਿਉ ਕੀੜੀਆਂ ਆਇ ਲਗੀਆਂ। ਇਕ ਜੇ ਕੀੜੀ ਲੜੀ ਸੁਤੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਤਾਂ ਹਥਿ ਨਾਲ ਸਭੇ ਮਲਿ ਸਟੀਆ। ਤਾਂ ਬਾਬੈ ਆਖਿਆ: ‘ਕਿਆ ਕੀਤੇ ਵੇ ਮਰਦਾਨਿਆਂ?’ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਿ ਆਖਿਆ: ‘ਜੀ ਕੋਈ ਹਿਕ ਜੇ ਲੜੀ ਸਭੇ ਮਰਿ ਗਈਆ।’ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਹਸਿਆ^੧, ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਇਵੇਂ ਹੀ ਮਰਦੀ ਆਈ^੨ ਇਕਸ ਦਾ ਸਦਕਾ।’ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਆਇ ਪੈਰੀਂ ਪਇਆ। ਤਬ ਸੈਦਪੁਰ ਕ ਲੋਕੁ ਬਹੁਤੁ ਨਾਉਂ ਧਰੀਕ ਸਿਖ^੩ ਹੋਆ। ਤਬ ਝਾੜੂ ਕਲਾਲੂ ਬੰਦਿ ਵਿਚਿ ਥਾ, ਓਨਿ ਲਿਖਿ ਲਇਆ, ਖਰੜ ਖਾਨ ਪੁਰ

੧. ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ‘ਹਸਣ’ ਤੋਂ ਤੇ ‘ਮਰਦੀ ਆਈ’ ਆਦਿ ਪਦਾਂ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸ ਜਗਤ ਦਾ ਆਮ ਵਰਤਾਰਾ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ, ਜੋ ਭੁੱਲ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਤੇ ਇਸਨੂੰ ਮਖੌਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਰੱਬੀ ਕਾਨੂੰਨ ਇਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਰਹੇ।
੨. ‘ਸਿਖ’ ਪਾਠ ਹਾ:ਬਾ:ਨੁਸਖੇ ਦਾ ਹੈ।

ਕਾ ਥਾ ਪਰੂ ਸੰਗਤਿ ਵਿਚਿ ਗਵਿਆਛਣੀ, ਤਵ ਕਾ ਉਦਾਸੀ ਹੋਆ॥
ਤਦਹੁ ਬਾਬਾ ਓਥਹੁ ਰਵਦਾ ਰਹਿਆ*। ਬੋਲੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

* ‘ਤਬ ਝੜ੍ਹ...ਤੋਂ ਰਵਦਾ ਰਹਿਆ’ ਦੀ ਥਾਂ ਹਾਂਬਾਨੁ: ਵਿਚ ਐਉਂ ਲੈਮੀ ਸਾਖੀ ਲਿਖੀ ਹੈ:-‘ਤਬ ਫਿਰ ਪਿਛੋਂ ਜਾਇ ਲਸ਼ਕਰ ਵਿਚ ਵਜ਼ਿਆ। ਮੀਰ ਬਾਬਰ ਜੋ ਥਾ, ਸੇ ਕਲੰਦਰ ਥਾ। ਦਿਨ ਕਉ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਕਰਦਾ ਥਾ ਅਰ ਰਾਤ ਕਉ ਪੈਰੀਂ ਸੰਗਲ ਘੱਤ ਕਰ ਸਿਰ ਤਲਵਾਇਆ ਬੰਦਰੀ ਕਰਦਾ ਥਾ। ਪਿਛਲੀ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦੀ ਉਠਕੇ ਬਹੁਤ ਬੰਦਰੀ ਕਰਦਾ ਥਾ; ਅਰ ਜਾ ਸੁਬਾਹ ਹੋਵੈ ਤਾ ਉਠ ਕਰ ਨਿਮਾਜ਼ ਕਰੇ। ਤ੍ਰੀਹੇ ਸਿਪਾਰੇ ਕੁਰਾਨ ਕੇ ਪੜੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਪਿਛੈ ਭੰਗ ਖਾਵੇ, ਜਾ ਬਾਬਾ ਲਸ਼ਕਰ ਵਿਚ ਵਜ਼ਿਆ ਤਾਂ ਲੱਗਾ ਸ਼ਬਦ ਗਾਵਣੀ। ਬੰਦੀਵਾਨ ਭੀ ਪਾਸੇ ਹੋਵਣ। ਬੰਦੀਵਾਨਾਂ ਵਲੋਂ ਵੇਖ ਕਰ ਬਾਬਾ ਬਹੁਤ ਆਜਜ਼ ਹੋਵੇ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਸ਼ਬਦ ਕੀਤਾ ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਵਿਚ:-
ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਖੁਰਾਸਾਨ ਖਸਮਾਨਾ ਕੀਆ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੁ ਡਗਾਇਆ॥ ਆਪੈ ਦੇਸੁ
ਨ ਦੇਈ ਕਰਤਾ ਜਮੁ ਕਰਿ ਮੁਗਲੁ ਚੜਾਇਆ॥ ਏਤੀ ਮਾਰ ਪਈ ਕਰਲਾਣੈ ਤੈਂ
ਕੀ ਦਰਦੁ ਨ ਆਇਆ॥੧॥ ਕਰਤਾ ਤੂੰ ਸਭਨਾ ਕਾ ਸੋਈ॥ ਜੇ ਸਕਤਾ ਸਕਤੇ
ਕਉ ਮਾਰੈ ਤਾਂ ਮਨਿ ਰੇਸੁ ਨ ਹੋਈ॥੨॥ ਰਹਾਉ॥ ਸਕਤਾ ਸੀਹੁ ਮਾਰੈ ਪੈ ਵਰੈ
ਖਸਮੈ ਸਾ ਪੁਰਸਾਈ॥ ਰਤਨ ਵਿਗਾੜਿ ਵਿਗੋਏ ਕੁੰਠੀ ਮੁਇਆ ਸਾਰ ਨ ਕਾਈ॥
ਆਪੇ ਜੋੜਿ ਵਿਛੋੜੇ ਆਪੇ ਵੇਖੁ ਤੇਰੀ ਵਡਿਆਈ॥੩॥ ਜੇ ਕੋ ਨਾਉ ਧਰਾਏ ਵੱਡਾ
ਸਾਦ ਕਰੇ ਮਨਿ ਭਾਣੇ॥ ਖਸਮੇ ਨਦਰੀ ਕੀੜਾ ਆਵੈ ਜੇਤੇ ਚੁਗੈ ਦਾਣੇ॥ ਮਰਿ ਮਰਿ
ਜੀਵੈ ਤਾ ਕਿਛੁ ਪਾਏ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੈ॥੪॥੫॥੩੯॥ (ਪਿੰਨਾ ੩੬੦)
ਜਾ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਮੀਰ ਬਾਬਰ ਸੁਣਿਆਂ, ਤਾਂ ਆਖਿਓਸੁ। ‘ਯਾਰੋ! ਇਸ ਫਕੀਰ
ਕਉ ਲੈ ਆਵਹੁ’॥ ਤਾਂ ਆਦਮੀ ਗਏ, ਬਾਬੇ ਕਉ ਲੈਕਰ ਹਾਜ਼ਰ ਕੀਤਾ। ਤਬ
ਬਾਬਰ ਕਹਿਆ: ‘ਫਕੀਰ ਜੀ! ਇਹ ਜੋ ਅਵਾਜ਼ ਕੀਆ ਹੈ, ਜੋ ਫੇਰ ਕਰੋ’। ਤਬ
ਬਾਬੇ ਫੇਰ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਾਇਆ। ਤਾਂ ਬਾਬਰ ਕੇ ਕਪਾਟ ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ। ਤਬ
ਬਾਬਰ ਕਹਿਆ: ‘ਯਾਰੋ! ਇਹ ਫਕੀਰ ਭਲਾ ਹੈ’। ਤਬ ਤਮਾਚਾ ਭੰਗ ਕਾ
ਬੇਲਿਆ, ਬਾਬੇ ਕੇ ਅਗੇ ਰਖਿਓਸੁ ਕਹਿਓਸੁ: ‘ਫਕੀਰ ਜੀ ਭੰਗ ਖਾਹਿ। ਤਬ
ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ: ‘ਮੀਰ ਜੀ! ਮੈਂ ਭੰਗ ਖਾਈ ਹੈ, ਮੈਂ ਐਸੀ ਭੰਗ ਖਾਈ ਹੈ, ਤਿਸਕਾ
ਅਮਲ ਕਦੇ ਨਾਹੀਂ ਉਤਰਦਾ’ ਤਬ ਬਾਬਰ ਕਹਿਆ: ‘ਜੀ ਉਹ ਅਮਲ ਕਉਣ
ਹੈ, ਜਿਸਕਾ ਅਮਲ ਕਦੇ ਨਾਹੀਂ ਉਤਰਤਾ ਤਬ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ: ‘ਮਰਦਾਨਿਆਂ,
ਰਬਾਬ ਵਜਾਇ’। (ਬਾਕੀ ਟੁਕ ਦੇਖੋ ਅਗਲੇ ਪੰਨੇ ’ਤੇ) ॥੩੯॥

॥੪੭॥ (ਪੈਨਾ ੧੨੯ ਦੀ ਬਾਕੀ ਟੁਕ) ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਸ਼ਬਦ ਕੀਤਾ ਤਿਲੰਗ ਵਿਚ:-
 ਤਿਲੰਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰੁ ੨॥ ਭਉ ਤੇਰਾ ਭਾਂਗ ਖਲੜੀ ਮੇਰਾ ਚੀਤੁ॥ ਮੈ ਦੇਵਾਨਾ
 ਭਇਆ ਅਤੀਤੁ॥ ਕਰ ਕਾਸਾ ਦਰਸਨ ਕੀ ਭੁਖ॥ ਮੈ ਦਰਿ ਮਾਗਉ ਨੀਤਾ
 ਨੀਤਾ॥੧॥ ਤਉ ਦਰਸਨ ਕੀ ਕਰਉ ਸਮਾਇ॥ ਮੈ ਦਰਿ ਮਾਗਤੁ ਭੀਖਿਆ
 ਪਾਇ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥ ਕੇਸਰਿ ਕੁਸਮ ਮਿਰਗਐ ਹਰਣਾ ਸਰਬ ਸਰੀਰੀ ਚੜਣਾ॥
 ਚੰਦਨ ਭਗਤਾ ਜੋਤਿ ਇਨੇਹੀ ਸਰਬੇ ਪਰਮਲੁ ਕਰਣਾ॥੨॥ ਪਿਆ ਪਟ ਭਾਂਡਾ ਕਰੈ
 ਨ ਕੋਇ॥ ਐਸਾ ਭਗਤੁ ਵਰਨ ਮਹਿ ਹੋਇ॥ ਤੇਰੈ ਨਾਮਿ ਨਿਵੇ ਰਹੇ ਲਿਵ ਲਾਇ॥
 ਨਾਨਕ ਤਿਨ ਦਰਿ ਭੀਖਿਆ ਪਾਇ॥੩॥੧॥੨॥ (ਪੈਨਾ ੧੨੯)

ਜਬ ਏਹ ਸਬਦ ਬਾਬੈ ਕਹਿਆ, ਤਾਂ ਮੀਰ ਬਾਬਰ ਬਹੁਤ ਖਸਾਲ ਹੋਇਆ, ਕਹਿਓਸੁ: ‘ਫਕੀਰ ਜੀ! ਮੇਰੇ ਸਾਥ ਚਲ’। ਤਾਂ ਬਾਬੈ ਕਹਿਆ: ‘ਮੀਰ ਜੀ! ਏਕ ਦਿਨ ਤੌਰੈ ਪਾਸ ਰਹਾਂਗਾ। ਤਾਂ ਫੇਰ ਬਾਬਰ ਕਹਿਆ: ਜੀ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਰਹੇ। ਤਾਂ ਬਾਬੈ ਕਹਿਆ: ‘ਰਹਾਂਗਾ’। ਪਰ ਬਾਬਾ ਬੰਦੀਵਾਨਾਂ ਵਲੋਂ ਦੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਗਮ ਖਾਵੇ। ਤਾਂ ਬਾਬੈ ਆਖਿਆ: ‘ਮਰਦਾਨਿਆਂ, ਰਥਾਬ ਵਜਾਈ’। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਰਥਾਬ ਬਜਾਈਆ, ਬਾਬੈ ਸਬਦ ਬੋਲਿਆ ਰਾਗ ਆਸਾ ਵਿਚ। ਤਾਂ ਏਹ ਸਬਦ ਬੋਲਿਆ (ਏਥੇ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ, ਪਰ ਭਾਵ ਪਿਛਲੇ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤੁਕ ‘ਖੁਰਾਸਾਨ ਖਸਮਾਨਾ’ ਹੈ। ਸੰਪਾਦਿਕ) ਤਾਂ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਆਇ ਗਈਆ। ਬਾਬਾ ਪੈ ਰਹਿਆ ਤਾਂ ਬਾਬਰ ਆਇ ਉਪਰ ਖੜਾ ਹੋਆ, ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਫਕੀਰ ਕਉ ਕਿਆ ਹੂਆ?’ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਕਹਿਆ: ‘ਜੀ ਇਹ ਫਕੀਰ ਦਰਦਵੰਦ ਹੈ, ਖਦਾਇ ਦਾ ਗਜ਼ਬ ਦੇਖ ਕੇ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ।

ਤਾਂ ਬਾਬਰ ਕਹਿਆ: 'ਯਾਰੇ, ਖੁਦਾ ਅਗੈ ਹੱਥ ਜੋੜਹੁ ਜੋ ਇਹ ਛਕੀਰ
ਖੜਾ ਹੋਵੈ' ਤਥ ਬਾਬਾ ਉਠ ਪੈਠਾ। ਬਾਬੇ ਦੇ ਉਠਣੇ ਨਾਲ ਐਸਾ ਚਾਨਣਾ ਹੋਆ
ਆਖੀਐ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ਸੁਰਜ ਚੜੇ ਹੈਨ, ਤਾਂ ਬਾਬਰ ਸਲਾਮ ਕੀਤਾ, ਆਖਿਓਸੁ:
'ਜੀ ਤੂ ਮੇਹਰਬਾਨੁ ਹੋਹੁੰਾ'। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ: 'ਮੀਰ ਜੀ, ਜੋ ਤੂ ਮੇਹਰ ਚਾਹੁਤਾ
ਹੈਂ, ਤਾਂ ਬੰਦੀਵਾਨ ਛੋਡ ਦੇਹ'। ਤਾਂ ਬਾਬਰ ਕਹਿਆ: 'ਜੀ ਇਕ ਅਰਜ ਹੈ, ਜੋ
ਹੁਕਮ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਹਾ'। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ: 'ਕਹੋ ਜੀ'। ਕਹਿਆ 'ਜੀ; ਇਕ
ਬਚਨੁ ਦੇਹੁ ਤਾਂ ਛੋਡਾਂ'। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ: 'ਕਿਛੁ ਤੂ ਮੰਗ' ਤਾਂ ਬਾਬਰ
ਕਹਿਆ: 'ਜੀ ਮੈਂ ਏਹੀ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ, ਜੇ ਮੇਰੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਕੁਰਸੀ ਬਕੁਰਸੀ ਚਲੀ
ਜਾਇ'। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ: 'ਤੇਰੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਚਿਰ ਤਾਈਂ ਚਲੇਰੀ' ਤਾਂ ਬਾਬਰ
ਸਲਾਮ ਕੀਤਾ। ਸਗਲੇ ਬੰਦੀਵਾਨ ਪਹਿਗਾਇਕੈ ਛੋਡ ਦੀਏ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬਹੁਤ
ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਬਾਬਰ ਨਾਲੋਂ ਵਿਦਿਆ ਹੋਇਆ। ਤਦਹੁ ਬਾਬਾ
ਉਥਹ ਰਵਦਾ ਰਹਿਆ:। ਬੋਲੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ : -੦-

੩੬. ਗੋਸਟ ਮੀਆਂ ਮਿੱਠਾ

ਪਸ਼ੂਰਿ ਵਿਚਦੋ ਮੀਏ ਮਿਠੇ ਦੇ ਕੋਟਲੇ ਵਿਚ ਆਇ ਨਿਕਲੇ ਕੇਸ ਅਧ ਉਪਰਿ। ਉਥੈ ਬਾਗ ਵਿਚਿ ਜਾਇ ਬੈਠੇ। ਤਬ ਮੀਏ ਮਿਠੇ ਨੂੰ ਅਗਾਹ ਹੋਈ, ਆਪਣਿਆਂ, ਮੁਰੀਦਾਂ ਵਿਚਿ ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਜੇ ਨਾਨਕੁ ਭਲਾ ਫਕੀਰੁ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਆਸਾਨੇ ਮਿਲੈਗਾਂ ਤਾਂ ਇਉਂ ਤਾਰਿੰ ਲੈਹਿੰਗਿ ਜਿਉਂ ਦੁਧ ਉਪਰਹੁ ਮਲਾਈ ਤਾਰਿ ਲਈਦੀ ਹੈ’। ਤਬ ਬਾਬੈ ਆਖਿਆ: ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਸੁਣਿ, ਮਿਠਾਂ ਕਿਆ ਆਖਿਆ ਹੈ’। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ: ‘ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਜਾਂ ਮਿਠਾ ਅਸਾਨੂੰ ਮਿਲੇਗਾ, ਤਾਂ ਇਉਂ ਨਿਚੋੜਿ ਲੈਹਿੰਗੇ ਜਿਉਂ ਨਿੰਬੂ ਵਿਚਹੁ ਰਸੁ ਨਿਚੋੜਿ ਲੀਚਦਾ ਹੈ’। ਤਬ ਮੀਆਂ ਮਿਠਾ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਆ, ਆਖਿਓਸੁ: ਚਾਲਹੁ ਯਾਰੇ! ਨਾਨਕ ਦਾ ਦੀਦਾਰੁ ਰਹੇ ਹਾਂ’। ਤਾਂ ਮੁਰੀਦਾਂ ਆਖਿਆ: ‘ਤੁਸਾਂ ਅਗੇ ਅਵਾਜ਼ੁ ਕੀਤਾ ਆਹਾ, ਜੇ ਨਾਨਕੁ ਅਸਾਨੂੰ ‘ਮਿਲੈਗਾ, ਤਾਂ ਇਉਂ ਤਾਰਿ ਲੈਹਿੰਗੇ ਜਿਉਂ ਦੁਧੁ ਉਪਰਹੁ ਮਲਾਈ ਤਾਰਿ ਲਈਦੀ ਹੈ’। ਤਾਂ ਮੀਆਂ ਮਿਠਾ ਬੋਲਿਆ: ਜੇ ਉਥਹੁ ਅਵਾਜ਼ੁ ਆਇਆ ਹੈ- ਜਿਉਂ ਨਿੰਬੂ ਵਿਚਹੁ ਰਸੁ ਨਿਚੋੜਿ ਲੀਚਦਾ ਹੈ ਤਿਉਂ, ਜਾਂ ਮਿਲੈਗਾ ਤਾਂ ਇਉਂ ਨਿਚੋੜਿ ਲੈਹਿੰਗੇ-। ਤਾਂ ਦੁਧ ਕਾ ਕੁਛ ਨ ਜਾਵੈਗਾ ਮਲਾਈ ਉਤਰੀ ਅਤੇ ਨਿੰਬੂ ਨਿਚੋੜਿਆਂ ਫੋਗੁ ਹੋਵੈਗਾ’। ਤਬ ਮੀਆਂ ਮਿਠਾ ਦੀਦਾਰੁ ਦੇਖਣਿ ਆਇਆ, ਆਇ ਦੁਆਇ ਸਲਾਮ ਕਰਿਕੈ ਬੈਠਿ ਗਇਆ, ਗੋਸਟਿ ਮਹਲਾ ੧॥ ਤਬ ਮੀਆਂ ਮਿਠਾ ਬੋਲਿਆ:-

ਸਲੋਕੁ॥ ਅਵਲ ਨਾਉ ਖੁਦਾਇ ਕਾ ਦੂਜਾ ਨਈ ਰਸੂਲੁ
ਨਾਨਕ ਕਲਮਾ ਸੇ ਪੜਹਿ ਤਾਂ ਦਰਗਹ ਪਵਹਿ ਕਬੂਲੁ*॥

੧. ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਵਿਚ ਏਥੇ ਪਾਠ ਹੈ: ‘ਤਾਂ ਇਉਂ ਨਿਚੋੜ ਲੇਹਾਂਗੈ’।
੨. ਤਾਰ ਦਾ ਮਤਲਬ ‘ਉਤਾਰ’ ਹੈ ਜੇ ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਕੇ ਸਾਫ਼ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ‘ਤਾਂ ਦੁਧ ਦਾ ਕੁਛ ਨਾ ਜਾਵੈਗਾ ਮਲਾਈ ਉਤਾਰੀ’।
੩. ਹਾ:ਬਾ:ਨੁਸਥੇ ਦਾ ਪਾਠ ਹੈ ‘ਮੀਆ ਮਿਠਾ’।
੪. ਇਹ ਸਲੋਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈਂ, ਮੀਂ ਮਿਠੇ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ।

ਤਬ ਬਾਬੇ ਜਬਾਬੁ ਦਿਤਾ:-

ਅਵਲ ਨਾਉ ਖੁਦਾਇ ਕਾ ਦਰਿ ਦਰਵਾਨ ਰਸੂਲੁ॥

ਸੇਖ ਨੀਅਤ ਰਾਸਿ ਕਰਿ ਤਾਂ ਦਰਗਹਿ ਪਵਹਿ ਕਾਬੂਲੁੰ॥੧॥

ਤਾਂ ਬਾਬੈ ਆਖਿਆ: ‘ਸੇਖ ਮਿਠਾ! ਉਸ ਦਰ ਦੁਇ ਦੀ ਠਉੜ
ਨਹੀਂ, ਜੋ ਕੋਈ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਹਿਕੇ ਹੋਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ’। ਤਾਂ ਸੇਖਿ ਮਿਠੇ
ਆਖਿਆ; ‘ਜੋ ਨਾਨਕ! ਬਿਨੁ ਤੇਲੁ ਦੀਵਾ ਜਲਦਾ ਹੈ?’ ਸਲੋਕ॥

ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰੁ ੫॥

ਅਛਲ ਛਲਾਈ ਨਹ ਛਲੈ ਨਹ ਘਾਉ ਕਟਾਰਾ ਕਰਿ ਸਕੈ॥

ਜਿਉ ਸਾਹਿਬੁ ਰਾਖੈ ਤਿਉ ਰਹੈ ਇਸੁ ਲੋਭੀ ਕਾ ਜੀਉ ਟਲ ਪਲੈ॥੧॥

ਬਿਨੁ ਤੇਲ ਦੀਵਾ ਕਿਉ ਜਲੈ॥੧॥ਰਹਾਉ॥੨॥

ਤਬ ਬਾਬੇ ਜਬਾਬੁ ਦਿਤਾ, ਸਲੋਕ:-

ਪੇਖੀ ਪੁਰਾਣ ਕਮਾਈਐ॥ ਭਉ ਵਟੀ ਇਤੁ ਤਨਿ ਪਾਈਐ॥

ਸਚੁ ਬੂਝਣੁ ਆਣਿ ਜਲਾਈਐ॥੨॥ ਇਹੁ ਤੇਲੁ ਦੀਵਾ ਇਉ ਜਲੈ॥

ਕਰਿ ਚਾਨਣੁ ਸਾਹਿਬ ਤਉ ਮਿਲੈ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਇਤੁ ਤਿਨ ਲਾਗੈ ਬਾਣੀਆ॥ ਸੁਖੁ ਹੋਵੈ ਸੇਵ ਕਮਾਣੀਆ॥

ਸਭ ਦੁਨੀਆ ਆਵਣ ਜਾਣੀਆ॥੩॥ ਵਿਚਿ ਦੁਨੀਆ ਸੇਵ ਕਮਾਈਐ॥

ਤਾ ਦਰਗਹ ਬੈਸਣੁ ਪਾਈਐ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਬਾਹ ਲੁਡਾਈਐ॥੪॥੩੩॥

(ਪੰਨਾ ੨੫-੨੬)

੧. ਇਹ ਬੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ (ਮਾਝ ਕੀ ਵਾਰ ਵਿਚ) ਐਉਂ ਪਾਠ ਹੈ:- ਨਾਨਕ ਨਾਉ ਖੁਦਾਇ ਕਾ ਦਿਲਿ ਹਛੈ ਮੁਖਿ ਲੇਹੁ॥
ਅਵਰਿ ਦਿਵਾਜੇ ਢੁਨੀ ਕੇ ਝੂਠੇ ਅਮਲ ਕਰੇਹੁ॥

੨. ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਮੀਏ ਮਿਠੇ ਦੀਆਂ ਰਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਜੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੈ
ਸੋ ਭੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਆਖਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਕਸਰ ਗੋਸ਼ਟ
ਦੇ ਬਾਦ ਸਵਾਲ ਜਵਾਬ ਆਪ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਰਚ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਕਰਦੇ
ਸੇ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਧ ਗੋਸ਼ਟ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ।

ਤਾਂ ਸੇਖਿ ਮਿਠੈ ਅਰਜੁ ਕੀਤਾ, ਆਖਿਓਸੁ: ਜੀ ਉਹੁ ਕਵਨ ਕੁਰਾਨੁ
ਹੈ ਜਿਤੁ ਪੜੈ ਕਬੂਲ ਪਵੈ? ਅਤੇ ਉਹੁ ਕਵਨ ਦਰਵੇਸੀ ਹੈ, ਜਿਤੁ ਦਰ
ਕੀ ਲਾਇਕ ਥੀਵੈ? ਅਤੇ ਜੀ ਉਹ ਕਵਨ ਕਤੇਬ ਹੈ, ਜਿਤੁ ਦਿਲੁ ਰਹੈ,
ਜਾਇ ਨਾਹੀਂ ਅਤੇ ਉਹੁ ਕਵਨ ਨਿਵਾਜ਼ ਹੈ, ਜਾ ਕੇ ਗੁਜਾਰੇ ਤੇ ਨਜ਼ਰਿ
ਗੁਜਾਰੇ'। ਤਬ ਬਾਬੇ ਜਬਾਬੁ ਦੇਤਾ, ਆਖਿਓਸੁ: 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਰਬਾਬੁ
ਵਜਾਇ'। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੈ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਆ, ਬਾਬੈ ਸਬਦੁ ਕੀਤਾ ਰਾਗੁ
ਮਾਰੂ ਵਿਚਿ ਮ:੧^੩ ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੫॥

ਅਲਹ ਅਗਮ ਖੁਦਾਈ ਬੰਦੇ॥ ਛੋਡਿ ਖਿਆਲ ਦੁਨੀਆ ਕੇ ਧੰਧੇ॥
ਹੋਇ ਪੈ ਖਾਕ ਫਕੀਰ ਮੁਸਾਫਰੁ ਇਹੁ ਦਰਵੇਸੁ ਕਬੂਲੁ ਦਰਾ॥੧॥
ਸਚੁ ਨਿਵਾਜ਼ ਯਕੀਨ ਮੁਸਲਾ॥ ਮਨਸਾ ਮਾਰਿ ਨਿਵਾਰਿਹੁ ਆਸਾ॥

੧. ਅਤੇ.... ਤੌ.... ਜਾਇ ਨਾਹੀਂ' ਤਕ ਦਾ ਪਾਠ ਹਾ:ਵਾ: ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਹੈ ਨਹੀਂ।
੨. ਇਹ ਸਬਦ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਹੈ, ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਭੁੱਲ ਹੈ।

ਜੇ ਅਸਲ ਪੇਖੀ ਵਿਚ ਮਹਲਾ ੧ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਮਾਲੂਮ ਹੁੰਦਾ
ਹੈ ਕਿ ਅਸਲ ਪੇਖੀ ਵਿਚ ਏਥੇ ਮਾਝ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਸਲੋਕ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ
ਪਾਠ ਇਹ ਹੈ: ਸਲੋਕੁ ਮ:੧ ਮਿਹਰ ਮਸੀਤਿ ਸਿਦਕੁ ਮੁਸਲਾ ਹਕੁ ਹਲਾਲੁ
ਕੁਰਾਣੁ॥ ਸਰਮ ਸੁਠਤਿ ਸੀਲੁ ਰੋਜਾ ਹੋਹੁ ਮੁਸਲਮਾਣੁ॥ ਕਰਣੀ ਕਾਬਾ ਸਚੁ ਪੀਰੁ
ਕਲਮਾ ਕਰਮ ਨਿਵਾਜ਼॥ ਤਸਬੀ ਸਾ ਤਿਸੁ ਭਾਵਸੀ ਨਾਨਕ ਰਖੈ ਲਾਜ॥੧॥ਮ:੧॥
ਹਕੁ ਪਰਾਇਆ ਨਾਨਕਾ ਉਸੁ ਸੂਅਰ ਉਸੁ ਗਾਇ॥ ਗੁਰੁ ਪੀਰੁ ਹਾਮਾ ਤਾ ਭਰੈ
ਜਾ ਮੁਰਦਾਰੁ ਨ ਖਾਇ॥ ਗਲੀ ਭਿਸਤਿ ਨ ਜਾਈਐ ਛੁਟੈ ਸਚੁ ਕਮਾਇ॥ ਮਾਰਣ
ਪਾਹਿ ਹਰਮ ਮਹਿ ਹੋਇ ਹਲਾਲੁ ਨ ਜਾਇ॥ ਨਾਨਕ ਗਲੀ ਕੁੜੀਈ ਕੂੜੇ ਪਲੈ
ਪਾਇ॥੨॥ਮ:੧॥ ਪੰਜਿ ਨਿਵਾਜਾ ਵਖਤ ਪੰਜਿ ਪੰਜਾ ਪੰਜੇ ਨਾਉਂ॥ ਪਹਿਲਾ ਸਚੁ
ਹਲਾਲੁ ਦੁਇ ਤੀਜਾ ਥੈਰ ਖੁਦਾਇ॥ ਚਉਥੀ ਨੀਅਤਿ ਰਾਸਿ ਮਨੁ ਪੰਜਵੀਂ ਸਿਫਤਿ
ਸਨਾਇ॥ ਕਰਣੀ ਕਲਮਾ ਆਖਿ ਕੈ ਤਾ ਮੁਸਲਮਾਣੁ ਸਦਾਇ॥ ਨਾਨਕ ਜੇਤੇ
ਕੂੜਿਆਰੁ ਕੂੜੈ ਕੂੜੀ ਪਾਇ॥੩॥ (ਪੰਨਾ ੧੪੦-੪੧)

ਕਿਸੇ ਉਤਾਰੇ ਵੇਲੇ ਪੰਜਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਸਬਦ ਵਧੇਰੇ ਵਿਸਤਾਰ ਵਾਲਾ
ਕੰਠੋਂ ਕਿਸੇ ਲਿਖ ਦਿਤਾ, ਇਹ ਸਹੀ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾ ਕਿ ਇਹ ਮਹਲਾ ੧ ਦਾ ਨਹੀਂ
ਏ। ਪਿਛੇ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰੇ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਥੀ ਇਹ ਸਬਦ ਆ ਚੁਕੇ ਹਨ।

ਦੇਹ ਮਸੀਤਿ ਮਨੁ ਮਉਲਾਣਾ ਕਲਮ ਖੁਦਾਈ ਪਾਕੁ ਖਰਾ॥੨॥
 ਸਰਾ ਸਰੀਅਤਿ ਲੇ ਕੰਮਾਵਹੁ॥ ਤਰੀਕਤਿ ਤਰਕ ਖੋਜਿ ਟੇਲਾਵਹੁ॥
 ਮਾਰਫਤਿ ਮਨੁ ਮਾਰਹੁ ਅਬਦਾਲਾ ਮਿਲਹੁ ਹਕੀਕਤਿ ਜਿਤੁ ਫਿਰਿ
 ਨ ਮਰਾ॥੩॥ ਕੁਰਾਣੁ ਕਤੇਬ ਦਿਲ ਮਾਹਿ ਕਮਾਹੀ॥
 ਦਸ ਅਉਰਤ ਰਖਹੁ ਬਦ ਰਾਹੀ॥
 ਪੰਚ ਮਰਦ ਸਿਦਕਿ ਨੇ ਬਾਧਹੁ ਖੋਰਿ ਸਬੂਰੀ ਕਬੂਲ ਪਰਾ॥੪॥
 ਮਕਾ ਮਿਹਰ ਰੋਜਾ ਪੈਖਾਕਾ॥ ਭਿਸਤੁ ਪੀਰ ਲਫਜ਼ ਕਮਾਇ ਅੰਦਾਜਾ॥
 ਹੂਰ ਨੂਰ ਮੁਸਕੁ ਖੁਦਾਇਆ ਬੰਦਰੀ ਅਲਹ ਆਲਾ ਹੁਜਰਾ॥੫॥
 ਸਚੁ ਕਮਾਵੈ ਸੋਈ ਕਾਜੀ॥ ਜੋ ਦਿਲੁ ਸੋਧੈ ਸੋਈ ਹਾਜੀ॥
 ਸੋ ਮੁਲਾ ਮਲਉਨ ਨਿਵਾਰੈ ਸੋ ਦਰਵੇਸ਼ ਜਿਸੁ ਸਿਫਤਿ ਪਰਾ॥੬॥
 ਸਭੇ ਵਖਤ ਸਭੇ ਕਰਿ ਵੇਲਾ॥ ਖਾਲਕੁ ਯਾਦਿ ਦਿਲੈ ਮਹਿ ਮਉਲਾ॥
 ਤਸਬੀ ਯਾਦਿ ਕਰਹੁ ਦਸ ਮਰਦਨੁ ਸੰਨਤਿ ਸੀਠੁ ਬੰਧਾਨਿ ਬਰਾ॥੭॥
 ਦਿਲ ਮਹਿ ਜਾਨਹੁ ਸਭ ਫਿਲਹਾਲਾ॥
 ਖਿਲਖਾਨਾ ਬਿਗਾਦਰ ਹਮੂ ਜੰਜਾਲਾ॥
 ਮੀਰ ਮਲਕ ਉਮਰੇ ਫਾਨਾਇਆ ਏਕ ਮੁਕਾਮ ਖੁਦਾਇ ਦਰਾ॥੮॥
 ਅਵਲਿ ਸਿਫਤਿ ਦੂਜੀ ਸਾਬੂਰੀ॥ ਤੀਜੈ ਹਲੇਮੀ ਚਉਥੈ ਖੋਰੀ॥
 ਪੰਜਵੈ ਪੰਜੇ ਇਕਤੁ ਮੁਕਾਮੈ ਏਹਿ ਪੰਜਿ ਵਖਤ ਤੇਰੇ ਅਪਰਪਰਾ॥੯॥
 ਸਗਲੀ ਜਾਨਿ ਕਰਹੁ ਮਉਦੀਫਾ॥
 ਬਦ ਅਮਲ ਛੋਡਿ ਕਰਹੁ ਹਥਿ ਕੂਜਾ॥
 ਖੁਦਾਇ ਏਕੁ ਬੁਝਿ ਦੇਵਹੁ ਬਾਂਗਾਂ ਬੁਰਗੂ ਬਰਖਰਦਾਰ ਖਰਾ॥੧੦॥
 ਹਕੁ ਹਲਾਲੁ ਬਖੇਰਹੁ ਖਾਣਾ॥ ਦਿਲ ਦਰੀਆਉ ਧੋਵਹੁ ਮੈਲਾਣਾ॥
 ਪੀਰੁ ਪਛਾਣੈ ਭਿਸਤੀ ਸੋਈ ਅਜਰਾਈਲੁ ਨ ਦੋਜ ਠਰਾ॥੧੧॥
 ਕਾਇਆ ਕਿਰਦਾਰ ਅਉਰਤ ਯਕੀਨਾ॥ ਰੰਗ ਤਮਾਸੇ ਮਾਣਿ ਹਕੀਨਾ॥
 ਨਹਾਕ ਪਾਕੁ ਕਰਿ ਹਦੂਰਿ ਹਦੀਸਾ ਸਾਬਤ ਸੂਰਤਿ ਦਸਤਾਰ
 ਸਿਰਾ॥੧੨॥

ਮੁਲਸਮਾਣੁ ਮੋਮ ਦਿਲਿ ਹੋਵੈ॥ ਅੰਤਰ ਕੀ ਮਲੁ ਦਿਲ ਤੇ ਧੋਵੈ॥
 ਦੁਨੀਆ ਰੰਗ ਨ ਆਵੈ ਨੇੜੈ ਜਿਉ ਕੁਸਮ ਪਾਟੁ ਘਿਉ ਪਾਕੁ
 ਹਰਾ॥੧੩॥ ਜਾਕਉ ਮਿਹਰ ਮਿਹਰ ਮਿਹਰਵਾਨਾ॥ ਸੋਈ ਮਰਦੁ
 ਮਰਦੁ ਮਰਦਾਨਾ॥ ਸੋਈ ਸੇਖੁ ਮਸਾਇਕੁ ਹਾਜੀ ਸੋ ਬੰਦਾ ਜਿਸੁ
 ਨਜ਼ਰਿ ਨਰਾ॥੧੪॥ ਕੁਦਰਤਿ ਕਾਦਰ ਕਰਣ ਕਰੀਮਾ॥ ਸਿਫਤਿ
 ਮੁਹਬਤਿ ਅਥਾਹ ਰਹੀਮਾ॥ ਹਕੁ ਹੁਕਮੁ ਸਚੁ ਖੁਦਾਇਆ ਬੁਝਿ
 ਨਾਨਕ ਬੰਦਿ ਖਲਾਸ ਤਰਾ॥੧੫॥੩॥੧੨॥ (ਪੰਨਾ ੧੦੯੩-੯੪)

ਤਬ ਸੇਖ ਮਿਠੈ ਆਖਿਆ: ‘ਜੀ! ਤੁਸਾਂ ਜੋ ਹਿਕ ਨਾਵੈ ਦੀ ਸਿਫਤਿ
 ਕੀਤੀ, ਸੋ ਹਿਕੁ ਨਾਮੁ ਕੈਸਾ ਹੈ?’ ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: ‘ਸੇਖ ਮਿਠਾ!
 ਹਿਕ ਨਾਵੈ ਦੀ ਕੀਮਤਿ ਕਿਸ ਨਉ ਆਈ ਹੈ?’। ਤਾਂ ਸੇਖ ਮਿਠੇ ਆਖਿਆ:
 ‘ਜੀ ਮਿਹਰ ਕਰਿ ਦਸਿ’। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੈ ਸੇਖ ਮਿਠੇ ਕੀ ਬਾਂਹ ਪਕੜੀ,
 ਗੌਸੇ ਲੈ ਗਇਆ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: ‘ਸੇਖ ਮਿਠਿਆ!੧ ਇਕੁ ਨਾਮੁ
 ਖੁਦਾਇ ਕਾ ਸੁਣ੍ਹਾ’। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ: ‘ਅਲਹ’। ਆਖਣਿ ਨਾਲਿ
 ਦੂਸਰਾ ਭਸਮ ਹੋਇ ਗਇਆ੨। ਤਬ ਸੇਖ ਮਿਠਾ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਹੈਰਾਣੁ ਹੋਆ।
 ਜਾਂ ਦੇਖੋ ਤਾਂ ਇਕੁ ਮੁਠੀ ਭਸਮ ਕੀ ਹੈ। ਤਬਿ ਫਿਰਿ ਅਵਾਜ਼ ਆਇਆ ਹੈ,
 ‘ਅਲਹ’। ਇਤਨਿ ਕਹਣੈ ਨਾਲਿ ਉਠੀ ਖਲਾ ਹੋਆ, ਤਬ ਸੇਖ ਮਿਠੈ ਆਇ
 ਪੈਰ ਚੁਮੈ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਬਿਸਮਾਦ ਕੇ ਘਰ ਵਿਚ ਬੋਲਿਆ੩।

ਤਬ ਬਾਬੈ ਮੀਆ ਮਿਠਾ ਵਿਚਾ ਕੀਤਾੴ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਓਬਹੁੰ ਰਵਦਾ
 ਰਹਿਆ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

੧. ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਵਿਚ ‘ਇਕ ਤੋਂ ਹੋਇ ਗਇਆ’ ਤਕ ਦਾ ਪਾਠ ਐਉਂ ਹੈ:-‘ਏਕ
 ਨਾਮ ਖੁਦਾਇ ਕਾ ਸੁਣਤਾ ਹੈ? ਆਖਣ ਨਾਲ ਦੂਸਰਾ ਭਸਮ ਹੋਇ ਗਇਆ।’
੨. ਏਥੋਂ ਅਗੇ ਹਾਜ਼ਰਨਾਮਾ ਹੈ, ਦੇਖੋ ਅੰਤਕਾ ੨ ਇਸੇ ਪੇਈ ਦੇ ਅਖੀਰ, ਇਹ ਸ੍ਰੀ
 ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਹੀਂ।
੩. ‘ਤਬ...ਤੋਂ...ਕੀਤਾ’ ਤਕ ਦੀ ਥੱਥ ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਵਿਚ ਪਾਠ ਹੈ-‘ਤਬ ਮੀਆਂ ਮਿਠਾ
 ਵਿਦਿਆ ਹੋਇਆ।’

੩੭. ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਨਿਸਤਾਰਾ

ਤਬ ਰਾਵੀ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਲਹੋਰਿ ਆਇ ਨਿਕਲਿਆ। ਤਬ ਲਹੋਰ ਦੇ ਪੁਰਗਣੇ ਦਾ ਕਰੋੜੀ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਧੁਪੁੜ ਖੱਤ੍ਰੀ ਥਾ; ਤਿਸਕੇ ਪਿਤਾ ਕਾ ਸਰਾਧੁ ਥਾ, ਉਸ ਸੁਣਿਆ ਜੋ ਨਾਨਕੁ ਤਪਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਤਬ ਓਹੁ ਆਇ ਕਰਿ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਭਾਉ ਕਰਿਕੇ ਲੈ ਗਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਜਾਇ ਬੈਠਾ, ਤਬ ਉਸ ਬਸਤੁ ਬਾਹਰੀਤ^੧ ਅਣਾਈ, ਫੁਰਮਾਇਸਿ ਕੀਤੀ, ਦੁਧੁ ਦਹੀ, ਲਕੜੀਆਂ। ਤਾਂ ਅੰਨ੍ਹੁ^੨ ਤਈਆਰੁ ਹੋਆ, ਬਾਮਣੁ ਜੇਵੈ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਭੀ ਬੁਲਵਣਿ ਆਇਆ। ਤਦਹੁ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪੁਛਿਆ: ਤੇਰੈ ਕਿਆ ਹੋਆ? ਤਦ ਉਸ ਕਹਿਆ: ‘ਜੀ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਕਾ ਸਰਾਧੁ ਹੈ। ਤਿਸ ਕੇ ਨਾਉਂ ਕੇ ਬਾਮਣਿ ਜਿਵਾਇ ਹੈਨਿ’। ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ: ਤੇਰੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਅਜੁ ਤੀਸਰਾ ਦਿਨੁ ਹੋਆ ਹੈ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਖਾਧਾ ਅਤੈ ਤੂ ਆਖਦਾ ਹੈ ਮੈਂ ਸਉ ਮਨੁਖ^੩ ਜਿਵਾਇਆ ਹੈ’। ਤਬ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਜੀ ਓਹੁ ਕਿਥੇ ਹੈ?’ ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: ‘ਓਹੁ ਇਕ ਮਾਲ ਵਿਚਿ ਹੈ ਪਇਆ ਹੋਆ, ਕੋਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਉਪਰਿ, ਬਾਘਿਆੜ ਕਾ ਜਨਮੁ ਹੈ, ਪਰੁ ਤੂ ਜਾਇ ਪਰਸਾਦੁ ਲੇਕਰਿ, ਪਰੁ ਡਰਣਾ ਨਾਹੀ, ਤੇਰੈ ਜਾਣੈ ਨਾਲਿ ਉਸ ਕੀ ਬੁਧਿ ਮਾਨੁਖ ਕੀ ਹੋਇ ਆਵੈਰੀ॥ ਪਰਸਾਦੁ ਖਾਵੈਗਾ, ਅਰ ਬਾਤਾਂ ਭੀ ਕਰੇਗਾ’। ਤਬ ਦੁਨੀਚੰਦੁ ਪਰਸਾਦੁ ਲੈ ਗਇਆ, ਜਾਇ ਪੈਰੀ ਪਉਣਾ ਕਹਿਓਸੁ। ਪਰਸਾਦੁ ਆਗੈ ਰਾਖਿਓਸੁ, ਤਬ ਇਸੁ ਪੁਛਿਆ, ਆਖਿਆ: ‘ਪਿਤਾ ਜੀ! ਤੂ ਇਤੂ ਜਨਮਿ ਕਿਉ ਆਇਆ?’ ਤਬ ਇਸਿ ਆਖਿਆ: ‘ਗੁਰੂ ਪੂਰੈ ਬਿਨਾ ਇਤੂ ਜਨਮ ਆਇਆ^੪। ਮੈਂ ਏਕ

੧. ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਵਿਚ ‘ਬਾਹਰੀਤ’ ਦੀ ਥਾਂ ‘ਬਾਹਰ ਤੇ’।

੨. ‘ਤਾਂ ਅੰਨ੍ਹੁ’ ਦੀ ਥਾਂ ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਵਿਚ ‘ਸਭ ਵਸਤ’ ਪਾਠ ਹੈ।

੩. ‘ਮਨੁਖ’ ਦੀ ਥਾਂ ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਵਿਚ ‘ਬਾਮਣ’ ਹੈ।

੪. ‘ਗੁਰੂ ਤੌ ਆਇਆ’ ਤੱਕ ਦਾ ਪਾਠ ਹਾ:ਬਾ:ਨੁਸਥੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਅਚਾਰੀ* ਕਾ ਸਿਖੁ ਥਾ, ਓਸ ਮੇਰੇ ਪਾਸਹੁ ਸਗਉਤੀ ਮਛੀ ਛਡਾਈ ਥੀ, ਜਬ ਮੇਰੇ ਕਾਲ ਕਾ ਸਮਾਂ ਹੋਆ, ਤਾ ਮੈਂ ਦੁਖੀ ਹੋਆ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਪਾਸਿ ਸਗਉਤੀ ਰਿੰਨਦੇ ਸੇ, ਮੈਨੂੰ ਵਾਸ਼ਨਾ ਆਈ ਮੇਰੇ ਮਨਸਾ ਉਹਾਂ ਗਈ, ਤਿਸਕਾ ਸਦਕਾ ਏਤੁ ਜਨਮਿ ਆਇਆ'। ਤਬ ਉਹ ਉਠਿ ਚਲਿਆ, ਅਤੇ ਉਹ ਭਜਿ ਗਇਆ। ਤਦਹੁ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਘਰਿ ਲੇ ਗਇਆ, ਉਸੁ ਕੇ ਦਰਿ ਉਪਰਿ ਸਤ ਧਜਾ ਬੰਧੀਆਂ ਥੀਆਂ, ਲਾਖ ਲਾਖ ਕੀ ਇਕ ਧਜ ਥੀ। ਤਬ ਬਾਬੈ ਪੁਛਿਆ: 'ਏਹ ਧਜਾ ਕਿਸ ਕੀਆਂ ਹਨਿ?' ਤਬ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਆਖਿਆ: 'ਜੀ ਇਹਿ ਧਜਾ ਮੇਰੀਆਂ ਹੈਨਿ।' ਤਦਹੁ ਬਾਬੈ ਇਕ ਸੂਈ ਦਿਤੀ, ਆਖਿਓਸੁ: 'ਜੇ ਅਸਾਡੀ ਅਮਾਨ ਰਾਖੁ; ਅਸੀਂ ਆਗੈ ਮੰਗਿ ਲੈਹਿੰਗੇ।' ਤਬ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਸੂਈ ਤ੍ਰੀਮਤਿ ਪਾਸਿ ਲੈ ਗਇਆ। ਆਖਿਓਸੁ: 'ਇਹ ਸੂਈ ਰਖ ਗੁਰੂ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਆਖਿਆ ਹੈਸੁ, ਜੁ ਅਗੈ ਮੰਗਿ ਲੈਹਿੰਗੇ।' ਤਦਹੁ ਤ੍ਰੀਮਤਿ ਆਖਿਆ: 'ਏ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ! ਇਹ ਸੂਈ ਤੇਰੈ ਸਾਥਿ ਚਲੈਗੀ ਆਗੈ?' ਤਾਂ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਆਖਿਆ: 'ਕਿਆ ਕਰੀਐ?' ਤਾਂ ਤ੍ਰੀਮਤ ਆਖਿਆ: 'ਜਾਹਿ ਦੇ ਆਉ।' ਤਬ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਸੂਈ ਫੇਰਿ ਲੈ ਆਇਆ ਬਾਬੇ ਪਾਸਿ। ਆਇ ਆਖਿਓਸੁ: 'ਇਹ ਸੂਈ ਮੇਰੇ ਪਾਸਿ ਅਗੈ ਚਲਣੈ ਕੀ ਨਾਹੀ, ਫੇਰ ਲੇਵਹੁ।' ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: 'ਇਹ ਧਜਾ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਪਹੁੰਚਾਹਿੰਗਾ, ਜੇ ਸੂਈ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾਇ ਸਕਦਾ?' ਤਬ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਉਠਿ ਆਇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ: 'ਜੀ ਓਹੁ ਬਾਤ ਕਰਿ ਜਿਤੁ ਆਗੈ ਪਹੁੰਚੈ।' ਤਦਹੁ ਗੁਰੂ ਆਖਿਆ: 'ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਨਾਮ ਤੂੰ ਦੇਹਿ। ਅਤੀਤਾਂ, ਅਭਿਆਗਤਾਂ ਦੈ ਮੁਹਿ ਪਾਇ, ਇਉਂ ਸਾਥਿ ਪਹੁੰਚੈਗੀ।' ਤਬ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਸਤ ਲਖ ਕੀਆ ਧਜਾ ਲੁਟਾਇ ਦੂਰਿ ਕੀਤੀਓਸੁ। ਹੁਕਮੁ ਮੰਨਿਆ। ਹੁਕਮੁ ਗੁਰੂ ਕਾ ਐਸਾ ਹੈ, ਜੇ ਕੋਈ ਮੰਨੇਗਾ ਤਿਸਕੀ ਗਤਿ ਹੋਵੈਗੀ। ਤਦਹੁ ਦੁਨੀਂ ਚੰਦ ਨਾਉ

* ਬ੍ਰਾਹਮਚਾਰੀ ਤੋਂ ਮੁਗਦ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਹਾ:ਬਾ:ਨੁਸਥੇ ਵਿਚ ਪਠ ਇਹ ਹੈ 'ਮੈਂ ਏਕ ਅਚਾਰੀ ਥਾ'।

ਪਰੀਕੁ ਸਿਖ^੧ ਹੋਆ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਗਾ ਜਪਣਿ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ^੨। ਤਬ
ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: ‘ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਰਬਾਇ ਵਜਾਇ’। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਿ ਰਬਾਬੂ
ਵਜਾਇਆ।^੩ ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ ਕੀਤੀ, ਪਉੜੀਆਂ ੧੫ ਪਰਥਾਇ
ਦੁਨੀਚੰਦ ਕੇ ਕੀਤੀਆਂ,

੩੮. ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਸੁਚ ਰਸੋਈ

ਤਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਘਰਿ ਆਇਆ, ਤਲਵੰਡੀ ਵਿਚਿ ਕੋਈ ਦਿਨੁ ਰਹੈ। ਇਕ
ਦਿਨ ਇਕੁ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਅਚਾਰੀ ਆਇਆ ਖੁਧਿਆਰਥੁ, ਤਾਂ ਆਇ ਅਸੀਮੁ
ਬਚਨੁ ਕੀਤੇਸੁ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਪਰਸਾਦ ਵਿਚਿ ਬੈਠਾ ਥਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ
ਆਖਿਆ; ‘ਆਵਹੁ ਮਿਸਰ ਜੀ! ਪਰਸਾਦੁ ਤਈਆਰ ਹੈ’। ਤਾਂ ਪੰਡਿਤ
ਕਹਿਆ: ‘ਮੈਂ ਇਹੁ ਪਰਸਾਦੁ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਕਰਿ ਖਾਵਾਂਗਾ,
ਜਬ ਹਥੁ ਭਰਿ ਧਰਤੀ ਉਖਣਾਂਗਾ, ਅਤੇ ਚਉਂਕਾ ਦੇਵਾਂਗਾ, ਅਤੈ ਜਾਇਕੈ
ਗਿਠ ਭਰਿ ਧਰਤੀ ਉਖਣਾਂਗਾ ਤਾਂ ਚੁੱਲਾ ਕਰਾਂਗਾ। ਲਕੜੀਆਂ ਧੋਇ ਕਰਿ
ਚਾੜਾਂਗਾ। ਏਹ ਰਸੋਈ ਕੀ ਧਰਤੀ ਕੈਸੀ ਹੈ? ਤਾਂ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ’।
ਤਬ ਬਾਬੈ ਆਖਿਆ: ‘ਇਸ ਪੰਡਿਤ ਕਉ ਰਸੋਈ ਕੋਰੀ ਦੇਵਹੁ।’ ਤਬ
ਕੋਰੀ ਰਸੋਈ ਮਿਲੀ। ਪੰਡਤੁ ਬਾਹਰਿ ਲੈ ਗਇਆ, ਜਾਇ ਲਗਾ ਚਉਂਕਾ
ਬਣਾਵਣਿ, ਧਰਤੀ ਖੇਦਿਨ, ਜਿਥੈ ਧਰਤੀ ਖੋਦੈ, ਓਥੇ ਹਡੀਆਂ ਨਿਕਲਨਿ।
ਤਬ ਚਾਰ ਪਹਿਰਿ ਖੋਦਦਾ ਫਿਰਿਆ। ਜਾਂ ਭੁਖਾ ਆਜਜੁ ਹੋਆ, ਤਾਂ

੧. ‘ਸਿਖ’ ਪਾਠ ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਦਾ ਹੈ।

੨. ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਵਿਚ ‘ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ’ ਨਹੀਂ ਹੈ।

੩. ਹਾ:ਬਾ: ਨੁਸਥੇ ਵਿਚ ‘ਕੂੜ ਰਾਜਾ ਕੂੜ ਪਰਜਾ ਤੌ...ਮਤ ਬੋੜੀ ਸੇਵ ਗਵਾਈਐ’
ਤਕ ਲਿਖ ਕਰਕੇ ਅਰੋਂ ਲਿਖਿਆ—‘ਅਰੈ ਵਾਰ ਪੂਰਣ ਲਿਖਣੀ ਹੈ, ਬੋਲਹੁ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ।’

ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਬਾਬੇ ਤੇ ਜਾਵਾਂ*। ਤਾਂ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਇਆ, ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਜੀ ਓਹ ਪਰਸਾਦੁ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲੈ, ਮੈਂ ਭੁੱਖਾ ਮੁਆ ਹਾਂ’। ਤਦਹੁ ਗੁਰੂ ਆਖਿਆ ‘ਸੁਆਮੀ! ਓਹ ਵਖਤੁ ਗਇਆ ਪਰਸਾਦ ਕਾ, ਪਰੁ ਜਾਹਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰਿਕੈ ਪਰਤੀ ਖੇਦੁ ਰਸੋਈ ਕਰੁ ਖਾਹਿ’। ਤਥ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਸਬਦੁ

ਰਾਗੁ ਬਸੰਤੁ ਵਿਚਿ ਮ:੧ ॥

ਸੁਇਨੇ ਕਾ ਚਉਕਾ ਕੰਚਨ ਕੁਆਰ॥
 ਰੁਪੇ ਕੀਆ ਕਾਰਾ ਬਹੁਤੁ ਬਿਸਥਾਰੁ॥
 ਰੰਗਾ ਕਾ ਉਦਕੁ ਕਰੰਤੇ ਕੀ ਆਗਿ॥
 ਗਰੁੜਾ ਖਾਣਾ ਢੁਧ ਸਿਉ ਗਾਡਿ॥੧॥
 ਰੇ ਮਨ ਲੇਖੈ ਕਬਹੂ ਨ ਪਾਇ॥
 ਜਾਮਿ ਨ ਭੀਜੈ ਸਾਚ ਨਾਇ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
 ਦਸ ਅਠ ਲੀਖੈ ਹੋਵਹਿ ਪਾਸਿ॥
 ਚਾਰੇ ਬੇਦ ਮੁਖਾਗਰ ਪਾਠਿ॥
 ਪੁਰਬੀ ਨਾਵੈ ਵਰਨਾਂ ਕੀ ਦਾਤਿ॥
 ਵਰਤ ਨੇਮ ਕਰੇ ਦਿਨ ਰਾਤਿ॥੨॥
 ਕਾਜੀ ਮੁਲਾਂ ਹੋਵਹਿ ਸੇਖ॥
 ਜੋਗੀ ਜੰਗਮ ਭਗਵੇ ਭੇਖ॥
 ਕੌ ਗਿਰਹੀ ਕਰਮਾਂ ਕੀ ਸੰਧਿ॥
 ਬਿਨੁ ਬੂਝੈ ਸਭ ਖੜੀਅਸਿ ਬੰਧਿ॥੩॥
 ਜੇਤੇ ਜੀਅ ਲਿਖੀ ਸਿਰਿ ਕਾਰ॥
 ਕਰਣੀ ਉਪਰਿ ਹੋਵਗਿ ਸਾਰ॥
 ਹੁਕਮੁ ਕਰਹਿ ਮੂਰਖ ਗਾਵਾਰ॥
 ਨਾਨਕ ਸਾਚੇ ਕੇ ਸਿਫਤਿ ਭੰਡਾਰ॥੪॥੩॥ (ਪੰਨਾ ੧੧੯੯-੯੯)

* -ਤਾਂ ਆਖਿਓਸ ‘ਬਾਬੇ ਦੇ ਜਾਵਾਂ’- ‘ਏਹ ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।

੩੯. ਇਕ ਵੈਰਾਗੀ ਬਾਲਕ

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਕੀ ਆਗਿਆ ਹੋਈ, ਜੋ ਪਿਛਲੇ ਪਹਿਰਿ ਰਾਤਿ ਕਉ ਕੀਰਤਨ ਹੋਵੈ ਤਾਂ ਇਕੁ ਲੜਕਾ ਬਰਸਾਂ ਸਤਾਂ ਕਾ ਘਰ ਤੇ ਉਠਿ ਆਵੈ, ਅਗਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੈ ਪਿਛੈ ਖੜਾ ਹੋਵੈ। ਜਬ ਆਰਤੀ ਕੀਰਤਿ ਹੋਵੈ, ਤਾਂ ਉਠਿ ਜਾਵੈ॥ ਤਬ ਬਾਬੈ ਇਕ ਦਿਨ ਕਹਿਆ: ‘ਅਜੁ ਏਹੁ ਲੜਕਾ ਪਕੜਿ ਰਖਣਾ। ਜਬ ਮਥਾ ਟੇਕ ਕਰਿ ਚਲਿਆ, ਤਾਂ ਸੰਗਤਿ ਪਕੜਿ ਰਖਿਆ, ਆਣਿ ਹਾਜ਼ਰੁ ਕੀਤਾ। ਤਬ ਬਾਬੈ ਪੁਛਿਆ, ਆਖਿਆ: ‘ਏ ਲੜਕੇ! ਤੂੰ ਜੋ ਇਤੁ ਵਖਤਿ ਉਠਿ ਆਂਵਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਕਿਉਂ ਆਂਵਦਾ ਹੈਂ? ਅਜੇ ਤੇਰਾ ਵਖਤੁ ਖਾਵਣ ਖੇਡਣ ਸਉਣ ਦਾ ਹੈ’। ਤਦਹੁੰ ਉਸਿ ਲੜਕੈ ਆਖਿਆ: ‘ਜੀ ਇਕ ਦਿਨ ਮੇਰੀ ਮਾਤਾ ਕਹਿਆ ਜੋ ਬੇਟਾ -ਤੂੰ ਅਗਿ ਬਾਲ੍ਹ-ਤਾ ਮੈਂ ਅਗਿ ਲਗਾ ਬਾਲਣਿ। ਜਾਂ ਲਕੜੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਤਾਂ ਪਹਿਲੇ ਨਿਕੜੀਆਂ ਕਉ ਲਗੀ, ਤਾਂ ਪਿਛਹੁੰ ਵੱਡੀਆਂ ਕਉ ਲਾਗੀ। ਤਦਹੁੰ ਮੈਂ ਭਉ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਮਤਾਂ ਅਸੀਂ ਨਿਕੜੇ ਚਲਿ ਜਾਹਿੰ, ਵੱਡੇਰੇ ਹੋਣਿ ਮਿਲਹਿ ਕਿ ਨ ਮਿਲਹਿ ਲਕੜੀਆਂ ਕੀ ਨਿਆਈ। ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਖਿਆ: ਜੇ ਗੁਰੂ ਜਪਿ ਲੇਹਿ’। ਤਦਿ ਸੰਗਤਿ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇ ਰਹੀ ਸੁਣਿਕੈ। ਤਬ ਬਾਬੈ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਲੜਕਾ ਪੈਰੀ ਪਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬੈ ਤਿਤੁ ਮਹਿਲਿ ਸਬਦੁ ਬੋਲਿਆ ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਵਿਚਿ ਮ:੧*-ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ੫॥

ਘੜੀ ਮੁਹਤ ਕਾ ਪਾਹੁਣਾ ਕਾਜ ਸਵਾਰਣਹਾਰੁ॥
 ਮਾਇਆ ਕਾਸਿ ਵਿਆਪਿਆ ਸਮਝੈ ਨਾਹੀ ਗਾਵਾਰੁ॥
 ਉਠਿ ਚਲਿਆ ਪਛਤਾਇਆ ਪਰਿਆ ਵਸਿ ਜੰਦਾਰ॥੧॥
 ਅੰਧੇ ਤੂੰ ਬੈਠਾ ਕੌਂਧੀ ਪਾਹਿ॥
 ਜੇ ਹੋਵੀ ਪੂਰਬਿ ਲਿਖਿਆ ਤਾ ਗੁਰ ਕਾ ਬਚਨੁ ਕਮਾਹਿ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
 ਹਰੀ ਨਾਹੀ ਨਹ ਡੜੀ ਪਕੀ ਵਢਣਹਾਰ॥

* ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਹੈ ਮ:੧ ਲਿਖਣਾ ਭੁਲ ਹੈ।

ਲੈ ਲੈ ਦਾਤ ਪਹੁਤਿਆ ਲਾਵੇ ਕਰਿ ਤਈਆਰੁ ॥
ਜਾ ਹੋਆ ਹੁਕਮੁ ਕਿਰਸਾਣ ਦਾ ਤਾ ਲੁਣਿ ਮਿਣਿਆ ਖੇਤਾਰੁ ॥੨॥
ਪਹਿਲਾ ਪਹਰੁ ਧੰਧੈ ਗਇਆ ਦੂਜੈ ਭਰਿ ਸੇਇਆ॥
ਤੀਜੈ ਝਾਖ ਝਖਾਇਆ ਚਉਥੈ ਭੇਰੁ ਭਇਆ॥
ਕਦ ਹੀ ਚਿਤਿ ਨ ਆਇਓ ਜਿਨੀ ਜੀਉ ਪਿੰਡ ਦੀਆ॥੩॥
ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਕਉ ਵਾਰਿਆ ਜੀਉ ਕੀਆ ਕੁਰਬਾਣੁ॥
ਜਿਸ ਤੇ ਸੋਝੀ ਮਨਿ ਪਈ ਮਿਲਿਆ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ॥

ਨਾਨਕ ਛਿਠਾ ਸਦਾ ਨਾਲਿ ਹਰਿ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਜਾਣੁ ॥੪॥੪॥੨੪॥

(ਪੰਨਾ ੪੩)

ਤਦਹੁੰ ਬਾਬਾ ਰਵਦਾ ਰਹਿਆ ਘਰ ਤੋਂ।

੪੦. ਕਰੋੜੀਆ

*ਤਬ ਬਾਬਾ ਦਰੀਆਉ ਉਪਰ ਬਹਿ ਗਇਆ, ਤਲਵੰਡੀ ਕੇ ਨਜਦੀਕ ਇਕ
ਥਾਉਂ ਉਥੇ ਬਹੁਤ ਗਉਂਗਾ ਚਲਿਆ। ਜੇ ਕੋਈ ਸੁਨੇ ਸੋ ਸਭ ਆਵੈ। ਲੋਕ
ਆਖਣ ਜੋ ‘ਕੋਈ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਫਕੀਰ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਨਾਨਕ ਨਾਉਂ
ਹੈਸੁ, ਅਪਣੇ ਖੁਦਾਇ ਨਾਲ ਰੱਤਾ ਹੈ’। ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਜੁਝਿਆ, ਮੁਰੀਦ ਭੀ
ਹੋਵਨ। ਜੋ ਆਵੈ, ਸੋ ਪਰਚਾ ਜਾਵੈ॥ ਜੋ ਬਾਬਾ ਸਲੋਕ ਕਰਦਾ ਥਾ, ਸੋ
ਪਰਗਟ ਹੋਏ। ਇਹੁ ਸਲੋਕੁ ਕੀਤੇ ਸੋ, ਫਕੀਰ ਕਾਨਿਆ ਨਾਲ ਗਾਉਂਦੇ ਸੇ-
ਕੂੜ ਨਿਖੁਟੇ ਨਾਨਕਾ ਓੜਕਿ ਸਚਿ ਰਹੀ॥ (ਪੰਨਾ-੯੫੩)

ਤਬ ਨਾਨਕ ਕੇ ਘਰ ‘ਏਕੇ ਨਾਮ ਵਖਾਣੀਐ।’ ਬਹੁਤ ਉਸਤਤ ਹੋਵਨ
ਲਰੀ, ਖਰਾ ਬਹੁਤ ਗਉਂਗਾ ਹੋਇਆ। ਜੇ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਜੈਗੀ,

* ਇਹ ਸਾਰੀ ਸਾਖੀ ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਵਿਚੋਂ ਪਾਈ ਹੈ, ਵਲੈਤ ਵਾਲੀ ਵਿਚ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ।
੨. ਉਦਾਸੀ, ਗਿਸਤੀ=ਮੁਰਾਦ ਹੈ ਤਿਆਰੀ ਲੋਕ ਤੇ ਘਰਾਂ ਬਾਲੇ,ਦੌਵੇਂ।

ਸੰਨਿਆਸੀ, ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ, ਤਪੀਏ, ਤਪੀਸਰ, ਦਿਰੀਬਰ, ਬੈਸਨੋ, ਉਦਾਸੀ, ਗ੍ਰਹਸਤੀ*, ਬੈਰਾਰੀ, ਖਾਨ, ਖਨੀਨ, ਉਮਰੇ, ਉਮਰਾਉ, ਕਰੋੜੀਏ ਜਿਮੀਦਾਰ, ਭੂਮੀਏ, ਜੋ ਕੇ ਆਵੈ, ਸੌ ਪਰਚਾ ਜਾਵੈ। ਸਭੇ ਲੋਕ ਉਸਤਤਿ ਕਰਨ।

ਤਬ ਜਿਥੈ ਬਾਬਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਉਸ ਗਿਰਾਉਂ ਪਾਸ ਇਕ ਕਰੋੜੀਆ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਓਨ ਕਹਿਆ: ‘ਏਹ ਕਉਣ ਹੈ? ਜੋ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸੈ ਸਭ ਇਸਕਾ ਨਾਉ ਲੈਤੇ ਹੈਨ। ਹਿੰਦੂ ਤਾਂ ਖ਼ਹਾਬ ਕੀਏ ਥੇ, ਪਰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਕਾ ਭੀ ਈਮਾਨ ਖੋਇਆ। ਕਿਆ ਈਮਾਨ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਕਾ ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਉਪਰ ਈਮਾਨ ਕਰਤੇ ਹੈਨ? ਪਰ ਚਲਹੁ ਅਸੀਂ ਬੰਨ ਲੈ ਆਵਹਿ’। ਜਾਂ ਚੜਿਆ ਘੋੜੈ ਉਪਰ, ਤਾਂ ਘੋੜਾ ਫਰਕ ਪਇਆ। ਫਿਰ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਚੜਿਆ, ਤਾਂ ਆਂਵਦਾ ਆਂਵਦਾ ਰਾਹਿ ਵਿਚ ਅੰਧਾ ਹੋਇ ਗਇਆ, ਸੁਝਸ ਕਿਛ ਨਾਹੀ, ਤਾਂ ਬਹਿ ਗਇਆ। ਲੋਕਾਂ ਕਹਿਆ: ‘ਜੀ ਅਸੀਂ ਡਰਦੇ ਆਖ ਨਾਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਪਰ ਨਾਨਕ ਵਡਾ ਪੀਰ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਉਸਕੀ ਬੰਦਰੀ ਸਿਮਰਣ ਕਰਹੁ’। ਤਾਂ ਕਰੋੜੀਆ ਸਿਫਤ ਲਗਾ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀ ਕਰਣ। ਅਤੇ ਪਾਸ ਲੋਕ ਭੀ ਲੱਗੇ ਬਾਬੇ ਵਲ ਸਿਜਦਾ ਕਰਨ। ਤਾਂ ਕਰੋੜੀਆ ਅਸਵਾਰ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਪੱਟ ਘੋੜੈ, ਉਪਰਹੁ ਢਹਿ ਪਇਆ, ਦਿਸੈ ਕੁਛ ਨਾਹੀਂ। ਤਬ ਲੋਕ ਕਹਿਆ: ‘ਦੀਵਾਨ ਜੀ! ਤੂੰ ਭੁਲਦਾ ਹੈ ਜੋ ਘੋੜੇ ਚੜਦਾ ਹੈਂ, ਨਾਨਕ ਵਡਾ ਪੀਰ ਹੈ, ਤੂੰ ਪਿਆਦਾ ਹੋਇ ਕਰ ਚਲ, ਜੇ ਤੂੰ ਬਖਸ਼ੀਐ’। ਤਾਂ ਕਰੋੜੀ ਪਿਆਦਾ ਹੋਇ ਚਲਿਆ। ਜਿਥੈ ਬਾਬੇ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਦਿਸ ਆਈ, ਤਾਂ ਤਿਥੈ ਖੜਾ ਹੋਇ ਕਰ ਲਗਾ ਸਲਾਮ ਕਰਣ। ਨੇੜੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਇਹੁ ਪੈਰੀ ਪਇਆ। ਬਾਬੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਕੀਤੀ। ਬਾਬੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਰਖਿਆ, ਬਾਬਾ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਆ। ਤਾਂ ਕਰੋੜੀ ਅਰਜ ਕੀਤੀ: ‘ਬਾਬਾ ਜੀ! ਤੇਰਾ ਹੁਕਮੁ ਹੋਵੈ, ਤਾਂ ਇਕ ਚਕ ਬਨਾਵਾਂ ਤੇਰੇ ਨਾਂਵ ਕਾ, ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਨਾਉਂ ਰਖੀਐ, ਧਰਮਸਾਲਾ ਪਾਈਐ’। ਤਾਂ ਕਰੋੜੀ ਵਿਦਿਆ ਹੋਇਆ। ਬੋਲੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

੪੧. ਭਾਗੀਰਥ, ਮਨਸੁਖ ਤੇ ਸਿਵਨਾਭ

*ਤਾਂ ਪਿਛੁ ਕਾਲੂ ਆਪਣੇ ਆਦਮੀ ਸਭ ਲੈਕਰ ਬਾਬੇ ਪਾਸ ਆਇਆ। ਬਾਬਾ ਟਿਕਿਆ। ਸੰਗਤ ਸਿਖ ਲੱਗੇ ਹੋਂਦੇ ਜਾਣ। ਬਾਬੇ ਉਹ ਭੇਖ ਉਤਾਰਿਆ। ਇਕ ਚਾਦਰ ਤੇੜ ਇਕ ਉਪਰ, ਇਕ ਪਟਕਾ ਸਿਰ, ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਕਾ ਸਰੂਪ ਧਾਰਿਆ ਜਗਤ ਨਿਸਤਾਰਣ ਕੇ ਤਾਈਂ। ਜਗਤ ਵਿਚ ਡੋਰੀ ਉਭਰ ਗਈ, ਜੋ 'ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ! ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਵੱਡਾ ਭਰਗਤ ਪੈਦਾ ਹੋਆ ਹੈ'।

ਤਬ ਇਕ ਖੱਤਰੀ ਥਾ, ਖਰਾ ਗਰੀਬ ਯਤੀਮ ਸਾ। ਉਸ ਕੇ ਘਰ ਇਕ ਕੜੀ ਸੀ, ਘਰਹੁ ਖਰਾ ਆਜ਼ਸ ਸੀ; ਸਰ ਕਿਛ ਨਾ ਸੀ ਅਂਵਦਾ। ਉਨ ਬਾਬੇ ਪਾਸਿ ਆਇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ: ਅਜੀ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ! ਮੇਰੇ ਤੇ ਸਰ ਕਿਛ ਨਾਂਹੀਂ ਅਂਵਦੀ, ਬੇਟੀ ਕੁਆਰੀ ਹੈ ਕਿਛ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਨਾਇ ਅੰਗੀਗਾਰ ਕਰੋ, ਖਸਮਾਨਾ ਹੋਵੈ'। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਵਸਤੂ ਤੈਨੂੰ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਸੋ ਤੂੰ ਲਿਖਾਇ ਲੈ ਆਉ, ਅਸੀਂ ਅਣਾਇ ਦੇਹਾਂਗੇ'। ਉਨ ਖੱਤ੍ਰੀ ਵੀਵਾਹ ਦੀ ਵਸਤ ਸਭ ਲਿਖ ਅੰਦੀ, ਜਿਤਨੀ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸੀ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ: 'ਭਾਗੀਰਥ! ਆਣ ਦਿਨੋਂ। ਭਾਈ ਭਾਗੀਰਥਾ, ਤੂੰ ਲਾਹੌਰ ਜਾਇ, ਜਿਤਨੀਆਂ ਵਸਤੂ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਹੈਨ ਅਤੇ ਲਿਖੀਆਂ ਹੈਨ, ਸੋ ਸਭਿ ਲੈ ਕੇ ਤੁਧੁ ਆਵਣੀਆਂ। ਜੋ ਭਲਕੇ ਰਹਿਓ ਤਾਂ ਜਨਮ ਵਿਗੜੀਗਾ'। ਉਹ ਭੈਮਾਨ ਹੋਕਰ ਉਠ ਦਉਡਿਆ, ਲਾਹੌਰ ਆਇਆ। ਇਕ ਸਾਹ ਬਾਣੀਏ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ, ਆਖਿਓਇਸੁ: 'ਮੈਨੂੰ ਇਤਨੀਆਂ ਵਸਤੂ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਹੈਨ, ਮੈਨੂੰ ਆਣ ਦੇਹਿ'। ਤਬ ਉਨ ਬਾਣੀਏ ਕਹਿਆ:

* ਇਹ ਸਾਖੀ ਬੀ ਸਾਰੀ ਹਾਫਜ਼ਾਬਾਦ ਵਾਲੇ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚੋਂ ਪਾਈ ਹੈ, ਵਲੈਤ ਪਹੁੰਚੀ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੈ ਨਹੀਂ।

੧. ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਜ ਕਲ ਕਹੀਦਾ ਹੈ-ਅੰਗ ਪਾਲ, ਉਹ ਮੁਗਾਦ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਗਰੀਬੀ ਤੱਕ ਕੇ ਆਪਣੀ ਮਿਹਰ ਦਾ ਅੰਗ ਪਾਲ। ਭਾਵ ਕੁਛ ਦਾਜ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਦਿਓ।

‘ਅੱਜ ਰਹੁ, ਭਲਕੇ ਨੂੰ ਸਭੇ ਵਸਤੂ ਹੋਇ ਆਵਣਗੀਆਂ’। ਤਾਂ ਭਰੀਰਥ ਆਖਿਆ: ‘ਮੈਂ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਰਹਿੰਦਾ ਨਾਹੀ’। ਤਾਂ ਉਨ ਬਾਣੀਏ ਆਖਿਆ: ‘ਜੋ ਵਸਤੂ ਸਭ ਹੋਵਣਗੀਆਂ, ਪਰ ਇਕ ਚੂੜਾ ਨ ਹੋਸੀਆ, ਚੂੜੇ ਚੀਰੀਦੇ ਰੰਗੀਦੇ ਰਾਤ ਪਵੇਰੀ। ਅੱਜ ਤੂੰ ਰਹੁ ਭਾਰੀਰਥਾ!’ ਭਰੀਰਥ ਆਖਿਆ: ‘ਮੈਂ ਤ੍ਰਈਕਾਲ ਰਹਾਂ ਨਾਹੀ’। ਬਾਣੀਏ ਆਖਿਆ: ‘ਅੱਜ ਰਹੇ ਬਾਝ ਕੰਮ ਹੋਂਦਾ ਨਹੀਂ’। ਤਥ ਉਨ ਬਾਣੀਏ ਆਖਿਆ: ‘ਤੂੰ ਸਾਮ ਸਾਮ ਰਹੁ ਜੇ ਕੰਮ ਚੂੜੈ ਦਾ ਤੈਂ ਕਰਣਾ ਹੈ’। ਤਾਂ ਭਰੀਰਥ ਕਹਿਆ: ‘ਜੇ ਅੱਜ ਕੰਮ ਨਾਹੀਂ ਸਉਰਦਾ; ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਸਿਰ ਨਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਜਨਮ ਵਿਗੜੇਗਾ’। ਤਾਂ ਉਨ ਬਾਣੀਏ ਆਖਿਆ: ‘ਭਾਈ ਕਿਸੀ ਕਾ ਸਾਹਿਬ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਕਰੜਾ ਤਾਂ ਉਹ ਚਾਕਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ-ਮੇਰਾ ਸਾਹਿਬ ਖਿੜੇਗਾ, ਮੇਰਾ ਵਜਹੁ ਕਟੈਗਾ-ਤੂੰ ਜੋ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈਂ,- ਜੋ ਹੁਕਮ ਸਿਰ ਨਾ ਜਾਵੈਂਗਾ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਜਨਮ ਵਿਗੜੇਗਾ- ਸੋ ਤੇਰਾ ਸਾਹਿਬ ਕੈਸਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੇ ਕੈਪ ਤੇ ਤੇਰਾ ਜਨਮ ਵਿਗੜੇਗਾ?’ ਤਾਂ ਭਰੀਰਥ ਕਹਿਆ: ‘ਮੇਰਾ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਜੇ ਹਉਂ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਸਿਰ ਨਾ ਜਾਵਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਜਨਮ ਵਿਗੜੈ’। ਤਾਂ ਉਨ ਬਾਣੀਏ ਕਹਿਆ: ‘ਭਾਈ ਅੱਜ ਕਲੀ ਕਾਲ ਕੇ ਗੁਰੂ ਕਿਆ ਹੈਨ, ਜਿਨਕੇ ਕਹੇ ਤੇਰਾ ਜਨਮ ਵਿਗੜੇ?’ ਤਾਂ ਭਾਰੀਰਥ ਆਖਿਆ, ‘ਜੋ ਮੇਰਾ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਹੈ’। ਤਾਂ ਉਨ ਬਾਣੀਏ ਕਹਿਆ: ‘ਜੋ ‘ਰੇ ਘਰ ਬੁਡੇ! ਕਲੀਕਾਲ ਮਹਿ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਕਹਾਂ ਹੈ?’ ਤਥ ਆਖਿਆ: ‘ਨਾਂ ਜੀ, ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਪੂਰਨ ਹੈ, ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਹੈ, ਨਿਰੰਜਨ ਰੂਪ ਹੈ’ ਤਥ ਉਨ ਬਾਣੀਏ ਕਹਿਆ: ‘ਚਲ ਹਉਂ ਤੇਰੇ ਸਾਥ ਚਲਦਾ ਹਾਂ। ਇਕ ਚੂੜਾ ਹੈ ਮੇਰੇ ਘਰ ਰੰਗਿਆ ਹੋਆ, ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਗੁਰੂ ਬੰਧ ਰੱਖ। ਹਉਂ ਤੇਰਾ ਗੁਰੂ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਹੋਇਗਾ, ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਭੀ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਭੀ ਗੁਰੂ, ਅਰ ਜੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨਾ ਹੋਆ, ਤਾਂ ਵਸਤੂ ਦੇਵਾਂਗਾ ਅਰ ਮੁੱਲ ਲੇਵਾਂਗਾ?’

ਤਾ ਭਾਗੀਰਥ ਅਰ ਬਾਣੀਆਂ ਦੋਨੋਂ ਚਲੇ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੋਲ ਆਏ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਅਰਗੋਂ ਕਹਿਆ: ‘ਭਾਗੀਰਥਾ! ਜਿੱਧਰ ਜਾਹਿਂ, ਤਿੱਧਰ ਬਹਿ ਰਹੋਂ, ਜਬਾਬ ਨਾ ਲੈ ਆਵਹਿ’। ਅਜੇ ਉਹ ਆਂਵਦੇ ਸੇ ਰਾਹਿ ਵਿਚ, ਉਨ ਵਾਕ ਸੁਣ ਪਾਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਬਾਣੀਏ ਕੇ ਕਪਾਟ ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ, ਜੋ ਏਹ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਅੰਤਰਯਾਮੀ ਹੈ। ਆਏ ਪੈਰੀਂ ਪਏ। ਤਥ ਉਸ ਬਾਣੀਏ ਕੀ ਨਿਸਾ ਭਈ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਖਣੇ ਨਾਲ, ਪੈਰੀ ਪਉਂਦੇ ਨਿਹਾਲ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਤੀਨ ਬਰਸ ਬਾਬੇ ਕੋਲ ਰਹਿਆ, ਫੇਰ ਬਾਬੇ ਵਿਦਿਆ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਬਾਣੀ ਬਹੁਤ ਸਿਖੀਆਸੁ, ਪੋਥੀਆਂ ਸਿਖ^੧ ਲੀਤੀਓਸੁ॥ ਗੁਰੂ ਪਾਸਹੂ ਵਿਦਿਆ ਹੋਆ, ਵਿਦਿਆ ਹੋਇ ਘਰਿ ਆਇਆ ਲਹੌਰ ਵਿਚ।

ਉਨ ਵਪਾਰੀ ਸਾਹ ਲੋਕ ਬੁਲਾਏ, ਹੱਟ ਦੀ ਵਸਤੂ ਸਭ ਸਉਂਪੀ, ਆਪ ਸਮੁੰਦਰ ਜਹਾਜ਼ ਕਰ ਚਲਿਆ। ਜਹਾ ਰਾਜਾ ਸਿਵਨਾਭਿ ਰਹਿੰਦਾ ਥਾ। ਉਸ ਨਗਰੀ ਜਾਹਿ ਰਹਿਆ। ਵਾਪਾਰ ਲੱਗਾ ਕਰਣ, ਵੱਡੀ ਰਾਤ ਤਾਈਂ ਕੀਰਤਨ ਕਰੈ। ਜਿਥੈ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਹੈ, ਤਿਥੈ ਉਠ ਕਰ ਠੰਢੈ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਨ੍ਹਾਵੇ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ: ‘ਜੋ ਠੰਢੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਨ੍ਹਾਵੈਗਾ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਹੀਂਦੀ, ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਕਾ ਨਾਉਂ ਜਪਹਿੰਗੇ ਉਨ ਕਉ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੇ ਦਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਐਗਾ, ਅਜੂਨੀ ਸੰਭੂ ਸੰਗ ਸਮਾਵੈਗਾ। ਜਹਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਾ ਨਿਵਾਸ ਹੈ, ਤਹਾਂ ਉਹ ਰੱਖੀਅਹਿੰਗੇ’ ਅਰ ਬੇਦ^੨ ਕਹਿਤਾ ਹੈ, ‘ਜੋ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਸਿਉਂ ਨਾਵੈਗਾ ਤਿਸ ਕਉ ਸਵਾ ਮਣ ਸੋਨੇ ਕਾ ਪੁੰਨ ਹੋਵੈਗਾ। ਜੋ ਚਉ ਘੜੀਆਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਨਾਵੈਗਾ ਤਿਸਨੂੰ ਸਵਾ ਮਣ ਪਾਨੀ ਕਾ ਪੁੰਨ ਹੋਵੈਗਾ। ਜੋ ਦਿਨ ਚੜੇ ਨਾਵੈਗਾ, ਤਿਸ ਨੂੰ ਪੁੰਨ ਨ ਪਾਪ’। ਏਹ ਤਾਂ ਬੇਦ ਕਹਿਤਾ ਹੈ, ਅਰ ਬਾਬੇ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ ‘ਜੋ ਮੇਰਾ ਸਿਖ ਪ੍ਰਾਤਕਾਲ

੧. ਇਹ ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਭੁੱਲ ਹੈ, ਪਾਠ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ—‘ਲਿਖ ਲੀਤੀਓਸੁ’।
੨. ਬੇਦ ਤੋਂ ਲੇਖਕ ਦੀ ਮੁਗਾਦ ਵੇਦ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ।

ਨਾਵੈਗਾ, ਸਿਰ ਪਾਣੀ ਠੰਢਾ ਪਾਵੈਗਾ, ਤਿਸਕੀ ਪਰਮ ਗਤਿ ਹੋਵੇਗੀ।
ਜੀਵਦਾ ਭੀ ਮੁਕਤਾ ਅਰੂ ਮੁਆ ਭੀ ਮੁਕਤਾ¹।

ਅਰ ਓਹ ਬਾਣੀਆਂ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦੀ ਨਾਵੈ ਪਾਣੀ ਠੰਢੇ ਨਾਲ।
ਨਾਇ ਕਰ ਜਪ ਪੜੈ, ਅਰ ਪੋਥੀ ਸਬਦ ਪੜਕੇ ਪ੍ਰਾਤਾਕਾਲ ਹੋਂਦੇ ਨੂੰ
ਪਰਸਾਦਿ ਜੇਵਕੈ ਜਾਇ ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਕਰੇ। ਰਾਤੀਂ ਆਵੈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ
ਕਾ ਸਬਦ ਰਾਵੈ। ਅਰ ਉਸ ਵਲ ਕੇ ਲੇਕ ਦਿਨ ਚੜੇ ਇਸਨਾਨ ਕਰਹਿ।
ਦੁਆਦਸ ਟਿਕੇ ਚੜਾਵਹਿ, ਅਰ ਆਇਤਵਾਰ, ਅਮਾਵਸ, ਇਕਾਦਸੀ
ਬਰਤ ਕਰਹਿਂ। ਦੇਹੁਰੇ ਕੀ ਪੂਜਾ ਕਰਹਿਂ, ਠਾਕਰ ਦੁਆਰੇ ਭੀ ਜਾਂਹਿ। ਓਹ
ਬਾਣੀਆਂ ਨਾ ਵਰਤ, ਨਾ ਪੂਜਾ, ਨਾ ਅਮਾਵਸ, ਨਾ ਆਇਤਵਾਰ ਉਨਕੀ
ਕਾਈ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤ ਨ ਕਰੇ। ਇਸ ਵੱਲ ਕੇ ਜੇ ਹਿੰਦੂ ਜਾਂਹਿ, ਤਿਸਕੇ ਓਹ ਭ੍ਰਾਸਟ
ਕਰ ਘੱਤਨਾਂ। ਤਬ ਲੋਕਉ ਉਸ ਬਾਣੀਏ ਕੀ ਚਰਚਾ ਚਲਾਈ। ਤਬ ਚਲੀ
ਚਲੀ ਬਾਤ ਰਾਜੇ ਸਿਵਨਾਭਿ ਪਾਸ ਚਲ ਪਈ, ਜੋ ‘ਜੀ ਇਕ ਜੋ ਬਾਣੀਆ
ਹੈ, ਹਿੰਦੂ ਕਹਾਂਵਦਾ ਹੈ, ਅਰ ਕਰਮ ਭ੍ਰਾਸਟ ਕਰਦਾ ਹੈ’। ਤਬ ਰਾਜੇ
ਕਹਿਆ ਜੋ ‘ਰੇ ਉਸ ਬਾਣੀਏ ਕਉ ਬੁਲਾਇ ਲੇ ਆਵਹੁ, ਮੈਂ ਉਸ ਕਉ
ਪੂਛਹੁ। ਜੋ ਰੇ ਉਹ ਕਿਉਂ ਐਸੀ ਬਾਤ ਕਰਤਾ ਹੈ ਹਿੰਦੂ ਜਨਮ ਹੋਇਕੈ?’
ਤਬ ਰਾਜੇ ਕੇ ਦੂਤ ਉਸ ਬਾਣੀਏ ਕਉ ਬੁਲਾਇ ਲੈ ਆਏ। ਤਬ ਓਹ
ਬਾਣੀਆਂ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰਕੇ ਸਿਰ ਨਿਵਾਇ ਕਰ ਨਲੀਏਰ ਦੇ ਮਿਲਿਆ।
ਤਬ ਰਾਜੈ ਪੁਛਿਆ, ਜੋ ‘ਰੇ ਬਾਣੀਏ! ਤੂ ਹਿੰਦੂ ਜਨਮ ਹੈਂ ਤੂ ਬਰਤ ਨੇਮ
ਪੂਜਾ ਨਹੀਂ ਕਰਤਾ, ਸੋ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਤਾ?’

*ਜੋ, ‘ਜੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਤੁਮ ਬਰਤ ਨੇਮ ਸੰਜਮ ਕਰਤੇ ਹੋ ਸੋ ਵਸਤ
ਮੈਂ ਪਾਈ। ਕਿਆ ਵਰਤ ਨੇਮ ਕਰਉ?’

1. ਉਪਰ ਆ ਚੁਕਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਨ੍ਹਾਕੇ ਨਾਮ ਜਪਹਿੰਗੇ ਉਕੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ
ਪੀਐਗਾ। ਇਥੇ ਬੀ ਉਹੋ ਨਾਮ ਜਪਣ ਨਾਲ ਮੁਗਦ ਹੈ।

* ਇਹ ਬਾਣੀਏ ਦਾ ਉਤਰ ਹੈ।

ਤਬ ਰਾਜੇ ਪੁਛਿਆ: ‘ਕਉਣ ਵਸਤ ਤੈਂ ਪਾਈ, ਜਿਸ ਤੇ ਤੇਰਾ ਸੰਤੇਖ ਹੂਆ ਹੈ?’ ਕਹੇ, ‘ਜੀ ਮੈਂ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਮੁਕਤਿ ਪਾਈ ਹੈ’। ਤਬ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ: ‘ਤੇਰੀ ਨਿਸ਼ਾ ਹੋਈ ਹੈ ਉਸਕੇ ਦਰਸ਼ਨ?’ ਤਬ ਬਾਣੀਏ ਕਹਿਆ: ‘ਜੀ ਪਰਮੇਸਰ ਮਿਲਿਆ, ਤਾਂ ਨਿਸ਼ਾ ਦੀ ਕਿਆ ਚਲੀਹੈ?’ ਤਬ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ: ‘ਰੇ ਬਾਣੀਏ! ਕਲਜੁਗ ਮੈਂ ਐਸਾ ਕਉਣੁਣੁ ਹੈ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਜਿਸਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਮੁਕਤਿ ਪਾਈਐ?’ ਕਹੈ: ‘ਜੀ ਐਸਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਹੈ, ਜਿਸਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਮੁਕਤਿ ਪਾਈਤੀ ਹੈ’। ਤਬ ਉਨ ਬਾਣੀਏਂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਬਾਣੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੀ। ਤਬ ਰਾਜੇ ਸਿਵਨਾਭਿ ਬਾਣੀ ਸੁਣੀ, ਸੁਣਿਕੈ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਰੋਮ ਰੋਮ ਮਗਨ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਬਾਣੀ ਜੋ ਸੁਣੀ ਰਾਜੇ ਸਮਝੀ। ‘ਰੇ ਬਾਣੀਐ! ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਤਾਂਈ ਅਪਨੇ ਨਾਲ ਲੈ ਚਲ ਜਹਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਹੈ, ਮੈਂ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਖਉ’। ਤਬ ਉਨ ਬਾਣੀਏਂ ਕਹਿਆ: ‘ਜੀ ਇਉਂ ਤੂੰ ਚਲੈ, ਤਾਂ ਕਿਆ ਜਾਪੈ ਤੂੰ ਪਹੁੰਚ ਸਕਹਿਂ ਕਿ ਨਾ ਸਕਹਿਂ? ਪਰ ਤੂੰ ਜੀਅ ਵਿਚ ਅਰਾਧ, ਤੇਰੇ ਤਾਈ ਈਹਾਂ ਹੀ ਮਿਲੈਗਾ’। ਤਬ ਰਾਜੇ ਸਿਵਨਾਭਿ ਕਹਿਆ: ‘ਜਿਸ ਧਰਤੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਰਹਿਤਾ ਹੈ, ਸੋ ਧਰਤੀ ਤੂੰ ਕਹੁ’।

ਕਹੈ: ‘ਜੀ ਲਾਹੌਰ ਤੇ ਕੋਸ ਪੰਦਰਾਂ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਬੰਨਿਆ ਹੈ; ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਮਾਂਹਿ, ਉਹਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਰਹਿਤਾ ਹੈ। ਸਥਾਨ ਤਲਵੰਡੀ ਗਏ ਭੋਇ ਭੱਟੀ ਕੀ, ਰਾਵੀ ਕੇ ਪਾਰ, ਨਾਮ ਸੁਥਾਨ ਰਾਵੀ ਦੇ ਉਰਾਰ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਬੰਨਿਆ ਹੈ, ਉਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਰਹਿਤਾ ਹੈ। ਸਭਨੀ ਥਾਈਂ ਹੈ, ਜਹਾਂ ਜਹਾਂ ਅਗਾਮੀਐ। ਤਹਾਂ ਤਹਾਂ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ’। ਤਬ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ: ‘ਤਉ ਚਲੋ ਲਾਹੌਰ ਕਉ; ਜੋ ਜਾਇ ਕਰ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਉ’। ਤਬ ਬਾਣੀਏ ਕਹਿਆ: ਜੋ ‘ਜੀ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਕਾ ਸੁਭਾਉ ਹੈ, ਚੱਲ ਕੈ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਅੱਪਦਿੱਤਾ’। ਕਹੈ: ‘ਜੀ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਆਤਮੇ ਅੰਦਰ ਅਰਾਧ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਹੈ, ਤੁਝ ਕਉ ਈਹਾਂ ਹੀ ਮਿਲੈਗਾ’। ਤਬ ਰਾਜੇ

ਸਿਵਨਾਭਿ ਏਹੁ ਬਾਤ ਮੰਨ ਲੀਤੀ। ਤਥ ਉਹ ਬਾਣੀਆਂ ਵਿਦਾ ਹੋਆ। ਉਨ ਬਾਣੀਅਂ ਚਲਤੀ ਵੇਰੀ ਕਹਿਆ: ‘ਜਿ ਰਾਜਾ ਜੀ! ਤੂੰ ਧੰਨ ਹੈਂ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲੇਗਾ, ਪਰ ਤੂੰ ਲਖ ਸਕਹਿੰਗਾ ਨਾਹੀਂ। ਕਿਆ ਜਾਪੇ ਕਿਤ ਰੂਪ ਤੁਝ ਕਉ ਆਇ ਦਰਸਨ ਦੇਹਿਗਾ? ਜੋਗੀ ਕੇ ਰੂਪ, ਕਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕੇ ਰੂਪ, ਕਿ ਡੰਡਧਾਰੀ ਕੇ ਰੂਪ, ਕਿ ਦਿਰੀਬਰ ਕੇ ਰੂਪ, ਕਿ ਖੱਤ੍ਰੀ ਕੇ ਰੂਪ, ਕਿ ਬੈਰਾਗੀ ਕੇ ਰੂਪ, ਕਿ ਸੰਨਿਆਸੀ ਕੇ ਰੂਪ, ਬ੍ਰਾਹਮਚਾਰੀ ਕੇ ਰੂਪ, ਕਲੰਦਰ ਕੇ ਰੂਪ, ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਕੇ ਰੂਪ, ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੇ ਰੂਪ, ਅਤੇ ਸਭ ਰੂਪ ਉਸਦੇ ਹੈਨ। ਇਉਂ ਨਾ ਜਾਣੀਐ ਤੇਰੇ ਤਾਈਂ ਕਿਤ ਰੂਪ ਦਰਸਨ ਦੇਵੈਗਾ। ਓਹ ਅਬਿਨਾਸੀ ਪੁਰਖ ਹੈ। ਤੂੰ ਸਮਝਤਾ ਰਹੀਐ’।

ਤਥ ਓਹ ਬਾਣੀਆਂ ਉਹਾਂ ਤੇ ਜਹਾਜ ਭਰ ਕੇ ਚਲਿਆ। ਰਾਜੇ ਕਉ ਪਿਛੇ ਬਹੁਤ ਉਦਾਸੀ ਹੋ ਰਹੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀ। ਸਦਾ ਸਦਾ ਚਿਤਵਨੀ ਕਰੈ। ਸੋਵਤੇ, ਬੈਠਤੇ, ਉਠਤੇ ਅਠ ਪਹਰ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਚਾਹ ਵਿਚ ਰਹੇ। ਅਉਰ ਠਉਰ ਮਨ ਠਹਰਾਵੈ ਨਹੀਂ, ਨਿਤਾਪ੍ਰਤਿ ਬਾਬੇ ਹੀ ਕੀ ਚਾਹ ਵਿਚ ਰਹੇ। ਤਥ ਰਾਜੈ ਜੀਅ ਨਾਲ ਕੀਤਾ, ਜੋ- ਕਾਈ ਗਲ ਪਿਛੈ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਲਖਿਆ ਜਾਵੈ। ਹੋਰਤ ਗੱਲੇ ਨਹੀਂ ਹੱਥ ਆਵਣ ਦਾ, ਇਹ ਗਲ ਹੱਥ ਆਵੈ। ਜੋ ਭਲੀਆਂ ਸਰੂਪੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਬੁਲਾਈਆਂ, ਉਨ ਕਉ ਰਾਜੇ ਕਹਿ ਛਡਿਆ, ਜੋ ‘ਕੋਈ ਚਹੁ ਵਰਨਾਂ ਵਿਚ ਫਕੀਰ ਉਦਾਸੀ ਆਵੈ, ਤਿਸਕੀ ਖੂਬ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ, ਅਰ ਉਸਕੇ ਮੇਹ ਲੈ ਜਾਣਾ’, ਮਤਲਬ ਏਹ ਜੋ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਮੌਹਿਆ ਨਾ ਜਾਵੈਗਾ-।’ ਅਬ ਰਾਜੇ ਭਲੀਆਂ ਸਰੂਪੀਆਂ ਚੇਰੀਆਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀਆਂ। ਉਨ ਕਉ ਕਹਿਆ: ‘ਜੋ ਕੋਈ ਆਵੈ, ਤਿਸਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਹੁ। ਕੋਈ ਸੰਨਿਆਸੀ, ਬ੍ਰਾਹਮਚਾਰੀ, ਜੋਗੀ, ਦਿਰੀਬਰ, ਵੈਸਨੋ, ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋਵੇ, ਫਕੀਰ ਦਰਵੇਸ਼ ਹੋਵੈ, ਅਤੀਤ ਬੈਰਾਗੀ ਹੋਵੈ, ਤਿਸਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਹੁ। ਐਸੀ ਸੇਵਾ ਕਰਹੁ ਜਿ ਉਸਕਾ ਧਰਮ ਛਟ ਜਾਇ।’ ਰਾਜੇ ਕੇ ਜੀਅ ਏਹ ਵਰਤੀ- ‘ਜਿ ਕੋਈ ਪੂਰਾ ਹੋਇਗਾ ਸੋ ਤਿਸਕਾ

ਧਰਮ ਨਾ ਰਹੇਗਾ। ਕਲਿ ਮਹਿ ਪੂਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਹੈ ਅਵਰ ਕੋਈ ਨਾਹੀਂ। ਪਾਈਐ ਤਾਂ ਇਸ ਹੀ ਬਾਤ ਪਾਈਐ, ਨਾਤਰ ਹੋਰ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਪਾਵਣੇ ਕੀ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਅੰਤਰਜ਼ਾਮੀ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਹੈ, ਰਾਜੇ ਕੇ ਅਰਾਧਨੇ ਕਰਕੇ ਆਵੈਗਾ।' ਤਬ ਉਹ ਬਾਣੀਆਂ ਉਹਾਂ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਜਾਇ ਪਹੁੱਤਾ। ਬੋਲੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਦੂਜੀ ਉਦਾਸੀ

੪੨. ਦੂਜੀ ਉਦਾਸੀ ਦੱਖਣ ਦੀ। ਸੈਦੋ, ਸੀਹੋਂ ਤੇ ਵਰੁਣ

੧੭੮ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਦੁਤੀਆ ਉਦਾਸੀ ਕੀਤੀ ਦੱਖਣ ਕੀ, ਅਹਾਰੁ ਤਲੀ ਭਰਿ ਰੇਤ ਕੀ ਕਰਹਿ।
 ਤਦਹੁੰ ਪੈਰੀਂ ਖੜਾਵਾਂ ਕਾਠ ਕੀਆ। ਹਥਿ ਆਸਾ। ਸਿਰਿ ਰਸੇ ਪਲੇਟੇ।
 ਬਾਂਹਾਂ ਜਾਂਘਾਂ ਰਸੇ ਪਲੇਟੇ ਟਿਕਾ ਬਿੰਦੁਲੀ ਕਾ। ਤਦਹੁੰ ਨਾਲਿ ਸੈਦੋ ਜਟ
 ਜਾਤ ਘੋਰੋ ਥਾਂ। ਤਦਹੁੰ ਬਾਬਾ ਧਨਾਸਰੀ^੧ ਦੇਸਿ ਜਾਇ ਨਿਕਲਿਆ।
 ਤਬ ਕੋਈ ਦਿਨ ਉਹਾਂ ਰਹੇ। ਤਬ ਰਾਤਿ ਕੈ ਸਮੈਂ ਸੈਦੇ ਅਤੇ ਸੀਹੇ ਜਾਤ
 ਘੋਰੇ ਦੋਵੈ^੨ ਦਰੀਆਇ ਜਾਵਨਿ, ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਪਹਿਰ ਰਾਤਿ ਰਹਿੰਦੀ
 ਨੂੰ ਜਾਵਨਿ। ਅਤੇ ਮਨਿ ਵਿਚਿ ਧਰਨਿ ਜੋ ਗੁਰੂ ਖੇਅਜੇ ਤੇ ਪਾਈ ਹੈ^੩।
 ਤਉ ਗੁਰੂ ਉਤੇ ਥਾਇ ਪਾਈ ਹੈ। ਇਕ ਸਖੈ^੪ ਓਨਾਂ ਆਖਿਆ: ‘ਜੋ
 ਅਸੀਂ ਭੀ ਸੇਵਾ ਕਰਾਂ ਤਿਤੁ ਦਰੁ’। ਏਕ ਦਿਨ, ਇਕ ਰਾਤਿ ਕਉ
 ਦੇਖਨਿ ਤਾਂ ਇਕੁ ਮਰਦੁ ਚਲਿਆ ਅਵਦਾ ਹੈ, ਹਥਿ ਮਛੀ ਹੈਸੁ।
 ਤਾਂ ਓਸੁ ਮਰਦ ਪੁਛਿਆ: ‘ਤੁਸੀਂ ਕਉਣ ਹਉ?’ ਤਦਹੁੰ ਸੈਦੋ ਅਤੇ

੧. ‘ਸੈਦੋ ਜਟ ਜਾਤ ਘੋਰੋ ਥਾ’ ਦੀ ਥਾ’ ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਵਿਚ ਐਉਂ ਹੈ ‘ਸੈਦੋ ਤੇ ਘੋਰੋ
 ਜੱਟ ਨਾਲ ਥੇ’।
੨. ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਸਦੀ ਮੁਗਦ ਤਨਾਸਰਮ ਤੋਂ ਹੋਵੇ।
੩. ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਵਿਚ ਏਥੇ ਪਾਠ ਹੈ ‘ਸੈਦੇ ਅਤੇ ਘੋਰੇ ਦੋਵੈਂ ਸੀਹੇ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ,
 ਅਗੇ ਜਾ ਕੇ ਸੈਦੇ ਦੀ ਜਾਤ ਘੋਰੇ ਏਸ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਬੀ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਦੋਖੇ ਸਾਖੀ
 8੯ ਦੀ ਅਖੀਰਲੀ ਸਤਰ, ਸੀਹੋਂ ਤੇ ਸੈਦੋ ਦੌਇ ਜਾਤ ਦੇ ਘੋਰੇ ਸਿਧ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
੪. ‘ਜੋ ਗੁਰੂ...ਤੋਂ...ਪਾਈ ਹੈ’ ਇਹ ਪਾਠ ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।
੫. ਪਾਠਾਂਤ੍ਰੂ ‘ਸਮੈਂ’।

ਸੀਹੋ^੧ ਬੋਲਿਆ: ‘ਜੇ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕੇ ਸਿਖ ਹਾਂ’। ਤਬ ਰਾਤਿ ਕੈ ਸਮੈਂ ਉਸ ਮਰਦ ਪੁਛਿਆ; ‘ਤੁਸੀਂ ਕਹਾਂ ਚਲੇ ਹਉ?’ ਤਬ ਸੈਦੇ ਬੋਲਿਆ ਜੇ ‘ਜੀ ਅਸੀਂ ਨਿਤਪ੍ਰਤ ਪਹਰੁ ਰਾਤਿ ਨੁ ਖੇਅਜੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਣਿ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਜੇ ਅਸਾਡੈ ਗੁਰੂ ਖੇਅਜੇ ਤੇ ਹੀ ਪਾਇਆ ਹੈ’ ਤਬ ਸੈਦੇ ਪੁਛਿਆ: ‘ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਕਉਣ ਹਉ? ਕਿਥੈ ਜਾਵਹੁਗੇ?’ ਤਬ ਓਹੁ ਮਰਦੁ ਬੋਲਿਆ, ਜੇ ‘ਮੈਂ ਖੇਅਜਾ ਹਾਂ, ਗੁਰੂ ਪਾਸਿ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਇਤੁ ਸਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਸੇਵਾ ਕਰਣਿ। ਆਜੁ ਮਛਲੀ ਭੇਟਿ ਲੈ ਚਲਿਆ ਹਾਂ।’ ਤਦ ਸੈਦੇ ਸੀਹੋਂ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪੈਰ ਪਏ, ਆਖਿਓਨੈ: ‘ਜੀ! ਅਸੀਂ ਆਖਦੇ ਹਾਂ, ਜੇ-ਗੁਰੂ ਤੁਸਾਂ ਤੇ ਪਾਇਆ ਹੈ- ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਆਖਦੇ ਹਉ ਜੇ- ਅਸੀਂ ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਸੇਵਾ ਕਰਣਿ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਅਜੁ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਭੇਟਿ ਮਹੁਲੀ ਲੈ ਚਲੇ ਹਾਂ-’। ਤਦਹੁ ਖੁਆਜੇ ਖਿਦਰਿ ਆਖਿਆ: ‘ਏ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਲੋਕੁ! ਮੈਂ ਪਾਣੀ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਓਹ ਪਉਣ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਮੈਂ ਕਈ ਵਾਰ ਓਸ ਤੇ ਉਪਜਿਆ ਹਾਂ, ਅਰ ਕਈ ਵਾਰ ਉਸ ਮਹਿ ਸਮਾਇ ਗਇਆ ਹਾਂ’। ਤਬ ਸੈਦੇ ਅਤੇ ਸੀਹੋ^੨ ਜਾਤਿ ਘੋਰੇ ਦੋਵੈ ਸਿਖ ਆਇ ਗੁਰੂ ਪਾਸਿ ਪੈਰੀ ਪਏ। ਤਦਹੁ ਗੁਰੂ ਪੁਛਿਆ: ‘ਅਜੁ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਵਖਤੇ ਕਿਉਂ ਆਏ? ਆਗੇ ਦਿਨ ਚੜੇ ਆਵਤੇ’। ਤਬ ਸੈਦੇ ਘੇਹੁ ਦੁਹੀਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਿ ਸੁਣਾਈ ਖੁਆਜੇ ਮਿਲੇ ਕੀ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ:- ਸਲੋਕੁ ਮ:੨^੩॥

ਅਠੀ ਪਹਿਰੀ ਅਠ ਖੰਡ ਨਾਵਾ ਖੰਡ ਸਰੀਰੁ॥

ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਨਉ ਨਿਧਿ ਨਾਮੁ ਏਕੁ ਭਾਲਹਿ ਗੁਣੀ ਗਹੀਰੁ॥

ਕਰਮਵੰਤੀ ਸਾਲਾਹਿਆ ਨਾਨਕ ਕਰਿ ਗੁਰੁ ਪੀਰੁ॥

੧. ਅਤੇ ਸੀਹੋ’ ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।

੨. ਏਥੇ ‘ਅਸੀਂ ਭੀ ਖੁਆਜੇ ਪਾਸ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ’। ਪਠ ਹਾ: ਬਾ: ਨੁ: ਵਿਚ ਵਾਧੂ ਹੈ।

੩. ‘ਸੀਹੋ’ ਦੀ ਥਾਂ ਹਾ:ਬਾ:ਨੁਸਥੇ ਵਿਚ ‘ਘੋਰੇ’ ਹੈ।

੪. ਇਹ ਸਲੋਕ ਦੂਸਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਹੈ। ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਭੁੱਲ ਹੈ।

ਚਉਥੈ ਪਹਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ ਸੁਰਤਿਆ ਉਪਜੈ ਚਾਉ॥
 ਤਿਨਾ ਦਰੀਆਵਾ ਸਿਉ ਦੇਸਤੀ ਮਨਿ ਮੁਖਿ ਸਚਾ ਨਾਉ॥
 ਓਥੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਵੰਡੀਐ ਕਰਮੀ ਹੋਇ ਪਸਾਉ॥
 ਕੰਚਨ ਕਾਇਆ ਕਸੀਐ ਵੰਨੀ ਚੜੈ ਚੜਾਉ॥
 ਜੇ ਹੋਵੈ ਨਦਰਿ ਸਰਾਫ ਕੀ ਬਹੁੜਿ ਨ ਪਈ ਤਾਉ॥
 ਸਤੀ ਪਹਰੀ ਸਤੁ ਭਲਾ ਬਹੀਐ ਪੜਿਆ ਪਾਸਿ॥
 ਓਥੈ ਪਾਪੁ ਪੁੰਨ ਬੀਚਾਰੀਐ ਕੁੜੈ ਘਟੈ ਰਾਸਿ॥
 ਓਥੈ ਖੋਟੈ ਸਟੀਅਹਿ ਖਰੇ ਕੀਚਹਿ ਸਾਬਾਸਿ॥
 ਬੇਲਣੁ ਫਾਦਲੁ ਨਾਨਕਾ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਖਸਮੈ ਪਾਸਿ॥੧॥ (ਪੰਨਾ ੧੪੯)

ਮ:੨੯॥ ਪਉਣੁ ਗੁਰੂ ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ ਮਾਤਾ ਧਰਤਿ ਮਹਤੁ॥
 ਦਿਨਸੁ ਰਾਤਿ ਦੁਇ ਦਾਈ ਦਾਇਆ ਖੇਲੈ ਸਗਲ ਜਗਤੁ॥
 ਚੰਗਿਆਈਆ ਬੁਰਿਆਈਆ ਵਾਚੇ ਧਰਮੁ ਹਦੂਰਿ॥
 ਕਰਮੀ ਆਪੇ ਆਪਣੀ ਕੇ ਨੇੜੈ ਕੇ ਢੂਰਿ॥
 ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਗਏ ਮਸਕਤਿ ਘਾਲਿ॥
 ਨਾਨਕ ਤੇ ਮੁਖ ਉਜਲੇ ਹੋਰ ਕੇਤੀ ਛੁਟੀ ॥੧੪੯॥ (ਪੰਨਾ ੧੪੯)

ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਧਨਾਸਰੀ ਦੇਸਿ ਕੋਈ ਸਿਖੁ ਜਾਹੋਆ। ਓਥੈ ਲੋਕ
 ਨਾਉ ਪਰੀਕ ਸਿਖੁ ਹੋਏ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਗੈ ਜ਼ਗੈ।

1. ਇਹ ਸਲੋਕ ਜਪੁਜੀ ਦੇ ਅਖੀਰ ਬੀ ਹੈ, ਤੇ ਇਹ ਮਾਝ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਮ:੨ ਹੇਠ ਹੈ, ਓਥੇ ‘ਕੇਤੀ’ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ‘ਹੋਰ’ ਪਾਠ ਵੱਧ ਹੈ ਤੇ ਕੁਝ ਥੋੜਾ ਥੋੜਾ ਹੋਨ ਬੀ ਫਰਕ ਹੈ। ਮ:੧ ਦਾ ਇਹੋ ਜੇਹਾ ਸਲੋਕ ਰਾਗ ਮਾਰੂ ਵਿਚ ਬੀ ਹੈ, ਤਿਸਦਾ ਪਾਠ ਐਉਂ ਹੈ:- ਪਉਣੁ ਗੁਰੂ ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ ਜਾਤਾ॥ ਉਦਰ ਸੰਜੋਰੀ ਧਰਤੀ ਮਾਤਾ॥ ਰੈਣਿ ਦਿਨਸੁ ਦੁਇ ਦਾਈ ਦਾਇਆ ਜਗੁ ਖੇਲੈ ਖੇਲਾਈਹੋ॥
2. ‘ਸਿੱਖ’ ਪਾਠ ਹਾਬਾਨੁ: ਦਾ ਹੈ।

੪੩. ਅਨਭੀ ਸਰੇਵੜਾ

ਤਬ ਇਕ ਸਰੇਵੜੇ ਕਾ ਮਟ੍ਟ ਥਾ, ਉਸ ਕੀ ਲੋਕੁ ਬਹੁਤੁ ਪੂਜਾ ਕਰੈ। ਤਬ ਉਸ ਸੁਣਿਆ ਜੋ ਗੁਰੂ ਆਇਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਿਖ ਮੇਲਿ ਕਰਿ ਲੈ ਆਇਆ। ਆਇ ਦਰ ਕੇ ਬਾਹਰਿ ਵਾਰਿ ਵਿਛਾਵਣਿ ਕੀਤੇ ਬਾਹਰ ਬੈਠਾ, ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਜੋਗੁ ਆਖਿ ਭੇਜਿਓਸੁ, ਜੋ ਬਾਹਰਿ ਆਉ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬਾਹਰਿ ਆਇਆ। ਤਦਹੁ ਅਨਭੀ^੧ ਸਰੇਵੜੈ ਪੁਛਿਆ ਗੁਰੂ ਬਾਬੈ ਜੋਗੁ, ‘ਜੋ ਤੂੰ ਅੰਨੁ ਨਵਾਂ ਪੁਰਾਣਾ ਖਾਵਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਚੰਣਿ ਭੁਨੇ ਖਾਵਤਾ ਹੈ^੨, ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਠੰਢਾ ਪੀਵਤਾ ਹੈ ਬਿਨੁ ਛਣਿਆ^੩ ਬਨਿ ਝੂਣਿ ਝੂਣਿ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੈ ਗੁਰੂ ਕਹਾਂਵਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਤੈ ਕਿਆ ਗੁਣੁ^੪ ਪਾਇਆ ਹੈ ਜੋ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤਿ ਜੀਆਂ ਮਾਰਦਾ ਹੈ?’ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਰਾਗੁ ਮਾਝ ਕੀ ਵਾਰ ਪਉੜੀ:-

ਸਤਿਗੁਰੁ ਹੋਇ ਦਇਆਲੁ ਤ ਸਰਧਾ ਪੂਰੀਐ॥
 ਸਤਿਗੁਰੁ ਹੋਇ ਦਇਆਲੁ ਨ ਕਬਹੂੰ ਝੂਰੀਐ॥
 ਸਤਿਗੁਰੁ ਹੋਇ ਦਇਆਲੁ ਤਾ ਦੁਖੁ ਨ ਜਾਣੀਐ॥
 ਸਤਿਗੁਰੁ ਹੋਇ ਦਇਆਲੁ ਤਾ ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਮਾਣੀਐ॥
 ਸਤਿਗੁਰੁ ਹੋਇ ਦਇਆਲੁ ਤਾ ਜਮ ਕਾ ਡਰੁ ਕੇਹਾ॥
 ਸਤਿਗੁਰੁ ਹੋਇ ਦਇਆਲੁ ਤਾ ਸਦ ਹੀ ਸੁਖੁ ਦੇਹਾ॥
 ਸਤਿਗੁਰੁ ਹੋਇ ਦਇਆਲੁ ਤਾ ਨਵੁ ਨਿਧਿ ਪਾਈਐ॥
 ਸਤਿਗੁਰੁ ਹੋਇ ਦਇਆਲੁ ਤ ਸਚਿ ਸਮਾਈਐ॥੨੫॥

(ਪੰਨਾ-੧੪੯)

੧. ਹਾ;ਬਾ;ਨੁ: ਵਿਚ ‘ਅਨਭੀ’ ਦੀ ਥਾਂ ‘ਨਾਰਭੀ’ ਹੈ।
੨. ‘ਅਤੈ ਚੰਣਿ ਭੁਨੇ ਖਾਵਤਾ ਹੈ’ ਇਹ ਪਾਠ:ਹਾ;ਬਾ;ਨੁ: ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।
੩. ‘ਬਿਨੁ ਛਣਿਆ’ ਹਾ;ਬਾ;ਨੁਸਥੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।
੪. ਇਥੋਂ ਦੇ ਪਾਠ ‘ਗੁਣ’ ਦੀ ਥਾਂ ਹਾ;ਬਾ;ਨੁਸਥੇ ਵਿਚ ‘ਗਰਾਣਾ’ ਹੈ।

ਸਲੋਕੁ ਮ:੧॥

ਸਿਰੁ ਖੋਹਾਇ ਪੀਅਹਿ ਮਲਵਾਣੀ ਜੂਠਾ ਮੰਗਿ ਮੰਗਿ ਖਾਹੀ॥
 ਫੌਲਿ ਫਦੀਹਤਿ ਮੁਹਿ ਲੈਨਿ ਭੜਾਸਾ ਪਾਣੀ ਦੇਖਿ ਸਗਾਹੀ॥
 ਭੇਡਾ ਵਾਗੀ ਸਿਰੁ ਖੋਹਾਇਨਿ ਭਰੀਅਨਿ ਹਥ ਸੁਆਹੀ॥
 ਮਾਊ ਪੀਊ ਕਿਰਤੁ ਗਵਾਇਨਿ ਟਬਰ ਰੋਵਨਿ ਧਾਹੀ॥
 ਓਨਾ ਪਿੰਡੁ ਨ ਪਤਲਿ ਕਿਰਿਆ ਨ ਦੀਵਾ ਮੁਏ ਕਿਥਾਊ ਪਾਹੀ॥
 ਅਠਿਸਠਿ ਤੀਰਥ ਦੇਨਿ ਨ ਢੋਈ ਬ੍ਰਹਮਣ ਅੰਨੁ ਨ ਖਾਹੀ॥
 ਸਦਾ ਕੁਚਿਲ ਰਹਹਿ ਦਿਨ ਰਾਤੀ ਮਥੈ ਟਿਕੇ ਨਾਹੀ॥
 ਝੁੰਡੀ ਪਾਇ ਬਹਨਿ ਨਿਤਿ ਮਰਣੈ ਦੜਿ ਦੀਬਾਣਿ ਨ ਜਾਹੀ॥
 ਲਕੀ ਕਾਸੇ ਹਥੀ ਫੁੰਮਣ ਅਰੋ ਪਿੜੀ ਜਾਹੀ॥
 ਨਾ ਓਇ ਜੋਰੀ ਨਾ ਓਇ ਜੰਗਮ ਨਾ ਓਇ ਕਾਜੀ ਮੁੰਲਾ॥
 ਦਖਿ ਵਿਗੋਏ ਫਿਰਹਿ ਵਿਗੁਤੇ ਫਿਟਾ ਵੱਤੈ ਗਲਾ॥
 ਜੀਆ ਮਾਰਿ ਜੀਵਾਲੇ ਸੋਈ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਈ ਰਖੈ॥
 ਦਾਨਹੁ ਤੈ ਇਸਨਾਨਹੁ ਵੰਜੇ ਭਸੁ ਪਈ ਸਿਰਿ ਖੁਖੈ॥
 ਪਾਣੀ ਵਿਚਹੁ ਰਤਨ ਉਪਨੇ ਮੇਰੁ ਕੀਆ ਮਾਧਾਣੀ॥
 ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਦੇਵੀ ਥਾਪੇ ਪੁਰਬੀ ਲਗੈ ਬਾਣੀ॥
 ਨਾਇ ਨਿਵਾਜਾ ਨਾਤੈ ਪੂਜਾ ਨਾਵਨਿ ਸਦਾ ਸੁਜਾਣੀ॥
 ਮੁਇਆ ਜੀਵਦਿਆ ਗਤਿ ਹੋਵੈ ਜਾਂ ਸਿਰਿ ਪਾਈਐ ਪਾਣੀ॥
 ਨਾਨਕ ਸਿਰਿ ਖੁਖੇ ਸੈਤਾਨੀ ਏਨਾ ਗਲ ਨ ਭਾਣੀ॥
 ਛੁਠੈ ਹੋਇਐ ਹੋਇ ਬਿਲਾਵਲੁ ਜੀਆ ਜੁਗਤਿ ਸਮਾਣੀ॥
 ਛੁਠੈ ਅੰਨੁ ਕਮਾਦੁ ਕਪਾਹਾ ਸਭਸੈ ਪੜਦਾ ਹੋਵੈ॥
 ਛੁਠੈ ਘਾਹੁ ਚਰਹਿ ਨਿਤਿ ਸੁਰਹੀ ਸਾ ਧਨ ਦਹੀ ਵਿਲੋਵੈ॥
 ਤਿਤੁ ਘਿਇ ਹੋਮ ਜਗ ਸਦ ਪੂਜਾ ਪਇਐ ਕਾਰਜੁ ਸੋਹੈ॥
 ਗੁਰੂ ਸਮੁੰਦ ਨਦੀ ਸਭਿ ਸਿਖੀ ਨਾਤੈ ਜਿਤੁ ਵੰਡਿਆਈ॥
 ਨਾਨਕ ਜੇ ਸਿਰਖੁਥੇ ਨਾਵਨਿ ਨਾਹੀ ਤਾ ਸਤ ਚਟੇ ਸਿਰਿ ਛਾਈ॥੧॥

ਮ:੨੧॥ ਅਗੀ ਪਾਲਾ ਕਿ ਕਰੇ ਸੂਰਜ ਕੇਹੀ ਰਾਤਿ॥
 ਚੰਦ ਅਨੇਰਾ ਕਿ ਕਰੇ ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਕਿਆ ਜਾਤਿ॥
 ਧਰਤੀ ਚੀਜ਼ੀ ਕਿ ਕਰੇ ਜਿਸੁ ਵਿਚਿ ਸਭ ਕਿਛੁ ਹੋਇ॥
 ਨਾਨਕ ਤਾ ਪਤਿ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਪਤਿ ਰਖੈ ਸੋਇ॥੨॥(ਪਨਾ ੧੪੯-੫੦)

ਜਦ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਇਹੁ ਸਲੋਕੁ ਆਖਿਆ, ਤਾਂ ਅਨਭੀ^੩ ਸਰੇਵੜਾ
 ਆਇ^੪ ਪੈਰੀ ਪਇਆ। ਨਾਉ ਧਾਰੀਕੁ ਸਿਖ^੫ ਹੋਆ। ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਗਾ
 ਜਪਣਿ। ਤਿਤੁ ਮਹਲਿ ਬਿਸਮਾਦਿ ਵਿਚਿ ਧਨਾਸਰੀ ਦੇਸ ਏਹ ਵਾਰੁ ਹੋਈ
 ਸਾਪੂਰਨ ਮਾਝ ਕੀ, ਤਦਹੁੰ ਸੈਦੋ ਘੇਰੋ ਲਿਖੀ ਸੰਪੂਜਨੁ ਪੜਣੀ॥ ਤਬ
 ਧਨਾਸਰੀ ਦੇਸਿ ਬਹੁਤੁ ਨਾਉ ਧਰੀਕ ਸਿਖ^੬ ਹੋਏ। ਇਕ ਮੰਜੀ ਉਹਾ ਭੀ
 ਹੈ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਤਦਹੁੰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਓਥਹੁੰ ਰਵਦੇ ਰਹੇ।

੪੪. ਕਉਡਾ ਰਾਖਸ

ਤਦਹੁੰ ਸਮੁੰਦ ਕੀ ਬਰੇਤੀ ਕੇ ਅਧ ਵਿਚਿ ਭਖੈ ਬਿਲਾਇਤਿ ਨਿੰ ਹੈ। ਉਹਾ
 ਰਾਕਸੁ ਆਦਮੀ ਭਖਦਾ ਥਾ। ਧਨਾਸਰੀ ਦੇਸ ਕਾਂ। ਤਹਾਂ ਬਾਬਾ ਜਾਇ
 ਪ੍ਰਗਟਿਆ, ਨਾਲਿ ਸੈਦੋ ਸੀਹੋ ਜਾਟ ਜਾਤ ਘੇਰੋ ਥੋਂ। ਤਬ ਰਾਕਸੁ
 ਆਇਆ। ਦੇਖਿ ਕਰ ਕੜਾਹਾ ਤਪਾਇਆ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਜੋਗੁ ਪਕੜਿ ਲੈ

੧. ਇਹ ਸਲੋਕ ਮ:੨ ਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਲਿਖਾਰੀ ਤੋਂ ਉਤਾਰੇ ਵੇਲੇ ਉਪਰਲੇ ਸਲੋਕ
 ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਦਾ ਇਹ ਸਲੋਕ ਭੀ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।
੨. ‘ਅਨਭੀ’ ਦੀ ਥਾਂ ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਵਿਚ ਪਾਠ ‘ਆਇਕੈ’ ਗਾਲਬਨ, ‘ਅਨਭੀ’ ਜਾ
 ‘ਨਾਰਭੀ’ ਸਰੇਵੜੇ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ੩. ‘ਆਇ’ ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।
੪. ‘ਸਿਖ’ ਪਾਠ ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਦਾ ਹੈ। ੫. ‘ਸਿਖ’ ਪਾਠ ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਦਾ ਹੈ।
੬. ‘ਭਖ’ਪਾਠ ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ:ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।
੭. ‘ਨਿ’ ਪਾਠ ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ:ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ੮. ‘ਕਾ’ਦੀ ਥਾਂ ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ:ਵਿਚ ‘ਤੇ ਚੱਲੇ’ ਹੈ।
੯. ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਵਿਚ ਐਉਂ ਪਾਠ ਹੈ:- ‘ਨਾਲ ਸੈਦੋ ਅਤੇ ਘੇਰੋ ਅਤੇ ਸੀਹੋ ਜਟ ਥੇ’।

ਗਇਆ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਹਸਿਆ-^੧। ਤਥ ਸੈਦੇ ਅਤੇ ਸੀਹੋ ਲਗੈ ਬੈਰਾਗੁ
ਕਰਣਿ^੨। ਆਖਿਓਨੈ ਜੋ 'ਅਸਾਡੇ ਜੀਅੜੇ ਭੀ ਕੜਾਹੇ ਵਿਚਿ ਤਲੀਅਨਿਰੈਂ'।
ਤਥ ਬਾਬਾ ਤਪਤੇ ਕੜਾਹੇ ਵਿਚਿ ਜਾਇ ਬੈਠਾ। ਤਦਹੁ ਬਿਸਮਾਦ ਕੈ ਘਰਿ
ਆਇਆ: ਤਿਤੁ ਮਹਲਿ ਸਬਦੁ ਹੋਆ ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ ਵਿਚ ਮ:੧੪ :-

ਛੂਟੋ ਆਂਡਾ ਭਰਮ ਕਾ ਮਨਹਿ ਭਇਓ ਪਰਗਾਸੁ॥

ਕਾਟੀ ਬੇਰੀ ਪਰਹ ਤੇ ਗੁਰਿ ਕੀਨੀ ਬੰਦਿ ਖਲਾਸੁ॥੧॥

ਆਵਣ ਜਾਣੁ ਰਹਿਓ॥

ਤਪਤ ਕੜਾਹਾ ਬੁਝਿ ਗਇਆ ਗੁਰਿ ਸੀਤਲ ਨਾਮੁ ਦੀਓ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਜਥ ਤੇ ਸਾਧੂ ਸੰਗੁ ਭਇਆ ਤਉ ਛੋਡਿ ਗਏ ਨਿਗਹਾਰ॥

ਜਿਸ ਕੀ ਅਟਕ ਤਿਸ ਤੇ ਛੁਟੀ ਤਉ ਕਹਾ ਕਰੈ ਕੋਟਵਾਰ॥੨॥

ਚੂਕਾ ਭਾਰਾ ਕਰਮ ਕਾ ਹੋਏ ਨਿਹਕਰਮਾ॥

ਸਾਗਰ ਤੇ ਕੰਢੈ ਚੜੇ ਗੁਰਿ ਕੀਨੇ ਧਰਮਾ॥੩॥

ਸਚੁ ਥਾਨੁ ਸਚੁ ਬੈਠਕਾ ਸਚੁ ਸੁਆਉ ਬਣਾਇਆ॥

ਸਚੁ ਪੰਜੀ ਸਚੁ ਵਖਰੇ ਨਾਨਕ ਘਰਿ ਪਾਇਆ॥੪॥੫॥੧੪॥ (ਪੰਨਾ ੧੦੦੨)

ਤਦਹੁ ਭੁਖ ਵੇਲਗਾਈ। ਰਾਕਸੁ ਕਾੜਾ^੩ ਤਪਤਿ ਰਹਿਆਂ, ਕੜਾਹਾ
ਤਪੇ ਨਾਹੀ ਸੀਤਲ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਤਥ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਇਆ, ਤਾਂ ਆਖਿਓਨੁ:
'ਜੀ ਮੇਰੀ ਮੁਕਤਿ ਕਰੁ'। ਤਥ ਸੀਹੋਂ ਪਾਹੁਲ ਦਿਤੀ। ਨਾਉ ਧਰੀਕੁ ਸਿਖ^{*}
ਹੋਆ। ਮੁਕਤਿ ਕਉ ਚਲਿਆ, ਮੁਕਤਿ ਭਇਆ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

੧. 'ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਹਸਿਆ' ਪਾਠ ਹਾ:ਬਾ: ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।

੨. ਹਾ:ਬਾ: ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਏਥੇ ਮਰਦਾਨਾ ਥੀ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਪਾਠ ਐਉਂ ਹੈ:-
'ਸੈਦੇ ਅਤੇ ਘੇਰੇ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਲਗੇ ਬੈਰਗ ਕਰਨ'। ੩. 'ਤਲੀਅਨਰੈਂ' ਦੀ
ਬਾਂ ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਵਿਚ ਪਾਠ ਹੈ: 'ਵਿਣਾਹੈ' = ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਨਾਸ ਕਰੇਗਾ।

੪. ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਹੈ, ਮ:੧ ਲਿਖਣਾ ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਭੁੱਲ ਹੈ।

੫. ਭਾਵ ਹੈ 'ਕੜਾਹਾ'। ੬. 'ਤਦਹੁ ਭੁਖ ਵੇਲਗਾਈ...ਤੋਂ...ਤਪਤ ਰਹਿਆ' ਦੀ ਬਾਂ
ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਵਿਚ ਐਉਂ ਹੈ:- 'ਤਥ ਰਾਕਸ ਦੀ ਭੁਖ ਬਿਲਾਇ ਗਈ'।

੭. 'ਸਿਖ' ਪਾਠ ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਦਾ ਹੈ।

੪੫. ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ

(ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ)

ਤਦਹੁੰ ਬਾਬਾ ਰਵਦਾ ਰਹਿਆ, ਸਮੰਦ੍ਰ ਕੀ ਬਰੇਤੀ ਵਿਚਿ, ਅਗੈ ਮਖਦੂਮ
ਬਹਾਵਦੀ^੧ ਸਮੰਦ੍ਰ ਵਿਚਿ ਮੁਸਲੇ ਉਪਰਿ ਪਇਆ ਖੇਲਦਾ ਥਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ
ਭੀ ਜਾਇ ਪ੍ਰਗਟਿਆ। ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਸਲਾਮੁ
ਪਾਇਆ, ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਸਲਾਮਾਅਲੈਕ ਦਰਵੇਸ਼ੁ! ’ ਤਬ ਬਾਬੈ ਜਬਾਬੁ
ਦਿਤਾ, ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਅਲੈਕਮ ਸਲਾਮੁ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਕੁਰੇਸੀ! ’ ਤਬ
ਦਸਤਪੋਸੀ ਲੇਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਇਆ। ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਆਖਿਆ: ‘ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸ਼! ਚਲੁ ਸਮੰਦ੍ਰ ਕਾ ਸੈਲੁ ਕਰਿ ਆਵਹਾਂ।’ ਤਬ ਬਾਬੈ
ਆਖਿਆ: ‘ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ! ਕਦੇ ਸੈਲੁ ਕਰਦੇ ਨੂ ਕਛੁ ਨਦਰਿ ਭੀ
ਆਇਓ? ’ ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਆਖਿਆ: ‘ਨਾਨਕ^੨! ਇਕ ਦਿਨ
ਇਕ ਮੁਨਾਰਾ ਨਦਰਿ ਆਇਆ’। ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: ‘ਜਾਹਿ ਉਸ ਕੀ
ਖਬਰਿ ਲੈ ਆਉ’। ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਆਖਿਆ: ‘ਬਚਨ ਹੋਵੈ ਜੀ’
ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਮੁਸਲਾ ਸਮੰਦ੍ਰ ਵਿਚਿ ਪਾਇਆ, ਖੇਡਦਾ ਖੇਡਦਾ
ਜਾਇ ਨਿਕਲਿਆ। ਜਾਂ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਇਕ ਮੁਨਾਰਾ ਹੈ। ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ
ਉਥੈ ਗਇਆ। ਅਗੇ ਜਾਵੈ, ਤਾਂ ਬੀਸ ਮਰਦ ਬੈਠੇ ਹਨਿ। ਓਥੈ ਜਾਂਇ
ਸਲਾਮ ਪਾਇਓਸੁ, ਦਸਤਪੰਜਾ ਲੈਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਇਆ। ਤਬ ਰਾਤ ਪਈ,
ਤਬ ਇਕੀਸ ਭਾਂਡੇ ਖਾਣਿ ਕੇ ਅਰਸ ਤੇ^੩ ਉਤਰੇ। ਤਦਹੁੰ ਖਾਣਾ ਫਕੀਰਾਂ
ਖਾਧਾ, ਚਾਰੇ ਪਹਰ ਖੁਦਾਇ ਕੀ ਬੰਦਰੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਜਬ ਦਿਨੁ ਚੜਿਆ
ਤਬ ਓਹ ਬੀਸ ਮਰਦ ਚਲਦੇ ਰਹੇ। ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਓਹੁ ਦਿਨ
ਭੀ ਓਥੈ ਹੀ ਰਹਿਆ। ਤਬ ਪਹਰ ਦਿਨੁ ਚੜਿਆ, ਤਬ ਇਕ

੧. ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਵਿਚ ਪਾਠ ‘ਮਖਤੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਹੈ’।

੨. ਪਠਾਂਤ੍ਰ੍ਹ ਹੈ: ‘ਨਾਨਕ ਜੀ’।

੩. ‘ਅਰਸ ਤੇ’ ਪਾਠ ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਬੋਹਿਥਾ^੧ ਆਇ ਨਿਕਲਿਆ, ਫਿਰਿ ਓਹੁ ਲਗਾ ਡੁਬਣਿ। ਤਬ ਮਖਦੂਮ
ਬਹਾਵਦੀ ਖੁਦਾਇ ਆਗੈ ਹਥ ਖੜੇ ਕੀਤੇ 'ਜੇ ਇਹ ਬੋਹਿਥਾ ਮੈਂ ਖੜਿਆਂ
ਨਾ ਡੁਬੈਂ'। ਤਬ ਬੋਹਿਥਾ ਡੁਬਣੈ ਤੇ ਰਹਿ ਗਇਆ। ਜਬ ਰਾਤਿ ਪਈ ਤਬ
ਓਇ ਮਰਦ ਫਿਰਿ ਆਏ, ਆਇ ਰਾਤ ਇਕਠੇ ਰਹੇ। ਤਬ ਅਗਾਸ਼ ਤੇ^੨
ਖਾਣਾ ਉਤਰੈ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਰਾਤਿ ਫਕੀਰ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਜਿਕਹ ਕਰਦੇ ਰਹੇ।
ਜਬ ਸੁਬਾਹ ਹੋਈ, ਤਬ ਓਹੁ ਮਰਦ ਫਿਰਿ ਚਲਦੇ ਰਹੇ। ਤਬ ਮਖਦੂਮ
ਬਹਾਵਦੀ ਓਹੁ ਦਿਨੁ ਭੀ ਉਥੈ ਰਹਿਆ, ਤਬ ਓਹੁ ਮਰਦ ਉਠਿ ਗਏ^੩।
ਜਬ ਦੂਸਰਾ ਦਿਨ ਹੋਆ, ਤਬ ਉਹੁ ਮੁਨਾਰਾ ਲਗਾ ਢਹਣਿ। ਤਬ ਮਖਦੂਮ
ਬਹਾਵਦੀ ਭੀ ਹਥਾਂ ਜੋੜੇ, ਆਖਿਆਸੁ: 'ਜੇ ਮੈਂ ਬੈਠਿਆਂ ਮੁਨਾਰਾ ਨਾ ਢਹੈਂ'।
ਤਬ ਮੁਨਾਰਾ ਢਹਣਿ ਤੇ ਰਹਿ ਗਇਆ। ਜਬ ਰਾਤਿ ਪਈ, ਤਬ ਭੀ ਓਹੁ
ਮਰਦ ਆਏ, ਰਾਤਿ ਇਕਠੇ ਮਿਲਿ ਬੈਠੇ। ਤਬ ਫਿਰਿ ਖਾਣਾ ਅਰਸ ਤੇ
ਉਤਰੇ ਨਾਹੀ। ਤਦਰ੍ਹੀ ਉਨਾ ਯਾਰਾਂ^੪ ਆਖਿਆ, 'ਜੇ ਕਿਸਿ ਬਦਬਖਤ
ਖੁਦਾਇ ਕੇ ਕੀਤੇ ਵਿਚਿ ਫੌਰੂੰ ਪਾਇਆ ਹੈ'। ਤਬ ਆਪੇ ਵਿਚੀ ਲਗੇ
ਵਿਚਾਰ ਕਰਣਿ, ਪੁਛਣਿ। ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਆਖਿਆ, ਜੋ 'ਮੈਂ
ਬੋਹਿਥਾ ਅਤੇ ਮੁਨਾਰਾ ਰਖਿਆ ਹੈ'। ਤਬ ਓਨਾ ਮਰਦਾਂ ਪੁਛਿਆ 'ਏ
ਦਰਵੇਸ! ਤੇਰਾ ਨਾਉ ਕਿਆ ਹੈ?' ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਆਖਿਆ,
ਮੇਰਾ ਨਾਉ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਪੀਰੁ ਹੈ'। ਤਬ ਉਨਾ ਮਰਦਾਂ ਆਖਿਆ:
'ਏ ਦਰਵੇਸ! ਏਥੇ ਪੀਰਾਂ ਪਾਤਿਸਾਹਾਂ ਕੀ ਠਉੜਿ ਨਾਂਹੀਂ, ਪੀਰ ਪਾਤਿਸਾਹ
ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚਿ ਸੌਂਹਦੇ ਹੈਨ, ਅਤੇ ਖੁਦਾਇਕੇ ਰਾਹ ਕਾ ਦਰੁ ਨੀਵਾਂ ਹੈ, ਅਤੇ
ਪੀਰਾਂ ਪਾਤਸਾਹਾਂ ਕਾ ਸਿਰੁ ਉਚਾ ਹੈ'। ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਸਲਾਮਾਅਲੇਕ
ਕਰਿਕੈ ਮੁਸਲਾ ਚਲਾਇਂਦਾ ਰਹਿਆ, ਆਣਿ ਮੁਸਲਾ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਵਿਚਿ

੧. ਜਹਾਜ਼। ੨. 'ਮੈਂ ਖੜਿਆ' ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।

੩. ਪਾਠਾਂਤ੍ਰੂ ਹੈਂ 'ਅਰਸ਼ ਤੇ'।

੪. 'ਤਬ ਉਹ ਮਰਦ ਉਠਿ ਗਏ' ਪਾਠ ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।

੫. ਪਾਠਾਂਤ੍ਰੂ-ਮਰਦਾਂ। ੬. ਪਾਠਾਂਤ੍ਰੂ-ਫੇਰ।

ਪਾਇਓਗੁ। ਮੁਸਲੇ ਉਪਰਿ ਚੜਿ ਬੈਠਾ, ਪਰੁ ਮੁਸਲਾ ਚਲੇ ਨਾਹੀ, ਚਾਰਿ ਪਹਰ ਦਿਨੁ ਦਰੀਆਉ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਰਹਿਆ, ਜਾਂ ਦਿਨੁ ਲਗਾ ਲਹਣਿ, ਤਾਂ ਓਹੁ ਮਰਦ ਭੀ ਆਏ, ਤਬ ਦੇਖਨਿ ਤਾਂ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਤਬ ਓਨਾਂ ਮਰਦਾਂ ਪੁਛਿਆ ‘ਜੋ ਏ ਦਰਵੇਸ ਤੂ ਕਿਉਂ ਬੈਠਾ ਹੈ?’ ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਆਖਿਆ: ‘ਜੇ ਮੇਰਾ ਮੁਸਲਾ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ’। ਤਬ ਓਨਾਂ ਸਿਖਾਂ ਆਖਿਆ ‘ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਾਉਂ ਲਿਖਾ’, ਜੇ ਤੇਰਾ ਮੁਸਲਾ ਚਾਲੈ’। ਤਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ। ਤਦ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਕਾ ਮੁਸਲਾ ਚਲਿਆ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਪਾਸਿ ਆਇਆ ਸਲਾਮੁ ਕਰਿਕੈ ਬੈਠਿ ਗਇਆ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਪੁਛਿਆ: ‘ਕਿਆ ਡਿੱਠੋ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ?’ ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਆਖਿਆ: ‘ਜੀ ਤੂ ਸਭ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਤੇਰਿਆਂ ਦਾਸਾਂ ਦਾ ਸਦਕਾ ਤਉ ਤਾਈ ਆਇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹਾਂ’। ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਸਲੋਕ:-

ਮ:੧॥ ਸਉ ਉਲਾਮ੍ਰੇ ਦਿਨੈ ਕੇ ਰਾਤੀ ਮਿਲਹਿ ਸਹੰਸ॥

ਸਿਫਤਿ ਸਲਾਹਣੁ ਛਡਿ ਕੈ ਕਰੰਗੀ ਲਗਾ ਹੰਸ॥੧॥ (ਪੈਨਾ ੨੯੦)

‘ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ, ਆਖਿਓਗੁ: ‘ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ! ਕਰਮ ਕਰੰਗੁ ਹੈ; ਓਥੈ ਹੰਸਾ ਦਾ ਮੋ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੋ ਓਥੈ ਬਹਨਿ’। ਤਦਹੁੰ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਆਇ ਪੈਰ ਚੁਮੇ। ਤਿਤੁ ਮਹਲਿ ਸਬਦੁ ਹੋਆ ਰਾਗੁ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗੁ ਵਿਚਿ ਮ:੧॥

੧. ‘ਲਿਖ’ ਦੀ ਥਾਂ ਹਾਬਾਨੁ: ਵਿਚ ਪਾਠ ਹੈ ‘ਅਰਾਧ’।
੨. ਹਾਬਾਨੁਸਥੇ ਵਿਚ ਪਾਠ ਹੈ:- ‘ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਅਰਗਿਆ’।
੩. ‘ਤਬ ਬਾਬਾ...ਤੋਂ...ਓਥੈ ਬਹਨਿ’ ਤਕ ਪਾਠ ਹਾਬਾਨੁ: ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।
੪. ਮਾਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮਸੇ ਦੀ ਥਾਂ ਅਸਲ ਪੇਖੀ ਵਿਚ ਪਾਠ ‘ਕੰਮ’ ਸੀ। ਉਤਾਰੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੋਂ ‘ਕੰ’ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਐਸੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਦੱਸਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਵਲੈਤ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਬੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪੇਖੀ ਦਾ ਉਤਾਰਾ ਹੈ, ਅਸਲੁ ਕਰਤਾ ਦਾ ਨੁਸਖਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੋ ‘ਮਨਾਹੀ’ ਨੂੰ ‘ਮਨਾਹੀ’ ਪੜ੍ਹੀਏ ਤਾਂ ‘ਮਨਾਹੀ’ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਿੰਗ ਹੈ ਪਹਿਲੇ ‘ਦਾ’ ਪੁਲਿੰਗ ਪਿਆ ਹੈ।

ਮੁਕਾਮੁ ਕਰਿ ਘਰਿ ਬੈਸਣਾ ਨਿਤ ਚਲਣੈ ਕੀ ਧੋਖ॥
 ਮੁਕਾਮੁ ਤਾ ਪਰੁ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਰਹੈ ਨਿਹਚਲੁ ਲੋਕ॥੧॥
 ਦੁਨੀਆ ਕੈਸਿ ਮੁਕਾਮੇ॥
 ਕਰਿ ਸਿਦਰੁ ਕਰਣੀ ਖਰਚੁ ਬਾਧਹੁ ਲਾਗਿ ਰਹੁ ਨਾਮੇ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
 ਜੋਗੀ ਤੇ ਆਸਣੁ ਕਰਿ ਬਹੈ ਮੁਲਾ ਬਹੈ ਮੁਕਾਮਿ॥
 ਪੰਡਿਤ ਵਖਾਣਹਿ ਪੋਥੀਆ ਸਿਧ ਬਹਿਹ ਦੇਵ ਸਥਾਨਿ॥੨॥
 ਸੁਰ ਸਿਧ ਗਣ ਰੰਧਰਬ ਮੁਨਿ ਜਨ ਸੇਖ ਪੀਰ ਸਲਾਰ॥
 ਦਰਿ ਕੂਚ ਕੂਚਾ ਕਰਿ ਗਏ ਅਵਰੇ ਭਿ ਚਲਣਹਾਰ॥੩॥

ਸੁਲਤਾਨ ਖਾਨ ਮਲੂਕ ਉਮਰੇ ਗਏ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕੂਚਾ॥
 ਘੜੀ ਮੁਹਤਿ ਕਿ ਚਲਣਾ ਦਿਲ ਸਮੜੁ ਤੂ ਭਿ ਪ੍ਰਹੁਚੁ॥੪॥
 ਸਬਦਾਹ ਮਾਹਿ ਵਖਾਣੀਐ ਵਿਰਲਾ ਤ ਬੂਝੈ ਕੋਇ॥
 ਨਾਨਕ ਵਖਾਣੈ ਬੇਨਤੀ ਜਲਿ ਥਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਸੋਇ॥੫॥
 ਅਲਾਹੁ ਅਲਖੁ ਅਗੰਮੁ ਕਾਦਰੁ ਕਰਣਹਾਰੁ ਕਰੀਮੁ॥
 ਸਭ ਦੁਨੀ ਆਵਣ ਜਾਵਣੀ ਮੁਕਾਮੁ ਏਕੁ ਰਹੀਮੁ॥੬॥
 ਮੁਕਾਮੁ ਤਿਸ ਨੇ ਆਖੀਐ ਜਿਸੁ ਸਿਸਿ ਨ ਹੋਵੀ ਲੇਖੁ॥
 ਅਸਮਾਨੁ ਧਰਤੀ ਚਲਸੀ ਮੁਕਾਮੁ ਓਹੀ ਏਕੁ॥੭॥

ਦਿਨ ਰਵਿ ਚਲੈ ਨਿਸਿ ਸਸਿ ਚਲੈ ਤਾਰਿਕਾ ਲਖ ਪਲੋਇ॥

ਮੁਕਾਮੁ ਓਹੀ ਏਕੁ ਹੈ ਨਾਨਕਾ ਸਚੁ ਬੁਗੋਇ॥੮॥੧੭॥(ਪਨਾਈ-੬੪)

ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਮੁਸਲਾ ਹਥਰ੍ਹੀ ਸਟਿ ਪਾਇਆ। ਤਦਹੁੰ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਹੋਆ: ‘ਜੋ ਜਾਹਿ ਤੂ ਪੀਰੁ ਕਰਿ’। ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਆਖਿਆ: ‘ਜੀ ਮੈ ਕਿਸ ਨੂੰ ਪੀਰ ਕਰਾਂ।’ ਤਬ ਬਾਬੈ ਬਚਨੁ ਕੀਤਾ: ‘ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੇਖ ਫਰੀਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ’। ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਸਲਾਮੁੰ ਕੀਤਾ, ਦਸਤ ਪੰਜਾ ਲਿਆ ਬਾਬੈ ਵਿਦਾ ਕੀਤਾ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

੪੬. ਸਿੱਧਾਂ ਨਾਲ ਗੋਸਟਿ

ਬਾਬਾ ਭੀ ਉਥਰੂ ਰਵਦਾ ਰਹਿਆ, ਸਮੁੰਦਰ ਕੇ ਅਧ ਵਿਚਿ ਗਇਆ। ਅਗੇ ਮਛਿੰਦਰ ਅਤੇ ਗੋਰਖੁ ਨਾਥ ਬੈਠੇ ਥੇ। ਤਥ ਮਛਿੰਦਰ ਛਿੱਠਾ, ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਆਖਿਉਸੁ: ‘ਗੋਰਖਨਾਥ! ਇਹ ਕਉਣ ਆਂਵਦਾ ਹੈ ਦਰੀਆਉ ਵਿਚਿ?’ ਤਥ ਗੋਰਖਨਾਥ ਆਖਿਆ: ‘ਜੀ ਏਹੁ ਨਾਨਕ ਹੈ’। ਤਥ ਬਾਬਾ ਜਾਇ ਪ੍ਰਗਟਿਆ: ‘ਆਦੇਸੁ ਆਦੇਸ’ ਕਰਿਕੈ ਬੈਠਿ ਗਇਆ। ਤਥ ਮਿੰਦੂ ਪੁੱਛਿਆ, ਆਖਿਉਸੁ: ‘ਨਾਨਕ! ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰੁ ਕੇਹਾ ਕੁ ਡਿਠੋ? ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਦਰੀਆਉ ਤਰਿਉ?’ ਤਥ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ, ਸਬਦੁ ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ ਵਿਚਿ ਮ:੧॥:-

ਜਿਤੁ ਦਰਿ ਵਸਹਿ ਕਵਨੁ ਦਰੁ ਕਹੀਐ ਦਰਾ ਭੀਤਰਿ ਦਰੁ ਕਵਨੁ
ਲਹੈ॥ ਜਿਸੁ ਦਰ ਕਾਰਣਿ ਫਿਰਾ ਉਦਾਸੀ ਸੋ ਦਰੁ ਕੋਈ ਆਇ
ਕਹੈ॥੧॥ ਕਿਨ ਬਿਧਿ ਸਾਗਰੁ ਤਰੀਐ॥ ਜੀਵਤਿਆ ਨਹ
ਮਰੀਐ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥ ਦੁਖੁ ਦਰਵਾਜਾ ਰੇਹੁ ਰਖਵਾਲਾ ਆਸਾ ਅੰਦੇਸਾ
ਦੁਇ ਪਟ ਜੜੇ॥ ਮਾਇਆ ਜਲੁ ਖਾਈ ਪਾਣੀ ਘਰੁ ਬਾਧਿਆ ਸਤ
ਕੈ ਆਸਣਿ ਪੁਰਖੁ ਰਹੈ॥੨॥ ਕਿੰਤੇ ਨਾਮਾ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਣਿਆਂ ਤੁਮ
ਸਰਿ ਨਾਹੀ ਅਵਰੁ ਹਰੇ॥ ਉਚਾ ਨਹੀ ਕਹਣਾ ਮਨ ਮਹਿ ਰਹਣਾ
ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਆਪਿ ਕਰੇ॥੩॥ ਜਬ ਆਸਾ ਅੰਦੇਸਾ ਤਥ ਹੀ ਕਿਉ
ਕਰਿ ਏਕੁ ਕਰੈ॥ ਆਸਾ ਭੀਤਰਿ ਰਹੈ ਨਿਰਾਸਾ ਤਉ ਨਾਨਕ ਏਕੁ
ਮਿਲੈ॥੪॥ ਇਨ ਬਿਧਿ ਸਾਗਰੁ ਤਰੀਐ॥ ਜੀਵਤਿਆ ਇਉ
ਮਰੀਐ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥ ਦੂਜਾ॥੩॥

(ਪੰਨਾ ੮੭੭)

੧. ਏਥੇ ਬੀ ਮੁਰਾਦ ਫਰੀਦਸਾਨੀ, ਸ਼ੇਖ ਬਿਰਾਹਮ ਤੋਂ ਜਾਪਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵੇਰੀ ਮਿਲ ਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰ ਚੁਕੇ ਸੇ।
੨. ਸਲਾਮ ਦੀ ਥਾਂ ਹਾਬਾਨੁ: ਵਿਚ ਪਾਠ ‘ਮਲੂਮ’ ਹੈ।

ਤਿਤੁ ਮਹਿਲ ਸਬਦ ਹੋਆ ਰਾਮਕਲੀ ਵਿਚਿ ਮ:੧॥:-

ਸੁਰਤਿ ਸਬਦੁ ਸਾਖੀ ਮੇਰੀ ਸਿੰਝੀ ਬਜੈ ਲੋਕੁ ਸੁਣੋ॥ ਪਤੁ ਝੈਲੀ
 ਮੰਗਣ ਕੈ ਤਾਈ ਭੀਖਿਆ ਨਾਮੁ ਪੜੇ॥੧॥ ਬਾਬਾ ਗੈਰਖੁ ਜਾਰੈ॥
 ਗੈਰਖੁ ਸੋ ਜਿਨਿ ਗੋਇ ਉਠਾਲੀ ਕਰਤੇ ਬਾਰ ਨ ਲਾਰੈ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
 ਪਾਣੀ ਪ੍ਰਾਣ ਪਵਣਿ ਬੰਧਿ ਰਾਖੇ ਚੰਦੁ ਸੂਰਜੁ ਮੁਖਿ ਦੀਏ॥ ਮਰਣ
 ਜੀਵਣ ਕਉ ਧਰਤੀ ਦੀਨੀ ਏਤੇ ਗੁਣ ਵਿਸਰੇ॥੨॥ਸਿਧ ਸਾਧਿਕ
 ਅਰੁ ਜੋਗੀ ਜੰਗਮ ਪੀਰ ਪੁਰਸ ਬਹੁਤੇਰੇ॥ ਜੇ ਤਿਨ ਮਿਲਾ ਤ ਕੀਰਤਿ
 ਆਖਾ ਤਾ ਮਨੁ ਸੇਵ ਕਰੇ॥੩॥ ਕਾਗਦੁ ਲੂਣੁ ਰਹੈ ਪਿੜ੍ਹ ਸੰਗੇ
 ਪਾਣੀ ਕਮਲੁ ਰਹੈ॥ ਐਸੇ ਭਗਤ ਮਿਲਹਿ ਜਨ ਨਾਨਕ ਤਿਨ ਜਮ
 ਕਿਆ ਕਰੈ॥੪॥੮॥

(ਪੰਨਾ ੮੭੭)

ਤਬ ਫੇਰ ਮਛਿਦਰ ਬੋਲਿਆ। ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਨਾਨਕ! ਜੋਗ ਲੈ, ਜੋ
 ਡੇਲਣੈ ਤੇ ਰਹੈ, ਭਵਜਲੁ ਸੁਖਾਲਾ ਤਰਹਿ’। ਤਦਹੁ ਗੁਰੂ ਬੋਲਿਆ, ਸਬਦੁ
 ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ ਵਿਚ ਮ:੧॥:-

ਸੁਣਿ ਮਾਛਿਦਾ ਨਾਨਕੁ ਬੋਲੈ। ਵਸਰਾਤਿ ਪੰਚ ਕਰੇ ਨਹ ਡੇਲੈ॥
 ਐਸੀ ਜੁਗਤਿ ਜੋਗ ਕਉ ਪਾਲੇ॥ ਆਪਿ ਤਰੈ ਸਗਲੇ ਕੁਲ
 ਤਾਰੇ॥੧॥ ਸੋ ਅਉਧੂਤ ਐਸੀ ਮਤਿ ਪਾਵੈ॥ ਅਹਿਨਿਸਿ ਸੁੰਨਿ
 ਸਮਾਧਿ ਸਮਾਵੈ॥੧॥ਰਹਾਉ॥ ਭੀਖਿਆ ਭਾਇ ਭਗਤਿ ਭੈ ਚਲੈ॥
 ਹੋਵੈ ਸੁ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਸੰਤੋਖਿ ਅਮੁਲੈ॥ ਧਿਆਨ ਰੂਪਿ ਹੋਇ ਆਸਣੁ
 ਪਾਵੈ॥ ਸਚਿ ਨਾਮਿ ਤਾੜੀ ਚਿਤੁ ਲਾਵੈ॥੨॥ ਨਾਨਕੁ ਬੋਲੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ
 ਬਾਣੀ॥ ਸੁਣਿ ਮਾਛਿਦਾ ਅਉਧੂ ਨੀਸਾਣੀ॥ ਆਸਾ ਮਾਹਿ ਨਿਰਾਸੁ
 ਵਲਾਏ॥ ਨਿਹਰਉ ਨਾਨਕ ਕਰਤੇ ਪਾਏ॥੩॥

ਪ੍ਰਣਵਤਿ ਨਾਨਕੁ ਅਗਮੁ ਸੁਣਾਏ। ਗੁਰ ਚੇਲੇ ਕੀ ਸੰਧਿ ਮਿਲਾਏ॥
 ਦੀਖਿਆ ਦਾਰੂ ਭੇਜਨੁ ਖਾਇ॥ ਛਿਅ ਦਰਸਨ ਕੀ ਸੋਝੀ ਪਾਇ॥੪॥੫॥

(ਪੰਨਾ ੮੭੯-੮੮)

ਤਥ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ; ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਜੀ ਗੁਰ ਪੀਰੀ^੧ ਤੁਸਾਡੀ ਰਹੁਗਾਸਿ ਹੈ। ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ^੨ ਚਲੀ ਆਈ ਹੈ।’ ਤਥ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, ‘ਕਵਨ ਗੁਰੂ ਕਰਹ ਗੋਰਖ ਨਾਥਿ?’ ਤਥ ਗੋਰਖਨਾਥਿ ਆਖਿਆ, ‘ਜੀਉ ਐਸਾ ਕਉਣੁ ਹੈ? ਜੋ ਤੁਮਾਰੇ ਮੱਖੈ ਹਥੁ ਰਖੈ। ਪਰੁ ਓਹ ਈ ਤੁਮਰਾ ਗੁਰੂ, ਜੋ ਤੁਮਾਰੇ ਅੰਗ ਤੈ ਪੈਦਾ ਹੋਵੈ^੩।’ ਤਥ ਬਾਬੈ ਆਖਿਆ: ‘ਭਾਗ ਹੋਵੈ।’ ਤਦਹੁ ਬਾਬਾ ਰਵਦਾ ਰਹਿਆ। ਗੋਸਟਿ ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਨਾਲਿ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਈ।

ਬਾਣੀ ਸੈਦੇ ਜਟ ਜਾਤ ਘੇਰੋ ਲਿਖੀ^੪। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

੧. ਪਾਠਾਂਤ੍ਰ ਹੈ ‘ਗੁਰ ਪੀਰ’

੨. ‘ਜੁਗਾਦਿ’ ਦੀ ਥਾਂ ਪਾਠਾਂਤ੍ਰ ਹੈ, ‘ਉਹ ਸੰਨ’।

੩. ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਪਤਾ ਆਪ ਦੇ ਚੁਕੇ ਹਨ- ‘ਅਪਰੰਪਰ ਪਰਬਹਮ੍ ਪਰਮੇਸਰੁ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਮਿਲਿਆ ਸੋਈ ਜੀਉ। (ਪੰਨਾ ਪ੪੯) ‘ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਦੀ ਮੁਗਾਦ ਕੇਵਲ ਇਹ ਜਪਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਕਿਸੇ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਝੁਕਣਾ, ਸਿਵਾ ਉਸਦੇ ਕਿ ਜਿਸਨੂੰ ਤੂੰ ਆਪ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰੋਗਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਵੱਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਅੱਗੇ ਨਾ ਝੁਕਣ ਬਾਬਤ ਆਪ ਭੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ: ‘ਬੀਜਉ ਸੂਝੈ ਕੋ ਨਹੀਂ ਬਹੈ ਦੁਲੀਚਾ ਪਾਇ’। ਅਰਥਾਤ ਸਿਵਾਏ ਨਾਥਾਂ ਦੇ ਨਾਥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੁਲੀਚਾ ਵਿਛਾ ਕੇ ਬਹਿਣ ਵਾਲਾ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ।

੪. ‘ਬਾਣੀ...ਤੋਂ...ਲਿਖੀ’ ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।

੮੨. ਸਿਵਨਾਭ, ਪ੍ਰਾਣ ਸੰਗਲੀ

ਤਥ ਸਿੰਘਲਾਦੀਪ ਕੀ ਸੁਰਤਿ ਹੋਈ। ਜਾਇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਅਸਗਾਹ ਵਿਚਿ ਖੜੇ ਹੋਇ। ਤਥ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: ‘ਏਹਾ ਅਸਗਾਹ ਸਮੁੰਦਰ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਤਰੀਐ, ਲੰਘੀਐ:’ ਤਦਹੁ ਸਿਖਾਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਸੈਦੇ ਅਤੇ ਸੀਹੋ ਆਖਿਆ: ‘ਜੀ ਤੇਰੇ ਹੁਕਮਿ ਨਾਲਿ ਪਹਾੜ ਤਰਨਿ’। ਤਥ ਗੁਰੂ ਬੋਲਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ, ਜੇ ‘ਏਹ ਸਲੋਕ ਪੜਦੇ ਆਵਹੁ’:-

੧੯੮ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ
ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੈ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

ਤਥ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਜਿਸੁ ਸਿਖ ਦੈ ਮੁਹਿੰ ਏਹੁ ਸਲੋਕ ਹੋਵੈਗਾ, ਅਤੇ ਉਹੁ ਪੜਦਾ ਜਾਵੈਗਾ, ਅਤੈ ਓਸਦੈ ਪਿਛੈ ਜਿਤਨੀ ਸੁਣੈਰੀ, ਤਿਤਨੀ ਸਭ ਭਵਜਲੁ ਪਾਰਿ ਲੰਘੈਰੀ’। ਤਥ ਸਿਖ ਪੈਰੀ ਪਏ, ਆਖਿਓਨੈ: ‘ਜੀ ਜਿਸਨੂੰ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਤਿਸਨੂੰ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰਿ’। ਤਦਹੁ ਪਾਰਿ ਗਏ। ਸਿੰਘਲਾਦੀਪ ਸਿਵਨਾਭਿ ਰਾਜੇ ਕੈ ਗਇਆ। ਰਾਜੇ ਕੇ ਬਾਗ ਬਸੇਰਾ ਕੀਆ, ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਕੇ ਪਾਰਿ। ਤਥ ਰਾਜੈ ਸਿਉਨਾਭਿ ਕਾ ਨਉਲਖਾ ਬਾਗੁ ਸੁਕਾ ਪਇਆ ਥਾ, ਸੋ ਹਰਿਆ ਹੋਆ। ਫਲ ਵਾਲੇ ਫੁਲੁ ਪੜਿਆ* ਪਤਾ ਵਾਲੈ ਪੜੁ ਪੜਿਆ*, ਫਲ ਵਾਲੇ ਫੁਲੁ ਪੜਿਆ*। ਤਥ ਮਘੋਰ ਬਗਵਾਨ ਦੇਖੈ, ਤਾਂ ਬਾਗ ਬਰਸਾਂ ਕਾ ਸੁਕਾ ਪੜਿਆ ਥਾ, ਸੋ ਹਰਿਆ ਹੋਆ ਹੈ। ਤਦਹੁ ਬਹੁਰਿ ਜਾਇ ਖਬਰਿ ਰਾਜੇ ਸਿਵਨਾਭਿ ਪਾਸਿ ਕੀਤੀਅਸੁ, ਆਖਿਓਸ ‘ਜੀ ਬਾਹਰਿ ਆਉ! ਇਕਸ ਫਕੀਰ ਕੇ ਬੈਠਣਿ ਨਾਲਿ ਬਾਗ ਹਰਿਆ ਹੋਆ ਹੈ’। ਤਥ ਰਾਜੈ ਸਿਵਨਾਭਿ ਚੇਰੀਆਂ ਭੇਜੀਆਂ ਪਦਮਣੀਆਂ। ਪਦਮਣੀਆਂ ਆਇ ਨਿਰਤਿ ਲਾਗੀਆਂ ਕਰਣਿ। ਅਨੇਕ ਰਾਗ ਰੰਗ ਕੀਤੇ, ਤਥ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਓ ਨਾਹੀਂ ਧਿਆਨ ਵਿਚਿ ਹੀ ਰਹਿਆ। ਤਥ ਪਿਛੁਹੁ ਰਾਜਾ ਸਿਉਨਾਭੁ ਆਇਆ,

* ਪਾਠਾਂਡ੍ਰ ਹੈ ‘ਫੜਿਆ’।

ਆਇਕੈ ਲਗਾ ਪੁੱਛਣਿ, ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਗੁਸਾਈ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਕਿਆ ਹੈ ?
ਕਵਨ ਜਾਤਿ ਹੈ ? ਤੁਮ ਜੋਗੀ ਹਉ ? ਕਿਰਪਾ ਕਰੀਐ, ਤਾਂ ਭੀਤਰਿ ਮਹਲੀ
ਚਲਹੁ’। ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਸਬਦੁ ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ ਵਿਚਿ ਮ:੧॥

ਜੋਗੀ ਚੁਗਾਤਿ ਨਾਮੁ ਨਿਰਮਾਇਲੁ ਤਾ ਕੈ ਸੈਲੁ ਨ ਰਾਤੀ॥

ਪ੍ਰੀਤਮ ਨਾਥੁ ਸਦਾ ਸਚੁ ਸੰਗੇ ਜਨਮ ਮਰਣ ਗਤਿ ਬੀਤੀ॥੧॥

ਗੁਸਾਈ ਤੇਰਾ ਕਹਾ ਨਾਮੁ ਕੈਸੇ ਜਾਤੀ॥

ਜਾਤਉ ਭੀਤਰਿ ਮਹਲੁ ਬੁਲਾਵਹਿ ਪੁੱਛਉ ਬਾਤ ਨਿਰੰਤੀ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਤਬ ਰਾਜੇ ਪੁਛਿਆ: ‘ਜੀ ਤੁਮ ਬ੍ਰਹਮਣ ਹਉ ?’ ਤਬ ਬਾਬਾ ਪਉੜੀ
ਦੂਜੀ ਬੋਲਿਆ:-

ਬ੍ਰਹਮਣ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਇਸਨਾਨੀ ਹਰਿ ਗੁਣ ਪੂਜੇ ਪਤੀ॥

ਏਕੈ ਨਾਮੁ ਏਕੁ ਨਾਰਾਇਣੁ ਤ੍ਰਿਭਵਣੁ ਏਕਾ ਜੋਤੀ॥੨॥

ਤਬ ਰਾਜੈ ਫਿਰਿ ਪੁਛਿਆ: ‘ਜੀ ਤੁਮ ਖੱਤ੍ਰੀ ਹਉ ?’ ਤਬ ਬਾਬਾ ਤੀਜੀ
ਪਉੜੀ ਬੋਲਿਆ:-

ਜਿਹਵਾ ਡੰਡੀ ਇਹੁ ਘਟੁ ਛਾਬਾ ਤੋਲਉ ਨਾਮੁ ਅਜਾਚੀ॥

ਏਕੈ ਹਾਟੁ ਸਾਹੁ ਸਭਨਾ ਸਿਰਿ ਵਣਜਾਰੇ ਇਕ ਭਾਤੀ॥੩॥*

ਦੋਵੈ ਸਿਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਿਬੇੜੇ ਸੋ ਬੂਝੈ ਜਿਸੁ ਏਕ ਲਿਵ ਲਾਰੀ
ਜੀਅਹੁ ਰਹੈ ਨਿਭਰਾਤੀ॥

ਸਬਦੁ ਵਸਾਏ ਭਰਮੁ ਚੁਕਾਏ ਸਦਾ ਸੇਵਕੁ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ॥੪॥

ਤਬ ਰਾਜੇ ਸਿਭਨਾਭਿ ਪੁਛਿਆ ‘ਜੀ ਤੁਮ ਗੋਰਖਨਾਥ ਹਉ ?’ ਤਦਹੁ
ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਪਉੜੀ ਪੰਜਵੀਂ-

* ਹਾਬਾ: ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਏਥੇ ਪਾਠ ਹੈ: ‘ਜੀ ਤੁਮ ਹਿੰਦੂ ਜਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋ ? ਤਬ
ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਚੌਥੀ ਪਉੜੀ ਬੋਲਿਆ-’ ਇਸ ਤੋਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਲੈਤ ਵਾਲੀ ਦਾ
ਉਤਾਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੋਂ ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਪ੍ਰਸੰਗ ਚੱਲੇ ਹੋਏ ਦੇ
ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਗੱਲ ਹੋਸੀ।

ਊਪਰਿ ਗਗਨੁ ਗਗਨ ਪਰਿ ਗੋਰਖ
 ਤਾ ਕਾ ਅਗਮੁ ਗੁਰੂ ਪੁਨਿ ਵਾਸੀ॥
 ਗੁਰ ਬਚਨੀ ਬਾਹਰਿ ਘਰਿ ਏਕੈ ਨਾਨਕੁ ਭਇਆ ਉਦਾਸੀ॥੫॥੧੧॥

(ਪਿਨਾ ੮੯੨)

ਜਬ ਗੁਰੂ ਭੇਗੁ ਪਾਇਆ, ਤਾ ਰਾਜਾ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਾਇਆ, ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀਐਸੁ; ਆਖਿਓਇਸੁ ‘ਜੀ ਮਿਹਰਿ ਕਰਿਕੈ ਘਰਿ ਚਲਹੁ’। ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜੇ ‘ਮੈਂ ਪਿਆਦਾ ਨਾਹੀ ਚਲਦਾ’। ਤਦਹੁੰ ਰਾਜੇ ਸਿਵਨਾਭਿ ਆਖਿਆ; ਜੀ ਤੇਰਾ ਦਿਤਾ ਸਭ ਕਿਛੁ ਹੈ, ਹੁਕਮੁ ਹੋਵੈ ਤਾ ਘੜੈ ਹਾਥੀ ਚੜੀਐ, ਅਤੇ ਜੀ ਤਖਤ ਰਵਾਂ ਚੜੀਐ’। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ; ‘ਜੇ ਹੋ ਰਾਜਾ! ਅਸੀਂ ਮਨੁਖ ਕੀ ਅਸਵਾਰੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।’ ਤਬ ਰਾਜੇ ਆਖਿਆ; ‘ਜੀ ਮਨੁਖ ਭੀ ਬਹੁਤਿ ਹੈਨਿ ਚੜਿ ਚਲੀਐ’। ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ; ‘ਹੋ ਰਾਜਾ! ਉਹੁ ਮਨੁਖ ਹੋਵੈ ਜੋ ਰਾਜਕੁੰਇਰਿ ਹੋਵੈ, ਅਤੇ ਨਗਰ ਕਾ ਰਾਜਾ ਹੋਵੈ ਤਿਸਕੀ ਪਿਠਿ ਊਪਰਿ ਚੜ੍ਹਾਂ।’ ਤਬ ਰਾਜੇ ਆਖਿਆ; ‘ਪਾਤਸਾਹ ਜੀ! ਤੇਰਾ ਕੀਤਾ ਰਾਜਾ ਮੈਂ ਹਾਂ, ਚੜਿ ਚਲੀਐ’। ਤਬ ਬਾਬਾ ਰਾਜੇ ਕੀ ਪਿਠਿ ਊਪਰਿ ਚੜਿਆ। ਤਬ ਲੋਕ ਲਗੈ ਆਖਣਿ; ‘ਜੇ ਰਾਜਾ ਕਮਲਾ ਹੋਆ ਹੈ’। ਤਬ ਚੜਿ ਕਰਿ ਗਇਆ, ਜਾਇ ਬੈਠਾ।

ਤਬ ਰਾਣੀ ਚੰਦਰਕਲਾ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਸਿਵਨਾਭ ਹਥਿ ਜੋੜਿ ਖੜੇ ਹੋਏ, ਲਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਣਿ ਜੇ ‘ਜੀ ਪਰਸਾਦ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋਵੈ’। ਤਦਹੁੰ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ; ‘ਜੇ ਹਮਾਰੇ ਬਰਤ ਹੈ’। ਤਬ ਰਾਜੇ ਆਖਿਆ; ‘ਜੀ ਅਸਾਡਾ ਭਲਾ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਹੋਵੈ?’ ਤਬ ਗੁਰੂ ਆਖਿਆ; ‘ਜੇ ਮਨੁਸ ਕਾ ਮਾਸੁ ਹੋਵੈ, ਤਾਂ ਅਹਾਰੁ ਕਰਾਂ।’ ਤਬ ਰਾਜੇ ਸ਼ਿਵਨਾਭਿ ਆਖਿਆ ‘ਜੀ ਤੇਰਾ ਸਦਕਾ ਆਦਮੀ ਭੀ ਬਹੁਤੁ ਹੈਨਿ’। ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ; ‘ਹੋ ਰਾਜਾ! ਉਹੁ ਆਦਮੀ ਹੋਵੈ ਜੋ ਰਾਜੇ ਦੇ ਘਰਿ ਪੁੜ੍ਹ ਹੋਵੈ, ਅਤੇ ਰਾਜਕੁੰਇਰੁ ਹੋਵੈ, ਅਤੇ ਬਾਰਹ ਬਰਸਾਂ ਦਾ ਹੋਵੈ, ਤਿਸਦਾ ਮਾਸੁ ਅਹਾਰੁ ਕਰਾਹਾਂ।’ ਤਬ ਰਾਜਾ ਅਤੇ ਰਾਣੀ ਚਿੰਤਾਵਾਨ ਹੋਏ। ਤਬ ਰਾਜੇ ਆਖਿਆ; ‘ਹੋ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ, ਜੇ ਕਿਸੇ

ਰਾਜੇ ਦੇ ਘਰਿ ਪੁੜ੍ਹ ਹੈ?' ਤਾਂ ਰਾਣੀ ਕਹਿਆ। 'ਤੇਰੇ ਕਰੋ ਸਿਉ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਦੇਵੈਗਾ, ਜਬ ਉਸ ਸਾਥਿ ਜੁਧ ਕੀਚੈ, ਜਬ ਉਹ ਜੀਤੀਐ, ਤਾਂ ਪੁੜ੍ਹ ਦੇਵੈ, ਅਤੇ ਇਥੈ ਹੁਣਿ ਚਾਹੀਐ।' ਤਥ ਰਾਣੀ ਆਖਿਆ 'ਹੋ ਰਾਜਾ! ਅਸਾਡੇ ਘਰਿ ਤਾਂ ਇਕੋ ਪੁੜ੍ਹ ਹੈ, ਉਸ ਕੀ ਜਨਮ ਪੜ੍ਹੀ ਦੇਖਿ।' ਤਥ ਜਨਮ ਪੜ੍ਹੀ ਦੇਖੀ, ਜਦ ਦੇਖਨਿ ਤਾਂ ਬਾਰਹ ਬਰਸਾਂ ਕਾ ਹੋਆ ਹੈ। ਤਥ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ: 'ਬੇਟਾ ਤੇਰਾ ਸਰੀਰੁ ਗੁਰੁ ਕੈ ਕੰਮਿ ਆਂਵਦਾ ਹੈ, ਤੇਰੀ ਕਿਆ ਮਨਸਾ ਹੈ?' ਤਾਂ ਲੜਕਾ ਬੋਲਿਆ: 'ਪਿਤਾ ਜੀ ਇਸ ਤੇ ਕਿਆ ਭਲਾ ਹੈ? ਜੋ ਮੇਰਾ ਸਰੀਰੁ ਗੁਰੁ ਦੇ ਕੰਮਿ ਆਵੈ।' ਤਥ ਰਾਜੇ ਆਖਿਆ: 'ਜੇ ਇਸਨੂੰ ਸਤ ਦਿਨ ਵੀਵਾਹ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹੈਨਿ, ਇਸਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਭੀ ਪੁੱਛੀ ਚਾਹੀਐ।' ਤਥ ਰਾਜਾ ਅਤੇ ਰਾਣੀ ਆਇ ਨੁਹੁ ਕੈ ਪਾਸਿ ਜਾਇ ਬੈਠੇ। ਤਥ ਰਾਜਾ ਬੋਲਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ: ਬੇਟੀ! ਤੇਰੇ ਭਰਤੇ ਕਾ ਸਰੀਰੁ ਗੁਰੁ ਦੇ ਕੰਮਿ ਆਂਵਦਾ ਹੈ; ਤੇਰੀ ਕਿਆ ਰਜਾਇ ਹੈ?' ਤਥ ਓਹ ਲੜਕੀ ਬੋਲੀ: 'ਪਿਤਾ ਜੀ! ਏਸ ਦਾ ਸਰੀਰੁ ਗੁਰੁ ਦੇ ਕੰਮਿ ਆਵੈ, ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਰੰਡੇਪਾ ਗੁਰੁ ਉਪਰਿ ਹੋਵੈ, ਇਸ ਤੇ ਹੋਰ ਕਿਆ ਭਲਾ ਹੈ।'

ਤਥ ਚਾਰੇ ਗੁਰੂ ਪਾਸਿ ਆਇ ਖੜੇ ਹੋਏ। ਤਥ ਰਾਜਾ ਸਿਉਨਾਭ ਬੋਲਿਆ, ਆਖਿਓਸ: 'ਜੀ! ਏਹ ਲੜਕਾ ਹਾਜਰੁ ਹੈ।' ਤਥ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: 'ਇਉਂ ਮੇਰੇ ਕੰਮਿ ਨਾਹੀ ਪਰੁ ਮਾਤਾ ਇਸਕੀ ਬਾਹਾਂ ਪਕੜੇ, ਅਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਇਸਕੇ ਪੈਰ ਪਕੜੈ ਅਤੇ ਤੂੰ ਹਥੈ ਛੁਗੀ ਲੈਕਰਿ ਜਬਹਿ ਕਰਹਿਂ, ਤਾਂ ਮੇਰੈ ਕੰਮ ਹੈ।' ਤਥ ਰਾਜੈ ਸਿਉਨਾਭ ਗੁਰੁ ਕਾ ਹੁਕਮੁ ਮੰਨਿਆ। ਤਥਿ ਛੁਗੀ ਲੈਕਰਿ ਜਬਹਿ ਕੀਤਾ, ਗਿਨਿ ਕਰਿ ਆਣਿ ਆਗੈ ਰਖਿਆ। ਤਥ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ: 'ਹੋ ਰਾਜਾ! ਤੁਸੀ ਤਿੰਨੈ ਅਖੀ ਮੀਟਿਕਰਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਖਿ ਕਰਿ ਮੁਹਿ ਪਾਵਹੁ।' ਤਥ ਰਾਣੀ ਅਤੇ ਰਾਜੈ ਕੀ ਨੁਹੁ ਤਿਹਾਂ ਅਖੀ ਮੀਟੀਆਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰਿਕੈ* ਜਾਂ ਮੁਹਿ ਪਾਇਆ, ਤਾਂ ਚਾਰੇ

* ਕਰਿਕੈ ਦੀ ਥਾਂ ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਵਿਚ ਪਾਠ ਹੈ 'ਕਹਿਕੈ'।

ਬੈਠੇ ਹੈਨੋ। ਪਰ ਜਾਂ ਅਖੀ ਖੋਲਨ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਹੀ। ਤਥ ਰਾਜਾ ਬਿਆਕੁਲ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਉਦਿਆਨੁ ਪਕੜਿਆਸੁ। ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਉਬਾਹਣਾ, ਸਿਰ ਤੇ ਨੰਗਾ 'ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ' ਕਰਦਾ ਫਿਰੇ। ਤਥ ਬਾਰਹ ਮਹੀਨਿਆਂ ਪਿਛੇ ਆਇ ਦਰਸਨੁ ਦਿਤੇਸੁ। ਚਰਨੀ ਲਾਇਓਸੁ। ਜਨਮ ਮਰਣੁ ਰਾਜੇ ਸਿਉਨਾਭ ਕਾ ਕਟਿਆ, ਸਿਖੁ ਹੋਆ। ਸੈਦੇ ਜਟੁ ਜਾਤਿ ਘੇਰੋ ਪਾਹੁਲਿ ਹੁਕਮ ਨਾਲਿ ਦਿਤੀ, ਸਾਰਾ ਸਿੰਘਲਾਦੀਪ ਸਿਖੁ ਹੋਆ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗਾ ਜਪਣਿ। ਸਾਰਾ ਖੰਡੁ ਬਖਸਿਆ ਰਾਜੇ ਸਿਵਨਾਭ ਕੈ ਪਿਛੈ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ^੧।

ਸਿੰਘਲਾਦੀਪ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਕੀ ਰਹੁਰਾਸਿ॥

ਜਬ ਰਾਤਿ ਪਵੈ ਤਾਂ ਸਭੈ ਇਕਠੇ ਆਇ ਬਹਿਨਿ ਧਰਮਸਾਲਾ। ਤਥ ਇਕੁ ਸਿਖ ਪਰਸਾਦੁ ਰਾਤੀ ਕਹਿ ਜਾਵੈ, ਭਲਕੇ ਇਕਠੇ ਜਾਇ ਖਾਵਨਿ। ਜਿਸ ਸਿਖ ਦੈ ਪਰਸਾਦੁ ਹੋਵੈ, ਤਿਸਕੇ ਇਕੀਸ ਮਣੜ੍ਹ ਲੂਣੁ ਰਸੋਈ ਪਵੈ। ਤਿਤੁ ਮਹਿਲ ਗੁਹਜੀ ਬਾਣੀ ਪਰਗਾਸ ਹੋਈ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥ ਲਿਖਤੰ ਪ੍ਰਾਣ ਸੰਗਲੀ, ਸੁਨ ਮਹਲ ਕੀ ਕਥਾ, ਨਿਰੰਕਾਰ ਕਾ ਧਿਆਨ, ਗੁਹਜੀ ਬਾਣੀ ਬਾਬੇ ਕਾ ਬੋਲਣਾ: ਪ੍ਰਾਨ ਪਿੰਡ ਕਾ ਮਾਬੰਤ, ਤਦਹੁੰ ਬਾਬਾ

* ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਦਾ ਭਾਵ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਹੈ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਮੇਹਣੀਆਂ ਤ੍ਰੀਮਤਾਂ ਘੱਲ ਕੇ। ਉਹ 'ਗੁਰੂ ਪ੍ਰੀਖਜਾ' ਸੀ। ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ 'ਸਿੱਖ ਪ੍ਰੀਖਜਾ' ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਜਾ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿਚ ਇਕ੍ਥਾਹੀਮ ਤੋਂ ਪ੍ਰਤ੍ਯੇ ਦੀ ਕਰਬਾਨੀ ਲੈਣੀ ਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿਚ ਮੌਰਧੁਜ ਦੇ ਪ੍ਰਤ੍ਯੇ ਦੀ ਬਲੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਹੈ। ਏਥੇ ਬਲੀ ਮੰਗਣ ਤੇ ਇਤਗਾਜ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਤ੍ਯੇ ਜਿਵਾ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਜਿਵਾ ਦੇਣਾ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਜਿਵਾ ਦੇਣ ਤੇ ਸੱਕ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਬਲੀ ਮੰਗਣ ਤੇ ਬੀ ਸੱਕ ਕੀਤਾ ਲੈਜ਼ੀਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਵੇਂ ਜਿਕਰ ਇਕੋ ਥਾਂ ਇਕ ਕਲਮ ਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਸਾਖੀ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜੇ ਸੁਭਾਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਇੱਡਾ ਕਰੜਾ ਪਰਤਾਵਾ ਲੈਣਾ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ।

2. ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਵਿਚ ਇਥੇ 'ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਨਹੀਂ ਹੈ।

3. ਕੱਚਾ ਮਣੁ ੧੯ ਸੇਰ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ 'ਮਣੁ' ਸੇਰ ਨੂੰ ਬੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਪਉਣੁ ਅਹਾਰ ਕਰਦਾ ਥਾ। ਸਮੈਂ ਕੇ ਪਾਰਿ ਹੋਈ। ਸਿੰਘਲਾਦੀਪ ਰਾਜੇ ਸਿਉਨਾਭ ਕੀ ਧਰਤੀ ਹੋਈ। ਤਦਹੁੰ ਨਾਲਿ ਸੈਦੇ ਅਤੇ ਸੀਹੋਂ ਥੇ ਸਿਖ, ਤਥ ਪ੍ਰਾਣ ਸੰਗਲੀ ਹੋਈ।

ਤਿੜ੍ਹ ਮਹਲਿ ਪ੍ਰਾਨ ਸੰਗਲੀ ਹੋਈ। ਦੇਹੀ ਕੀ ਚੀਨ ਮਥੀ^੨ ਪਰੁ ਲੈ ਕਿਨੇ ਨ ਸਕੀਆ, ਓਥੈ ਹੀ ਡੱਡੀ; ਸੈਦੇ, ਘੋਹ ਲਿਖਾਈ ਚਰਣ ਮਸ਼ਾਰ ਕੈ, ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ ਪਾਸਿ। ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ ਕੈ ਪਾਸਿ ਇਕੁ ਚਉਕੁ ਹੈ ਦੋ ਕੋਹ ਕਾ: ਉਸ ਮੜੀ ਤੈ ਚਾਰਿ ਕੋਸ ਹੈ। ਤਿਸ ਵਿਚਿ ਅਲਿਪੜ੍ਹ ਰਹਿਣ ਲਗਾ। ਪਰਗਟਿ ਕੀਤੀ ਨਾਹੀ ਅਨਾਹਦ ਬਾਣੀ, ਪਰੁ ਅਧ ਵਿਚ ਨ ਪਾਈਐਗੀ, ਰਾਜੇ ਸਿਉਨਾਭ ਜੋਗੁ ਮਿਲੀ। ਬਚਨੁ ਹੋਆ, ‘ਜੇ ਇਕੁ

1. ਇਥੋਂ ਅਗੇ ਅੰਤਕਾ ੩ ਵਾਲੀ ਬਾਣੀ ਹੈ ਜੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਣ ਸੰਗਲੀ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਉਨਮਨ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਜੋ ਦਸ਼ਾ ਮਨ ਯਾ ਸੁਰਤ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਦੱਸੀ ਹੈ। ਉਨਮਨ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ‘ਮਨ ਦਾ ਉੱਚਾ ਹੋ ਜਾਣਾ’: ਸੁਰਤ ਦਾ ਯਾ ਚਿਤ ਬਿੜੀ ਦਾ ਆਸ ਅੰਦੇਸ਼ ਹਰਖ ਸੋਗ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਉੱਠ ਕੇ ਇਕ ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ ਉਚਜਾਣ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਤੇ ਸਮਤਾ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ।
2. ‘ਦੇਹੀ ਕੀ ਚੀਨ ਮਥੀ’ ਦਾ ਅਰਥ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਦੇਹ ਦੇ ਗਯਾਨ ਦੀ ਗਲ ਨਿਰਣੈ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਅਗਲੀ ਇਬਾਰਤ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਫਿਕਰੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਪੇਖੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ। ਉਤਾਰੇ ਵਾਲਿਆਂ ਇਬਾਰਤ ਗਲਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਕਰਤਾ ਦੇ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਇਹ ਇਬਾਰਤ ਹੋਰਵੇਂ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਵਲੈਤ ਵਾਲੀ ਨੁਸਖਾ ਬੀ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਤਾਰਾ ਹੀ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਉਤਾਰੇ ਦਾ ਭੀ ਉਤਾਰਾ ਹੈ। ਜੇ ਅਗਲੀ ਇਬਾਰਤ ਨੂੰ ਸੋਚੀਏ ਤਾਂ ਉਸ ਮੁਜਬ ਅਰਥ ਵਿਚਾਰੀਏ ਤਾਂ ਇਹ ਫਿਕਰਾ ਭੜ ਐਉਂ ਦਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ: ‘ਤਦੇ ਹੀ ਕੀਚੀਓ ਨੇ ਪੇਖੀ’ ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਣ ਸੰਗਲੀ ਦੀ ਓਥੈ ਪੇਖੀ ਬਨਾਈ, ਜੇ ਸੈਦੇ ਘੋਹ ਨੇ ਲਿਖੀ, ਪਰ ਨਾ ਸੀਹੋਂ ਨਾ ਸੈਦੇ, ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਨਾ ਆਂਦੀ, ਓਥੈ ਹੀ ਡੱਡ ਆਏ, ਰਾਜੇ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤੋਂ ਕੋਈ ਆਵੇ ਤਾਂ ਉਤਾਰਾ ਕਰਾ ਦੇਣਾ। ਇਹ ਅਰਥ ਭਾਵ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ‘ਦੇਹੀ ਕੀ ਚੀਨ ਮਥੀ’ ਦੀ ਥਾਂ ਦਰੁਸਤ ਇਬਾਰਤ ਇਉਂ ਹੀ ਹੋਸੀ: ‘ਤਦੋਂ ਹੀ ਕੀਚੀਓ ਨੇ ਪੇਖੀ’।

ਆਦਮੀ ਆਵੈਗਾ' ਜੇਥੂ ਦੀਪ ਤੇ ਉਸ ਜੋਗੁ ਲਿਖਿ ਦੇਵਣੀ।' ਸਲੋਕ
੧੫। ਸੈਦੇ ਥੈ ਸੰਪੂਰਣ ਥੀ, ਦੁਏ ਉਦਾਸੀ ਹੋਏ, ਬਾਬੈ ਆਪਣੈ ਨਾਲਿ
ਰਖੇ, ਰਾਜੇ ਸਿਉਨਾਭ ਜੋਗੁ ਇਕ ਮੰਜੀ ਮਿਲੀ। ਰਾਜੇ ਸਿਉਨਾਭ ਜੋਗੁ ਗੁਰੂ
ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ। ਓਥਰੂ ਰਵਦੇ ਰਹੇ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

੪੮. ਬਾਢੀ ਦੀ ਝੁੱਗੀ ਢਾਹੀ

ਏਕਸੁ ਬਾਢੀ ਕੈ ਆਇ ਰਾਤਿ ਰਹੈ। ਉਨਿ ਸੇਵਾ ਭਾਉ ਬਹੁਤੁ ਕੀਤਾ।
ਮੰਜੀ ਡਾਹਿ ਦਿਤੀਅਸੁ। ਬਾਬਾ ਰਾਤਿ ਸੁਤਾ, ਭਲਕੇ ਹਥ ਨਾਲਿ ਝੁਗੀ ਦੀ
ਲਕੜੀ ਪਕੜੀਅਸੁ, ਅਤੈ ਪਸਵਾੜੇ ਨਾਲਿ ਮੰਜੀ ਭੰਨੀਅਸੁ;। ਜਬ ਬਾਹਰਿ
ਆਇਆ, ਤਾਂ ਸੈਦੇ ਸਿਖਿ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਆਖਿਓਸੁ, 'ਜੀ! ਸਾਰੇ ਸਹਰ
ਵਿਚਿ ਕੋਈ ਜਾਗਾ ਨਾਹੀ ਸਾ ਦੇਂਦਾ, ਇਸ ਬਾਢੀ ਠਉੜਿ ਦਿਤੀ, ਤਿਸ
ਕੀਆ ਵਸਤੂ ਭੀ ਗਵਾਈਆ। ਇਕ ਝੁਗੀ ਅਤੈ ਮੰਜੀ ਥੀ ਸੋ ਢਾਹਿ ਭੰਨਿ
ਚਲਿਓਹਿ, ਉਸ ਕੈ ਬਾਬਿ ਕਿਆ ਵਰਤੀ ?' ਤਬ ਬਾਬੈ ਆਖਿਆ: 'ਸੈਦੇ,
ਉਸਕਾ ਭਾਉ ਬਾਇ ਪਇਆ ਹੈ'। ਤਬ ਓਹੁ ਘਰਿ ਜਾਵੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਚਾਰੈ
ਪਾਵੈ ਧਰਤਿ ਵਿਚ ਫੁਬ ਗਏ ਹੈਨਿ। ਸੋ ਉਨਕੈ ਤਲੈ ਚਾਰੇ ਤਾਵੜੇ ਮਾਲ
ਕੇ ਹੈਨਿ। ਅਰੁ ਉਸ ਝੁਗੀ ਕੇ ਮਹਿਲ ਉਸਾਰੇ ਹੈਨ। ਅਤੈ ਉਸ ਮੰਜੀ
ਕੇ ਪਲੰਘ ਹੋਇ ਹੈਨ। ਤਬ ਸੈਦੇ ਅਤੇ ਸੀਹੋ ਪੈਰੀ ਪਏ। ਤਬ ਘਰਿ ਆਏ।
ਕੋਈ ਦਿਨ ਘਰਿ ਰਹੇ, ਤਬ ਫੇਰਿ ਰਵੇ।

ਤ੍ਰਿਤੀਆ ਉਦਾਸੀ

੪੯. ਤੀਜੀ ਉਦਾਸੀ, ਕਸ਼ਮੀਰ - ਬ੍ਰਹਮ ਦਾਸ ਪੰਡਤ।

ਤ੍ਰਿਤੀਆ ਉਦਾਸੀ, ਉਤਰ ਖੰਡ ਕੀ ਉਦਾਸੀ ਕਰਣਿ ਲਗੈ। ਤਿਤੁ ਉਦਾਸੀ ਅਕ ਦੀਆਂ ਖਖੜੀਆਂ ਅਤੇ ਫੁਲ ਅਹਾਰੁ ਕਰਦਾ ਥਾ ਪਰਿ ਸੁਕੇ। ਅਤੇ ਪੈਰੀ ਚਮੜਾ, ਅਤੇ ਸਿਰਿ ਚਮੜਾ; ਸਾਰੀ ਦੇਹ ਲਪੇਟਿਆਸੁ, ਅਤੇ ਮਾਥੇ ਟਿਕਾ ਕੇਸਰ ਕਾ, ਤਦਹ ਨਾਲਿ ਹਸੁ ਲੁਹਾਰੁ ਅਤੇ ਸੀਹਾਂ ਛੀਬਿਆ ਥੇ। ਤਥ ਬਾਬਾ ਕਸ਼ਮੀਰ ਗਇਆ। ਕੋਈ ਦਿਨੁ ਓਥੈ ਭੀ ਰਹਿਆ। ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਨਾਉ ਧਰੀਕ ਹੋਏ। ਤਥ ਕਸ਼ਮੀਰ ਕਾ ਪੰਡਿਤੁ ਬਿਹਮਦਾਸੁ^੧ ਥਾ, ਉਸ ਸੁਣਿਆ: ‘ਜੇ ਇਕੁ ਫਕੀਰੁ ਆਇਆ ਹੈ’। ਤਥ ਉਸਕੈ ਸਾਥਿ ਦੁਇ ਉਠਿ ਪੁਰਾਣਾ ਕੇ ਚਲਨਿ, ਅਤੇ ਗਲਿ ਵਿਚਿ ਠਾਕੁਰ ਹੈ। ਆਇ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕੀਤੀਓਸੁ। ਕਰਿਕੈ ਬੈਠਿ ਗਇਆ। ਤਥ ਭੇਖੁ ਦੇਖਿ ਕੈ ਆਖਿਓਸੁ ‘ਤੂ ਕੇਹਾ ਸਾਧੂ ਹੈ। ਤੈ ਚਮੜੇ ਕਿਉ ਪਹਰੇ ਹਨ? ਅਤੇ ਰਸੇ ਕਿਉ ਪਲੇਟੈ ਹੈਨ? ਅਤੇ ਤੁਸੀ ਕਿਰਿਆ ਕਰਮੁ ਕਿਉ ਛੋਡਿਆ ਹੈ? ਅਤੇ ਮਾਸੁ ਮਛਲੀ

੧. ਇਕ ਵੇਰ ਕੁਛ ਪਤਾ ਕਰਨ ਤੇ ਕਿਸੇ ਤੌਂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚਿ ਬਹੁ ਪਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮਦਾਸ ਬੀਜ ਬਿਹਾੜੇ ਨਗਰ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਅਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਇਸਦਾ ਮੇਲ ਮਾਰਦੰਡ ਚਸ਼ਮੇ ਤੇ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਤਦ ਤੌਂ ਇਹ ‘ਮਟਨ ਸਾਹਿਬ’ ਕਹਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਚਸ਼ਮੇ ਦੇ ਤਲਾਉ ਵਿਚ ਬੜਾ ਸੀ ਜਿਸ ਪਰ ਬੈਠ ਕੇ ਗੋਸਟ ਹੋਈ। ਗਿਰਾਂ ਦੇ ਲੋਕੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਉਪਾਸਕ ਹੋਏ। ਇਹ ਬੜਾ ਹੁਣ ਢਠਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤਲਾਉ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਛੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਧਰਮਸਾਲਾ ਵਿਚ ਖੁਲ੍ਹੇ ਸਨ, ਜੋ ਧਰਮਸਾਲਾ ਕਿ ਢਹਿ ਚੁਕੀ ਹੈ, ਤੇ ਕਲ ਫਾਸਲੇ ਤੇ ਇਕ ਨਵੀਂ ਧਰਮਸਾਲਾ ਬਣੀ ਹੈ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਥਾਂ ਤੋਂ ਮੀਲ ਕੁ ਪਰੇ ਕਰੇਵੇ (ਪਥੀ) ਦੇ ਉਤੇ ਪੁਰਾਣਾ ਮਾਰਦੰਡ ਦਾ ਮੰਦਰ ਢੱਠਾ ਪਿਆ ਹੈ।

ਕਿਉਂ ਲਗ ਹਉ ?' ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ: ਪਉੜੀ ਰਾਗੁ ਮਲਾਰਿ ਵਿਚਿ,
ਤਿੜੁ ਮਹਲਿ ਵਾਰ ਹੋਈ:-

ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੩॥*

ਗੁਰਿ ਮਿਲਿਐ ਮਨੁ ਰਹਸੀਐ ਜਿਉ ਵੁਠੈ ਧਰਣਿ ਸੀਗਾਰੁ॥
ਸਭ ਦਿਸੈ ਹਰੀਆਵਲੀ ਸਰ ਭਰੇ ਸੁਭਰ ਤਾਲੁ॥
ਅੰਦਰੁ ਰਚੈ ਸਚ ਰੰਗਿ ਜਿਉ ਮੰਜੀਠੈ ਲਾਲੁ॥
ਕਮਲੁ ਵਿਗਸੈ ਸਚੁ ਮਨਿ ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਨਿਹਾਲੁ॥
ਮਨਮੁਖ ਦੂਜੀ ਤਰਫ ਹੈ ਵੇਖਹੁ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲਿ॥
ਫਾਹੀ ਫਾਥੇ ਮਿਰਗ ਜਿਉ ਸਿਰਿ ਦਿਸੈ ਜਮਕਾਲੁ॥
ਖੁਧਿਆ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਨਿੰਦਾ ਬੁਰੀ ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਵਿਕਰਾਲੁ॥
ਏਨੀ ਅਖੀ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵਈ ਜਿਚਰੁ ਸਬਦਿ ਨ ਕਰੇ ਬੀਚਾਰੁ॥
ਤੁਹੁ ਭਾਵੈ ਸੰਤੇਖੀਆਂ ਚੂਕੈ ਆਲ ਜੰਜਾਲੁ॥
ਮੂਲੁ ਰਹੈ ਗੁਰ ਸੇਵਿਐ ਗੁਰ ਪਉੜੀ ਬੋਹਿਥੁ॥
ਨਾਨਕ ਲਗੀ ਤਤੁ ਲੈ ਤੂੰ ਸਚਾ ਮਨਿ ਸਚੁ॥੧॥
ਮਹਲਾ ੧॥ ਹੋਕੈ ਪਾਧਰੁ ਹੇਕ ਦਰੁ ਗੁਰ ਪਉੜੀ ਨਿਜ ਥਾਨੁ॥
ਰੂੜਉ ਠਾਕੁਰੁ ਨਾਨਕਾ ਸਭਿ ਸੁਖ ਸਾਚਉ ਨਾਮੁ॥੨॥
ਪਉੜੀ॥ ਆਪਨੈ ਆਪ ਸਾਜਿ ਆਪੁ ਪਛਾਣਿਆ॥
ਅਬਰੁ ਧਰਤਿ ਵਿਛੋੜਿ ਚੰਦੋਆ ਤਾਣਿਆ॥
ਵਿਣੁ ਥੰਮਾ ਗਗਨੁ ਰਹਾਇ ਸਬਦੁ ਨੀਸਾਣਿਆ॥

* ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਸਲੋਕ (੧, 'ਗੁਰ ਮਿਲਿਐ' ਮਨੁ) ੨ 'ਹੋ ਕੇ ਪਾਧਰੁ' ਵਾਰ ਮਲਾਰ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਇਸੇ ਤਰਤੀਬ ਵਿਚ ਹਨ ਮਾਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲੀ ਕਰਤਾ ਜੀ ਦੇ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਪਉੜੀਆਂ ਹੀ ਹੋਸਨ, ਜੋ ਮਹਲਾ ੧ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੩ ਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਉਤਾਰੇ ਵਾਲੇ ਨੇ ਨਾਲ ਲਗਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਤੇ ਵਾਰ ਉਤੇ 'ਵਾਰ ਮਲਾਰ ਕੀ ਮਹਲਾ ੧' ਲਿਖਿਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਤਾਰਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ।

ਸੂਰਜੁ ਚੰਦ ਉਪਾਇ ਜੋਤਿ ਸਮਾਣਿਆ॥
 ਕੀਏ ਰਾਤਿ ਦਿਨੰਤੁ ਚੋਜ ਵਿਡਾਣਿਆ॥
 ਤੀਰਥ ਧਰਮ ਵੀਚਾਰ ਨਾਵਣ ਪੁਰਬਾਣਿਆ॥
 ਤੁਧੁ ਸਰਿ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ ਕਿ ਆਖਿ ਵਖਾਣਿਆ॥
 ਸਚੈ ਤਖਤਿ ਨਿਵਾਸੁ ਹੋਰ ਆਵਣ ਜਾਣਿਆ॥੧॥
 ਸਲੋਕ ਮ:੧॥ ਨਾਨਕ ਸਾਵਣਿ ਜੇ ਵਸੈ ਚਹੁ ਓਮਹਾ ਹੋਇ॥
 ਨਾਗਾਂ ਮਿਰਗਾਂ ਮਛੀਆਂ ਰਸੀਆਂ ਘਰਿ ਧਨ ਹੋਇ॥੧॥
 ਮ:੧॥ ਨਾਨਕ ਸਾਵਣਿ ਜੇ ਵਸੈ ਚਹੁ ਵੇਛੋੜਾ ਹੋਇ॥
 ਗਾਈ ਪੁਤਾ ਨਿਰਧਨਾ ਪੰਥੀ ਚਾਕਰੁ ਹੋਇ॥੨॥
 ਪਉੜੀ॥ ਤੂ ਸਚਾ ਸਚਿਆਰੁ ਜਿਨਿ ਸਚੁ ਵਰਤਾਇਆ॥
 ਬੈਠਾ ਤਾੜੀ ਲਾਇ ਕਵਲੁ ਛਪਾਇਆ॥
 ਬ੍ਰਹਮੈ ਵਡਾ ਕਹਾਇ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਇਆ॥
 ਨਾ ਤਿਸੁ ਬਾਪੁ ਨ ਮਾਇ ਕਿਨਿ ਤੂ ਜਾਇਆ॥
 ਨਾ ਤਿਸੁ ਰੂਪੁ ਨ ਰੇਖ ਵਰਨ ਸਬਾਇਆ॥
 ਨਾ ਤਿਸੁ ਭੁਖ ਪਿਆਸ ਰਜਾ ਧਾਇਆ॥
 ਗੁਰ ਮਹਿ ਆਪੁ ਸਮੇਇ ਸਬਦੁ ਵਰਤਾਇਆ॥
 ਸਚੇ ਹੀ ਪਤੀਆਇ ਸਚਿ ਸਮਾਇਆ॥੨॥ (ਪੰਨਾ ੧੨੭-੨੯)

ਵਾਰ ਸੰਪੂਰਨੁ ਹੋਈ ਮਲਾਰ ਕੀ ੨੭*॥ ਤਾਂ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾਸੁ ਪੰਡਤੁ
 ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਇਆ, ਤਾਂ ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਜੀ! ਜਾਂ ਏਹ ਵਸਤੁ ਨਹੀਂ ਸੀ,
 ਤਥ ਪਰਮੇਸ਼ਰੁ ਕਹਾਂ ਥਾ?’ ਤਦਹੁੰ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ, ਸਬਦੁ ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ
 ਵਿਚਿ ਸੋਲਹਾ ਮ:੧॥

ਅਰਬਦ ਨਰਬਦ ਧੁੰਪੂਕਾਰਾ॥ ਧਰਣਿ ਨ ਗਗਨਾ ਹੁਕਮੁ ਅਪਾਰਾ॥
 ਨਾ ਦਿਨੁ ਰੈਨਿ ਨ ਚੰਦੁ ਨ ਸੂਰਜੁ ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਲਗਾਇਦਾ॥੧॥

* ਸਾਰੀਵਾਰ ਦੀਆਂ ੨੮ ਪਉੜੀਆਂ ਹਨ, ਇਕ ਪਉੜੀ ਮਹਲਾ ੫ ਦੀ ਹੈ।

ਬਾਣੀ ਨ ਬਾਣੀ ਪਉਣ ਨ ਪਾਣੀ॥ ਓਪਤਿ ਖਪਤਿ ਨ ਆਵਣ
ਜਾਣੀ॥ ਖੰਡ ਪਤਾਲ ਸਪਤ ਨਹੀ ਸਾਗਰ ਨਦੀ ਨ ਨੀਰੁ
ਵਹਾਇਦਾ॥੨॥ ਨਾ ਤਦਿ ਸੁਰਗੁ ਮਛ ਪਇਆਲਾ॥ ਦੌਜਕੁ
ਭਿਸਤੁ ਨਹੀ ਥੈ ਕਾਲਾ॥ ਨਰਕੁ ਸੁਰਗੁ ਨਹੀ ਜੰਮਣੁ ਮਰਣਾ ਨਾ
ਕੈ ਆਇ ਨ ਜਾਇਦਾ॥੩॥ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨੁ ਮਹੇਸੁ ਨ ਕੋਈ॥
ਅਵਰੁ ਨ ਦੀਸੈ ਏਕੈ ਸੋਈ*॥ ਨਾਰਿ ਪੁਰਖੁ ਨਹੀ ਜਾਤਿ ਨ ਜਨਮਾ
ਨਾ ਕੈ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਪਾਇਦਾ॥੪॥ ਨਾ ਤਦਿ ਜਤੀ ਸਤੀ ਬਨਵਾਸੀ॥
ਨਾ ਤਦਿ ਸਿਧ ਸਾਧਿਕ ਸੁਖਵਾਸੀ॥ ਜੋਗੀ ਜੰਗਮ ਭੇਖੁ ਨ ਕੋਈ
ਨਾ ਕੈ ਨਾਥੁ ਕਹਾਇਦਾ॥੫॥ ਜਪ ਤਪ ਸੰਜਮ ਨਾ ਬ੍ਰਤ ਪੂਜਾ॥
ਨਾਕੈ ਆਖਿ ਵਖਾਣੈ ਢੂਜਾ॥ ਆਪੇ ਆਪਿ ਉਪਾਇ ਵਿਗਸੈ ਆਪੇ
ਕੀਮਤਿ ਪਾਇਦਾ॥੬॥ ਨਾ ਸੁਚਿ ਸੰਜਮੁ ਤੁਲਸੀ ਮਾਲਾ॥ ਗੋਪੀ
ਕਾਨੁ ਨ ਗਉ ਗੁਆਲਾ॥ ਤੰਤੁ ਮੰਤੁ ਪਾਖੰਡੁ ਨ ਕੋਈ ਨਾਕੈ ਵੰਸੁ
ਵਜਾਇਦਾ॥੭॥ ਕਰਮ ਧਰਮ ਨਹੀ ਮਾਇਆ ਮਾਖੀ॥ ਜਾਤਿ ਜਨਮੁ
ਨਹੀ ਦੀਸੈ ਆਖੀ॥ ਮਮਤਾ ਜਾਲੁ ਕਾਲੁ ਨਹੀ ਮਾਥੈ ਨਾ ਕੈ ਕਿਸੈ
ਧਿਆਇਦਾ॥੮॥ ਨਿੰਦੁ ਬਿੰਦੁ ਨਹੀ ਜੀਉ ਨ ਸਿੰਦੇ॥ ਨਾ ਤਦਿ
ਗੋਰਖੁ ਨਾ ਮਾਛੰਦੇ॥ ਨਾ ਤਦਿ ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਕੁਲ ਓਪਤਿ ਨਾ
ਕੈ ਗਣਤ ਗਣਾਇਦਾ॥੯॥ ਵਰਨ ਭੇਖ ਨਹੀ ਬ੍ਰਹਮਣ ਖੜੀ॥
ਦੇਉ ਨ ਦੋਹੁਰਾ ਗਉ ਗਾਇਤ੍ਰੀ॥ ਹੋਮ ਜਗ ਨਹੀ ਤੀਰਥਿ ਨਾਵਣੁ
ਨਾਕੈ ਪੂਜਾ ਲਾਇਦਾ॥੧੦॥ ਨਾ ਕੈ ਮੁਲਾ ਨਾ ਕੈ ਕਾਜੀ॥ ਨਾ ਕੈ
ਸੇਖੁ ਮਸਾਇਕੁ ਹਾਜੀ॥ ਰਦੀਆਤਿ ਰਾਉ ਨ ਹਉਮੈ ਦੁਨੀਆ ਨਾ
ਕੈ ਕਹਣੁ ਕਹਾਇਦਾ॥੧੧॥ ਭਾਉ ਨ ਭਰਤੀ ਨਾ ਸਿਵ ਸਕਤੀ॥
ਸਾਜਨੁ ਮੀਤ ਬਿੰਦੁ ਨਹੀ ਰਕਤੀ॥ ਆਪੇ ਸਾਹੁ ਆਪੇ ਵਣਜਾਰਾ

* ਏਹ ਤੁਕ ਵਲੈਤ ਵਾਲੀ ਧੰਨੀ ਵਿਚ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਉਤਾਰੇ ਵੇਲੇ ਰਹਿ ਗਈ ਜਾਪਦੀ
ਹੈ। ਇਹ ਹੋਰ ਪੱਕਾ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਵਲੈਤ ਵਾਲਾ ਨੁਸਖਾ ਉਤਾਰਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਹੋਰਸ
ਦਾ, ਇਹੁ ਨੁਸਖਾ ਅਸਲ ਕਰਤਾ ਜੀ ਦਾ ਨਹੀਂ।

ਸਾਚੇ ਏਹੋ ਭਾਇਦਾ॥੧੨॥ ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਨ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਸਾਸਤ॥ ਪਾਠ
ਪੁਰਾਣ ਉਦੈ ਨਹੀਂ ਆਸਤ॥ ਕਹਤਾ ਬਕਤਾ ਆਪਿ ਅਗੋਚਰੁ ਆਪੇ
ਅਲਖੁ ਲਖਾਇਦਾ॥੧੩॥ ਜਾ ਤਿਸੁ ਭਾਣਾ ਤਾ ਜਗਤੁ ਉਪਾਇਆ॥
ਬਾਝੁ ਕਲਾ ਆਡਾਣੁ ਰਹਾਇਆ॥ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨੁ ਮਹੇਸੁ ਉਪਾਏ
ਮਾਇਆ ਮੇਹੁ ਵਧਾਇਦਾ॥੧੪॥ ਵਿਰਲੇ ਕਉ ਗੁਰਿ ਸਬਦੁ
ਸੁਣਾਇਆ॥ ਕਰਿ ਕਰਿ ਦੇਖੈ ਹੁਕਮੁ ਸਬਾਇਆ॥ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ
ਪਾਤਾਲ ਅਰੰਭੇ ਗੁਪਤਹੁ ਪਰਗਟੀ ਆਇਦਾ॥੧੫॥ ਤਾਕਾ ਅੰਤੁ
ਨ ਜਣੈ ਕੋਈ॥ ਪੂਰੇ ਗੁਰ ਤੇ ਸੋਝੀ ਹੋਈ॥ ਨਾਨਕ ਸਾਚਿ ਰਤੇ
ਬਿਸਮਾਦੀ ਬਿਸਮ ਭਏ ਗੁਣ ਗਾਇਦਾ॥੧੬॥੩॥੧੫॥

(ਪੰਨਾ ੧੦੩੫-੩੬)

ਤਥ ਬ੍ਰਹਮਦਾਸੁ ਪੰਡਤੁ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਇਆ, ਗਲ ਤੇ ਪਥਰ ਸੁਟਿ
ਪਇਆ, ਨਾਉ ਧਰੀਕੁ ਹੋਆ। ਸੇਵਾ ਲਾਗਾ ਕਰਣਿ, ਪਰੁ ਮਨ ਤੇ ਬਾਸਨਾ
ਜਾਵਸੁ ਨਾਹੀ। ਜੋ ਸੇਵਾ ਕਰੇ, ਸੌ ਸਾਸੁ ਭਰਿ ਸਹਿਜਿ ਸੁਭਾਇ ਕਰੈ; ਮਨ
ਉਤੇ ਆਣੈ, ਜੋ ‘ਮੈਂ ਅਗੈ ਭੀ ਏ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਥਾ’। ਤਥ ਹਉਮੇ ਕਾ
ਸਦਕਾ ਥਾਇ ਪਵੈ ਨਾਹੀ। ਤਦਹੁੰਹੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਏਕ ਦਿਨਿ ਆਖਿਆ:
ਜੋ ‘ਜਾਹਿ ਗੁਰੂ ਕਰ’। ਤਥ ਪੰਡਿਤੁ ਆਖਿਆ: ‘ਜੀ ਕਉਣ ਗੁਰੂ ਕਰਾਂ?’
ਤਦਹੁੰਹੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੈ ਆਖਿਆ: ‘ਜੋ ਜਾਹਿ ਉਦਿਆਨ ਵਿਚ ਇਕੁ ਕੋਠਾ ਹੈ,
ਤਿਥੈ ਚਾਰਿ ਫਕੀਰ ਬੈਠੇ ਹੈਨਿ, ਓਹ ਤੈਨੂੰ ਦਸਣਗੇ’। ਤਥ ਉਥਹੁ
ਬ੍ਰਹਮਦਾਸੁ ਚਲਿਆ, ਜਾਇ ਪੈਰੀ ਪਉਣਾ ਕਹਿਆ। ਤਥ ਇਕ ਘੜੀ
ਸਸਤਾਇਕੈ, ਓਨਾਂ ਸਿਖਾਂ ਕਹਿਆ: ‘ਓਸ ਮੰਦਰ* ਵਿਚ ਤੇਰਾ ਗੁਰੂ ਹੈ’।
ਤਥ ਪੰਡਤੁ ਆਇਆ, ਆਇ ਤਸਲੀਮ ਕੀਤੀਐਸੁ॥ ਤਥ ਅਗੈ ਸੂਹੈ ਬਸਤ੍ਰੁ

* ਗਾਲਬਨ ਇਹ ਇਸ਼ਾਗਾ ਕਰੇਵੇ ਉਪਰ ਮਾਰਤੰਡ ਦੇ ਢੱਠੇ ਪਏ ਮੰਦਰ ਵੱਲ ਹੈ
ਜਿਥੇ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾਸ ਨੂੰ ਮਾਝਾ ਨੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਰਸਨ ਦੇ ਕੇ ਤਾੜਨਾ
ਕੀਤੀ। ਇਸ ਮੰਦਰ ਦੀ ਇਕ ਮਹਿਰਾਬ ਅੰਜੇ ਖੜੀ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਪੱਥਰ ਡਿਗ ਪਏ
ਹਨ, ਜਦ ਦੇ ਕਿ ਬੁਤਸ਼ਿਕਨਾ ਨੇ ਢਾਹੇ ਹਨ।

ਪੈਧੈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਖੜੀ ਥੀ। ਤਬ ਲੈਕਰਿ ਪੈਜਾਰ ਬੁਰੇ ਹਾਲ ਮਾਰਿਆ। ਤਬ ਰੋਂਦਾ ਰੋਂਦਾ ਆਇਆ। ਤਬ ਓਨਾਂ ਸਿਖਾਂ ਪੁਛਿਆਃ ਜੋ ‘ਗੁਰੂ ਮਿਲਿਓ?’ ਤਬ ਓਸ ਆਪਣੀ ਹਕੀਕਤ ਆਖਿ ਸੁਣਾਈ। ਤਬ ਓਨੀ ਸਿਖੀਂ ਆਖਿਆਃ ‘ਭਾਈ ਜੀ! ਉਹੁ ਮਾਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਤੂ ਬਾਸਨਾ ਕਰਦਾ ਥਾ, ਉਹੀ ਤੇਰਾ ਗੁਰੂ ਥੀ’। ਤਬ ਆਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਪੈਰੀ ਪਇਆ, ਦੇਵੇਂ ਉਟ ਪੁਰਾਣਾਂ ਦੇ ਸੁਟਿ ਪਾਏ। ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਗਾ ਜਪਣਿ, ਸੰਗਤੀ ਦੀ ਚਰਣ ਰੇਣਿ ਹੋਆ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ*।

ਤੂ ਬਾਣੀ ਹਸੂ ਲੁਹਾਰ ਅਤੈ ਸੀਹੈ ਛੀਬੈ ਲਿਖੀ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਸਲੋਕ ਆਖਿਆ:-

ਸਲੋਕ ਮ:੧ ॥

ਸਹੰਸਰ ਦਾਨ ਦੇ ਇੰਦ੍ਰ ਰੋਆਇਆ॥

ਪਰਸ ਰਾਮੁ ਰੋਵੈ ਘਰਿ ਆਇਆ॥ ਅਜੈ ਸੁ ਰੋਵੈ ਭੀਖਿਆ ਖਾਇ॥

ਐਸੀ ਦਰਗਹ ਮਿਲੈ ਸਜਾਇ॥ ਰੋਵੈ ਰਾਮੁ ਨਿਕਾਲਾ ਭਇਆ॥

ਸੀਤਾ ਲਖਮਣੁ ਵਿਛੁੜਿ ਗਇਆ॥ ਰੋਵੈ ਦਹਸਿਰੁ ਲੰਕ ਗਵਾਇ॥

ਜਿਨਿ ਸੀਤਾ ਆਦੀ ਡਉਰੂ ਵਾਇ॥ ਤੋਵਹਿ ਪਾਂਡਵ ਭਏ ਮਜ਼ੂਰ॥

ਜਿਨ ਕੈ ਸੁਆਮੀ ਰਹਤ ਹਦੂਰਿ॥ ਰੋਵੈ ਜਨਮੇਜਾ ਖੁਇ ਗਇਆ॥

ਏਕੀ ਕਾਰਣਿ ਪਾਪੀ ਭਇਆ॥ ਰੋਵਹਿ ਸੇਖ ਮਸਾਇਕ ਪੀਰ॥

ਅੰਤਿ ਕਾਲੁ ਮਤੁ ਲਾਗੈ ਭੀੜ॥ ਰੋਵਹਿ ਰਾਜੇ ਕੰਨ ਪੜਾਇ॥

ਘਰਿ ਘਰਿ ਮਾਗਹਿ ਭੀਖਿਆ ਜਾਇ॥ ਰੋਵਹਿ ਕਿਰਪਨ ਸੰਚਹਿ

ਧਨੁ ਜਾਇ॥ ਪੰਡਿਤ ਰੋਵਹਿ ਗਿਆਨੁ ਗਵਾਇ॥ ਬਾਲੀ ਰੋਵੈ ਨਾਹਿ

ਭਤਾਰੁ॥ ਨਾਨਕ ਦੁਖੀਆ ਸਭ ਸੰਸਾਰੁ॥ ਮੰਨੇ ਨਾਉ ਸੋਈ ਜਿਣਿ

ਜਾਇ॥ ਅਉਗੀ ਕਰਮ ਨ ਲੇਪੈ ਲਾਇ॥੧॥ (ਪੰਨਾ ੯੫੩-੯੫੪)

ਤਬ ਬਾਬੇ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ। ਓਥੁੰ ਰਵਦੇ ਰਹੇ।

* ਹਾ:ਬਾ: ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ‘ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ’ ਪਾਠ ਨਹੀਂ ਹੈ।

੫੦. ਸੁਮੇਰ ਤੇ ਅਚਲ ਪਰ ਸਿੱਧਾਂ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟ

ਸਵਾਲਾਖੁ ਪਰਬਤੁ ਲੰਘਿ ਅਗੈ ਸੁਮੇਰ ਜਾਇ ਚੜਿਆ, ਜਹਾਂ ਮਹਾਂਦੇਵ ਕਾ
ਅਸਥਾਨੁ ਥਾਂ। ਤਥ ਆਗੈ ਮਹਾਦੇਓ^੨, ਅਤੇ ਗੋਰਖ ਨਾਥ, ਅਤੇ ਭਰਥਰੀ,
ਅਤੇ ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਅਤੇ ਚਰਪਟੁ ਬੈਠੇ ਥੇ। ਤਥ ਬਾਬੈ ਜਾਇ ‘ਆਦੇਸੁ!
ਆਦੇਸੁ!’ ਕੀਤਾ। ਬਾਬਾ ਬੈਠਿ ਗਇਆ। ਤਦਹੁੰ ਸਿਧਾਂ ਡਿਬੀ ਦਿਤੀ,
ਤਾਂ ਆਖਿਓਣੈ: ‘ਜਾਹਿ ਜੀ ਭਰ ਲੇਆਉ^੩ ਕਲਜੁਗੁ ਕੈ ਬਾਲਕੇ! ’ ਤਦਹੁੰ
ਬਾਬਾ ਡਿਬੀ ਭਰਣਿ^੪ ਗਇਆ। ਜਾ ਪਾਣੀ^੫ ਵਿਚਿ ਪਾਏ, ਤਾਂ ਹੀਰੇ ਮੌਤੀ
ਵਿਚਿ ਲਗੈ ਪਵਣਿ। ਤਥ ਗੁਰੂ ਬਾਬੈ ਡਿਬੀ ਧਰਤੀ ਨਾਲਿ ਮਾਰੀ, ਤਥ
ਠੀਕਰੀਆਂ ਹੋਇ ਗਈਆਂ: ਤਦਹੁੰ ਬਾਬੈ ਠੀਕਰੀਆਂ ਜੋੜੀਆਂ, ਜੋੜਿ ਕੇ
ਸਲੋਕ ਦਿਤਾ।

ਸਲੋਕ ਭੰਨੈ ਘੜੇ ਸਵਾਰੇ ਸੋਇ॥

ਨਾਨਕ ਸਚਿ ਬਿਨੁ ਅਵਰ ਨ ਕੋਇਣੈ॥੧॥

੧. ਮਾਰਤੰਡ ਤੋਂ ਅਗੇ ਸਿਵ ਜੀ ਦਾ ਮੰਦਰ ‘ਅਮਰਨਾਥ’ ਹੈ, ਪਰੰਤੂ ਇਹ ਬਹੁਤ ਦੂਰ
ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਵਾਲਾਖ ਪਰਬਤ ਤੋਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੈਲਾਸ਼ ਵਲ
ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਦੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਪਰਬਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸੋਨਾ ਲੱਭਦਾ ਹੈ, ਸੁਮੇਰ ਦਾ
ਇਸ਼ਾਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਹਾੜ ਵਲ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਮਾਨ ਸਰੋਵਰ ਥੀ ਕੈਲਾਸ਼ ਪਾਸ ਹੈ,
ਇਹ ਬੋਧੀਆਂ ਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਬੜਾ ਭਾਗੀ ਤੀਰਥ ਹੈ, ਜੋਰੀ ਯਾ ਸਿੱਧ ਏਥੇ
ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਆਏ ਕਿਸੇ ਪੁਰਖ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਜਾਪਦੇ ਹਨ।
ਕੈਲਾਸ਼ ਸ਼ਿਵਾਂ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਕਹਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈ।

੨. ਮਹਾਂ ਦੇਉ ਕਿਸੇ ਜੋਰੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਸਿਵ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਨਹੀਂ। ਅਗੇ ਚੱਲ ਕੇ
ਮਹਾਂ ਦੇਉ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ‘ਈਸ਼ਰ’ ਬੈਲਦਾ ਹੈ ਈਸ਼ਰ ਪਦ ‘ਮਹਾਂ
ਦੇਉ’ ਵਾਸਤੇ ਭੀ ਵਰਤਦੇ ਹਨ।

੩. ਗਾਲਬਨ ਮੁਰਾਦ ਮਾਨ ਸਰੋਵਰ ਤੋਂ ਭਰਕੇ ਲੈ ਆਉਣ ਦੀ ਹੈ।

੪. ਗਾਲਬਨ ਮੁਰਾਦ ਮਾਨ ਸਰੋਵਰ ਤੋਂ ਭਰਕੇ ਲੈ ਆਉਣ ਦੀ ਹੈ।

੫. ਗਾਲਬਨ ਮੁਰਾਦ ਮਾਨ ਸਰੋਵਰ ਤੋਂ ਭਰਕੇ ਲੈ ਆਉਣ ਦੀ ਹੈ।

੬. ਇਹ ਸਲੋਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ’ਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸੋ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਤਬ ਮੰਤਰਾਂ ਕੀ ਕਲਾ ਦੂਰਿ ਹੋਈ॥ ਤਬ ਡਿਬੀ ਵਿਚਿ ਪਾਣੀ
ਪਾਇਆ। ਤਬ ਪਾਣੀ ਪਾਇਆਹੌ; ਤਬ ਸਿੱਧਾਂ ਪਾਸਿ ਭਰਿ ਲੈ ਆਇਆ।
ਤਬ ਸਭਨਾ ਸਿੱਧਾਂ ਪਾਣੀ ਪੀਤਾ, ਪਰ ਪਾਣੀ ਨਿਖੁਟੇ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਮਹਾਦੇਉ
ਪੁਛਿਆ: ਤੂੰ ਗਿਰਹੀ ਹੈਂ ਕਿ ਉਦਾਸੀ ਹੈਂ?' ਤਦਹੁੰ ਬਾਬੈ ਆਖਿਆ: 'ਜੋ
ਉਦਾਸੀ ਕੇ ਲਛਣ ਕਉਣੁ ਹੈਨਿ? ਅਰੁ ਗਿਰਹੀ ਕੇ ਲਛਣ ਕਉਣੁ ਹੈਨਿ?'
ਤਬ ਮਹਾਦੇਉ ਬੋਲਿਆ:

ਸਲੋਕੁ॥ ਸੋ ਗਿਰਹੀ ਜੋ ਨਿਗ੍ਰਹੁ ਕਰੈ॥ ਜਪੁ ਤਪੁ ਸੰਜਮੁ ਭੀਖਿਆ ਕਰੈ॥
ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਕਾ ਕਰੇ ਸਰੀਰੁ॥ ਸੋ ਗਿਰਹੀ ਰੰਗਾ ਕਾ ਨੀਰੁ॥
ਬੋਲੈ ਈਸਰੁ ਸਤਿ ਸਰੂਪੁ॥ ਪਰਮ ਤੰਤ ਮਹਿ ਰੇਖ ਨ ਰੂਪੁ*॥੨॥

(ਪੰਨਾ ੯੫੨)

ਤਬ ਗੁਰੂ ਜਬਾਬੁ ਦਿਤਾ:-

ਮ:੧॥ ਕਿਉ ਮਰੈ ਮੰਦਾ ਕਿਉ ਜੀਵੈ ਜੁਗਤਿ॥
ਕੰਨ ਪੜਾਇ ਕਿਆ ਖਾਜੈ ਭੁਗਤਿ॥ ਆਸਤਿ ਨਾਸਤਿ ਏਕੋ ਨਾਉ॥
ਕਉਣੁ ਸੁ ਅਖਰੁ ਜਿਤੁ ਰਹੈ ਹਿਆਉ॥ ਧੂਪ ਛਾਂਵ ਜੋ ਸਮ ਕਰਿ ਸਹੈ॥
ਤਾ ਨਾਨਕੁ ਆਬੈ ਗੁਰੁ ਕੇ ਕਹੈ॥ ਛਿਅ ਵਰਤਾਰੇ ਵਰਤਹਿ ਪੂਤ॥
ਨਾ ਸੰਸਾਰੀ ਨਾ ਅਉਧੂਤ॥ ਨਿਰੰਕਾਰ ਜੋ ਰਹੈ ਸਮਾਇ॥
ਕਾਹੇ ਭੀਖਿਆ ਮੰਗਣਿ ਜਾਇ॥੨॥

(ਪੰਨਾ ੯੫੩)

ਤਬ ਫਿਰਿ ਗੋਪੀ ਚੰਦੁ ਬੋਲਿਆ, ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਉਦਾਸੀ ਥਾ, ਉਦਾਸ ਕਾ
ਗੁਣ ਲੈ ਬੋਲਿਆ:- ਮ:੧॥

ਸੋ ਉਦਾਸੀ ਜਿ ਪਾਲੇ ਉਦਾਸੁ॥ ਅਰਧ ਉਠਿ ਕਰੇ ਨਿਰੰਜਨ ਵਾਸੁ॥
ਚੰਦ ਸੂਰਜ ਕੀ ਪਾਏ ਰੰਦਿ॥ ਤਿਸੁ ਉਦਾਸੀ ਕਾ ਪੜੈ ਨ ਕੰਧੁ॥
ਬੋਲੈ ਗੋਪੀ ਚੰਦੁ ਸਤਿ ਸਰੂਪੁ॥ ਪਰਮ ਤੰਤ ਮਹਿ ਰੇਖ ਨ ਰੂਪੁ॥੪॥

੧. ਇਹ ਪਾਠ ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਵਿਚ ਦੁਬਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। (ਪੰਨਾ ੯੫੨)

੨. ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਲੋਕਾਂ ਦੇ ਉਤਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿਚੇ ਹੀ ਹਨ, ਪਰ ਸਾਖੀ ਦੇ ਕਰਤਾ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ
ਦੇ ਉਤਰ ਰਤਨਮਾਲ ਆਦਿ ਤੋਂ ਬੀ ਲਏ ਹਨ। ਦੇਖੋ ਅੰਤਕਾ ੪।

ਤਬ ਬਾਬੇ ਜਬਾਬੁ ਦਿਤਾ:- (ਦੇਖੋ ਅੰਤਕਾ ੪ ਅੰਕ ੧)

ਤਬ ਗੋਰਖ ਨਾਥੁ ਬੋਲਿਆ, ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਅਉਧੂ ਥਾ, ਅਉਧੂਤਾਂ ਕਾ ਲੱਛਣ
ਲੈ ਬੋਲਿਆ:-

ਸਲੋਕੁ॥ ਸੋ ਅਉਧੂਤੀ ਜੋ ਧੂਪੈ ਆਪੁ॥ ਭਿਖਿਆ ਭੋਜਨੁ ਕਰੈ
ਸੰਤਪੁ॥ ਅਉਹਠ ਪਟਣ ਮਹਿ ਭੀਖਿਆ ਕਰੈ॥ ਸੋ ਅਉਧੂਤੀ ਸਿਵ
ਪੁਰਿ ਚੜੈ॥ ਬੋਲੈ ਗੋਰਖੁ ਸਤਿ ਸਰੂਪੁ॥ ਪਰਮ ਤੰਤ ਮਹਿ ਰੇਖ ਨ
ਰੂਪੁ॥੩॥ (ਪੰਨਾ ੯੫੨)

ਤਬ ਗੁਰੂ ਜਬਾਬੁ ਦਿਤਾ:- (ਦੇਖੋ ਅੰਤਕਾ ੪ ਅੰਕ ੨)

ਤਬ ਫਿਰਿ ਚਰਪਟੁ ਬੋਲਿਆ॥ ਚਰਪਟੁ ਜੋਗੀ ਥਾ, ਜੋਗ ਕਾ ਗੁਣ
ਲੈ ਬੋਲਿਆ:-

ਸਲੋਕ॥ਸੋ ਪਾਖੰਡੀ* ਜਿ ਕਾਇਆ ਪਖਾਲੈ॥ ਕਾਇਆ ਕੀ ਅਗਾਨਿ
ਬ੍ਰਹਮੁ ਪਰਜਾਲੈ॥ ਸੁਪਨੈ ਬਿੰਦੁ ਨ ਦੇਈ ਝਰਣਾ॥ ਤਿਸੁ ਪਾਖੰਡੀ
ਜਗਾ ਨ ਮਰਣਾ॥ ਬੋਲੈ ਚਰਪਟੁ ਸਤਿ ਸਰੂਪੁ॥ ਪਰਮ ਤੰਤ ਮਹਿ
ਰੇਖ ਨ ਰੂਪੁ॥੫॥ (ਪੰਨਾ ੯੫੩)

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬੋਲਿਆ:- (ਦੇਖੋ ਅੰਤਕਾ ੪ ਅੰਕ ੩)

ਤਬ ਫਿਰਿ ਭਰਥਰੀ ਬੋਲਿਆ। ਭਰਥਰੀ ਬੈਰਾਗੀ ਥਾ ਬੈਰਾਗ ਕਾ ਗੁਣ
ਲੈ ਬੋਲਿਆ:- ਸਲੋਕੁ॥

ਸੋ ਬੈਰਾਗੀ ਜਿ ਉਲਟੇ ਬ੍ਰਹਮੁ॥ ਗਗਨ ਮੰਡਲ ਮਹਿ ਰੋਪੈ ਥੰਮੁ॥
ਅਹਿਨਿਸਿ ਅੰਤਰਿ ਰਹੈ ਧਿਆਨਿ॥ ਤੇ ਬੈਰਾਗੀ ਸਤ ਸਮਾਨਿ॥
ਬੋਲੈ ਭਰਥਰੀ ਸਤਿ ਸਰੂਪੁ॥ ਪਰਮ ਤੰਤ ਮਹਿ ਰੇਖ ਨ ਰੂਪੁ॥੬॥
(ਪੰਨਾ ੯੫੩)

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੈ ਜਬਾਬੁ ਦਿਤਾ:- (ਦੇਖੋ ਅੰਤਕਾ ੪ ਅੰਕ ੪)

ਤਬ ਭਰਥਰੀ ਆਖਿਆ: 'ਨਾਨਕ! ਤੂ ਜੋਗੀ ਹੋਹੁ, ਜੋ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਜੀਵਦਾ
ਰਹੈ'। ਤਬ ਬਾਬੈ ਆਖਿਆ: 'ਜੋਗ ਕਾ ਕਵਣੁ ਰੂਪੁ ਹੈ?' ਤਬ ਭਰਥਰੀ

* ਪਾਖੰਡੀ-ਜੋਗੀਆਂ ਦਾ ਇਕ ਮਤ, ਅਥਵਾ ਜੈਨੀ ਬੋਧੀ ਆਦਿਕ।

ਬੋਲਿਆ ਜੋਗ ਕਾ ਰੂਪ:-

ਮੁੰਦਾ ਖਿੱਥਾ ਝੋਲੀ ਡੰਡਾ॥ ਸਿੰਝੀ ਨਾਦ ਵਜੈ ਬ੍ਰਹਮੰਡਾ॥ ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ
ਸਬਦੁ ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਵਿਚ:-

ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧॥*

ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਮਨੈ ਮਹਿ ਮੁੰਦਾ ਖਿੱਥਾ ਖਿਮਾ ਹਢਾਵਉ॥

* ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਮੁਬਾਹਸੇ ਦਾ ਹਾਲ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਇੰਝ ਦਿਤਾ:-
ਬਾਬੇ ਡਿੰਠੀ ਪਿਰਥਮੀ ਨਵੈ ਖੰਡਿ ਜਿਥੈ ਤਕ ਆਹੀ। ਫਿਰਿ ਜਾਇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਸੁਮੇਰ
ਪਰ, ਸਿਧ ਮੰਡਲੀ ਦਿਸਟੀ ਆਈ। ਚੁਉਰਾਸੀਹ ਸਿਧ ਗੋਰਖਾਦਿ, ਮਨ ਅੰਦਰਿ
ਗਿਣਤੀ ਵਰਤਾਈ। ਸਿਧ ਪੁਛਣ ਸੁਣ ਬਾਲਿਆ! ਕੌਉਣੁ ਸਕਤਿ ਤੁਹਿ ਏਥੇ
ਲਿਆਈ। ਹਉਂ ਜਪਿਆ ਪਰਮੇਸਰੇ ਭਾਉ ਭਰਾਤਿ ਸੰਤ ਤਾਜੀ ਲਾਈ। ਆਖਣ
ਸਿਧ ਸੁਣ ਬਾਲਿਆ! ਅਪਣਾ ਨਾਉ ਤੁਮ ਦੇਹੁ ਬਤਾਈ? ਬਾਬਾ ਆਖੇ ਨਾਥ ਜੀ!

ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਜਾਪੇ ਗਤਿ ਪਾਈ। ਨੀਂਦੁ ਕਹਾਇ ਉੱਚ ਘਰ ਆਈ॥੨੯॥
ਫਿਰਿ ਪੁਛਣ ਸਿਧ ਨਾਨਕਾ? ਮਾਤਲੋਕ ਵਿਚਿ ਕਿਆ ਵਰਤਾਰਾ? ਸਭ ਸਿੰਧੀਂ ਏਹ
ਬੁਝਿਆ ਕਲਿ ਤਾਰਣ ਨਾਨਕ ਅਵਤਾਰਾ। ਬਬੇ ਅਗਥਿਆ ਨਾਥ ਜੀ! ਸੱਚ ਚੰਦ੍ਰਮਾ
ਕੂੜੁ ਅੰਧਾਰਾ। ਕੂੜੁ ਅਮਾਵਸ ਵਰਤਿਆ ਹਉ ਭਾਲਣਿ ਚੜ੍ਹਿਆ ਸੰਸਾਰਾ। ਪਾਪ
ਗਿਰਾਸੀ ਪਿਰਥਮੀ ਧਉਲੁ ਖੜਾ ਧਰ ਹੇਠ ਪੁਕਾਰਾ। ਸਿਧਿ ਛਪ ਬੈਠੇ ਪਰਥਮੀਂ
ਕਉਣੁ ਜਗਤ੍ਰਿ ਕਉ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰਾ। ਜੇਗੀ ਗਿਆਨ ਵਿਹੂਣਿਆ ਨਿਸਦਿਨ ਅੰਗ
ਲਗਾਇਨਿ ਛਾਰਾ। ਬਾਝੁ ਗੁਰੂ ਛੁੱਬਾ ਜਗ ਸਾਰਾ॥੩੦॥

ਕਲ ਆਈ ਕੁਤੇ ਮੁਹੀ ਖਾਜੂ ਹੋਇਆ ਮੁਰਦਾਰ ਗੁਸਾਈ। ਰਾਜੇ ਪਾਪ
ਕਮਾਵਦੇ ਉਲਟੀ ਵਾੜ ਖੇਤ ਕਉ ਖਾਈ। ਪਰਜਾ ਅੰਧੀ ਗਿਆਨ ਬਿਨੁ ਕੁੜੁ ਕੁਸੱਤਿ
ਮੁਖਹੁ ਆਲਾਈ। ਚੇਲੇ ਸਾਜ ਵਜਾਇਦੇ ਨਚਨਿ ਗੁਰੂ ਬਹੁਤੁ ਬਿਧਿ ਭਾਈ। ਸੇਵਕ
ਬੈਠਨਿ ਘਰਾਂ ਵਿਚਿ ਗੁਰ ਉਠਿ ਘਰੀਂ ਤਿਨਾੜੇ ਜਾਈ। ਕਾਜੀ ਹੋਏ ਰਿਸਵਤੀ ਵੱਢੀ
ਲੈਕੇ ਹੱਕ ਗਵਾਈ। ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਖੈ ਦਾਮ ਹਿਤੁ ਭਾਵੈਂ ਆਇ ਕਿਥਾਉਂ ਜਾਈ।
ਵਰਤਿਆ ਪਾਪ ਸਭਸ ਜਗ ਮਾਂਹੀ॥੩੧॥

ਸਿਧੀ ਮਨੇ ਬਿਚਾਰਿਆ ਕਿਵੈਂ ਦਰਸ਼ਨ ਏਹ ਲੇਵੈ ਬਾਲਾ। ਐਸਾ ਜੇਗੀ ਕਲੀ
ਮਹਿ ਹਮਰੇ ਪੰਥ ਕਰੇ ਉਸਿਆਲਾ। ਖਪਰ ਦਿਤਾ ਨਾਥ ਜੀ ਪਾਣੀ ਭਰ ਲੈਵਣਿ ਉਠਿ
ਚਾਲਾ। ਬਾਬਾ ਆਇਆ ਪਾਣੀਐ ਡਿੱਠੇ ਰਤਨ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲਾ। ਸਤਿਗੁਰੁ ਅਗਾਮ
ਅਗਾਧ ਪੁਰਖੁ ਕੇਹੜਾ ਝਲੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਝਾਲਾ। ਫਿਰ ਆਇਆ ਗੁਰ ਨਾਥ ਜੀ ਪਾਣੀ
ਠਉੜੁ ਨਹੀਂ ਉਸਿ ਤਾਲਾ। ਸਬਦ ਜਿਤੀ ਸਿਧਿ ਮੰਡਲੀ ਕੀਤੇਸੁ ਅਪਣਾ ਪੰਖੁ
ਨਿਰਾਲਾ। ਕਲਿ ਜੁਗ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਸੁਖਾਲਾ॥੩੨॥

ਜੇ ਕਿਛੁ ਕਰੈ ਭਲਾ ਕਰਿ ਮਾਨਉ ਸਹਜ ਜੋਗ ਨਿਧਿ ਪਾਵਉ॥੧॥
 ਬਾਬਾ ਜੁਗਤਾ ਜੀਉ ਜੁਗਹ ਜੁਗ ਜੋਗੀ ਪਰਮ ਤੰਤ ਮਹਿ ਜੋਗੀ॥
 ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨ ਪਾਇਆ ਗਿਆਨ ਕਾਇਆ ਰਸ ਭੋਗੀ॥
 ੧॥ਰਹਾਉ॥ ਸਿਵ ਨਗਰੀ ਮਹਿ ਆਸਣਿ ਬੈਸਉ ਕਲਪ ਤਿਆਗੀ
 ਬਾਦੰ॥ ਸਿੰਝੀ ਸਬਦੁ ਸਦਾ ਪੁਨਿ ਸੋਹੈ ਅਹਿਨਿਸਿ ਪੂਰੇ ਨਾਦੰ॥੨॥
 ਪਤੁ ਵੀਚਾਰੁ ਗਿਆਨ ਮਤਿ ਡੰਡਾ ਵਰਤਮਾਨ ਬਿਭੂਤੰ॥
 ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਰਹਰਾਸਿ ਹਮਾਰੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪੰਥੁ ਅਤੀਤੰ॥੩॥
 ਸਗਲੀ ਜੋਤਿ ਹਮਾਰੀ ਸੰਮਿਆ ਨਾਨਾ ਵਰਨ ਅਨੇਕੰ॥
 ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸੁਣਿ ਭਰਬਰਿ ਜੋਗੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਲਿਵ ਏਕੰ॥੪॥੩॥੩੭॥

(ਪੰਨਾ ੩੫੯-੬੦)

ਤਦਹੁੰ ਸਿਧ ਬੋਲੇ 'ਨਾਨਕ! ਤੂ ਅਚਲੁੰ ਚਲੁ, ਮੇਲਾ ਹੈ ਦਰਸਨੁ
 ਸਿਧਾਂ ਕਾ ਮੇਲਾਂ ਹੈ'। ਤਥ ਬਾਬੈ ਆਖਿਆ: 'ਅਚਲੁ ਕਿਤਨਿਆਂ ਦਿਨਾਂ
 ਕੀ ਵਾਟ ਹੈ?' ਤਥ ਸਿਧ ਬੋਲੇ: ਨਾਨਕ! ਅਚਲੁ ਤਿਹੁ ਦਿਨਾਂ ਕਾ ਪੈਂਡਾ
 ਹੈ, ਅਸਾਡਾ ਹੈ ਜੋ ਪਉਣ ਕੀ ਚਾਲ ਚਲਤੇ ਹਾਂ'। ਤਥ ਬਾਬੈ ਆਖਿਆ:
 'ਤੁਸੀਂ ਚਲਹੁ, ਅਸੀਂ ਧੀਰੇ ਭਾਇ ਆਵਹਿਂਗੇ'। ਤਥ ਸਿਧ ਉਥਹੁੰ ਚਲੇ।
 ਤਥ ਪਿਛਹੁੰ ਬਾਬਾ ਭੀ ਚਲਿਆ ਮਨਸਾ ਕੀ ਚਾਲੁ, ਇਕ ਪਲ ਮਹਿਂ
 ਗਇਆ। ਆਇ ਬੋੜ ਤਲੈ ਬੈਠਾ। ਪਿਛਹੁੰ ਸਿਧ ਆਏ। ਜਾਂ ਦੇਖਨਿ ਤਾਂ
 ਅਗੈ ਬੈਠਾ ਹੈ! ਤਥ ਸਿਧਾਂ ਪੁਛਿਆ: 'ਜੋ ਇਸ ਨੌਂ ਆਇਆਂ ਆਜੁ ਤੀਸਰਾ ਦਿਨੁ
 ਹੋਆ ਹੈ'। ਤਥ ਸਿਧ ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਇ ਗਏ।

ਤਦਹੁੰ ਪਿਆਲੇ ਕਾ ਵਖਤੁ ਹੋਯਾ, ਸੁਗਹੀ ਫਿਰੀ। ਤਥ ਬਾਬੈ ਪਾਸਿ
 ਭੀ ਲੈ ਆਏ। ਤਥ ਬਾਬੈ ਪੁਛਿਆ: 'ਏਹੁ ਕਿਆ ਹੈ?' ਤਥ ਸਿਧਾਂ

੧. ਇਹ ਵਟਾਲੇ ਤੋਂ ਤ੍ਰੀਹ ਮੀਲ ਪਰੇ ਜੋਗੀਆਂ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਟਿਕਾਣਾ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ
 ਬੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬੈਠਣ ਦੀ ਥਾਵੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਭੀ ਹੈ।
੨. ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਪਾਠ 'ਮੇਲਾ' ਹਾਬਾ:ਨੁਸਥੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ।

ਆਖਿਆ ‘ਏਹੁ ਸਿਧਾਂ ਕਾ ਪਿਆਲਾ ਹੈ ?’ ਤਥ ਸਿੱਧਾਂ ਆਖਿਆ : ‘ਇਸ ਵਿਚਿ ਗੁੜ ਅਤੈ ਧਾਵੈ ਕੈ ਫੁਲ ਪਾਏ ਹੈਨਿੰ’।

ਤਥ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਸਬਦ ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਸਬਦੁ ਮ:੧॥:-

ਗੁੜ ਕਰਿ ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਕਰਿ ਧਾਵੈ ਕਰਿ ਕਰਣੀ ਕਸੁ ਪਾਈਐ॥
ਭਾਠੀ ਭਵਨੁ ਪ੍ਰੇਮ ਕਾ ਪੇਚਾ ਇਤੁ ਰਸਿ ਅਮਿਉ ਚੁਆਈਐ॥੧॥
ਬਾਬਾ ਮਨੁ ਮਤਵਾਰੇ ਨਾਮੁ ਰਸੁ ਪੀਵੈ ਸਹਜ ਰੰਗਿ ਰਚਿ ਰਹਿਆ॥
ਅਹਿਨਿਸਿ ਬਨੀ ਪ੍ਰੇਮ ਲਿਵਲਾਰੀ ਸਬਦੁ ਅਨਾਹਦੁ ਰਹਿਆ॥
੧॥ਰਹਾਉ॥

ਪੂਰਾ ਸਾਚੁ ਪਿਆਲਾ ਸਹਿਜੇ ਤਿਸਹਿ ਪੀਆਏ ਜਾਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰੇ॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਾ ਵਾਪਾਰੀ ਹੋਵੈ ਕਿਆ ਮਦਿ ਛੂਢੈ ਭਾਉ ਧਰੇ॥੨॥
ਗੁਰ ਕੀ ਸਾਖੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ ਪੀਵਤ ਹੀ ਪਰਵਾਣੁ ਭਇਆ॥
ਦਰ ਦਰਸਨ ਕਾ ਪ੍ਰੀਤਸੁ ਹੋਵੈ ਮੁਕਤਿ ਬੈਕੁੰਠੈ ਕਰੈ ਕਿਆ॥੩॥
ਸਿਫਤੀ ਰਤਾ ਸਦ ਬੈਰਾਰੀ ਜੂਐ ਜਨਸੁ ਨ ਹਾਰੈ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ
ਸੁਣਿ ਭਰਥਰਿ ਜੋਗੀ ਖੀਵਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰੈ॥੪॥੪॥੩੮॥

(ਪਨਾ ੩੬੦)

ਤਥ ਸਿਧਾਂ ‘ਆਦੇਸ ! ਆਦਿਸੁ’ ਕੀਤਾ॥ ਤਥ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ : ‘ਆਦਿ ਪੁਰਖ ਕਉ ਆਦੇਸੁ’।’ ਓਥਰੀ ਰਵਦਾ ਰਹਿਆ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

1. ਗੁੜ ਧਾਵਿਆਂ ਤੋਂ ਸਰਾਬ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਜੋਗੀ ਸਰਾਬ ਪੀਤਾ ਕਰਦੇ ਸਨ।
2. ਸਿਧ ਗੋਸਟ ਨਾਮ ਦੀ ਬਾਣੀ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਹੈ। ਸਿੱਧਾਂ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਹੋਈ ਸੀ, ਓਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਤਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਹੈ। ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਇਥੇ ਲਿਖੇ ਹਾਲਾਤ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੋਂ ਪੁਰਾਤਨ ਲਿਖਣਹਾਰੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਦੇਖੋ ੧੯੪ ਪੰਨੇ ਦਾ ਫੁਟ ਨੋਟ ਨਿਸ਼ਾਨ *।

ਚਉਥੀ ਉਦਾਸੀ

ਪ੧. ਚਉਥੀ ਉਦਾਸੀ ਪੱਛਮ ਦੀ, ਮੱਕਾ

ਚਉਥੀ ਉਦਾਸੀ ਪੱਛਮ ਕੀ ਹੋਈ।

ਪੈਰ ਖੰਡਿੰਸਾ ਚੰਮ ਕੀਆਂ, ਅਤੇ ਚੰਮ ਕੀ ਸੁਖਣਿ। ਗਲ ਵਿਚਿ ਹਡੀਆਂ ਕੀ ਮਾਲਾ, ਮੱਥੇ ਟਿਕਾ ਬਿੰਦੀ ਕਾ, ਬਾਲਕਾਂ ਵਿਚ ਖੇਡੈ, ਤਬ ਨੀਲੇ ਬਸਤ੍ਰ ਥੇ, ਖੇਡਦਾ ਖੇਡਦਾ ਹਜ਼* ਵਿਚਿ ਆਇ ਨਿਕਲਿਆ। ਤਦਹੁੰ ਇਕੁ ਕਾਜੀ ਮਿਲਿਆ, ਰਾਤਿ ਇਕਠੇ ਰਹੇ। ਤਬ ਹਾਜੀ ਪੁਛਿਆ ਆਖਿਓਸੁ ‘ਏ ਦਰਵੇਸ਼! ਤੇਰੈ ਕਾਸਾ ਲਕੜੀ ਚੰਮੜੀ, ਭੰਗੜੀ ਕੁਛ ਨਾਹੀ, ਤੂੰ ਹਿੰਦੂ ਹੈਂ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਹੋਏ?’ ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ, ਸਬਦੁ ਰਾਗੁ ਤਿਲੰਗ ਵਿਚਿ,
ਮ:੧:-

ਭਉ ਤੇਰਾ ਭਾਂਗ ਖਲੜੀ ਮੇਰਾ ਚੀਤੁ॥

ਮੈ ਦੇਵਾਨਾ ਭਇਆ ਅਤੀਤੁ॥ ਕਰ ਕਾਸਾ ਦਰਸਨ ਕੀ ਭੂਖ॥

ਮੈ ਦਰਿ ਮਾਗਉ ਨੀਤਾ ਨੀਤ॥੧॥

ਤਉ ਦਰਸਨ ਕੀ ਕਰਉ ਸਮਾਇ॥

ਮੈ ਦਰਿ ਮਾਗਤੁ ਭੀਖਿਆ ਪਾਇ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥

ਕੇਸਰਿ ਕੁਸਮ ਮਿਰਗਮੈ ਹਰਣਾ ਸਰਬ ਸਰੀਰੀ ਚੜ੍ਹਣਾ॥

ਚੰਦਨ ਭਗਤਾ ਜੋਤਿ ਇਨੇਹੀ ਸਰਬੇ ਪਰਮਲੁ ਕਰਣਾ॥੨॥

ਧਿਆ ਪਟ ਭਾਂਡਾ ਕਹੈ ਨ ਕੌਇ॥ ਐਸਾ ਭਗਤੁ ਵਰਨ ਮਹਿ ਹੋਇ॥

ਤੇਰੈ ਨਾਮਿ ਨਿਵੇ ਰਹੈ ਲਿਵ ਲਾਇ॥

ਨਾਨਕ ਤਿਨ ਦਰਿ ਭੀਖਿਆ ਪਾਇ॥੩॥੧॥੨॥ (ਪੰਨਾ ੧੨੧)

* ਹਜ਼ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਹੱਜ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਾਫਲੇ ਤੋਂ ਹੈ।

ਤਥ ਫਿਰਿ ਹਾਜੀ ਕਹਿਆ: 'ਜੀ! ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚਿ
ਰਹਦੇ ਹਾਂ, ਅਸਾਡੇ ਕਿਆ ਹਵਾਲੁ ਹੋਵੈਗਾ? ਤਥ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਸਬਦੁ
ਰਾਗੁ ਤਿਲੰਗ ਵਿਚਿ ਮ:੧੯:-

ਤਿਲੰਗ ਮਹਲਾ ੫ ਘਰੁ ੧ ॥

ਖਾਕ ਨੂਰ ਕਰਦੰ ਆਲਮਦੁਨੀਆਇ॥

ਅਸਮਾਨ ਜਿਮੀ ਦਰਖਤ ਆਬ ਪੈਦਾਇਸਿ. ਖੁਦਾਇ॥੧॥

ਬੰਦੇ ਚਸਮ ਦੀਦੰ ਫਨਾਇ॥ ਦੁਨੀਆਂ ਮੁਰਦਾਰ ਖੁਰਦਨੀ ਗਾਫਲ
ਹਵਾਇ॥ ਰਹਾਉ॥ ਗੈਬਾਨ ਹੈਵਾਨ ਹਰਾਮ ਕੁਸਤਨੀ ਮੁਰਦਾਰ
ਬਖੋਰਾਇ॥ ਦਿਲ ਕਬਜ਼ ਕਬਜ਼ ਕਾਦਰੋਂ ਦੌਜਕ ਸਜਾਇ॥੨॥

ਵਲੀ ਨਿਆਮਤਿ ਬਿਰਾਦਰਾ ਦਰਬਾਰ ਮਿਲਕ ਖਾਨਾਇ॥

ਜਬ ਅਜਰਾਈਲੁ ਬਸਤਨੀ ਤਥ ਚਿ ਕਰੇ ਬਿਦਾਇ॥੩॥

ਹਵਾਲ ਮਾਲੂਮੁ ਕਰਦੰ ਪਾਕ ਅਲਾਹ॥ ਬੁਗੇ ਨਾਨਕ ਅਰਦਾਸਿ

ਪੇਸਿ ਦਰਵੇਸ ਬੰਦਾਹ॥੪॥੧॥

(ਪੰਨਾ ੭੨੩)

ਤਥ ਉਥਹੁ ਚਲੇ। ਮੱਕੇ ਨੂੰ ਰਵਦੇ ਰਹੈ। ਰਾਹ ਵਿਚ ਆਏ, ਤਾ
ਬਦਲੀ ਉਪਰਿ ਹੋਇ ਚਲੀ। ਤਥ ਹਾਜੀ ਡਿਠਾ, ਆਖਿਚਿਸੁ: 'ਜੁ ਇਹਿ
ਬਦਲੀ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਹੈ'। ਤਾਂ ਆਖਣਿ ਲਗਾ, ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਤਾਂ ਮੱਕੇ ਨੂੰ ਕੋਈ
ਨਾਹੀ ਗਇਆ, ਤੂ ਮੇਰੇ ਨਾਲਿ ਚਲੁ ਨਾਹੀ। ਅਗੈ ਹੋਹੁ, ਕਿ ਪਿੜੈ ਹੋਹੁ'।
ਤਥ ਬਾਬੈ ਆਖਿਆ: 'ਭਲਾ ਹੋਵੈ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਅਗੈ ਚਲਹੁ'। ਤਥ ਉਹੁ
ਆਗੈ ਹੋਇਆ। ਜਾਂ ਇਹੁ ਫਿਰਿ ਦੇਖੈ, ਤਾਂ ਨਾ ਬਾਬਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਾ ਉਹੁ
ਬਦਲੀ ਹੈ। ਤਥ ਹਾਜੀ ਲਗਾ ਹਥ ਫਾਟਣਿ। ਤਾਂ ਆਖਿਚਿਸੁ ਜੋ 'ਖੁਦਾਇ
ਕਾ ਦੀਦਾਰੁ ਹੋਆ ਆਹਾ, ਪਰੁ ਝਲਿ ਨ ਸਕਿਓ, ਛਲਿ ਗਇਆ'। ਤਥ
ਬਾਬਾ ਮੱਕੇ ਵਿਚਿ ਜਾਇ ਵੜਿਆ ਹੋਇਆ^੧। ਤਥ ਅਗੈ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚਿ

੧. ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸ੍ਰੀ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਹੈ, ਪੇਖੀ ਵਿਚ ਮਹਲਾ ੧ ਲਿਖਿਆ,
ਇਹ ਕਰਤਾ ਜਾਂ ਉਤਾਰੇ ਵਾਲੇ ਦੀ ਭੁੱਲ ਹੈ।
੨. ਪਦ 'ਹੋਇਆ' ਹਾਬਾ: ਨੁਸਖੇ ਵਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਲਿਖਿਆ ਆਹਾ: ਜੋ ਇਕਿ ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸੁ ਆਵੇਗਾ, ਤਾਂ ਮੱਕੇ ਦੇ ਖੂੰ
ਵਿਚਿ ਪਾਣੀ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਮੱਕੇ ਵਿਚਿ ਜਾਇ ਵੜਿਆ*;

* ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਤੀਸਰੀ, ਚੌਥੀ, ਪੰਜਵੀਂ ਤੇ ਛੇਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗੁਰਸਿੱਖ, ਲਿਖਾਰੀ, ਕਵੀ ਤੇ ਮਹਾਨ ਗੁਰਮੁਖ ਹੋਏ ਹਨ: ਇਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਮੁੱਤੱਅਲਕ ਜੋ ਕੁਛ ਉਹ ਲਿਖ ਗਏ ਹਨ, ਸੋ ਇਸ ਪੇਖੀ ਤੋਂ ਮਹਰਲੀ ਵਾਕਫੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਲੇਖ ਏਥੇ ਦੇਣਾ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਵਧੀਕ ਪੁਰਾਣੇ ਤੇ ਸੱਚੇ ਮਾਲੂਮ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੋਉ। ਇਸ ਸਾਖੀ ਵਾਲਾ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੁਭੇਰ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮਨਸਾ ਕੀ ਚਾਲ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਆਏ ਪਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਿਵਰਾਤ ਦਾ ਮੇਲਾ ਸੁਣਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਚਲ ਆਏ। ਫਿਰ ਅਚਲ ਦਾ ਹਾਲ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਦੱਸਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਧ ਗੋਸ਼ਟ ਇਥੇ ਹੀ ਹੋਈ, ਨਾਲੇ ਸਿਧ ਗੋਸ਼ਟ ਦੇ ਅਰਥ ਕਰਨ ਵਿਚ ਜੋ ਅਕਸਰ ਰਾਜਾਨੀ ਭੁੱਲ ਕਰਦੇ ਆਏ ਹਨ ਕਿ ‘ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਜੋਗੀਆਂ ਨਾਲ ਰਾਏ ਸਨ’ ਉਹ ਦਰਸਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ‘ਗੋਸ਼ਟ ਕਰਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਿਧ ਮੰਡਲੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰਾਏ, ਪਰ ਸਿਧ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਆਏ ‘ਇਹੋ ਗੱਲ ਸਿਧ ਗੋਸ਼ਟ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ: ‘ਸਿਧ ਸਭਾ ਕਰਿ ਅਸਾਣਿ ਬੈਠੇ’। (ਪੰਨਾ ੯੩੮) ਕਿ ਸਿਧ ਸਭਾ ਵਿਚ ਆਸਣ ਕਰਕੇ (ਲਾ ਕੇ) ਬੈਠੇ, ਅਰਥਾਤ ਉਹ ਬਾਹਰੋਂ ਆਏ ਸਨ।

ਸਿਧ ਗੋਸ਼ਟ ਦੇ ਅਖੀਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ‘ਮਾਗਹਿ ਨਾਮੁ ਪਾਇ ਇਹ ਭਿਖਿਆ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਕਉ ਕੁਰਬਾਣੇ’ (ਪੰਨਾ ੯੪੯) ਅਰਥਾਤ ਸਾਧਿਕ ਸਿਧ ਚੇਲੇ ਬੀ ਤੇ ਸਿਧ ਬੀ, ‘ਨਾਮੁ’ ਮੰਗਲ ਦੀ ਥੈਰ ਮੰਗਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਭਾਈ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ- ‘ਸ਼ਬਦ ਸ਼ਾਂਤਿ ਸਿਧਾਂ ਵਿਚ ਆਈ’। ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਹਠ ਯੋਗ ਛੱਡ ਕੇ ਸਿਧ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ ਸ਼ਬਦ ਸਿਮਰਣ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਤੋਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਟਾਲੇ ਤੋਂ ਉੱਠ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੁਲਤਾਨ ਰਾਏ ਹਨ।

ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੋਂ ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਕਿਤਨਾਂ ਕੁ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ‘ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਸੋਹਿਲਾ’ ਪ੍ਰਚਾਰ ਪਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰੇ ਵਿਚ ਕੈਸਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਪਰਵਾਹ ਚਲਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਪਤਾ ਬੀ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਤੋਂ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਵਾਰ ੧ ਦੀ ੩੨ਵੀਂ ਪਉੜੀ ॥੪੪॥

ਜਾਇ ਕਰਿ ਸੋਇ ਰਹਿਆ। ਪੈਰਿ ਮੱਕੇ^੧ ਦੀ ਤਰਫ ਕਰਿਕੈ ਸੁਤਾ। ਤਬ ਪੇਸ਼ੀ ਕੀ ਨਿਮਾਜ਼ ਕਾ ਵਖਤ ਹੋਇਆ। ਤਬ ਕਾਜੀ ਰੁਕਨ ਦੀਨਿ ਨਿਮਾਜ਼

੧. ਮੁਰਾਦ ਹੈ— ਕਾਬੇ ਤੋਂ, ਮੱਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਜੋ ਮੰਦਰ ਹੈ।

॥੩੧॥ ਬਾਬਾ ਫਿਰਿ ਮਕੇ ਗਇਆ ਨੀਲ ਬਸਤ੍ਰ ਧਾਰੇ ਬਨਵਾਰੀ। ਆਸਾ ਹਥਿ ਕਿਤਾਬ ਕਛਿ ਕੂਜਾ ਬਾਂਗ ਮੁਸਲਾ ਧਾਰੀ। ਬੈਠਾ ਜਾਇ ਮਸੀਤ ਵਿਚਿ ਜਿਥੇ ਹਾਜੀ ਹਜ਼ਿ ਗੁਜ਼ਾਰੀ। ਜਾ ਬਾਬਾ ਸੁਤਾ ਰਾਤਿ ਨੋ ਵਲਿ ਮਹਿਰਾਬੇ ਪਾਇ ਪਸਾਰੀ। ਜੀਵਣਿ ਮਾਰੀ ਲਤਿ ਦੀ ਕੇਹੜਾ ਸੁਤਾ ਕੁਫਰ ਕੁਫਾਰੀ? ਲਤਾ ਵਲਿ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਇਆ ਹੋਇ ਬਜਗਾਰੀ। ਟੰਗੋਂ ਪਕੜਿ ਘਸੀਟਿਆ ਫਿਰਿਆ ਮਕਾ ਕਲਾ ਦਿਖਾਰੀ। ਹੋਇ ਹੈਰਾਨੁ ਕਰੇਨਿ ਜੁਹਾਰੀ॥੩੨॥

ਪੁਛਣਿ ਗਲ ਈਮਾਨ ਦੀ ਕਾਜੀ ਮੁਲਾਂ ਇਕਠੇ ਹੋਈ। ਵੱਡਾ ਸਾਂਗ ਵਰਤਾਇਆ ਲਖਿ ਨ ਸੱਕੇ ਕੁਦਰਤਿ ਕੋਈ। ਪੁਛਣਿ ਫੌਲਿ ਕਿਤਾਬ ਨੋ ਹਿੰਦੂ ਵੱਡਾ ਕਿ ਮੁਸਲਮਨੇਈ। ਬਾਬਾ ਆਬੇ ਹਾਜੀਆ, ਸੁਭ ਅਮਲਾ ਬਝਹੁ ਦੋਨੇ ਰੋਈ। ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੁਇ ਦਰਗਹਿ ਅੰਦਰਿ ਲਹਨਿ ਨ ਢੋਈ। ਕਚਾ ਰੰਗ ਕਸੰਭ ਦਾ ਪਾਣੀ ਧੋਤੇ ਬਿਰ ਨ ਰਹੋਈ। ਕਰਨਿ ਬਖੀਲੀ ਆਪ ਵਿਚਿ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਇਕ ਥਾਇ ਖਲੋਈ। ਰਾਹਿ ਸੈਤਾਨੀ ਦੁਨੀਆ ਗੋਈ॥੩੩॥

ਧਰੀ ਨਿਸਾਣੀ ਕਉਸ ਦੀ ਮਕੇ ਅੰਦਰਿ ਪੂਜ ਕਰਾਈ॥ ਜਿਥੈ ਜਾਇ ਜਗਤਿ ਵਿਚਿ ਬਾਬੇ ਬਾਝੁ ਨ ਖਾਲੀ ਜਾਈ। ਘਰਿ ਘਰਿ ਬਾਬਾ ਪੂਜੀਐ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਗੁਆਈ। ਛੇਪੇ ਨਾਹਿ ਛਪਾਇਆ ਚੜ੍ਹਿਆ ਸੂਰਜੁ ਜਗੁ ਰੁਸ਼ਨਾਈ। ਬੁਕਿਆ ਸਿੰਘ ਉਜਾੜ ਵਿਚਿ ਸਭਿ ਮਿਰਗਾਵਲਿ ਭੈਨੀ ਜਾਈ। ਚੜ੍ਹਿਆ ਚੰਦੁ ਨ ਲੁਕਈ ਕਵਿ ਕੁਨਾਲੀ ਜੋਤਿ ਛਪਾਈ। ਉਗਵਣਿ ਤੇ ਆਖਵਣੈ ਨਉਖੰਡ ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਸਭ ਝੁਕਾਈ। ਜਗ ਅੰਦਰਿ ਕੁਦਰਤਿ ਵਰਤਾਈ॥੩੪॥

ਫਿਰਿ ਬਾਬਾ ਗਇਆ ਬਗਦਾਦ ਨੋ ਬਾਹਰਿ ਜਾਇ ਕੀਆ ਅਸਥਾਨਾ। ਇਕ ਬਾਬਾ ਅਕਾਲ ਰੂਪੁ ਦੂਜਾ ਰਬਾਬੀ ਮਰਦਾਨਾ। ਦਿਤੀ ਬਾਂਗ ਨਿਮਾਜ਼ ਕਰਿ ਸੁਨਿ ਸਮਾਨਿ ਹੋਆ ਜਹਾਨਾ। ਸੁਨ ਮੁਨਿ ਨਗਰੀ ਭਈ ਦੇਖਿ ਪੀਰ ਭਇਆ ਹੈਰਾਨਾ। ਵੇਖੈ ਪਿਆਨੁ ਲਗਾਇ ਕਰਿ ਇਕ ਫਕੀਰ ਵੱਡਾ ਮਸਤਾਨਾ। ਪੁਛਿਆ ਫਿਰਿਕੈ ਦਸਤਗੀਰ ਕਉਣ ਫਕੀਰ ਕਿਸਕਾ ਘਰਾਨਾ? ਨਾਨਕ ਕਲਿ ਵਿਚਿ ਆਇਆ ਰਬੁ ਫਕੀਰ ਇਕੋ ਪਹਿਚਾਨਾ। ਧਰਤਿ ਅਕਾਸ ਚਹੂਦਿਸ ਜਾਨਾਂ॥੩੫॥

ਪੁਛੇ ਪੀਰ ਤਕਰਾਰ ਕਰਿ ਏਹ ਫਕੀਰ ਵੱਡਾ ਅਤਾਈ। ਏਥੇ ਵਿਚਿ ਬਗਦਾਦ ਦੇ ਵੱਡੀ ਕਰਮਾਤਿ ਦਿਖਲਾਈ। ਪਾਤਾਲਾ ਆਕਾਸ ਲਖ ਓੜਕਿ ਭਾਲੀ ॥੩੬॥

ਕਰਣਿ ਆਇਆ। ਦੇਖੋ ਨਦਰਿ ਕਰਿਕੈ ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਏ ਬੰਦੇ ਖੁਦਾਇ
ਕੇ? ਤੂੰ ਜੋ ਪੈਰ ਖੁਦਾਇ ਕੇ ਘਰਿ ਵਲਿ ਕੀਤੇ ਹੈਨਿ, ਅਤੇ ਕਾਬੈ ਕੀ

॥੫੭॥ ਖਬਰੁ ਸੁਣਾਈ। ਫੇਰਿ ਦੁਰਾਇਣ ਦਸਤਰੀਰ ਅਸੀ ਭਿ ਵੇਖਾ ਜੋ ਤੁਹਿ ਪਾਈ।
ਨਾਲਿ ਲੀਤਾ ਬੇਟਾ ਪੀਰ ਦਾ ਅਖੀ ਮੀਟਿ ਗਇਆ ਹਾਵਾਈ। ਲਖ ਆਕਾਸ
ਪਤਾਲ ਲਖ ਅਖਿ ਫੁਰੰਕ ਵਿਚਿ ਸਭ ਦਿਖਲਾਈ। ਭਰਿ ਕਚਕੈਲ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਦਾ
ਧੂਰੇ ਪਤਾਲੇ ਲਈ ਕੜਾਹੀ। ਜਾਹਰ ਕਲਾ ਨ ਛੱਪੈ ਛਪਾਈ॥੩੬॥

ਗੜ੍ਹ ਬਗਦਾਦੁ ਨਿਵਾਇਕੈ ਮੱਕਾ ਮਦੀਨਾ ਸਭ ਨਿਵਾਇਆ। ਸਿਧ
ਚਉਰਸੀਹੁ ਮੰਡਲੀ ਖਟਿ ਦਰਸਨਿ ਪਾਖੰਡਿ ਜ਼ਿਣਾਇਆ। ਪਾਤਾਲਾ ਅਕਾਸ ਲਖ
ਜੀਤੀ ਧਰਤੀ ਜਗਤੁ ਸਬਾਇਆ। ਜੀਤੀ ਨਉਖੰਡ ਮੇਦਨੀ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਚਕ੍ਰ
ਫਿਰਾਇਆ। ਦੇਵ ਦਾਨੇ ਰਾਕਸਿ ਦੈਤ ਸਭ ਚਿੱਤਿਗੁਪਤ ਸਭਿ ਚਰਨੀ ਲਾਇਆ।
ਇੰਦ੍ਰਾਸਣਿ ਅਪਛਰਾ ਰਾਗ ਰਾਗਨੀ ਮੰਗਲੁ ਰਾਇਆ। ਭਇਆ ਅਨੰਦ ਜਗਤੁ
ਵਿਚਿ ਕਲਿ ਤਾਰਨ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਆਇਆ। ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਣਿ ਨਿਵਾਇਆ॥੩੭॥

ਫਿਰਿ ਬਾਬਾ ਆਇਆ ਕਰਤਾਰਪੁਰਿ ਭੇਖ ਉਦਾਸੀ ਸਰਗਲ ਉਤਾਰਾ ਪਹਿਰਿ
ਸੰਸਾਰੀ ਕਪੜੇ ਮੰਜੀ ਬੈਠਿ ਕੀਆ ਅਵਤਾਰ। ਉਲਟੀ ਰੰਗ ਵਹਾਇਓਨਿ ਗੁਰ
ਅੰਗਦੁ ਸਿਰਿ ਉਪਰ ਧਾਰ। ਪੁਤਰੀ ਕਵੁਲੁ ਨ ਪਾਲਿਆ ਮਨਿ ਖੇਟੇ ਆਕੀ
ਨਿਸਿਆਰ। ਬਾਣੀ ਮੁਖਹੁ ਉਚਾਰੀਐ ਹੋਇ ਰੁਸਨਾਈ ਮਿਟੈ ਅੰਧਿਆਰ। ਰਿਆਨੁ
ਗੋਸਟਿ ਚਰਚਾ ਸਦਾ ਅਨਹਦਿ ਸਬਦ ਉਠੇ ਪੁਨਕਾਰਾ ਰਾ। ਸੇਦਰੁ ਆਰਤੀ
ਗਾਵੀਐ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਪੁ ਉਚਾਰਾ। ਗੁਰਮੁਖਿ ਭਾਰ ਅਥਰਬਣਿ ਤਾਰਾ॥੩੮॥

ਮੇਲਾ ਸੁਣਿ ਸਿਵਰਾਤਿ ਦਾ ਬਾਬਾ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਆਈ। ਦਰਸਨ ਵੇਖਿਣ
ਕਾਰਨੇ ਸਰਗੀ ਉਲਟਿ ਪਈ ਲੋਕਾਈ। ਲਗੀ ਬਰਸਨਿ ਲਫਮੀ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ
ਨਉਨਿਧਿ ਸਵਾਈ। ਜੋਗੀ ਵੇਖਿ ਚਲਿੜੁ ਨੇ ਮਨ ਵਿਚਿ ਰਿਸਕਿ ਘਨੇਰੀ ਖਾਈ।
ਭਰਤੀਆ ਪਾਈ ਭਰਤੀ ਆਨਿ ਲੇਟਾ ਜੋਗੀ ਲਇਆ ਛਪਾਈ। ਭਰਤੀਆ ਰਾਈ
ਭਰਤੀ ਭੁਲਿ ਲੇਟੇ ਅੰਦਰਿ ਸੁਰਤਿ ਭੁਲਾਈ। ਬਾਬਾ ਜਾਣੀ ਜਾਣ ਪੁਰਖ ਕਦਿਆ
ਲੇਟਾ ਜਹਾ ਲੁਕਾਈ। ਵੇਖਿ ਚਲਿੜ੍ਹੁ ਜੋਗੀ ਖੁਣਿਸਾਈ॥੩੯॥

ਖਾਈ ਖੁਣਸਿ ਜੋਗੀਸਰਾ ਗੋਸ਼ਟਿ ਕਰਨਿ ਸਭੇ ਉਠਿਆਈ। ਪੁਛੇ ਜੋਗੀ ਭੰਗਰ
ਨਾਥੁ ਤੁਹਿ ਦੁਧਿ ਵਿਚਿ ਕਿਉਂ ਕਾਂਜੀ ਪਾਈ। ਫਿਟਿਆ ਚਾਟਾ ਦੁਧ ਦਾ ਰਿੜਕਿਆ
ਮਖਣੁ ਹਥਿ ਨ ਆਈ। ਭੇਖੁ ਉਤਾਰਿ ਉਦਾਸਿ ਦਾ ਵਤਿ ਕਿਉਂ ਸੰਸਾਰੀ ਰੀਤਿ
ਚਲਾਈ। ਨਾਨਕ ਆਖੇ ਭੰਗ੍ਰਨਾਥ ਤੇਰੀ ਮਾਉਂ ਕੁਚਜੀ ਆਹੀ। ਭਾਂਡਾ ਧੌਨੀ
ਜਾਤਿਓਨਿ ਭਾਇ ਕੁਚਜੇ ਫੁਲੁ ਸੜਾਈ। ਹੋਇ ਅਤੀਤੁ ਗਿਹੁਸਤਿ ॥੫੮॥

ਤਰਫਿ, ਸੋ ਕਿਉਂ ਕੀਤੇ ਹੈਨਿ ?' ਤਬ ਬਾਬੈ ਆਖਿਆ: 'ਜਿਤੁ ਵਲ ਖੁਦਾਇ
ਅਤੇ ਕਾਬਾ ਨਹੀਂ, ਤਿਤੁ ਵਲਿ ਮੇਰੈ ਪੈਰੁ ਘਸੀਟਿ ਕਰ ਛਡੁ।' ਤਬ ਕਾਜੀ

॥੪੮॥ ਤਜਿ ਫਿਰਿ ਉਨ ਕੇ ਘਰਿ ਮੰਗਣਿ ਜਾਈ। ਬਿਨੁ ਦਿਤੇ ਕਿਛੁ ਹਥਿ ਨ
ਆਈ॥੪੦॥ ਇਹਿ ਸੁਣਿ ਬਚਨ ਜੋਰੀਸਰਾ ਮਾਰਿ ਕਿਲਕ ਬਹੁ ਰੁਇ ਉਠਾਈ।
ਖਾਟਿ ਦਰਸਨ ਕਉ ਖੇਦਿਆ ਕਲਜੁਗਿ ਨਾਨਕ ਬੇਦੀ ਆਈ। ਸਿਧਿ ਬੋਲਨਿ ਸਭਿ
ਅਵਖਧੀਆ ਤੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਕੀ ਧੁਨ ਚੜ੍ਹਾਈ। ਰੂਪ ਵਟਾਏ ਜੋਰੀਆ ਸਿੰਘ ਬਾਘਿ
ਬਹੁ ਚਲਿਤਿ ਦਿਖਾਈ। ਇਕਿ ਪਰਿ ਕਰਕੈ ਉਡਰਨਿ ਪੱਖੀ ਜਿਵੈਂ ਰਹੇ ਲੀਲਾਈ।
ਇਕਨਾ ਨਾਗ ਹੋਇ ਪਉਣ ਛੋਝਿਆ ਇਕਨਾ ਵਰਖਾ ਅਗਨਿ ਵਸਾਈ। ਤਾਰੇ
ਤੇੜੈ ਭੰਗਰਿਨਾਖ, ਇਕ ਚੜਿ ਮਿਰਗਾਨੀ ਜਲੁ ਤਰਿ ਜਾਈ। ਸਿੱਧਾ ਅਗਨਿ ਨ
ਬੁਝੈ ਬੁਝਾਈ॥੪੧॥

ਸਿਧਿ ਬੋਲਣਿ ਸੁਣਿ ਨਾਨਕਾ ਤੁਹਿ ਜਗ ਨੇ ਕਿਆ ਕਰਮਾਤਿ ਦਿਖਾਈ।
ਕੁਝ ਵਿਖਾਲੇ ਅਸਾਨੇ, ਤੁਹਿ ਕਿਉਂ ਢਿਲ ਅਵੇਹੀ ਲਾਈ। ਬਾਬਾ ਬੋਲੇ ਨਾਥ ਜੀ!
ਅਸਾਂ ਤਾਂ ਵੇਖਿਣ ਜੋਰੀ ਵਸਤੁ ਨ ਕਾਈ। ਗੁਰ ਸੰਗਤਿ ਬਾਣੀ ਬਿਨਾ ਦੂਜੀ ਓਟ
ਨਹੀਂ ਹਹਿ ਰਾਈ। ਸਿਵ ਰੂਪੀ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਚਲੇ ਨਾਹੀਂ ਧਰਤਿ ਚਲਾਈ। ਸਿੱਧ
ਤੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਕਰ ਇੜਿ ਪਏ ਸਬਦਿ ਗੁਰੂ ਕੇ ਕਲਾ ਛਪਾਈ। ਦਦੇ ਦਾਤਾ ਗੁਰੂ
ਹੈ ਕਕੇ ਕੀਮਤ ਕਿਨੇ ਨ ਪਾਈ। ਸੋ ਦੀਨ ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਰਣਾਈ॥੪੨॥

ਬਾਬਾ ਬੋਲੇ ਨਾਥ ਜੀ! ਸਬਦੁ ਸਨਹੁ ਸਚੁ ਮੁਖਹੁ ਅਲਾਈ। ਬਾਝੇ ਸਚੇ
ਨਾਮ ਦੇ ਹੋਰੁ ਕਰਮਾਤ ਅਸਾਂਤੇ ਨਾਹੀ। ਬਸਤਰਿ ਪਹਿਰੋ ਅਗਨਿ ਕੈ ਬਰਦ
ਹਿਮਾਲੇ ਮੰਦਰੁ ਛਾਈ। ਕਰੋ ਰਸੋਈ ਸਾਰ ਦੀ ਸਗਲੀ ਧਰਤੀ ਨਥਿ ਚਲਾਈ।
ਏਵੱਡੁ ਕਰੀ ਵਿਖਾਰ ਕਉ ਸਗਲੀ ਧਰਤੀ ਹਕੀ ਜਾਈ। ਤੌਲੀ ਧਰਤਿ ਅਕਾਸ
ਦੁਇ ਪਿਛੇ ਛਾਬੇ ਟੈਕੁ ਚੜ੍ਹਾਈ। ਇਹੁ ਬਲੁ ਰਖਾ ਆਪਿ ਵਿਚਿ ਜਿਸੁ ਆਖਾ ਤਿਸੁ
ਪਾਸਿ ਕਰਾਈ। ਸਤਿਨਾਮ ਬਿਨੁ ਬਾਦਰਿ ਛਾਈ॥੪੩॥

ਬਾਬੇ ਕੀਤੀ ਸਿਧਿ ਗੋਸਟਿ ਸ਼ਬਦ ਸ਼ਾਂਤਿ ਸਿਧੀ ਵਿਚ ਆਈ। ਜਿਣਿ ਮੇਲਾ
ਸਿਵਰਾਤਿ ਦਾ ਖਟ ਦਰਸਨ ਆਦੇਸਿ ਕਰਾਈ। ਸਿਧਿ ਬੋਲਨਿ ਸ਼ੁਭ ਬਚਨ: ਧੰਨ
ਨਾਨਕ ਤੇਰੀ ਵੱਡੀ ਕਮਾਈ। ਵੱਡਾ ਪੁਰਖੁ ਪਰਗਟਿਆ ਕਲਿਜੁਗਿ ਅੰਦਰਿ ਜੋਤਿ
ਜਗਾਈ। ਮੇਲਿਓਂ ਬਾਬਾ ਉਠਿਆ ਮੁਲਤਾਨੇ ਦੀ ਜਾਰਤਿ ਜਾਈ। ਅਗੋਂ ਪੀਰ
ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਦੁਧਿ ਕਟੋਰਾ ਭਰਿ ਲੈ ਆਈ। ਬਾਬੇ ਕਢਿ ਕਰਿ ਬਗਲ ਤੇ ਚੰਬੇਲੀ
ਦੁਧ ਵਿਚਿ ਮਿਲਾਈ। ਜਿਉ ਸਾਗਰ ਵਿਚਿ ਗੰਗ ਸਮਾਈ॥੪੪॥

ਜਾਰਤ ਕਰਿ ਮੁਲਤਾਨ ਦੀ ਫਿਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰੇ ਨੂੰ ਆਇਆ। ॥੪੮॥

ਰੁਕਨ ਦੀਂ ਬਾਬੈ ਕੇ ਪੈਰ ਫੇਰੋ; ਜਿਤੁ ਵਲਿ ਬਾਬੈ ਦੇ ਪੇਰੁ ਫੇਰੋ, ਤਿਤੁ ਵਲਿ
ਮਿਹਰਾਬ ਕਾ ਮੁਹੁ ਫਿਰਿਦਾ ਜਾਵੈ। ਤਥ ਕਾਜੀ ਰੁਕਨਦੀਂ ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਇ
ਗਇਆ, ਪੇਰੁ ਚੁਮਿਆਸੁ ਅਰ ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਏ ਦਰਵੇਸ! ਤੇਰਾ ਨਾਉਂ
ਕਿਆ ਹੈ?’ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ, ਸਬਦੁ ਰਾਗ ਤਿਲੰਗ ਵਿਚਿ ਮ:੧॥

ਰੋਜਾ ਬੰਦਰੀ ਕਬੂਲੁ॥

ਦਸ ਦੁਆਰੇ ਚੀਨੀ ਮਰਦਾ ਹੋਇ ਰਹੁ ਰੰਜੂਲੁ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਮਾਰਿ ਮਨੁਆ ਦਿਸਟਿ ਬਾਧਹੁ ਦਉੜ ਤਲਬ ਦਲੀਲਿ॥

ਤੀਸ ਦਿਨ ਸਿਉ ਰੰਗ ਰਾਖਹੁ ਪਾਕ ਮਰਦ ਅਸੀਲਿ॥੨॥

ਸੁਰਤਿ ਕਾ ਤੂੰ ਰਾਖ ਰੋਜਾ ਨਿਰਤਿ ਤਜਹੁ ਚਾਉ॥

ਆਤਮੇ ਕਉ ਨਿਗਹ ਰਾਖਹੁ ਸਤੀ ਤੂੰ ਉਲਮਾਉ॥

ਤਜਿ ਸੁਆਦਿ ਸਹਜਿ ਬੇਕਾਰ ਰਸਨਾ ਅੰਦੇਸ ਮਨਿ ਦਲਗੀਰ।

ਮਿਹਰ ਲੇ ਮਨ ਮਹਿ ਰਾਖਹੁ ਕਫਰੁ ਤਜਿ ਤਕਬੀਰ॥੩॥

ਕੰਮਿ ਲਹਿਰ ਬੁਝਾਇ ਮਨ ਤੇ ਹੋਇ ਰਹੁ ਠੂਰੂ॥

ਕਹੈ ਨਾਨਕ ਰਾਖੁ ਰੋਜਾ ਸਿਦਕ ਰਹੀ ਮਾਮੂਰੀ॥੪॥

ਜਬ ਬਾਬੈ ਭੋਗ ਪਾਇਆ ਤਥ ਕਾਜੀ ਰੁਕਨਦੀਂ ਸਲਾਮੁ ਕੀਤਾ,
ਆਖਿਓਸੁ: ਵਾਹ ਵਾਹੁ ਅਜੁ ਖੁਦਾਇ ਕੇ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਦਾ ਦੀਦਾਰ ਪਾਇਆ
ਹੈ।’ ਤਥ ਜਾਇ ਪੀਰ ਪਤਲੀਏ* ਪਾਸ ਕਹਿਓਸੁ: ‘ਜੇ ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸ

* ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।

॥੫੪॥ ਚੜ੍ਹੇ ਸਵਾਈ ਦਿਹਿਦਿਹੀ ਕਲਿਜੁਗਿ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਧਿਆਇਆ। ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ
ਹੋਰੁ ਮੰਗਣਾ ਸਿਰਿ ਦੁਖ ਦੇ ਦੁਖ ਸਬਾਇਆ। ਮਾਰਿਆ ਸਿਕਾ ਜਗਤ੍ਤੁ ਵਿਚਿ
ਨਾਨਕ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਚਲਾਇਆ। ਥਾਪਿਆ ਲਹਿਣਾ ਜੀਵਦੇ ਗੁਰਿਆਈ ਸਿਰਿ
ਛੱਡ੍ਹੁ ਫਿਰਾਇਆ। ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਮਿਲਾਇਕੈ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਰੂਪ ਵਟਾਇਆ।
ਲਖਿ ਨ ਕੋਈ ਸਕਈ ਆਚਰਜੇ ਆਚਰਜ ਦਿਖਾਇਆ। ਕਾਇਆਂ ਪਲਟਿ ਸਰੂਪ
ਬਣਾਇਆ॥੫੫॥

ਆਇਆ ਹੈ।' ਤਥ ਪਤਲੀਆ^੧ ਪੀਰੂ ਦੀਦਾਰੂ ਦੇਖਣਿ ਨੂੰ ਆਇਆ। ਆਇ ਸਲਾਮੁ ਪਾਇਸੁ' ਦਸਤਪੰਜਾ ਲੇਕਰ ਬੈਠਿ ਗਇਆ। ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਮਿਫਤਿ ਲਗੇ ਕਰਣਿ। ਤਥ ਕਾਜੀ ਰੁਕਨਦੀਂ ਪੁਛਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ: 'ਜੀ ਏਹ ਜੋ ਤੀਸ ਹਰਡ ਪੜਦੇ ਹੈਨਿ, ਕੁਛ ਇਸ ਵਿਚਿ ਭੀ ਹਾਸਲੁ ਥੀਵੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਹੀ?' ਤਥ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ। ਗੋਸਟ ਮਹਲਾ ੧ ਕਾਜੀ ਰੁਕਨ ਦੀਨਿ ਕੈ ਪਰਥਾਇ ਹੋਈ। ਰਾਗੁ ਤਿਲੰਗ ਵਿਚ ਮਹਲਾ ੧ ਬਾਬੇ ਕਾ ਬੋਲਣਾ ਹੋਆ। ਸੇਖ ਰੁਕਨਦੀਂ ਮੱਕੇ ਕਾ ਕਾਜੀ ਥਾ। ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ^੨:-

ਤਥ ਕਾਜੀ-ਰੁਕਨਦੀਂ ਬੋਲਿਆ, ਜੋ ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸ਼! ਇਹ ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਪੜਦੇ ਹੈਨਿ, ਸੋ ਖੁਦਾਇ ਪਾਇਨਗੇ ਕਿ ਨਾ ਪਾਇਨਗੇ? ਤਥ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਸ਼ਬਦੁ ਰਾਗੁ ਤਿਲੰਗ ਵਿਚਿ ਮ:੧^੩:-

੧. ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮੱਕੇ ਪੁੱਜੇ ਹਨ ਤਦ ਉੱਚ ਦਾ ਪੀਰ ਮਖਦੂਮ, ਪਟਣੇ ਦਾ ਸੇਖ ਇਬਰਾਹੀਮ, ਤੇ ਦਸਤਗੀਰ ਅਰ ਇਕ ਦੋ ਹੋਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਫਕੀਰ ਓਥੇ ਸਨ, ਅਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਓਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਗੋਸਟ ਹੋਈ ਸੀ। ਪੀਰ ਪਤਲੀਆ ਬੀ ਗਾਲਬਨ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ 'ਪਟਨੀਆ' ਪਦ ਹੋਵੇ, ਤੇ ਮੁਗਦ ਹੋਵੇ, ਪਾਕਪਟਨ ਦਾ ਪੀਰ ਸੇਖ ਇਬਰਾਹੀਮ ਫਰੀਦ ਸਾਨੀ।' ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਭਾਈ ਸਾਹਬ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ 'ਉੱਚ' ਜਾਣ ਤੇ ਉਥੋਂ ਦੇ ਖਾਨਦਾਨੀ ਪੀਰਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਸੀ, ਓਹ ਦੱਸਦੇ ਸੇ ਕਿ ਜੋ ਕਉਸ ਯਾ ਖੜਾਵਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਓਥੇ ਦੇ ਆਏ ਸਨ ਸੋ ਸਾਡੇ ਵਡਕੇ ਮੰਗ ਕੇ ਲੈ ਆਏ ਸਨ ਤੇ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਅਦਬ ਨਾਲ ਰਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਪਾਸੇ ਹੋਰ ਖੇਜ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।
੨. ਇਥੋਂ ਅਗੈ ਅੰਤਕਾ ੫ ਵਾਲੀ ਸੀਹਰਫੀ ਹੈ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਰ ਨਾ ਇਹ ਅਸਲ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਰੁਕਨਦੀਨ ਨਾਲ ਗੱਲ ਬਾਤ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਓਹ ਫਾਰਸੀ ਯਾ ਅਰਬੀ ਵਿਚ ਸੀ।
੩. ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਭਗਤਿ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦਾ ਹੈ: ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਭੁੱਲਕੇ ਅਸਲ ਪੇਖੀ ਵਿਚ 'ਮਹੁਲਾ' ੧ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਇਛਤਰਾ ਭਾਈ ਦਿਲ ਕਾ ਫਿਕਰੁ ਨ ਜਾਇ॥
 ਟੁਕੁ ਦਮੁ ਕਰਾਰੀ ਜਉ ਕਰਹੁ ਹਾਜਿਰ ਹਜ਼ੂਰ ਖੁਦਾਇ॥੧॥
 ਬੰਦੇ ਖੋਜੁ ਦਿਲ ਹਰ ਰੇਜ ਨਾ ਫਿਰੁ ਪਰੇਸਾਨੀ ਮਾਹਿ॥
 ਇਹ ਚੁ ਦੁਨੀਆਂ ਸਿਹਰੁ ਮੇਲਾ ਦਸਤਰੀਰੀ ਨਾਹਿ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
 ਦਰੋਗੁ ਪੜਿ ਪੜਿ ਖੁਸੀ ਹੋਇ ਬੇਖਬਰ ਬਾਦੁ ਬਕਾਹਿ॥
 ਹਕੁ ਸਚੁ ਖਾਲਕੁ ਖਲਕ ਮਿਆਨੇ ਸਿਆਮ ਮੂਰਤਿ ਨਾਹਿ॥੨॥
 ਅਸਮਾਨ ਮਿਾਨੇ ਲਹੰਗ ਦਰੀਆ ਗੁਸਲ ਕਰਦਨ ਬੂਦ॥
 ਕਰਿ ਫਕਰੁ ਦਾਇਮ ਲਾਇ ਚਸਮੇ ਜਹ ਤਹਾ ਮਉਜੂਦ॥੩॥
 ਅਲਾਹ ਪਾਰੰ ਪਕ ਹੈ ਸਕ ਕਰਉ ਜੇ ਦੂਸਰ ਹੋਇ॥
 ਕਬੀਰ ਕਰਮੁ ਕਰੀਮ ਕਾ ਉਹੁ ਕਰੈ ਜਾਨੈ ਸੋਇ॥੪॥੧॥

(ਪੰਨਾ ੨੨੭)

ਤਬ ਕਾਜੀ ਰੁਕਨਦੀਂ ਆਖਿਆ ਜੋ 'ਜੀ ਏਹੁ ਭੀ ਨਾਹੀਂ ਪੜਦੇ, ਅਤੇ
 ਬਦਅਮਲ ਕਮਾਂਵਦੇ ਹੈਨਿ। ਕਦੇ ਰੋਜਾ ਨਿਮਾਜ ਭੀ ਨਾਹੀਂ ਕਰਦੇ; ਅਤੇ
 ਸਰਾਬ ਪੀਂਦੇ ਹੈਨਿ, ਭੰਗ ਬੋਜਾ ਪੀਂਦੇ ਹੈਨਿ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੋਜ਼ ਕਿਆਮਤ
 ਕਉ ਕਿਆ ਹਵਾਲੁ ਹੋਵੇਗਾ ?' ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ:-

ਮਹਲਾ ੧॥

*ਨਾਨਕੁ ਅਖੈ ਰੇ ਮਨਾ ਸੁਣਿਐ ਸਿਖ ਸਹੀ॥
 ਲੇਖਾ ਰਬੁ ਮੰਗੋਸੀਆ ਬੈਠਾ ਕਢਿ ਵਹੀ॥
 ਤਲਬਾ ਪਉਸਨਿ ਆਕੀਆ ਬਾਕੀ ਜਿਨਾ ਰਹੀ॥
 ਅਜਰਾਈਲੁ ਫਰੇਸਤਾ ਹੋਸੀ ਆਇ ਤਦੀ॥
 ਆਵਣੁ ਜਾਣੁ ਨ ਸੁਝਈ ਭੀੜੀ ਗਲੀ ਫਹੀ॥
 ਕੂੜ ਨਿਖੁਟੇ ਨਾਨਕਾ ਓੜਕਿ ਸਚਿ ਰਹੀ॥੨॥

(ਪੰਨਾ ੯੫੩)

* ਏਥੇ 'ਤਲਬਾਂ ਪਉਸਨ ਆਕੀਆਂ' ਵਾਲਾ ਸਲੋਕ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਦਰੁਸਤ ਪਾਠ ਅਸਾਂ
 ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚੋਂ ਏਥੇ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਲੋਕ ਰਾਮਕਲੀ ਰਾਗ
 ਦੀ ੧੩ਵੀਂ ਵਾਰ ਦਾ ਹੈ

ਤਬ ਪੀਰੁ ਪਤਲੀਐ ਆਖਿਆ : ‘ਜੀ ਅਸੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਕੇ ਮੁਕਾਮ ਵਿਚ
ਖੜੇ ਹਾਂ, ਖੁਦਾਇ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਹਾਸਲੁ ਥੀਵੈਗਾ ?’ ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ।
ਸਬਦੁ ਰਾਗ ਤਿਲੰਗ ਵਿਚਿ ਮਹਲਾ੧ ॥:-

ਯਕ ਅਰਜ ਗੁਫਤਮ ਪੇਸਿ ਤੋ ਦਰ ਗੋਸ ਕੁਨ ਕਰਤਾਰ ॥
ਹਕਾ ਕਬੀਰ ਕਰੀਮ ਤੂ ਬੇਅਬੈ ਪਰਵਦਗਾਰ ॥ ੧ ॥
ਦੁਨੀਆ ਮੁਕਾਮੇ ਫਾਨੀ ਤਹਕੀਕ ਦਿਲ ਦਾਨੀ ॥
ਮਮ ਸਰ ਮੂਇ ਅਜਗਾਈਲ ਗਿਰਫਤਹ ਦਿਲ ਹੇਚਿ ਨ
ਦਾਨੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਜਨ ਪਿਸਰ ਪਦਰ ਬਿਰਾਦਰਾਂ ਕਸ ਨੇਸ ਦਸਤੰਗੀਰ ॥
ਆਖਿਰ ਬਿਅਫਤਮ ਕਸ ਨ ਦਾਰਦ ਚੂੰ ਸਵਦ ਤਕਬੀਰ ॥ ੨ ॥
ਸਬ ਰੇਜ ਗਸਤਮ ਦਰ ਹਵਾ ਕਰਦੇਮ ਬਦੀ ਖਿਆਲ ॥
ਗਾਹੇ ਨ ਨੇਕੀ ਕਾਰ ਕਰਦਾਮ ਮਮ ਈੀ ਚਿਨੀ ਅਹਵਾਲ ॥ ੩ ॥
ਬਦਬਖਤ ਹਮ ਚੁ ਬਖੀਲ ਗਾਫਿਲ ਬੇਨਜਰ ਬੇਬਾਕ ॥
ਨਾਨਕ ਬੁਗੋਯਦ ਜਨੁ ਤੁਰਾ ਤੇਰੇ ਚਾਕਰਾਂ ਪਾ ਖਾਕ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥

(ਪੰਨਾ ੨੨੧)

ਜਬ ਬਾਬੈ ਏਹੁ ਸਬਦੁ ਬੋਲਿਆ ਤਬ ਕਾਜੀ ਰੁਕਨਦੀਂ ਅਤੈ ਪੀਰ
ਪਤਲੀਐ ਆਇ ਦਸਤਪੇਸੀ ਕੀਤੀ, ਪੈਰ ਚੁਮੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਣਿ ਨਾਲਿ
ਪਾਣੀ ਖੂਰੈ ਵਿਚਿ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ, ਬਾਬੇ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ। ਉਥੁਰ੍ਹੇ ਰਵਦੇ
ਰਹੈ, ਘਰਿ ਆਇ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਪੰਜਵੀਂ ਉਦਾਸੀ

**ਪ੨. ਉਦਾਸੀ ਪੰਜਵੀਂ; ਸਿਧਾਂ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟ
(ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ)**

ਉਦਾਸੀ ਪੰਜਵੀਂ। ਬਾਬਾ ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ* ਗਇਆ। ਓਥੈ ਸਿਧਾਂ ਡਿਠਾ, ਸਿਧਾਂ ਪੁੱਛਣਾ ਕੀਤਾ: ‘ਜੋ ਤੂ ਕਉਣੁ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈਂ?’ ਤਥ ਬਾਬੇ ਭੀ ਆਖਿਆ: ‘ਨਾਨਕੁ ਅਖਦੇ ਹੈਨਿ’। ਤਥ ਚਉਰਾਸੀਹ ਸਿਧ ਆਸਣਿ ਕਰਿ ਬੈਠੇ। ਤਦਹੁੰ ਸਿਧਾਂ ਆਖਿਆ: ‘ਭਗਤ ਕੁਛ ਜਸੁ ਕਰੁ।’ ਤਥ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ: ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥ ਗੋਸਟਿ ਮਹਲਾ ੧, ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ ਵਿਚਿ ਸਿਧ ਗੋਸਟਿ ਹੋਈ॥:-

ਸਿਧ ਸਭਾ ਕਰਿ ਆਸਣਿ ਬੈਠੇ ਸੰਤ ਸਭਾ ਜੈਕਾਰੋ॥
ਤਿਸੁ ਆਗੈ ਰਹਰਾਸਿ ਹਮਾਰੀ ਸਾਚਾ ਅਪਰ ਅਪਾਰੋ॥
ਮਸਤਕੁ ਕਾਟਿ ਧਰੀ ਤਿਸੁ ਆਗੈ ਤਨੁ ਮਨੁ ਆਗੈ ਦੇਉ॥
ਨਾਨਕ ਸੰਤੁ ਮਿਲੈ ਸਚੁ ਪਾਈਐ ਸਹਜ ਭਾਇ ਜਸੁ ਲੇਉ॥੧॥
ਕਿਆ ਭਵੀਐ ਸਚਿ ਸੂਚਾ ਹੋਇ॥
ਸਾਚ ਸਬਦੁ ਬਿਨੁ ਮੁਕਤਿ ਨ ਕੋਇ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਕਵਨ ਤੁਮੇ ਕਿਆ ਨਾਉ ਤੁਮਾਰਾ ਕਉਨੁ ਮਾਰਗੁ ਕਉਨੁ ਸੁਆਉ॥
ਸਾਚੁ ਕਹਉ ਅਰਦਾਸਿ ਹਮਾਰੀ ਹਉ ਸੰਤ ਜਨਾ ਬਲਿ ਜਾਓ॥

* ਦੇਖੋ ਪੰਨਾ ੧੯੭ ਦਾ ਪਿਛੇ ਆ ਚੁਕਾ ਨੋਟ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਪਉੜੀ ਚੁਤਾਲਵੀਂ ਤੋਂ ਸਿਧ ਗੋਸ਼ਟ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਸਿਧ ਹੋਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ: ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ ਲਿਖਣਾ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦੀ ਭੁੱਲ ਹੈ।

ਕਹ ਬੈਸਹੁ ਕਹ ਰਹੀਐ ਬਾਲੇ ਕਹ ਆਵਹੁ ਕਹ ਜਾਹੋ॥
 ਨਾਨਕੁ ਬੋਲੈ ਸੁਣਿ ਬੈਰਾਗੀ ਕਿਆ ਤੁਮਾਰਾ ਰਾਹੋ॥੨॥
 ਘਟਿ ਘਟਿ ਬੈਸਿ ਨਿਰੰਤਰਿ ਰਹੀਐ ਚਾਲਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਭਾਏ॥
 ਸਹਜੇ ਆਏ ਹੁਕਮਿ ਸਿਧਾਏ ਨਾਨਕ ਸਦਾ ਰਜਾਏ॥
 ਆਸਣਿ ਬੈਸਣਿ ਖਿਰੁ ਨਾਰਾਇਣ ਐਸੀ ਗੁਰਮਤਿ ਪਾਏ॥
 ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੂਝੈ ਆਪੁ ਪਛਾਣੈ ਸਰੇ ਸਚਿ ਸਮਾਏ॥੩॥
 ਦੁਨੀਆ ਸਾਗਰੁ ਦੁਤਰੁ ਕਹੀਐ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਈਐ ਪਾਰੋ॥
 ਚਰਪਟੁ ਬੋਲੈ ਅਉਧੂ ਨਾਨਕ ਦੇਹੁ ਸਚਾ ਬੀਚਾਰੋ॥
 ਆਪੇ ਆਖੈ ਆਪੇ ਸਮਝੈ ਤਿਸੁ ਕਿਆ ਉਤਰੁ ਦੀਜੈ॥
 ਸਾਚੁ ਕਹਹੁ ਤੁਮ ਪਾਰਗਰਾਮੀ ਤੁਝੁ ਕਿਆ ਬੈਸਣੁ ਦੀਜੈ॥੪॥
 ਜੈਸੇ ਜਲ ਮਹਿ ਕਮਲੁ ਨਿਰਗਲਮ ਮੁਰਗਾਈ ਨੈ ਸਾਣੇ॥
 ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਭਵ ਸਾਗਰੁ ਤਰੀਐ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੇ॥
 ਰਹਹਿ ਇਕਾਂਤਿ ਏਕੈ ਮਨਿ ਵਸਿਆ ਆਸਾ ਮਾਹਿ ਨਿਰਾਸੇ॥
 ਅਗਾਮੁ ਅਗੋਚਰੁ ਦੇਖਿ ਦਿਖਾਏ ਨਾਨਕੁ ਤਾਕਾ ਦਾਸੋ॥੫॥

(ਪੰਨਾ ੯੩੯)

ਪੜੀਆ* ॥੧੩॥ ਤਬ ਸਿਧਾਂ ਪਿਆਲਾ ਦਿਤਾ ਪੰਜਾਂ ਸੇਰਾਂ ਕਾ, ਤਾ
 ਬਾਬੈ ਧਰਤੀ ਵਿਚਿ ਪਾਇਆ, ਤਬ ਸਿਧਿ ਆਫਿਰਿ ਗਇ। ਤਬ ਸਿਧੀ
 ਆਖਿਆ: ‘ਤੂ ਕੁਛ ਦੇਖੁ, ਕੈ ਦਿਖਾਲੁ।’ ਤਦਹੁੰ ਬਾਬੈ ਆਖਿਆ ‘ਭਲਾ
 ਹੋਵੈ ਜੀ, ਜੇ ਕੁਛ ਕਰਹੁਗੇ ਤਾਂ ਦੇਖਹਗੇ’। ਤਬ ਸਿਧ ਆਪਣਾ ਬਲੁ ਲਗੇ
 ਦਿਖਾਵਣਿ। ਕਿਸੈ ਮਿਰਗਛਾਲਾ ਉਡਾਈ, ਕਿਸਿ ਸਿਲਾ ਚਲਾਈ, ਕਿਸਿ
 ਅਗਾਨਿ ਹਕੀ, ਕਿਸਿ ਕੰਧਿ ਦਉੜਾਈ: ਤਬ ਬਾਬਾ ਬਿਸਮਾਦ ਸੁਮਾਰ
 ਵਿਚਿ ਆਇ ਗਇਆ। ਤਿਤੁ ਮਹਿਲਿ ਸਲੋਕੁ ਕੀਤਾ:-

* ਮੁਗਦ ਪਉੜੀਆ ਤੌਂ ਹੈ। ਸਿਧ ਗੋਸ਼ਟ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ੧੩ ਪਉੜੀਆਂ ਹਨ।

ਸਲੋਕ ਮ:੧॥

ਪਹਿਰਾ ਅਗਨਿ ਹਿਵੈ ਘਰੁ ਬਾਧਾ ਭੋਜਨੁ ਸਾਰੁ ਕਰਾਈ॥
 ਸਗਲੇ ਦੂਖ ਪਾਣੀ ਕਰਿ ਪੀਵਾ ਧਰਤੀ ਹਾਕ ਚਲਾਈ॥
 ਧਰਿ ਤਾਰਾਜੀ ਅੰਬਰੁ ਤੇਲੀ ਪਿਛੈ ਟੈਕੁ ਚੜਾਈ॥
 ਏਵਡ ਵਧਾ ਮਾਵਾ ਨਾਹੀ ਸਭਸੈ ਨਥਿ ਚਲਾਈ॥
 ਏਤਾ ਤਾਣੁ ਹੋਵੈ ਮਨ ਅੰਦਰਿ ਕਰੀ ਭਿ ਆਖਿ ਕਰਾਈ॥
 ਜੇਵਡੁ ਸਾਹਿਬ ਤੇਵਡ ਦਾਤੀ ਦੇ ਦੇ ਕਰੇ ਰਜਾਈ॥
 ਨਾਨਕੁ ਨਦਰਿ ਕਰੇ ਜਿਸੁ ਉਪਰਿ ਸਚਿ ਨਾਮਿ ਵੱਡਿਆਈ॥੧॥

(ਪੰਨਾ ੧੪੭)

ਤਬ ਸਿਧੇ ‘ਆਦੇਸੁ ਆਦੇਸੁ’ ਕੀਤਾ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੌਲਿਆ: ‘ਆਦਿ
 ਪੁਰਖ ਕਉ ਆਦੇਸੁ’। ਤਿਤੁ ਮਹਲਿ ਸਬਦੁ ਹੋਆ, ਰਾਗੁ ਰਾਉੜੀ ਵਿਚਿ
 ਅਸਟਪਦੀ ਮ:੧॥:-

ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ ੫*॥

ਪ੍ਰਥਮੇ ਗਰਭ ਵਾਸ ਤੇ ਟਰਿਆ॥ ਪੁਤ੍ਰ ਕਲਤ੍ਰ ਕੁਟੰਬ ਸੰਗਿ ਜੁਰਿਆ॥
 ਭੋਜਨੁ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਹੁ ਕਪਰੇ॥ ਸਰਪਰ ਗਵਨੁ ਕਰਹਿਗੇ ਬੁਪੁਰੇ॥੧॥
 ਕਵਨੁ ਅਸਥਾਨੁ ਜੋ ਕਬਹੁ ਨ ਟਰੈ॥ ਕਵਨੁ ਸਬਦੁ ਜਿਤੁ ਚੁਰਮਤਿ
 ਹਰੈ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥ ਇੰਦ੍ਰ ਪੁਰੀ ਮਹਿ ਸਰਪਰ ਮਰਣਾ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਪੁਰੀ
 ਨਿਹਚਲੁ ਨਹੀ ਰਹਣਾ॥ ਸਿਵ ਪੁਰੀ ਕਾ ਹੋਇ ਗਾ ਕਾਲਾ॥ ਤੈ ਗੁਣ
 ਮਾਇਆ ਬਿਨਸਿ ਬਿਤਾਲਾ॥ ਗਿਹਿ ਤਰ ਧਰਣਿ ਗਗਨ ਅਰੁ ਤਾਰੇ ਰਵਿ
 ਸਸਿ ਪਵਣੁ ਪਾਵਕੁ ਨੀਰਾਰੇ॥ ਦਿਨਸੁ ਰੈਣਿ ਬਰਤ ਅਰੁ ਭੇਦਾ॥ ਸਾਸਤ
 ਸਿੰਮ੍ਰਿਤ ਬਿਨਸਹਿਗੇ ਬੇਦਾ॥੩॥ ਤੀਰਥ ਦੇਵ ਦੇਹੁਰਾ ਪੇਖੀ॥ ਮਾਲਾ
 ਤਿਲਕ ਸੋਚ ਪਾਕ ਹੋਤੀ॥ ਧੋਤੀ ਡੰਡਉਤਿ ਪਰਸਾਦਨ ਭੋਗਾ॥ ਗਵਨੁ
 ਕਰੈਗੇ ਸਗਲੋ ਲੋਗਾ॥੪॥ ਜਾਤਿ ਵਰਨ ਤੁਰਕ ਅਰੁ ਹਿੰਦੂ॥ ਪਸੁ ਪੰਖੀ
 ਅਨਿਕ ਜੋਨਿ ਜਿੰਦੂ॥ ਸਗਲ ਪਾਸਾਰੁ ਦੀਸੈ ਪਾਸਾਰਾ॥ ਬਿਨਸਿ ਜਾਇਗੇ

* ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸਾਹ ਜੀ ਦਾ ਹੈ, ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਭੁੱਲ ਹੈ।

ਸਗਲ ਆਕਾਰਾ॥੫॥ ਸਹਜ ਸਿਫਤਿ ਭਗਤਿ ਤਤ੍ਤ ਗਿਆਨਾ॥ ਸਦਾ
ਅਨੰਦੁ ਨਿਹਚਲੁ ਸਚੁ ਬਾਨਾ॥ ਤਹਾ ਸੰਗਤਿ ਸਾਧ ਗੁਣ ਰਸੈ॥ ਅਨਭਉ
ਨਗਰੁ ਤਹਾ ਸਦ ਵਸੈ॥੬॥ ਤਹ ਭਉ ਭਰਮਾ ਸੇਗੁ ਨ ਚਿੰਤਾ॥ ਆਵਣੁ
ਜਾਵਣੁ ਮਿਰਤ ਨ ਹੋਤਾ॥ ਤਹ ਸਦਾ ਅਨੰਦ ਅਨਹਤ ਆਖਾਰੇ॥ ਭਗਤ
ਵਸਹਿ ਕੀਰਤਨ ਆਧਾਰੇ॥੭॥ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਅੰਤ ਨ ਪਾਰੁ॥ ਕਉਣੁ
ਕਰੈ ਤਾਕਾ ਬੀਚਾਰੁ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਜਿਸੁ ਕਿਰਪਾ ਕਰੈ॥ ਨਿਹਚਲ ਬਾਨੁ
ਸਾਧ ਸੰਗਿਤਰੈ॥੮॥ (ਪੰਨਾ ੨੩੭)

ਤਬ ਸਿਧੀ 'ਆਦੇਸ਼!!!' ਕੀਤਾ, ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ, 'ਆਦਿ
ਪੁਰਖ ਕਉ ਆਦੇਸ਼'। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਘਰਿ ਆਇਆ।

ਪੜ. ਸ੍ਰੀ ਲਹਿਣਾ ਪ੍ਰੀਖਜਾ, ਦਾਸੀ ਤੁਲਸਾਂ

ਆਗਿਆ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਹੋਈ, ਜੋ ਇਕੁ ਸਿਖ ਜਾਤਿ ਭੱਲਾ ਖਡੂਰ ਵਿਚਿ
'ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ' ਜਪੈ। ਅਤੈ ਹੋਰੁ ਸਾਰਾ ਖਡੂਰ ਦੁਰਗਾ ਨੂੰ ਮੰਨੈ। ਅਤੈ ਓਸ
ਸਿਖ ਦੇ ਨਾਲਿ ਸਭ ਬੇਚਰੀ ਕਰਨਿ॥ ਤਿਹਣਾ ਦੇ ਮਹਲੈ ਰਹੈ, ਤਿਸਦਾ
ਪੁਜਾਰੀ ਲਹਿਣਾ ਰਾਹੈ॥ ਤਬ ਇਕ ਦਿਨ ਉਹੁ ਸਿਖੁ ਬੈਠਾ ਜਪੁ ਪੜਦਾ
ਥਾ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦਿ ਜੀ* ਸੁਣਿਆ, ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਪੁਛਿਆ: 'ਜੋ ਏਹੁ
ਸਬਦ ਕਿਸ ਦਾ ਹੈ?'। ਤਬ ਉਹੁ ਸਿਖੁ ਬੋਲਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ: 'ਜੋ ਏਹੁ
ਸਬਦੁ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਹੈ'। ਤਦਾਂਹ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ* ਜੀ ਉਸ ਸਿਖ ਦੇ
ਨਾਲਿ ਰਲਿ ਆਇਆ, ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਇਆ॥ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਣੇ ਨਾਲੇ
ਹਥੁ ਪੈਰਹੁ ਘੁੰਗੁਰੂ ਤੋੜਿ ਸੁਟਿਆਸੁ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਗਾ ਜਪਣਿ। ਟਹਲ
ਕਰਣਿ ਆਵੈ, ਭਾਂਡੈ ਮਾੜੈ, ਪਖਾ ਫੇਰੈ।

* ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਛਲੀ ਤੁਕ ਵਿਚ ਲਹਿਣਾ ਲਿਖ ਆਇਆ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਰਤਾ
ਹੁਣੇ ਹੀ 'ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ' ਲਿਖਦਾ ਹੈ। ਅਗੇ ਸਾਖੀ ੫੪ ਵਿਚ ਇਹੋ ਲੇਖਕ
ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਤਦ ਲਹਿਣੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਨਾਉਂ ਰਖਿਆ' ਸੋ ਏਥੇ ਕਰਤਾ
ਦੀ ਹੋਰ ਭੁੱਲ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਲਿਖਦਾ ਹੈ।

ਤਥ ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੇਂ ਜੀ ਪਿਛਲੀ ਰਾਤਿ ਗਏ, ਤਾਂ ਦੇਖੈ ਤਾਂ ਸੂਹੇ ਬਸਤ੍ਰ ਪੈਧੇ ਬੈਠੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਚਿਕਦੀ ਹੈ। ਤਥ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੇਂ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ: 'ਜੋ ਜੀ! ਏਹ ਕਉਣੂ ਥੀ ਪਾਤਸਾਹ!' ਤਥ ਬਾਬੈ ਆਖਿਆ 'ਅੰਗਦਾ! ਏਹੁ ਦੁਰਗਾ ਵਾਂ, ਸੇ ਅਠਵੈਂ ਦਿਹਾੜੈ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਣਿ ਅਂਵਦੀ ਹੈ'। ਤਥ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੇਂ ਪੈਰੀ ਪਇਆ। ਤਥ ਆਗਿਆ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਨਾਲਿ ਇਕ ਦਿਨ ਬਾਬੇ ਕਾ ਪੈਰੂ ਹਲਦਾ ਥਾ। ਜਥ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੇਂ ਦੇਖੈ ਤਾਂ ਕਈ ਜੀਅ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲਿ ਵਿਦਾ ਹੋਂਦੇ ਹੈਨਿ।

ਤਦਹੁ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੇਂ ਨੂੰ ਇਕ ਦਿਨ ਸਾਹੁਰਿਓਂ ਕਪੜੇ ਆਏ, ਤਥ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੇਂ ਜੀ ਜੋੜਾ ਲਾਇਆ। ਤਥ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਆਗਿਆ ਹੋਈ 'ਜਾਹਿ ਘਾਸੁ ਲੈ ਆਉ'। ਤਥ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੇਂ ਜੀ ਘਾਸੁ ਲੈ ਆਇਆ ਧਾਈਆਂ ਵਿਚਹੁ। ਤਥ ਕਪੜੇ ਸਭੇ ਚਿਕੜ ਨਾਲਿ ਭਰੇ। ਤਾਂ ਮਾਤਾਂ ਜੀ ਡਿਠਾ। ਤਥ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਕਲਪਣਿ ਲਾਗੀ, ਆਖਿਓਸੁ: 'ਨਾਨਕ! ਤੈਂ ਇਹੁ ਭੀ ਗਵਾਇਆ ਸੰਸਾਰ ਦਿਹੁ ਕੰਮਹੁ ਪੁੜ੍ਹ ਪਰਾਇਆ। ਜੇ ਕਪੜਿਆਂ ਉਪਰਿ ਚਿਕੜੁ ਪਾਇ ਲੈ ਆਇਆ'। ਤਥ ਬਾਬਾ ਹਸਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ: 'ਮਾਤਾ! ਏਹੁ ਚਿਕੜੁ ਨਾਹੀ, ਇਹੁ ਚੰਦਨੁ ਹੈ ਦੀਨ ਦੁਨੀਆ ਕਾ।' ਤਥ ਮਾਤਾ ਜੀ ਚੁਪ ਕਰਿ ਰਹੀ। ਤਥ ਬਾਬਾ ਜੀ ਜਾਇ ਸੁਤਾ। ਰਸੋਈ ਕਾ ਵਖਤੁ ਹੋਇਆ ਤਥ ਬਾਂਦੀ ਲਗੀ ਜਗਾਵਣਿ। ਤਥ ਬਾਬੇ ਦੇ ਚਰਣ ਜੀਭ ਨਾਲਿ ਚਟਿਆਸੁ। ਚਟਣੇ ਨਾਲਿ ਜਥ ਦੇਖੈ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਵਿਚਿ ਖੜਾ ਹੈ। ਸਿਖਾਂ ਦਾ ਬੋਹਿਥੁ ਨਾਲਿ ਧਕਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, ਕਢਦਾ ਹੈ। ਤਥ ਮਾਤਾ ਭੀ ਆਇ ਗਈ। ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਆਖਿਓਸੁ: 'ਨਾਨਕ ਜਾਗਿਆ ਹੈ?' ਤਥ ਬਾਂਦੀ ਆਖਿਓਸੁ: 'ਨਾਨਕ ਏਥੈ ਨਾਹੀ, ਮਾਤਾ ਜੀ! ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਵਿਚਿ ਖੜਾ ਹੈ।' ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਬਾਂਦੀ ਜੋਗੁ ਲਰੀ ਮਾਰਣਿ। ਆਖਿਓਸੁ: 'ਏਹ ਭੀ ਲਰੀ ਮਸਕਰੀਆਂ ਕਰਣਿ।' ਤਥ ਬਾਬਾ ਜਾਗਿਆ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਆਖਿਆ: 'ਬੇਟਾ,

1. ਦੇਖੈ ਟੂਕ ਪਿਛਲੇ ਪੰਨੇ ਦੀ

2. ਮੁਗਾਦ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਮਾਤਾ ਹੈ।

ਇਹ ਭੀ ਗੋਲੀ ਲਗੀ ਮਸਕਰੀਆਂ ਕਰਣ, ਆਥੈ ਜੁ- ਨਾਨਕੁ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚਿ ਬੜਾ ਹੈ-’। ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: ‘ਮਾਤਾ ਜੀ! ਕਮਲੀ ਗੋਲੀ ਦੈ ਆਖਿਐ ਲਗਣਾ ਨਾਹੀਂ’। ਤਬ ਬਾਬੀ ਕਮਲੀ ਹੋਇ ਗਈ। ਪਰ ਦਰਸਨ ਕਾ ਸਦਕਾ ਸੰਗਤਿ ਰਲੀ* ਤਬ ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਨਾਉਂ ਧਰੀਕ ਹੋਏ।

॥੩੯॥

ਪ੪. ਲਹਿਣੇ ਤੋਂ ਅੰਗਦ

ਤਦਹੁੰ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਗੋਰਖਨਾਥੁ ਆਇ ਗਇਆ ਬਾਬੇ ਪਾਸ ਤਾਂ ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਬਹੁਤ ਪਸਾਰਾ ਕੀਤੇਹੀ ?’ ਤਬ ਬਾਬੈ ਆਖਿਆ: ‘ਗੋਰਖਨਾਥੁ! ਅਸਾਡੈ ਕੋਈ ਹੋਵੈਗਾ, ਤਾਂ ਅਪੇ ਦੇਖਹੁਗੈ’। ਤਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬਾਹਰਿ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਲੋਕ ਨਾਉਂ ਧਰੀਕ ਪਿਛੇ ਬਹੁਤ ਲਾਗੇ। ਤਾਂ ਆਗਿਆ ਨਾਲਿ ਧਰਤੀ ਪੈਸਿਆਂ ਕੀ ਹੋਈ। ਤਬ ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਪੈਸੇ ਲੈਕਰਿ ਉਠਿ ਆਏ। ਜੋ ਆਗੈ ਜਾਵਨਿ, ਤਾਂ ਰੁਪਈਜੇ ਪਏ ਹੈਨਿ। ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਰੁਪਈਜੇ ਲੈਕਰਿ ਉਠ ਆਏ। ਜੋ ਆਗੈ ਜਾਵਨਿ, ਤਾਂ ਮੁਹਰਾਂ ਪਈਆਂ ਹੈਨਿ, ਜੋ ਕੋਈ ਰਹਿਆ ਥਾ ਸੋ ਮੁਹਰਾਂ ਲੈਕਰਿ ਉਠਿ ਆਇਆ। ਤਦ ਦੁਇ ਸਿਖ ਨਾਲਿ ਰਹੇ। ਤਬ ਅਗੈ ਜਾਵਨਿ, ਤਾਂ ਇਕੁ ਚਿਖਾ ਜਲਦੀ ਹੈ; ਤਿਸ ਕੈ ਉਪਰਿ ਚਾਰਿ ਚਰਾਗਿ ਜਲਦੇ ਹੈਨਿ, ਅਤੇ ਚਾਦਰ ਤਾਣੀ ਮੁਰਦਾ ਸੁਤਾ ਪਇਆ ਹੈ, ਪਰੁ ਦੁਰਗੰਧ ਬਾਸੁ ਆਂਵਦੀ ਹੈ। ਤਬ ਬਾਬੈ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਆਖਿਓਸੁ: ਕੋਈ ਹੈ ਜੁ ਇਸ ਨੂੰ ਭੈਖੈ ?’ ਤਬ ਦੂਸਰਾ ਸਿਖ

* ਇਸ ਇਥਾਰਤ ਤੋਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਲੋਕੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿਵਾਨਾ ਆਦਿਕ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਉਹ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰੇ ਵਿਚ ਜਗਤ ਪੂਜ ਹਨ ਤੇ ਚਾਰ ਚੁਫੇਰੇ ਤੋਂ ਜਗਤ ਆ ਮੱਥੇ ਟੇਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਪੰਥੀ ਵਿਚ ਸਾਖੀ ਪ੪ ਵਿਚ ਗੋਰਖ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ‘ਬਹੁਤ ਪਸਾਰਾ ਕੀਤੇ ਹੀਂ’; ਜਿਸ ਤੋਂ ਮਾਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਐਸੂਰਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਬੜਾ ਵਧ ਚੁਕਾ ਸੀ।

ਜੇ ਥਾ, ਸੋ ਉਹਿ ਮੁਹੁ ਫੇਰਿ ਕਰਿ ਬੁਕੁ ਸੁਟੀ, ਬੁਕਾ ਸੁਟਿ ਕਰਿ ਚਲਦਾ ਰਹਿਆ। ਤਬ ਇਕ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਆਇ ਰਹਿਆ। ਤਬ ਬਚਨੁ ਲੈਕਰਿ ਜਾਇ ਖੜਾ ਰਹਿਆ। ਤਾਂ ਆਖਿਚਿਸੁ: ‘ਜੀ ਕਿਸ ਵਲਿ ਤੇ ਮੁਹੁ ਪਾਈ?’ ਤਬ ਬਚਨੁ ਹੋਇਆ। ‘ਪੈਰਾਂ ਵਲ ਮੁਹੁ ਪਾਵਣਾ’। ਜਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਚਾਦਰ ਉਠਾਵੈ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸੁਤਾ ਪਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੋਰਖ ਕਾ ਬਚਨੁ ਹੋਇਆ: ‘ਨਾਨਕ ਤੇਰਾ ਗੁਰੂ ਸੋਈ ਜੇ ਤੇਰੇ ਅੰਗ ਤੇ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇਗਾ’। ਤਬ ਲਹਿਣੈ ਤੈ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਨਾਉਂ ਰਖਿਆ, ਤਾਂ ਗੋਰਖਨਾਥੁ ਵਿਦਾ ਹੋਇਆ। ਬਾਬਾ ਡੇਰੈ ਆਇਆ ਤਾਂ ਲੋਕ ਬਹੁਤੁ ਪਛੇਤਾਵਣਿ ਲਗੈ, ਜੋ ਪੈਸਿਆਂ ਵਾਲੇ ਆਖਦੇ ਹੈਨਿ: ਜੇ ਅਗੈ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਰੁਪਈਐ ਲੈ ਆਵਦੈ’। ਅਤੇ ਰੁਪਈਆਂ ਵਾਲੇ ਆਖਦੇ ਹੈਨਿ: ‘ਜੇ ਅਸੀਂ ਅਗੈ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਮੁਹਰਾਂ ਲੈ ਆਂਵਦੇ’। ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਸਬਦੁ ਰਾਗੁ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗੁ ਵਿਚ ਮ:੧॥:-

ਲੇਖੈ ਬੋਲਣੁ ਬੋਲਣਾ ਲੇਖੈ ਖਾਣਾ ਖਾਉ॥
 ਲੇਖੈ ਵਾਟ ਚਲਾਈਆ ਲੇਖੈ ਸੁਣਿ ਵੇਖਾਉ॥
 ਲੇਖੈ ਸਾਹ ਲਵਾਈਅਹਿ ਪੜੇ ਕਿ ਪੁਛਣ ਜਾਉ॥੧॥
 ਬਾਬਾ ਮਾਇਆ ਰਚਨਾ ਧੋਹੁ॥ ਅੰਧੈ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿਆ ਨਾ ਤਿਸੁ
 ਏਹੁ ਨ ਓਹੁ॥੧॥ਰਹਾਉ॥ ਜੀਵਣ ਮਰਣਾ ਜਾਇ ਕੈ ਏਖੈ ਖਾਜੈ
 ਕਾਲਿ॥ ਜਿਥੈ ਬਹਿ ਸਮਾਈਐ ਤਿਥੈ ਕੋਇ ਨ ਚਲਿਓ ਨਾਲਿ॥
 ਰੋਵਣੁ ਵਾਲੇ ਜੇਤੜੇ ਸਭਿ ਬੰਨਹਿ ਪੰਡ ਪਰਾਲਿ॥੨॥
 ਸਭੁ ਕੇ ਆਖੈ ਬਹੁਤੁ ਬਹੁਤੁ ਘਟਿ ਨ ਆਖੈ ਕੋਇ॥
 ਕੀਮਤਿ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਈਆ ਕਹਣਿ ਨ ਵਡਾ ਹੋਇ॥
 ਸਾਚਾ ਸਾਹਬੁ ਏਕੁ ਤੂ ਹੋਰਿ ਜੀਆ ਕੇਤੇ ਲੋਅ॥੩॥
 ਨੀਚਾ ਅੰਦਰਿ ਨੀਚ ਜਾਤਿ ਨੀਚੀ ਹੂ ਅਤਿ ਨੀਚੁ॥ ਨਾਨਕੁ ਤਿਨ
 ਕੈ ਸੰਗਿ ਸਾਥਿ ਵਡਿਆ ਸਿਉ ਕਿਆ ਰੀਸ॥ ਜਿਥੈ ਨੀਚ
 ਸਮਾਲੀਅਨਿ ਤਿਥੈ ਨਦਰਿ ਤੇਰੀ ਬਖਸੀਸ॥੪॥੩॥ (ਪੰਨਾ ੧੫)

ਪਪ. ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀਂ ਦਾ ਚਲਾਣਾ

ਤਬ ਇਕ ਦਿਨ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਹੋਈ ਜੋ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਮੁਲਤਾਨ ਕਾ ਪੀਰੁ ਮਸੀਤ ਕਉ ਆਇਆ ਥਾ, ਈਦਗਾਹ ਕੈ ਦਿਨਿ, ਮੁਰੀਦ ਲੋਕ ਬਹੁਤੁ ਨਾਲਿ ਆਏ ਥੇ ਨਮਾਜ਼ ਗੁਜਾਰਿਣ। ਤਦਹੁੰ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਕੀ ਅਖੀ ਭਰਿ ਆਈਆ ਅੰਡੂ, ਲਗਾ ਬੈਰਾਗੁ ਕਰਿਣ। ਤਬ ਮੁਰੀਦਾ ਪੁਛਿਆ ਜੋ ‘ਜੀਵੈ ਪੀਰ ਸਲਾਮਤਿ! ਸੁ ਤੁਸੀ ਜੋ ਰੋਏ, ਸੌ ਕਿਉਂ ਰੋਏ?’ ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਆਖਿਆ: ‘ਏ ਬੰਦਿਓ ਖੁਦਾਇ ਕਿਓ! ਇਹ ਬਾਤਿ ਕਹਣੇ ਕੀ ਨਾਂਹੀ’। ਤਾਂ ਮੁਰੀਦਾਂ ਆਖਿਆ: ‘ਜੀਵੈ ਪੀਰ ਸਲਾਮਤ ਮਿਹਰਿ ਕਰਕੈ ਆਖੀਐ’। ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਆਖਿਆ: ‘ਏ ਯਾਰੋ! ਅਜ ਤੇ ਈਮਾਨੁ ਕਿਸੈ ਕਾ ਠਉੜ ਰਹੈਗਾ ਨਾਹੀ ਸਭ ਬੇਈਮਾਨ ਹੋਇ ਜਾਵਨਿਗੇ’। ਤਬ ਮੁਰੀਦਾਂ ਕਹਿਆ: ‘ਜੀਵੈ ਪੀਰ ਸਲਾਮਤ! ਮਿਹਰ ਕਰਕੈ ਦਸੀਐ।’ ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਆਖਿਆ: ‘ਯਾਰੋ! ਇਕ ਹਿੰਦੂ ਜਬ ਭਿਸਤ ਕਉ ਆਵੈਗਾ। ਤਬ ਭਿਸਤ ਵਿਚ ਉਜਾਲਾ ਹੋਵੈਗਾ’। ਤਬ ਜਿਤਨੇ ਸਿਆਣੇ ਥੇ; ਤਿਤਿਨਿਆ ਕਾ ਇਮਾਨ ਠਉੜ ਨ ਰਹਿਆ, ਤਾਂ ਲਗੈ ਆਖਣਿ: ‘ਜੀਣੈ ਪੀਰ ਸਲਾਮਤਿ। ਜੋ ਪੜੇ ਲੋਕ ਆਖਦੇ ਹਿਨ੍ਹਿ, ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਕਉ ਭਿਸਤ ਲਿਖਿਆ ਨਾਹੀ, ਅਤੇ ਤੁਸਾਂ ਇਉਂ ਆਖਿਆ ਹੈ ਸੋ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਜਾਣੀਐ’। ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਆਖਿਆ: ‘ਜੋ ਤੁਸਾਂ ਵਿਚਿ ਕੋਈ ਭਲਾ ਪੜਿਆ ਸਿਆਣਾ ਹੋਵੈ ਸੈ ਲੈ ਆਵਹੁ’। ਤਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਕੁ ਇਲਮਵਾਨ ਹਾਜ਼ਰੁ ਕੀਤਾ, ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਇਕੁ ਸਲੋਕੁ ਲਿਖਿ ਦਿਤਾ:-

ਜੋ ਅਸਾ ਲਦਣ ਲਦਿਆ ਅਸਾਡੀ ਕਰਿ ਕਾਇ॥

ਅਤੇ ਮੁਹੱਹੋਂ ਆਖਿਓਸੁ: ਜੋ ‘ਨਾਨਕ ਨਾਉਂ ਹੈ ਸੁ ਦਰਵੇਸ ਕਾ, ਤਲਵੰਡੀ* ਰਹਦਾ ਹੈ। ਜਬ ਮਾਰੈ ਤਾਂ ਦੇਵਨਾ’। ਤਦਹੁੰ ਆਦਮੀ ਤਲਵੰਡੀ ਆਇਆ,

* ਹੁਣ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਲ ਅਵਸਥਾ ਜਾਂ ਚੜ੍ਹਦੀ ਜਵਾਨੀ ਵਿਚ ਸਨ, ਤਦ ਤਲਵੰਡੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ।

ਕੋਹਾਂ ਦੇਰ੍ਹੀ ਉਪਰਿ ਆਇ ਬੈਠਾ, ਅਤੇ ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਜੇ ਸਚੁ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਉ ਸਦਾਇ ਲੇਵੈਗਾ’। ਤਬ ਬਾਬਾ ਭਸਮਾ^੧ ਸਿਖ ਭੇਜਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਬਾਗ ਵਿਚਿ ਜੇ ਆਦਮੀ ਹੈ ਸੋ ਮੁਲਤਾਨ ਤੇ ਆਇਆ ਹੈ, ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਕਾ, ਸੋ ਸਦਿ ਲੈ ਆਓ’। ਤਬ ਉਹ ਗੁਰੂ ਪਾਸਿ ਲੇਇ ਆਇਆ। ਆਇ ਪੈਰ ਚੁਮਿਆਸੁ। ਕਾਗਦੁ ਗੁਰੂ ਮੰਗਿ ਲਿਖਿਆ। ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਪੜ੍ਹਿਆ। ਜੋ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:-

ਜੋ ਅਸਾਂ ਲਦਣੁ ਲਦਿਆ ਅਸਾਡੀ ਕਰਿ ਕਾਇ॥

ਤਬ ਬਾਬੈ ਲਿਖਿਆ ਸਲੋਕ ਉਸਕੇ ਸਲੋਕ ਉਪਰ ਕੀਤਾ:-

ਜੋ ਭਰਿਆ ਸੋ ਲਦਸੀ, ਸਭਨਾਂ ਹੁਕਮੁ ਰਜਾਇ॥

ਨਾਨਕ ਤੇ ਮੁਖ ਉਜਲੈ ਚਲੇ ਹਰਕੁ ਕਮਾਇ॥੧॥

ਤਬ ਬਾਬੈ ‘ਮੁਕਤੁ! ਮੁਕਤੁ!’ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਕਉ ਲਿਖਿਆ: ‘ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਚਲਹੁ, ਅਸੀਂ ਭੀ ਆਵਹਾਂਗੇ ਚਾਲੀਹ ਦਿਨ ਪਿਛੈ’। ਤਿਤੁ ਮਹਲਿ ਸਬਦੁ ਹੋਇਆ, ਰਾਗ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਵਿਚਿ ਮ:੧॥:-

ਧਨੁ ਜੋਬਨੁ ਅਰੁ ਫੁਲੜਾ ਨਾਠੀਅੜੇ ਦਿਨ ਚਾਰਿ॥

ਪਬਣਿ ਕੇਰੇ ਪਤ ਜਿਉ ਢਲਿ ਢੁਲਿ ਜੁਮਣਹਾਰ॥੨॥

ਰੰਗੁ ਮਾਣਿ ਲੈ ਪਿਆਰਿਆ ਜਾ ਜੋਬਨੁ ਨਉ ਹੁਲਾ॥

ਦਿਨ ਥੋੜੜੇ ਥਕੇ ਭਇਆ ਪੁਰਾਣਾ ਚੋਲਾ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਸਜਨ ਮੇਰੇ ਰੰਗੁਲੇ ਜਾਇ ਸੁਤੇ ਜੀਰਾਣਿ॥

ਹੰਭੀ ਵੰਦਾ ਛੁਮਣੀ ਰੋਵਾ ਝੀਣੀ ਬਾਣਿ॥੨॥

ਕੀ ਨ ਸੁਣੇਹੀ ਗੋਰੀਏ ਆਪਣ ਕੰਨੀ ਸੋਇ॥

੧. ਵਲੈਤ ਵਾਲੇ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ‘ਭੁ’ ਤੇ ‘ਸ਼੍ਵ’ ਉਡੇ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਥਾਂ ਖਾਲੀ ਹੈ ਤੇ ਅਗੇ ‘ਮ’ ਸਾਬਤ ਦਿੱਸਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪੂਰਾ ਨਾਮ ‘ਭਸਮਾ’ ਪਦ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਵਾਲੇ ਨੁਸਖੇ ਤੋਂ ਪਾਇਆ ਹੈ।

੨. ਇਹ ਸਲੋਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਦਾ ਹੈ ਸੋ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਲਗੀ ਆਵਹਿ ਸਾਹੁਰੈ ਨਿਤ ਨ ਪੇਈਆ ਹੋਇ॥੩॥
 ਨਾਨਕ ਸੁਤੀ ਪੇਈਐ ਜਾਣੁ ਵਿਰਤੀ ਸੰਨਿ॥
 ਗੁਣਾ ਗਵਾਈ ਗੰਠੜੀ ਅਵਗਣ ਚਲੀ ਬੰਨਿ॥੪॥੨੪॥ (ਪੰਨਾ ੨੩)

ਤਬ ਓਹੁ ਆਦਮੀ ਮੁਲਤਾਨ ਗਇਆ। ਤਦਹੁ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਆਪਣਿਆਂ ਮੁਰੀਦਾਂ ਨਾਲਿ ਬਾਹਰਿ ਆਇਆ। ਅਗਹੁ ਓਹੁ ਇਕੁ ਨਾਉ ਲੈ ਆਇਆ*। ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਲਾਗਾ ਬੈਰਾਗੁ ਕਰਣਿ। ਤਬ ਮੁਰੀਦਾਂ ਪੁਛਿਆ ‘ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਰੋਇ?’ ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਆਖਿਆ: ‘ਯਾਰੋ! ਅਸਾਂ ਲਿਖਿਆ ਆਹਾ, ਜੋ-ਤੁਸੀਂ ਚਲਹੁ, ਤ ਨਾਲ ਚਲਹੁ, ਇਕਠੇ ਖੁਦਾਇ ਕੀ ਦਰਗਾਹਿ ਜਾਵਹਿੰ-। ਤਾਂ ਓਨਾ ਆਗਿਆਹੁ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਚਲਹੁ ਅਸੀਂ ਭੀ ਅਵਹਗੇ ਚਾਲੀਹ ਦਿਨ ਪਿਛਹੁ-। ਤਾਂ ਯਾਰੋ! ਅਸਾਂ ਓਨਾ ਚਾਲੀਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਕਾ ਫਿਕਰੁ ਹੈ, ਜੋ ਚਾਲੀਹ ਦਿਨ ਅੰਨ੍ਹੇਰੇ ਰਹਿਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਏ ਯਾਰੋ! ਉਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਰੱਦਾ ਹਾਂ, ਜੋ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਗੁਦਰਾਨੁ ਹੋਵਨਿਗੇ। ਜੇ ਓਹ ਚਲਦੇ, ਤਾਂ ਸੁਖਾਲੇ ਚਾਨਣੇ ਨਾਲਿ ਜਾਂਦੇ’। ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਕਾ ਚਲਾਣਾ ਹੋਇਆ। ਤਦਹੁ ਮੁਰੀਦਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਿ ਕਰਾਰੁ ਆਇਆ।

ਪਦ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰਿਆਈ

ਤਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਆਇਆ। ਤਦਹੁ ਪੈਸੇ ਪੰਜਿ ਬਾਬੇ ਜੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਕੈ ਅਗੈ ਰਖਿਕੈ ਪੈਰੀ ਪਇਆ। ਤਦਹੁ ਪਰਵਾਰ ਵਿਚਿ ਖਬਰਿ ਹੋਈ, ਤਾਂ ਸਰਬਤਿ ਸੰਗਤਿ ਵਿਚਿ ਖਬਰਿ ਹੋਈ, ਜੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਚਲਾਣੈ ਦੇ ਘਰਿ ਹੈ। ਤਦਹੁ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਹਥਿ ਜੋੜ ਖੜਾ ਹੋਆ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: ‘ਕੁਛ ਮੰਗੁ’ ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਆਖਿਆ: ‘ਜੀ

* ‘ਅਗਹੁ ਤੌ...ਲੈ ਆਇਆ’ ਤੱਕ ਦਾ ਪਾਠ ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਪਾਤਿਸਾਹ! ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਤ ਏਹ ਜੋ ਸੰਗਤਿ ਨਾਲਹੁੰ ਤੁਟੀ ਹੈ, ਸੇ ਲੜਿ
ਲਾਈਐ ਜੀ'। ਤੀ' ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਨੂੰ ਜੋ 'ਤੇਰਾ ਜਦਕਾ
ਸਭਾ ਬਖਸ਼ੀ'। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਪੈਰੀਂ ਪਇਆ। ਉਤ ਮਹਲਿ ਸਬਦੁ
ਹੋਇਆ ਰਾਗ ਮਾਝ ਵਿਚ ਮਹਲਾੴ * ॥:-

ਮਾਝ ਮਹਲਾ ੫॥ ਓਤਿ ਪੇਤਿ ਸੇਵਕ ਸੰਗਿ ਰਾਤਾ॥

ਪ੍ਰਭ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲੇ ਸੇਵਕ ਸੁਖਦਾਤਾ॥ ਪਾਣੀ ਪਖਾ ਪੀਸਉ ਸੇਵਕ ਕੈ
ਠਾਕੁਰ ਹੀ ਕਾ ਆਹਰੁ ਜੀਉ॥੧॥

ਕਾਟਿ ਸਿਲਕ ਪ੍ਰਭਿ ਸੇਵਾ ਲਾਇਆ॥ ਹੁਕਮੁ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਸੇਵਕ
ਮਨਿ ਭਾਇਆ॥ ਸੋਈ ਕਮਾਵੈ ਜੋ ਸਾਹਿਬ ਭਾਵੈ ਸੇਵਕੁ ਅੰਤਰਿ
ਬਾਹਰਿ ਮਾਹਰੁ ਜੀਉ॥੨॥

ਤੂੰ ਦਾਨਾ ਠਾਕੁਰੁ ਸਭ ਬਿਧਿ ਜਾਨਹਿ॥ ਠਾਕੁਰ ਕੇ ਸੇਵਕ ਹਰਿ
ਰੰਗ ਮਾਣਹਿ॥ ਜੋ ਕਿਛੁ ਠਾਕੁਰ ਕਾ ਸੋ ਸੇਵਕ ਕਾ ਸੇਵਕੁ ਠਾਕੁਰ
ਹੀ ਸੰਗਿ ਜਾਹਰੁ ਜੀਉ॥੩॥

ਅਪੁਨੈ ਠਾਕੁਰਿ ਜੋ ਪਹਿਰਾਇਆ॥ ਬਹੁਰਿ ਨ ਲੇਖਾ ਪੁਛਿ ਬੁਲਾਇਆ॥
ਤਿਸੁ ਸੇਵਕ ਕੈ ਨਾਨਕ ਕੁਰਬਾਣੀ ਸੋ ਗਹਿਰ ਗਤੀਰਾ ਗਉਹਰ
ਜੀਉ॥੪॥੧੮॥੨੫॥ (ਪੰਨਾ ੧੦੧-੦੨)

ੴ ਸਤਿਗੁਰ

੫੭. ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣਾ

ਤਦਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਸਰੀਹ ਤਲੈ ਜਾਇ ਬੈਠਾ। ਸਰੀਹੁ ਸੁਕਾ ਖੜਾ ਥਾ,
ਸੇ ਹਰਿਆ ਹੋਆ: ਪਾਤ ਛੁੱਲ ਪਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਪੈਰੀਂ ਪਇਆ।
ਤਬ ਮਾਤਾ ਜੀ ਬੈਰਾਗੁ ਲਗੀ ਕਰਣਿ। ਤਿਤੁ ਮਹਿਲਿ ਸਬਦੁ ਹੋਇਆ।
ਭਾਈ ਬੰਧੁ ਪਰਵਾਰ ਸਭ ਲਗੈ ਰੋਵਣਿ। ਤਦਹੁੰ ਰਾਗੁ ਵੜਹੰਸੁ ਵਿਚਿ
ਸਬਦੁ ਹੋਇਆ:-

* ਇਹ ਸਬਦ ਪੰਚਮ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹੈ, ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਭੁੱਲ ਹੈ।

ਰਾਗੁ ਵਡਹੁਸੁ ਮਹਲਾ ੧
 ਧੰਨੁ ਸਿਰਦਾ ਸਚਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਜਿਨਿ ਜਗੁ ਧੰਧੈ ਲਾਇਆ॥
 ਮੁਹਲਤਿ ਪੁਨੀ ਪਾਈ ਭਰੀ ਜਾਨੀਐੜਾ ਘਤਿ ਚਲਾਇਆ॥
 ਜਾਨੀ ਘਤਿ ਚਲਾਇਆ ਲਿਖਿਆ ਆਇਆ ਤੁਨੇ ਵੀਰ ਸਬਾਏ॥
 ਕਾਂਇਆ ਹੰਸ ਥੀਆ ਵੇਛੋੜਾ ਜਾਂ ਦਿਨ ਪੁਨੇ ਮੇਰੀ ਮਾਏ॥
 ਜੇਹਾ ਲਿਖਿਆ ਤੇਹਾ ਪਾਇਆ ਜੇਹਾ ਪੁਰਬਿ ਕਮਾਇਆ॥
 ਧੰਨੁ ਸਿਰਦਾ ਸਚਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਜਿਨਿ ਜਗੁ ਧੰਧੈ ਲਾਇਆ॥੧॥
 ਸਾਹਿਬੁ ਸਿਮਰਹੁ ਮੇਰੇ ਭਾਈਹੋ ਸਭਨਾ ਏਹੁ ਪਇਆਣਾ॥
 ਏਥੈ ਧੰਧਾ ਕੂੜਾ ਚਾਰਿ ਦਿਹਾ ਆਗੈ ਸਰਪਰ ਜਾਣਾ॥
 ਆਗੈ ਸਰਪਰ ਜਾਣਾ ਜਿਉ ਮਿਹਮਾਣਾ ਕਾਹੇ ਗਾਰਬੁ ਕੀਜੈ॥
 ਜਿਤੁ ਸੇਵਿਐ ਦਰਗਹ ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ ਨਾਮੁ ਤਿਸੈ ਕਾ ਲੀਜੈ॥
 ਆਗੈ ਹੁਕਮੁ ਨ ਚਲੈ ਮੂਲੇ ਸਿਰਿ ਸਿਰਿ ਕਿਆ ਵਿਹਾਣਾ॥
 ਸਾਹਿਬੁ ਸਿਮਰਿਹੁ ਮੇਰੇ ਭਾਈਹੋ ਸਭਨਾ ਏਹੁ ਪਇਆਣਾ॥੨॥
 ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਸੰਮ੍ਰਿ਷ ਸੋ ਥੀਐ ਹੀਲੜਾ ਏਹੁ ਸੰਸਾਰੋ॥
 ਜਲਿ ਥਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਸਾਚੜਾ ਸਿਰਜਣਹਾਰੇ॥
 ਸਾਚਾ ਸਿਰਜਣਹਾਰੇ ਅਲਖ ਅਪਾਰੇ ਤਾ ਕਾ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਇਆ॥
 ਆਇਆ ਤਿਨ ਕਾ ਸਫਲੁ ਭਇਆ ਹੈ ਇਕ ਮਨਿ ਜਿਨੀ ਧਿਆਇਆ॥
 ਢਾਹੇ ਢਾਹਿ ਉਸਾਰੇ ਆਪੇ ਹੁਕਮਿ ਸਵਾਰਣਹਾਰੇ॥
 ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਸੰਮ੍ਰਿ਷ ਸੋ ਥੀਐ ਹੀਲੜਾ ਏਹੁ ਸੰਸਾਰੋ॥੩॥
 ਨਾਨਕ ਤੁੰਨਾ ਬਾਬਾ ਜਾਣੀਐ ਜੇ ਰੋਵੈ ਲਾਇ ਪਿਆਰੇ॥
 ਵਾਲੇਵੈ ਕਾਰਣਿ ਬਾਬਾ ਰੋਈਐ ਰੋਵਣੁ ਸਗਲ ਬਿਕਾਰੇ॥
 ਰੋਵਣੁ ਸਗਲ ਬਿਕਾਰੇ ਗਾਫਲ ਸੰਸਾਰੇ ਮਾਇਆ ਕਾਰਣਿ ਰੋਵੈ॥
 ਚੰਗਾ ਮੰਦਾ ਕਿਛੁ ਸੂਝੈ ਨਾਹੀ ਇਹੁ ਤਨੁ ਏਵੈ ਖੋਵੈ॥
 ਐਥੈ ਆਇਆ ਸਭੁ ਕੋ ਜਾਸੀ ਕੂੜਿ ਕਰਹੁ ਅਹੰਕਾਰੇ॥
 ਨਾਨਕ ਤੁੰਨਾ ਬਾਬਾ ਜਾਣੀਐ ਜੇ ਰੋਵੈ ਲਾਇ ਪਿਆਰੇ॥੪॥੧॥

(ਪੰਨਾ ੫੭-੭੯)

ਤਬ ਸੰਗਤਿ ਲਗੀ ਸਬਦੁ ਗਾਵਣਿ ਅਲਾਹਣੀਆ। ਤਬ* ਬਾਬਾ ਬਿਸਮਾਦ ਦੈ ਘਰਿ ਆਇਆ। ਤਿਤੁ ਮਹਿਲ ਹੁਕਮੁ ਹੋਇਆ, ਰਾਗੁ ਤੁਖਾਰੀ ਕੀਤਾ, ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਬਾਰਹਮਾਹਾ, ਰਾਤਿ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੋਆ, ਚਲਾਣੇ ਕੈ ਵਖਤਿ:-

ਤੁਖਾਰੀ ਛੰਤ ਮਹਲਾ ੧ ਬਾਰਹਮਾਹਾ

੧੯ੰ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

ਤੂ ਸੁਣਿ ਕਿਰਤ ਕਰਮਾ ਪੁਰਬਿ ਕਮਾਇਆ॥

ਸਿਰਿ ਸਿਰਿ ਸੁਖ ਸਹਮਾ ਦੇਹਿ ਸੁ ਤੂ ਭਲਾ॥

ਹਰਿ ਰਚਨਾ ਤੇਰੀ ਕਿਆ ਗਤਿ ਮੇਰੀ ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਘੜੀ ਨ ਜੀਵਾ॥

ਪ੍ਰਿਆ ਬਾਝੁ ਦੁਹੇਲੀ ਕੋਇ ਨ ਬੇਲੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਵਾਂ॥

ਰਚਨਾ ਰਾਚਿ ਰਹੇ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਮਨਿ ਕਰਮ ਸੁਕਰਮਾ॥

ਨਾਨਕ ਪੰਥੁ ਨਿਹਾਲੇ ਸਾ ਧਨ ਤੂ ਸੁਣਿ ਆਤਮ ਰਾਮਾ॥੧॥

ਬਾਬੀਹਾ ਪ੍ਰਿਉ ਬੋਲੇ ਕੋਕਿਲ ਬਾਣੀਆ॥

ਸਾ ਧਨ ਸਭਿ ਰਸ ਚੋਲੈ ਅੰਕਿ ਸਮਾਣੀਆ॥

ਹਰਿ ਅੰਕਿ ਸਮਾਣੀ ਜਾ ਪ੍ਰਭੁ ਭਾਣੀ ਸਾ ਸੋਹਾਗਣਿ ਨਾਰੇ॥

ਨਵੁ ਘਰ ਬਾਪਿ ਮਹਲ ਘਰੁ ਉਚਉ ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਾਸੁ ਮੁਰਾਰੈ॥

ਸਭ ਤੇਰੀ ਤੂ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਨਿਸਿ ਬਾਸੁਰ ਰੰਗਿ ਰਾਵੈ॥

ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਿਉ ਪ੍ਰਿਉ ਚਵੈ ਬਾਬੀਹਾ ਕੋਕਿਲ ਸਬਦਿ ਸੁਹਾਵੈ॥੨॥

ਤੂ ਸੁਣਿ ਹਰਿ ਰਸ ਭਿੰਨੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਆਪਣੇ॥

ਮਨਿ ਤਨਿ ਰਵਤ ਰਵੰਨੇ ਘੜੀ ਨ ਬੀਸਰੈ॥

ਕਿਉ ਘੜੀ ਬਿਸਾਰੀ ਹਉ ਬਲਿਹਾਰੀ ਹਉ ਜੀਵਾ ਗੁਣ ਗਾਏ॥

ਨਾ ਕੋਈ ਮੇਰਾ ਹਉ ਕਿਸੁ ਕੇਰਾ ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਰਹਣੁ ਨ ਜਾਏ॥

ਓਟ ਗਹੀ ਹਰਿ ਚਰਣ ਨਿਵਾਸੇ ਭਏ ਪਵਿਤ੍ਰੁ ਸਰੀਰਾ॥

ਨਾਨਕ ਦਿਸ਼ਟਿ ਦੀਰਘ ਸੁਖੁ ਪਾਵੈ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਮਨੁ ਧੀਰਾ॥੩॥

* 'ਤਬ' ਪਾਠ ਹਾਬਾਨੁਦਾ ਹੈ।

ਬਰਸੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰ ਬੂੰਦ ਸੁਹਾਵਣੀ॥
 ਸਾਜਨ ਮਿਲੇ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਇ ਹਰਿ ਕਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਬਣੀ॥
 ਹਰਿ ਮੰਦਰਿ ਆਵੈ ਜਾ ਪ੍ਰਭ ਭਾਵੈ ਧਨ ਉਭੀ ਗੁਣ ਸਾਰੀ॥
 ਘਰਿ ਘਰਿ ਕੰਤੁ ਰਵੈ ਸੋਹਾਗਣਿ ਹਉ ਕਿਉ ਕੰਤਿ ਵਿਸਾਰੀ॥
 ਉਨਵਿ ਧਨ ਛਾਏ ਬਰਸੁ ਸੁਭਾਏ ਮਨਿ ਤਨਿ ਪ੍ਰੇਮ ਸੁਖਾਵੈ॥
 ਨਾਨਕ ਵਰਸੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਘਰਿ ਆਵੈ॥੪॥
 ਚੇਤੁ ਬਸੰਤੁ ਭਲਾ ਭਵਰ ਸੁਹਾਵੜੇ॥
 ਬਨ ਫੂਲੇ ਮੰਝਿ ਬਾਰਿ ਸੈ ਪਿਰੁ ਘਰਿ ਬਾਹੁੜੇ॥ ਪਿਰੁ ਘਰਿ ਨਹੀ
 ਆਵੈ ਧਨ ਕਿਉ ਸੁਖੁ ਪਾਵੈ ਬਿਰਹਿ ਬਿਰੋਧ ਤਨੁ ਛੀਜੈ॥
 ਕੋਕਿਲ ਅੰਬਿ ਸੁਹਾਵੀ ਬੋਲੈ ਕਿਉ ਦੁਖੁ ਅੰਕਿ ਸਹੀਜੈ॥
 ਭਵਰੁ ਭਵੰਤਾ ਫੂਲੀ ਭਾਲੀ ਕਿਉ ਜੀਵਾ ਮਰੁ ਮਾਏ॥
 ਨਾਨਕ ਚੇਤਿ ਸਹਜਿ ਸੁਖੁ ਪਾਵੈ ਜੇ ਹਰਿ ਵਰੁ ਘਰਿ ਧਨ ਪਾਏ॥੫॥
 ਵੈਸਾਖੁ ਭਲਾ ਸਾਖਾ ਵੇਸ ਕਰੇ॥
 ਧਨੁ ਦੇਖੈ ਹਰਿ ਦੁਆਰੁ ਆਵਹੁ ਦਇਆ ਕਰੇ॥
 ਘਰਿ ਆਵਉ ਪਿਆਰੇ ਦੁਤਰ ਤਾਰੇ ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਅਛੁ ਨ ਮੋਲੋ॥
 ਕੀਮਤਿ ਕਉਣ ਕਰੇ ਤੁਧੁ ਭਾਵਾਂ ਦੇਖਿ ਦਿਖਾਵੈ ਢੋਲੋ॥
 ਦੂਰਿ ਨ ਜਾਨਾ ਅੰਤਰਿ ਮਾਨਾ ਹਰਿ ਕਾ ਮਹਲੁ ਪਛਾਨਾ॥
 ਨਾਨਕ ਵੈਸਾਖੀ ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਵੈ ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਨੁ ਮਾਨਾ॥੬॥
 ਮਾਹੁ ਜੇਠੁ ਭਲਾ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਕਿਉ ਬਿਸਰੈ॥
 ਥਲ ਤਾਪਹਿ ਸਰ ਭਾਰ ਸਾ ਧਨ ਬਿਨਉ ਕਰੈ॥
 ਧਨ ਬਿਨਉ ਕਰੇਦੀ ਗੁਣ ਸਾਰੇਦੀ ਗੁਣ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਭ ਭਾਵਾ॥
 ਸਾਚੈ ਮਹਲਿ ਰਹੈ ਬੈਰਾਗੀ ਆਵਣ ਦੇਹਿ ਤ ਆਵਾ॥
 ਨਿਮਾਣੀ ਨਿਤਾਣੀ ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਕਿਉ ਪਾਵੈ ਸੁਖ ਮਹਲੀ॥
 ਨਾਨਕ ਜੇਠਿ ਜਾਣੈ ਤਿਸੁ ਜੈਸੀ ਕਰਮਿ ਮਿਲੈ ਗੁਣ ਗਹਿਲੀ॥੭॥

ਆਸਾਂਤੁ ਭਲਾ ਸੁਰਜੁ ਗਗਨਿ ਤਪੈ॥ ਧਰਤੀ ਦੂਖ ਸਹੈ ਸੋਖੈ
 ਅਗਨਿ ਭਖੈ॥ ਅਗਨਿ ਰਸੁ ਸੋਖੈ ਮਰੀਐ ਧੋਖੈ ਭੀ ਸੋ ਕਿਰਤੁ ਨ
 ਹਾਰੈ॥ ਰਥੁ ਫਿਰੈ ਛਾਇਆ ਧਨ ਤਾਕੈ ਟੀਡੁ ਲਵੈ ਮੰਝਿ ਬਾਰੇ॥
 ਅਵਗਣ ਬਾਧਿ ਚਲੀ ਦੁਖੁ ਆਗੈ ਸੁਖੁ ਤਿਸੁ ਸਾਚੁ ਸਮਾਲੇ॥
 ਨਾਨਕ ਜਿਸਨੋ ਇਹੁ ਮਨੁ ਦੀਆ ਮਰਣੁ ਜੀਵਣੁ ਪ੍ਰਭੁ ਨਾਲੇ॥੮॥
 ਸਾਵਣਿ ਸਰਸ ਮਨਾ ਘਣ ਵਰਸਹਿ ਰੁਤਿ ਆਏ॥ ਮੈ ਮਨਿ ਤਨਿ
 ਸਹੁ ਭਾਵੈ ਪਿਰੁ ਪਰਦੇਸਿ ਸਿਧਾਏ॥ ਪਿਰੁ ਘਰਿ ਨਹੀ ਆਵੈ ਮਰੀਐ
 ਹਾਵੈ ਦਾਮਨਿ ਚਮਕਿ ਡਰਾਏ॥ ਸੇਜ ਇਕੇਲੀ ਖਰੀ ਦੁਹੇਲੀ ਮਰਣੁ
 ਭਇਆ ਦੁਖੁ ਮਾਏ॥ ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਨੀਦ ਭੁਖ ਕਹੁ ਕੈਸੀ ਕਾਪੜੁ
 ਤਨਿ ਨ ਸੁਖਾਵਏ॥੯॥ ਭਾਦਉ ਭਰਮਿ ਭੁਲੀ ਭਰਿ ਜੋਬਨਿ ਪਛਤਾਣੀ॥
 ਜਲ ਬਲ ਨੀਰਿ ਭਰੇ ਬਰਸ ਰੁਤੇ ਰੰਗੁ ਮਾਣੀ॥ ਬਰਸੈ ਨਿਸਿ ਕਾਲੀ
 ਕਿਉ ਸੁਖੁ ਬਾਲੀ ਦਾਦਰ ਮੋਰ ਲਵੰਤੇ॥ ਪ੍ਰਿਉ ਪ੍ਰਿਉ ਚਵੈ ਬਬੀਹਾ
 ਬੋਲੈ ਭੁਇਅੰਗਮ ਫਿਰਹਿ ਡਸੰਤੈ॥ ਮਛਰ ਢੰਗ ਸਾਇਰ ਭਰ ਸੁਭਰ
 ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਕਿਉ ਸੁਖੁ ਪਈਐ॥ ਨਾਨਕ ਪੂਛਿ ਚਲਉ ਗੁਰ ਅਪੁਨੇ
 ਜਹ ਪ੍ਰਭੁ ਤਹ ਹੀ ਜਾਇਐ॥੧੦॥ ਅਸੁਨਿ ਆਉ ਪਿਰਾ ਸਾ ਧਨ
 ਝੂਰਿ ਮੁਈ॥ ਤਾ ਮਿਲੀਐ ਪ੍ਰਭੁ ਮੇਲੇ ਦੁਜੈ ਭਾਇ ਖੁਈ॥ ਝੂਠਿ
 ਵਿਗੁਤੀ ਤਾ ਪਿਰ ਮੁਤੀ ਕੁਕਹ ਕਾਹ ਸਿ ਫੁਲੇ॥ ਅਗੈ ਘਾਮ ਪਿੱਛੈ
 ਰੁਤਿ ਜਾਡਾ ਦੇਖਿ ਚਲਤ ਮਨੁ ਡੋਲੇ॥ ਦਹ ਦਿਸਿ ਸਾਖ ਹਰੀ
 ਹਰੀਆਵਲ ਸਹਜਿ ਪਕੈ ਸੋ ਮੀਠਾ॥ ਨਾਨਕ ਅਸੁਨਿ ਮਿਲਹੁ
 ਪਿਆਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਭਏ ਬਸੀਠਾ॥੧੧॥ ਕਤਕਿ ਕਿਰਤੁ ਪਇਆ
 ਜੋ ਪ੍ਰਭੁ ਭਾਇਆ॥ ਦੀਪਕੁ ਸਹਜਿ ਬਲੈ ਤਤਿ ਜਲਾਇਆ॥ ਦੀਪਕ
 ਰਸ ਤੇਲੋ ਧਨ ਪਿਰ ਮੇਲੋ ਧਨ ਓਮਹੈ ਸਰਸੀ॥ ਅਵਗਣ ਮਾਰੀ
 ਮਰੈ ਨ ਸੀਝੈ ਗੁਣਿ ਮਾਰੀ ਤਾ ਮਰਸੀ॥ ਨਾਮੁ ਭਗਤਿ ਦੇ ਨਿਜ
 ਘਰਿ ਬੈਠੇ ਅਜਹੁ ਤਿਨਾੜੀ ਆਸਾ॥ ਨਾਨਕ ਮਿਲਹੁ ਕਪਟ ਦਰ

ਖੇਲਹੁ ਏਕ ਘੜੀ ਖਣ੍ਹ ਮਾਸਾ॥੧੨॥ ਮੰਘਰ ਮਾਹੁ ਭਲਾ ਹਰਿ
 ਗੁਣ ਅੰਕਿ ਸਮਾਵਏ॥ ਗੁਣਵੰਤੀ ਗੁਣ ਰਵੈ ਸੈ ਪਿਰੁ ਨਿਹਚਲੁ
 ਭਾਵਏ॥ ਨਿਹਚਲੁ ਚਤੁਰੁ ਸੁਜਾਣੁ ਬਿਧਾਤਾ ਚੰਚਲੁ ਜਗਤੁ ਸਬਾਇਆ॥
 ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਗੁਣ ਅੰਕਿ ਸਮਾਣੇ ਪ੍ਰਭੁ ਭਾਣੇ ਤਾ ਭਾਇਆ॥
 ਗੀਤ ਨਾਦ ਕਵਿਤ ਕਵੈ ਸੁਣਿ ਰਾਮ ਨਾਮਿ ਦੁਖੁ ਭਾਰੈ॥ ਨਾਨਕ
 ਸਾ ਧਨ ਨਾਹ ਪਿਆਰੀ ਅਭ ਭਗਤੀ ਪਿਰ ਆਰੈ॥੧੩॥ ਪੋਖਿ
 ਤੁਖਾਰੁ ਪੜੈ ਵਣੁ ਤ੍ਰਿਣੁ ਰਸੁ ਸੋਖੈ॥ ਆਵਤ ਕੀ ਨਾਹੀ ਮਨਿ ਤਨਿ
 ਵਸਹਿ ਮੁਖੇ॥ ਮਨਿ ਤਨਿ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਜਗਜੀਵਨੁ ਗੁਰ ਸਬਦੀ
 ਰੰਗ ਮਾਣੀ॥ ਅੰਡਜ ਜੇਰਜ ਸੇਤਜ ਉਤਭੁਜ ਘਟਿ ਘਟਿ ਜੋਤਿ
 ਸਮਾਣੀ॥ ਦਰਸਨੁ ਦੇਹ ਦਇਆ ਪਤਿ ਦਾਤੇ ਗਤਿ ਪਾਵਉ ਮਤਿ
 ਦੇਹੋ॥ ਨਾਨਕ ਰੰਗਿ ਰਵੈ ਰਸਿ ਰਸੀਆ ਹਰਿ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ
 ਸਨੋਹੈ॥੧੪॥ ਮਾਇ ਪਨੀਤ ਭਈ ਤੀਰਥੁ ਅੰਤਰਿ ਜਾਨਿਆ॥
 ਸਾਜਨ ਸਹਜਿ ਮਿਲੇ ਗੁਣ ਗਹਿ ਅੰਕਿ ਸਮਾਨਿਆ॥ ਪ੍ਰੀਤਮ ਗੁਣ
 ਅੰਕੇ ਸੁਣਿ ਪ੍ਰਭੁ ਬੰਕੇ ਤੁਧੁ ਭਾਵਾ ਸਰਿ ਨਾਵਾ॥ ਰੰਗ ਜਮੁਨ ਤਹ
 ਬੇਣੀ ਸੰਗਮ ਸਾਤ ਸਮੁੰਦ ਸਮਾਵਾ॥ ਪੁਨ ਦਾਨ ਪੂਜਾ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ
 ਜੁਗਿ ਜੁਗਿ ਏਕੋ ਜਾਤਾ॥ ਨਾਨਕ ਮਾਇ ਮਹਾ ਰਸੁ ਹਰਿ ਜਪਿ
 ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਨਾਤਾ॥੧੫॥ ਫਲਗੁਨਿ ਮਨਿ ਰਹਸੀ ਪ੍ਰੇਮੁ
 ਸੁਭਾਇਆ॥ ਅਨਦਿਨੁ ਰਹਸੁ ਭਇਆ ਆਪੁ ਰਗਵਾਇਆ॥ ਮਨ
 ਮੇਹੁ ਚੁਕਾਇਆ ਜਾ ਤਿਸੁ ਭਇਆ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਘਰਿ ਆਓ॥
 ਬਹੁਤੇ ਵੇਸ ਕਰੀ ਪਿਰ ਬਾਝਹੁ ਮਹਲੀ ਲਹਾ ਨ ਥਾਓ॥ ਹਾਰ ਡੇਰ
 ਰਸ ਪਾਟ ਪਟੰਬਰ ਪਿਰਿ ਲੋੜੀ ਸੀਗਾਰੀ॥ ਨਾਨਕ ਮੇਲਿ ਲਈ
 ਗੁਰਿ ਅਪਣੈ ਘਰਿ ਵਰੁ ਪਾਇਆ ਨਾਰੀ॥੧੬॥ ਦਸ ਮਾਹੁ ਰੁਤਿ
 ਬਿਤੀ ਵਾਰ ਭਲੇ॥ ਘੜੀ ਮੂਰਤਿ ਪਲ ਸਾਚੇ ਆਏ ਸਹਜਿ ਮਿਲੇ॥
 ਪ੍ਰਭੁ ਮਿਲੇ ਪਿਆਰੇ ਕਾਰਜ ਸਾਰੇ ਕਰਤਾ ਸਭ ਬਿਧਿ ਜਾਣੈ॥
 ਜਿਨਿ ਸੀਗਾਰੀ ਤਿਸਹਿ ਪਿਆਰੀ ਮੇਲੁ ਭਇਆ ਰੰਗ ਮਾਣੈ॥

ਘਰਿ ਸੇਜ ਸੁਹਾਵੀ ਜਾ ਪਿਰਿ ਰਾਵੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਮਸਤਕਿ ਭਾਰੋ॥
ਨਾਨਕ ਅਹਿਨਿਸਿ ਰਾਵੈ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਹਰਿ ਵਰੁ ਬਿਰੁ ਸੋਹਾਗੋ॥੧੭॥੧॥

(ਪੰਨਾ ੧੯੦੭-੧੦)

ਤਿਤੁ ਮਹਿਲ ਜੋ ਸਬਦ ਹੋਆ, ਸੋ ਪੇਥੀ ਜੁਬਾਨਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੋਗ* ਮਿਲੀ। ਤਦਹੁ ਪ੍ਰਤ੍ਯਾਮਾਨ ਆਖਿਆ: ‘ਅਸਾਡਾ ਕਿਆ ਹਵਾਲ ਹੋਵੈਗਾ* ?’ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬੋਲਿਆ ਬਚਨੁ*, ਆਖਿਆ ਜੋ ‘ਬੇਟਾ! ਗੁਰੂ ਕਿਆਂ ਕੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਭੀ ਕਮੀ ਨਾਂਹੀ, ਰੋਟੀਆਂ ਕਪੜੇ ਬਹੁਤ ਹੋਵਨਿਗੇ, ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜਪਹੁੰਗੇ ਤਾਂ ਜਨਮ ਸਵਰੇਗਾ’। ਤਬ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨਾਉ ਧਰੀਕ ਲਗੇ ਆਖਣਿ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਲਗੇ ਆਖਣਿ: ‘ਅਸੀਂ ਦਬਹਿੰਗੇ’। ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਲਾਗੇ ਆਖਣਿ: ਜੋ ‘ਅਸੀਂ ਜਲਾਹਿੰਗੇ’। ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਦੁਹਾਂ ਵਲੀ ਫੁਲ ਰਖਹੁ ਦਾਹਣੀ ਵਲਿ ਹਿੰਦੂਆਂ ਕੇ ਰਖਹੁ, ਅਤੇ ਬਾਵੀ ਵਲਿ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਕੇ ਰਖਹੁ, ਜਿਸ ਦੇ ਭਲਕੇ ਹਰੇ ਰਹਿਨਿਗੇ, ਜੋ ਹਿੰਦੂਆਂ ਕੇ ਹਰੇ ਰਹਨਿ ਤਾਂ ਜਾਲਹਿੰਗੇ ਅਤੇ ਜੋ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਕੇ ਹਰੇ ਰਹਿਨਿਗੇ ਤਾਂ ਦਬਹਿੰਗੇ। ਤਬ ਬਾਬੈ ਸੰਗਤਿ ਨੂੰ ਹੁਕਮੁ ਕੀਤਾ, ‘ਕੀਰਤਨ ਪੜਹੁ’। ਤਬ ਸੰਗਤਿ ਲਗੀ ਕੀਰਤਨੁ ਪੜਣਿ॥੧॥ ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ ਮਹਲਾ ੧॥

ਸੋਹਿਲਾ ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ ਦੀਪਕੀ ਮਹਲਾ ੧॥

੧੯੮ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

ਜੈ ਘਰਿ ਕੀਰਤਿ ਆਖੀਐ ਕਰਤੇ ਕਾ ਹੋਇ ਬੀਚਾਰੇ॥
ਤਿਤੁ ਘਰਿ ਗਾਵਹੁ ਸੋਹਿਲਾ ਸਿਵਰਿਹੁ ਸਿਰਜਣਹਾਰੇ॥੧॥
ਤੁਮ ਗਾਵਹੁ ਮੇਰੇ ਨਿਰਭਉ ਕਾ ਸੋਹਿਲਾ॥
ਹਉ ਵਾਰੀ ਜਿਤੁ ਸੋਹਿਲੈ ਸਦਾ ਸੁਖੁ ਹੋਇ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਨਿਤ ਨਿਤ ਜੀਅੜੇ ਸਮਾਲੀਅਨਿ ਦੇਖੈਗਾ ਦੇਵਣਹਾਰੁ॥

* ਵਲੈਤ ਵਾਲੇ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਏਥੇ ਅਖਰ ਮਿਟੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਥਾਵੇਂ ਦੋ ਦੋ ਚਾਰ ਚਾਰ ਅੱਖਰ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਵਾਲੇ ਨੁਸਖੇ ਤੋਂ ਪਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਯਥਾ ਤਰਤੀਬ ਵਾਰ ੧...ਗਦ ਜੋਗ। ੨. ਹਵਾਲ ਹੋਵੈਗਾ। ੩. ਬਚਨੁ ਆਖਿ।

ਤੇਰੇ ਦਾਨੈ ਕੀਮਤਿ ਨਾ ਪਵੈ ਤਿਸੁ ਦਾਤੇ ਕਵਣੁ ਸੁਮਾਰੁ॥੨॥
 ਸੰਬਤਿ ਸਾਹਾ ਲਿਖਿਆ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਪਾਵਹੁ ਤੇਲੁ॥
 ਦੇਹੁ ਸਜਣ ਅਸੀਸੜੀਆ ਜਿਉ ਹੋਵੈ ਸਾਹਿਬ ਸਿਉ ਮੇਲੁ॥੩॥
 ਘਰਿ ਘਰਿ ਏਹੋ ਪਾਹੁਚਾ ਸਦੜੇ ਨਿਤ ਪਵੰਨਿ॥
 ਸਦਣਹਾਰਾ ਸਿਮਰੀਐ ਨਾਨਕ ਸੇ ਦਿਹ ਆਵੰਨਿ॥੪॥੧॥
 ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ਛਿਅ ਘਰ ਛਿਅ ਗੁਰ ਛਿਅ ਉਪਦੇਸਾ॥
 ਗੁਰੁ ਗੁਰੁ ਏਕੋ ਵੇਸ ਅਨੇਕ॥੧॥
 ਬਾਬਾ ਜੈ ਘਰਿ ਕਰਤੇ ਕੀਰਤਿ ਹੋਇ॥
 ਸੋ ਘਰੁ ਰਾਖੁ ਵਡਾਈ ਤੋਇ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
 ਵਿਸੁਏ ਚਸਿਆ ਘੜੀਆ ਪਹਰਾ ਬਿਤੀ ਵਾਰੀ ਮਾਹੁ ਹੋਆ॥
 ਝੂਗਜੂ ਏਕੋ ਰੁਤਿ ਅਨੇਕ॥ ਨਾਨਕ ਕਰਤੇ ਕੇ ਕੇਤੇ ਵੇਸ॥੨॥੨॥

(ਪੰਨਾ ੧੨-੧੩)

ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗੁ ਹੋਯਾ*, ਆਰਤੀ ਗਾਵੀ। ਤਿਤ ਮਹਲਿ ਕੀਰਤਨੁ
 ਹੋਆ ਸਬਦ, ਤਬ ਸਲੋਕ ਪੜਿਆ:-

ਪਵਣੁ ਗੁਰੁ ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ ਮਾਤਾ ਧਰਤਿ ਮਹਤੁ॥
 ਦਿਵਸੁ ਰਾਤਿ ਦੁਇ ਦਾਈ ਦਾਇਆ ਖੇਲੈ ਸਗਲ ਜਗਤੁ॥
 ਚੰਗਿਆਈਆ ਬੁਰਿਆਈਆ ਵਾਚੈ ਧਰਮੁ ਹਦੂਰਿ॥
 ਕਰਮੀ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਕੇ ਨੇੜੈ ਕੇ ਦੂਰਿ॥
 ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਗਏ ਮਸਕਤਿ ਘਾਲਿ॥
 ਨਾਨਕ ਤੇ ਮੁਖ ਉਜਲੇ ਕੇਤੀ ਛੁਟੀ ਨਾਲਿ॥੧॥

(ਪੰਨਾ ੯)

੧. ਏਥੇ ਵਲੈਤ ਵਾਲੇ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਅੱਧੀ ਸਤਰ ਮਿਟੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਤੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੁਸਖੇ
 ਵਿਚ ਭੀ ਇਹ ਪਾਠ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ, ਪਰ ਮਤਲਬ ਫਿਰ ਭੀ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜਬ ਸਲੋਕ ਪੜਿਆ, ਤਥਿ ਬਾਬੈ^੧ ਚਾਦਰ ਉਪਰਿ ਲੈ ਕਰਿ ਸੁਤਾ। ਸੰਗਤਿ ਮਥਾ^੨ ਟੇਕਿਆ। ਜਬ ਚਾਦਰ ਉਠਾਵਨਿ ਤਾ ਕੁਛੁ ਨਾਹੀ। ਤਦਹੁ ਛੁਲ ਦੁਹਾਂ ਕੇ ਹਰੇ ਰਹੈ। ਹਿੰਦੂ ਆਪਣੈ ਲੈ ਗਏ, ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਆਪਣੇ ਲੈ ਗਏ। ਸਰਬਤਿ ਸੰਗਤਿ ਪੈਰੀ ਪਈ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ॥੧॥ ਸੰਮਤ ੧੫੯੫ ਮਿਤੀ ਅਸੂ ਸੁਦੀ ੧੦॥ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਮਾਣੈ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ।^੩ ਬੋਲਣਾ ਹੋਆ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਸਾਖੀ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਈ। ਕੁ)ਕੁਕੇ^੪ ਬਖਸਿ ਲੈਣਾ। ਅਭੁਲੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤੈ ਹੋਈ॥। ਤੇਰਾ ਪਰਾਨਾ^੫ ਹੈ॥੧॥੧॥

੧. ਏਥੇ ਵੀ ਵਲੈਤ ਵਾਲੇ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਅੱਧੀਆਂ ਅੱਧੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਪਾਠ ੧ ‘ਆ ਤਥਿ ਬਾਬੈ ਚਾਦ...’। ੨. ‘ਸੁਤਾ। ਸੰਗਤਿ ਮਥਾ’ ਖਾ:ਕਾ:ਦੇ ਨੁ: ਤੋਂ ਪਾਏ ਹਨ।
੨. ਇਥੋਂ ਅਗਲਾ ਪਾਠ ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।
੩. ਇਥੇ ਵਲੈਤ ਵਾਲੇ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਇਕ ਕਕੇ ਨੂੰ ਅੰਕੜ ਫੇਰ ਖਮਦਾਰ ਲਕੀਰ ਤੇ ਫੇਰ ਕਕੜ ਵਾਲਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਤਾਰੇ ਵਾਲੇ ਨੇ ‘ਭੁੱਲ ਚੁਕ’ ਦਾ ਗਲਤ ਉਤਾਰਾ ਕੀਤਾ ਮਲ੍ਹਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
੪. ‘ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ਹੋਈ’ ਇਹ ਪਾਠ ਵਲੈਤ ਗਈ ਸਾਖੀ ਦੇ ਅਖੀਰਲੇ ਸਫੇ ਤੇ ਉਸੇ ਕਲਮ ਉਸੇ ਤਰਜ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਅਨੁਮਾਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਕਰਤਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਖਾਲਸਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਤੋਂ ਮਹਾਰੋਂ ਸੰ: ੧੧੫੯ ਬਿ: ਦੇ ਬਾਦ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜੇ ਫਰਜ ਕਰੋ ਕਿ ਕਰਤਾ ਪਹਿਲੇ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਵਲੈਤ ਅੱਪੜੇ ਨੁਸਖੇ ਦੀ ਲਿਖਤ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ੧੧੫੯ ਬਿ: ਦੇ ਮਹਾਰੋਂ ਦੀ ਹੈ, ਤੇ ਉਤਾਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਇਹ ਸਤਰ ਆਪ ਲਿਖ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ‘ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ’ ਇਹ ਦਸ਼ੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ‘ਅਮ੍ਰਿਤ’ ਵੇਲੇ ਖਾਲਸੇ ਜੀ ਨੂੰ ਵਾਕ ਆਖਿਆ ਹੈ।
੫. ਮੁਰਾਦ ਹੈ ਪਰਣਾ=ਆਸਰਾ।

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥
 ਕੀਰੈ ਨੇਕਿ ਨਾਮੀ ਜਿ ਦੇਵੈ ਖੁਦਾਇ ॥
 ਜੋ ਦੀਸੈ ਜਿਮੀ ਪਰਿ ਸੋ ਹੋਸੀ ਫਨਾਹਿ ॥
 ਦਾਇਮੁ ਨ ਦਉਲਤ ਕਸ ਬੇ ਸੁਮਾਰਿ ॥
 ਨ ਰਹੈ ਗਈਆ ਕਰੋੜੀ* ॥

- ਇਤੀ -

* ਬਸ ਐਥੇ ਤਕ ਹੀ ਪਾਠ ਹੈ, ਅਗੇ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਗੇ ਪੱਤਰੇ ਫਟ ਚੁਕੇ ਹਨ ਤੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਇਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਹੀਂ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਥਾ: ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੋਈ ਪਰਥਾਇ ਬੀ ਨਹੀਂ ਦਾਸਿਆ ਤੇ ਪੇਖੀ ਮੁਕਾ ਕੇ ਮਗਾਰੋਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਸੇ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਉਤਾਰੇ ਵੇਲੇ ਆਪ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਅੰਤਕਾ ੧.

(ਸਾਖੀ ੨੯ ਵਿਚੋਂ)*

ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕੀ ਮਿਰਜਾਦਾ॥
 ਚਹੁ ਅੱਖਰਾ ਕਾ ਮਬੰਤ॥ ਜੁਗ ਚਾਲੀਹਾਂ ਵਿਚ ਹੋਆ॥੪੦॥
 ਚਾਲੀਹ ਜੁਗ ਬੈਠੇ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ॥੪੧॥
 ਅਰੋ ਪਉੜੀ ਚਲੀ॥
 ਇਕ ਕਰੋੜਿ ਬਹੱਤਰ ਲਾਖ ਅਠਾਈ ਹਜ਼ਾਰ॥੧੧੨੨੮੦੦੦॥
 ਅਨੰਤ ਜੁਗ ਏਤੇ ਜੁਗ ਅਨੰਤ ਮਹਿ ਰਹਿਆ॥
 ਸਹਜਿ ਵਾਣਿ ਮਹਿ ਵਾਹ ਵਾਹ ਕਰਿਆ॥
 ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਅਨੰਤ ਜੁਗ ਕੀ ਗਾਥਾ॥
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਜਪਿਆ ਸਭ ਦੁਖ ਲਾਥਾ॥੧॥
 ਇਕ ਕਰੋੜਿ ਅਠਾਈ ਅਠਤਾਲੀਹ ਹਜ਼ਾਰ॥੧੬੮੪੮੦੦੦॥
 ਦੁਰਲੰਬਿਆ ਜੁਗ ਵਾਹ ਵਾਹ ਕੀਨਾ॥
 ਸਹਜਿਵਾਣਿ ਵਾਹ ਵਾਹ ਜਪਿ ਲੀਨਾ॥
 ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਦੁਰਲੰਬਿਆ ਜੁਗ ਕੀ ਗਾਥਾ॥
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਜਪਿਆ ਸਭ ਦੁਖ ਲਾਥਾ॥੨॥

(ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ੪੦ ਜੁਗਾਂ ਦੇ ਬਾਦ ਜੁਗਾਵਲੀ ਦੇ ਅਖੀਰ ਇਹ ਪਾਠ ਹੈ-)

ਨਾਨਕ ਕੇ ਕਿਆ ਗੁਨ ਕਹਾ ਸੁਨਾਇ॥

* ਦੇਖੋ ਪੰਨਾ ੯੫ ਛੁਟ ਨੋਟ-੨।

ਆਈ ਪੰਥੀ ਕੀ ਕਥਾ ਸੁਰਨਰ ਨਾ ਜਾਨਿਤ, ਜੁਗਾਵਲੀ ਲਿਖਿ ਸੁਪੂਰਨ ਹੋਈ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। (ਅਗੇ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਐਉਂ ਪਾਠ ਹੈ:-) ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥ ਤਬ ਬਾਬੇ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ। ਤਬ ਝੰਡਾ ਬਾਢੀ ਬਿਸਹਰ ਦੇਸ ਕਉ ਬਿਦਾ ਕੀਤਾ। ਝੰਡੇ ਬਾਢੀ ਕੀ ਮੰਜੀ ਬਿਸੀਆਰੁ ਦੇਸ ਵਿਚਿ ਹੈ। ਕਲਿਜੁਗ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਸਤ ਸੈ ਪੈਂਤੀਸ ਬਰਸ ਵਰਤਿਆ ਹੈ ੪੧੩੫^੨, ਕਲਜੁਗ ਰਹਿਆ ਚਾਰ ਲਾਖ ਸਤਾਈਹ ਹਜ਼ਾਰ ਦੁਇ ਸੈ

1. ਇਸ ਇਬਾਰਤ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਮਗਾਰੋਂ ਜੁਗਾਵਲੀ ਲਿਖੀ ਗਈ, ਪਰ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਸਾਖੀ ਵਾਲਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੁਗਾਵਲੀ ਹੋਈ ਤੱਤੋਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਸੇ ਫਿਰ ਇਸ ਜੁਗਾਵਲੀ ਵਿਚ ‘ਆਈ ਪੰਥ’ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ, ਜੋ ਜੋਰੀਆਂ ਦਾ ਫਿਰਕਾ ਹੈ, ਸੋ ਇਹ ਕਿਸੇ ਇਸ ਪੰਥੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਅਖੀਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ‘ਚਾਲੀਸ ਜੁਗ ਕੀ ਮਿਰਜਾਦਾ ਸੰਤ ਲਿਖੀ’ ਇਸ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਜੁਗਾਵਲੀ ਕਿਸੇ ਸੰਤ ਨੇ ਮਗਾਰੋਂ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਉਚਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।
2. ਇਸ ਇਬਾਰਤ ਵਿਚੋਂ ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਰਚੇ ਜਾਣ ਦਾ ਸੰਮਤ ਮਾਲੂਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਰੀਕਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ, ਜੋ ਸਰਦਾਰ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਿਸਟੋਰੀਅਨ ਨੇ ਕੱਢਿਆ ਹੈ, ਸੋ ਐਉਂ ਹੈ ਕਿ:- ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਲਿਜੁਗ ਬੀਤਿਆ ਸੀ ੪੧੩੫ ਵਰਹੇ, ਹੁਣ ਸੰਮਤ ਬਿਕ੍ਰੀ ੧੯੮੩ ਵਿਚ ਕਲਿਜੁਗ ਬੀਤ ਚੁਕਾ ਹੈ ੫੦੨੬ ਵਰ੍ਹੇ।

੫੦੨੬ ਵਰਹੇ ਹੁਣ ਬੀਤਿਆ।

੪੧੩੫ ਵਰਹੇ ਤੱਤੋਂ ਬੀਤਿਆ ਸੀ।

ਬਾਕੀ ੨੯੧

ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ੨੯੧ ਵਰਹੇ ਬੀਤ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਲਿਖੀ ਗਈ; ਕਿਉਂਕਿ ਜੁਗਾਵਲੀ ਸੁਪੂਰਨ ਕਰਕੇ ਸਾਖੀ ਦਾ ਕਰਤਾ ਆਪਣੀ ਵਲੋਂ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਲਿਜੁਗ ੪੧੩੫ ਬਰਸ ਬੀਤਿਆ ਹੈ।

ਸੋ ਹੁਣ ਸੰਮਤ ਹੈ ੧੯੮੩

ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢੇ ੨੯੧

੧੯੮੨ ਸੰਮਤ ਸੀ ੨੯੧ ਵਰਹੇ ਪਹਿਲੋਂ।

ਇਹ ਸੰਮਤ ਬਿਕ੍ਰੀ ਨਿਕਲਿਆ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਲਿਖਣ ਦਾ, ਅਰਥਾਤ ੧੯੮੨ ਬਿਃ। ਇਹ ਸਮਾਂ ਛੇਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਵੇਲੇ ਦਾ ਹੈ। ਛੇਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਦਾ ਸੰਮਤ ੧੭੦੧ ਬਿਕ੍ਰੀ ਹੈ।

ਪੈਂਹਠਿ ਬਰਸ ਰਹਿਆ, ੪,੨੭,੨੯੫। ਚਾਲੀਸ ਜੁਗ ਕੀ ਮਿਰਜਾਦਾ ਸੰਤੁ ਲਿਖੀ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕੀ ਮਿਹਨਿਤਿ, ਅਗੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਾ ਜੋੜੁ। ਸਹਜਿਵਾਣਿ ਕਾ ਜੋੜੁ ੧੩,੧੪,੩੨,੦੦੦। ਸੰਜਮਵਾਣਿ ਕਾ ਜੋੜੁ ੯,੨੯,੧੪,੦੦੦। ਸੁਪਾਵਣ ਕਾ ਜੋੜੁ ੬,੨੧,੩੦,੦੦੦। ਅਤੀਤਵਾਣਿ ਕਾ ਜੋੜੁ ੨੮,੨੨,੮੦,੦੦੦। ਸਤਿਜੁਗ ਕਾ ਜੋੜੁ ੧੨,੨੮,੦੦੦। ਤੇਤੇ ਜੁਗ ਕਾ ਜੋੜੁ ੧੨,੯੯,੦੦੦। ਦੁਆਪਰਿ ਜੁਗ ਕਾ ਜੋੜੁ ੮,੯੪,੦੦੦। ਕਲਜੁਗ ਕਾ ਜੋੜੁ ੪,੩੨,੦੦੦। ਚਹੁ ਜੁਗਾਂ ਕਾ ਜੋੜੁ ੪੩,੨੦,੦੦੦। ਜੁਗਾਵਲੀ ਕਾ ਜੋੜੁ। ਈਡੇ ਬਾਢੀ ਸਹਜਿਵਾਣ ਕੀ ਮਿਰਜਾਦਾ। ਸੰਜਮਵਾਣਿ ਕੀ ਮਿਰਜਾਦਾ। ਅਤੀਤਵਾਣਿ ਕੀ ਮਿਰਜਾਦਾ। ਸਤਿਜੁਗ ਕੀ ਮਿਰਜਾਦਾ। ਤੇਤੇ ਜੁਗ ਕੀ ਮਿਰਜਾਦਾ। ਦੁਆਪਰਿ ਜੁਗ ਕੀ ਮਿਰਜਾਦਾ। ਕਲਜੁਗ ਕੀ ਮਿਰਜਾਦਾ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕੀ ਮਿਹਨਤ ਹੋਏ ਪਰੁਤੀ ਆਦਿ ਬਿਸੀਆਰ ਦੇਸ ਕੇ ਨਗਰ ਛਠਘਾਟ ਕੇ।

ਅੰਤਕਾ ੨.

(ਸਾਖੀ ੩੯ ਵਿਚੋਂ)^੧

ਹਾਜ਼ਰਾ ਕੂ ਮਿਹਰ ਹੈ॥ ਬੇ ਹਾਜ਼ਰਾ ਕਉ ਬੇ ਮਿਹਰ ਹੈ॥
 ਈਮਾਨੁ ਦੇਸਤੁ ਹੈ॥ ਬੇਈਮਾਨ ਕਾਫਰੁ ਹੈ॥ ਤਿਕਬਰੁ ਕਹਰੁ ਹੈ॥
 ਗੁਸਾ ਹਰਮੁ ਹੈ। ਨਫਸੁ ਸੈਤਾਨੁ ਹੈ॥ ਗੁਮਾਨੁ ਕੁਫਰੁ ਹੈ॥
 ਪਸਗੈਬਤਿੁ ਕਾ ਮੁਹੁ ਕਾਲਾ ਹੈ॥ ਬੇਈਮਾਨੁ ਨਾਪਕੁ ਹੈ॥
 ਮੌਮ ਦਿਲ ਪਾਕ ਹੈ॥ ਇਲਮੁ ਹਲੀਮੀ ਹੈ॥ ਬੇ ਹਿਰਸ ਅਉਲੀਆ ਹੈ॥^੨
 ਬੇ ਦਿਆਨਤਿ ਨ ਸੁਰਖਰੁ ਹੈ॥ ਅਕਿਰਤਘਨ ਜ਼ਰਦਰੂ ਹੈ॥
 ਸਚੁ ਭਿਸਤੁ ਹੈ॥ ਦਰੋਗੁ ਦੋਜਕ ਹੈ॥ ਹਲੀਮੀ ਹਲੂਫੇ ਹੈ॥

੧. ਦੇਖੋ ਪੰਨਾ ੧੩੪ ਫੁਟ ਨੋਟ-੨

੨. ਕੰਡੂ ਪਿਛੇ ਚੁਗਲੀ ਮਾਰਨੀ। ਨਿੰਦਾ ਕਰਨੀ।

੩. ਇਥੇ ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਵਿਚ ਇਹ ਪਾਠ ਵਧ-ਹਿਰਸ ਬੇ ਸਬਰ ਹੈ।

ਜੋਰੂ ਜੁਲਮ ਹੈ॥ ਇਨਸਾਫੁ ਮੁਸਾਫੁ ਹੈ॥ ਸਿਫਤਿ ਛੁਜੁ ਹੈ॥
 ਬਾਂਗ ਬਲੇਕ ਹੈ॥ ਚੌਰੀ ਲਾਲਚੁ ਹੈ॥ ਜਾਰੀ ਪਲੀਤੀ ਹੈ॥
 ਫਕੀਰੀ ਸਬੂਰੀ ਹੈ॥ ਨਾ ਸਬੂਰੀ ਮਕਰੁ ਹੈ॥ ਰਾਹੁ ਪੀਰਾ ਹੈ॥
 ਬੇ ਰਾਹੁ ਬੇਪੀਰਾ ਹੈ॥ ਦਿਆਨਤਿ ਦੋਸਤੁ ਹੈ॥
 ਬੇਦਿਆਨਤਿ ਨਕਾਰੁ ਹੈ॥ ਤੇਗ ਮਰਦਾ ਹੈ॥ ਅਦਲੁ ਪਤਸਾਹਾ ਹੈ॥
 ਇਤੇਣਿ ਟੋਲ ਜੋ ਜਾਲਿ ਜਨਾਵੈ॥ ਤਉ ਨਾਨਕ ਦਾਨਸਬੰਦ ਕਹਾਵੈ॥੧॥

ਅੰਤਕਾ ੩.

(ਸਾਖੀ ੪੭ ਵਿਚੋਂ)*

ਧਿਆਉ ਪਹਿਲਾ

ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧॥*
 ਉਨਮਨਿ ਸੁੰਨ ਸੁੰਨ ਸਭ ਕਹੀਐ॥
 ਉਨਮਨਿ ਹਰਖ ਸੋਗ ਨਹੀ ਰਹੀਐ॥
 ਉਨਮਨਿ ਆਸ ਅੰਦੇਸਾ ਨਹੀ ਬਿਆਪਤ॥
 ਉਨਮਨਿ ਵਰਨ ਚਿਹਨੁ ਨਹੀ ਜਾਪਤ॥
 ਉਨਮਨਿ ਕਬਾ ਕੀਰਤਿ ਨਹੀ ਬਾਨੀ॥
 ਉਨਮਨਿ ਰਹਤਾ ਸੁੰਨ ਧਿਆਨੀ॥
 ਉਨਮਨਿ ਅਪੁਨਾ ਆਪੁ ਨ ਜਾਨਿਆ॥
 ਨਾਨਕੁ ਉਨਮਨਿ ਸਿਉ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ॥੧॥
 ਉਨਮਨਿ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਨਹੀ ਕੋਈ॥
 ਉਨਮਨਿ ਸੁਰਤਿ ਸੁਧਿ ਨਹੀ ਲੋਈ॥
 ਉਨਮਨਿ ਮਾਇਆ ਮਮਤਾ ਨ ਹੋਤੀ॥
 ਉਨਮਨਿ ਸੁੰਨ ਦੇਹੁਰੀ ਨਹੀ ਹੋਤੀ॥

* ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਚ ਪੰਨਾ ੧੬੯ ਦਾ ਛੁਟ ਨੋਟ ਦੇਖੋ ਜੀ

ਉਨਮਨਿ ਗਿਆਨ ਧਿਆਨੁ ਨ ਬੀਚਾਰੇ॥
 ਉਨਮਨਿ ਮੁਕਤਿ ਬੈਕੁਠ ਨ ਉਤਾਰੈ॥
 ਉਨਮਨਿ ਭਾਉ ਭਗਤਿ ਨਹੀ ਕਾਈ॥
 ਨਾਨਕ ਉਨਮਨਿ ਸਿਉ ਉਨਹੁ ਬਨਿ ਆਈ॥੨॥
 (ਸਾਖੀਆਂ ੨੧ ਪਉੜੀਆਂ ਹਨ)

ਅੰਤਕਾ ੪.

(ਸਾਖੀ ੫੦ ਵਿਚੋਂ)*

ਅੰਕ ੧

ਸਲੋਕੁ॥ ਤਿਹੁ ਕਾ ਮਾਰਿ ਮਿਲਾਵੈ ਮਾਨੁ॥ ਪੰਚਾ ਮਹਿ ਰਹੈ ਪਰਧਾਨ॥
 ਪੰਚਾ ਕਾ ਜੇ ਜਾਣੈ ਭੇਉ॥ ਸੋਈ ਕਰਤਾ ਸੋਈ ਦੇਉ॥ ਅਗਾਮ ਨਿਗਮ
 ਜੋ ਵਾਚਿ ਸੁਣਾਵੈ॥ ਬੰਧੈ ਨ ਉਗਰਹਿ ਘਰਿ ਮਹਿ ਆਣੈ॥ ਸਤ
 ਸਤਾਈ ਚਉਦਹ ਚਾਰਿ॥ ਤਾਕੇ ਆਰੈ ਖੜੇ ਦੁਆਰ॥ ਅਠ ਅਠਾਈ
 ਬਾਰਹ ਬੀਸ॥ ਤਾਕੈ ਆਰੈ ਕਢਹਿ ਖੜੇ ਹਦੀਸ॥ ਉਚੀ ਨਦਰਿ
 ਸਰਾਫੀ ਹੋਇ॥ ਨਾਨਕੁ ਕਹੈ ਉਦਾਸੀ ਸੋਇ॥੧॥੪॥ ਸੋ ਉਦਾਸੀ
 ਜੋ ਰਹੈ ਉਦਾਸੁ॥ ਰੂਖ ਬਿਰਖਿ ਗਰਨੰਤਰਿ ਵਾਸੁ॥ ਅਹਿਨਿਸਿ ਰਹੈ
 ਜੋਗ ਅਭਿਆਸ॥ ਪਰ ਸੰਗਿ ਅੰਗਿ ਨ ਲਾਵੈ ਪਾਸ॥ ਜਿਸ ਘਟਿ
 ਦੁਤੀਆ ਦੁਬਿਧਾ ਦੁਰਮਤਿ ਮੈਲੁ ਨ ਹੋਈ॥ ਨਾਨਕੁ ਕਹੈ ਉਦਾਸੀ
 ਸੋਈ॥੧॥ ਗਿਆਨੁ ਖੜਗ ਲੈ ਮਨੁ ਸਿਉ ਲੁਝੈ॥ ਮਰਮੁ ਦਿਸਾ
 ਪੰਚਾ ਕਾ ਬੂਝੈ॥ ਮਨੁ ਸੁਰਤਿ ਕੀ ਪਾਵੈ ਗੰਠਿ॥ ਤੀਰਥ ਪਰਸੈ ਤ੍ਰੈ
 ਸੈ ਸੰਠਿ॥ ਜਿਨਿ ਇਹੁ ਮੈਲੁ ਮਨੈ ਕੀ ਖੋਈ॥ ਨਾਨਕੁ ਕਹੈ ਉਦਾਸੀ
 ਸੋਈ॥ ਦੇਹੀ ਅੰਤਰਿ ਅਠਿਸਠਿ ਹਾਟ॥ ਅਉਘਟ ਘਾਟ ਬਿਖਮ
 ਹੈ ਵਾਟ॥ ਐਸਾ ਮਾਰਗੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬਤਾਇਆ। ਦਹਦਿਸ ਦੇਖਿ

* ਦੇਖੋ ਪੰਨਾ ੧੧੧ ਫੁਟ ਨੋਟ-੨

ਸਹਜਿ ਘਰਿ ਆਇਆ॥ ਅਠਸਠਿ ਗੰਠੀ ਖੇਲੈ ਕੋਈ॥ ਨਾਨਕੁ ਕਹੈ
 ਉਦਾਸੀ ਸੋਈ॥ ਕਹਾ ਸੁ ਦਇਆਲ ਗਗਨ ਕਾ ਭਵਣੁ॥ ਅਹਿਨਿਸਿ
 ਸਦਾ ਮਨਾਏ ਸਉਣੁ॥ ਐਸਾ ਸੂਰਾ ਪੂਰਾ ਕਉਣੁ॥ ਬੰਧੈ ਬਸੰਤੁਰ
 ਪਾਣੀ ਪਾਉਣੁ॥ ਜਿਨਿ ਇਹ ਗਗਨ ਮੰਡਲ ਕੀ ਗਊਆ ਚੋਈ॥
 ਨਾਨਕੁ ਕਹੈ ਉਦਾਸੀ ਸੋਈ॥ ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਪੂਰਬ ਕਉ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਧਰੈ॥
 ਦੁਤੀਆ ਦਖਣ ਕਉ ਗਊਣ ਕਰੈ॥ ਦਖਣ ਤੇ ਜਬ ਪਛਮ ਜਾਇ॥
 ਤਾ ਹਟਿ ਪਟਣ ਕੀ ਸੋਝੀ ਪਾਇ॥ ਪਛਮ ਤੇ ਜੁ ਚੜੈ ਸੁਮੇਰਿ॥ ਆਵੈ
 ਪਰਦਖਣਾ ਕੈ ਫੇਰਿ॥ ਸਪਤ ਪੁਰੀ ਉਪਰਿ ਕਵਲਾਸਣੁ॥ ਤਹਾ
 ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਆਸਣੁ॥ ਜਿਨਿ ਹੀਰੇ ਰਤਨੀ ਮਾਲਿ ਪਰੋਈ॥ ਨਾਨਕੁ
 ਕਹੈ ਉਦਾਸੀ ਸੋਈ॥

ਅੰਕ ੨.

ਸਲੋਕੁ॥ ਗੁਰਕਾ ਭਗਤੁ ਇੰਦ੍ਰੀ ਕਾ ਜਤੀ॥ ਹਿਰਦੈ ਕਾ ਮੁਕਤਾ ਮੁਖ
 ਕਾ ਸਤੀ॥ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਦਇਆਲੁ ਕਰਿ ਦੇਖੈ ਦਾਨੁ॥ ਜੋ ਘਟੁ
 ਨਿਵਿਆ ਸੇ ਨਿਵਿਆ ਜਾਨੁ॥ ਬਚਨਿ ਸਬਦਿ ਕਾ ਸਫਲ ਸੇ ਹੋਤਾ॥
 ਨਾਨਕ ਕਹੈ ਸੋਈ ਅਉਧੂਤਾ॥ ਚੰਚਲੁ ਚਾਇ ਨ ਜਾਇ ਤਮਾਸੈ॥
 ਜੂਐ ਜਾਇ ਨ ਖੇਲੈ ਪਸੈ॥ ਮੰਦੈ ਚੰਗੈ ਚਿਤ ਨ ਲਾਵੈ॥
 ਗੁਰ ਕਾ ਦੀਆ ਅੰਗਿ ਹੰਦਾਵੈ॥ ਪਰ ਘਰਿ ਜਾਇ ਨ ਕੀਚੈ ਕਥਾ॥
 ਐਸੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੇਰੀ ਨਥਾ॥ ਗੁਰ ਕੀ ਸਿਖ ਸੁਣ ਰੇ ਪੂਤਾ॥
 ਨਾਨਕ ਕਹੈ ਸੋਈ ਅਉਧੂਤਾ॥੧॥ ਗਗਨੰਤਰਿ ਕਉ ਭਉਰ ਉਡਾਵੈ॥
 ਅਹਿਨਿਸਿ ਡੋਰੀ ਗੁਡੀ ਲਾਵੈ। ਪਰਚਾ ਹੋਇ ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਘਰਿ
 ਆਵੈ॥ ਇਨਿ ਬਿਧਿ ਜੇਗੀ ਕਮਾਵੈ ਜੋਗੁ॥ ਆਏ ਹਰਖੁ ਨ ਗਏ
 ਸੇਗੁ॥ ਸੰਜਮੁ ਰਹੈ ਨ ਬਿਨਸੈ ਸੂਤਾ॥ ਨਾਨਕ ਕਹੈ ਸੋਈ ਅਉਧੂਤਾ॥੧॥
 ਅਸਰਾ ਨਦੀ ਉਪਠੀ ਤਰੈ॥ ਅਹਿਨਿਸਿ ਸਦਾ ਸਬਦੁ ਲਿਵਿ ਧਰੈ॥

੧. ਹਾਬਾ: ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਪਾਠ ‘ਗੁਡੀ’ ਹੈ।

੨. ‘ਤਰੈ’ ਦੀ ਥਾਂ ਹਾਬਾ: ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਪਾਠ ‘ਧਰੈ’ ਹੈ।

ਉਲਟੈ ਕਵਲੁ ਪਲਟੇ ਪਉਣੁ॥ ਏਉ ਨਿਵਾਰੈ ਆਵਾਗਉਣੁ॥
ਮਨਿ ਪਉਣੁ ਕਉ ਰਾਖੈ ਬੰਧਿ॥ ਲਹੈ ਤ੍ਰਿਬੇਨੀ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਸੰਧਿ॥
ਅਪਨੇ ਵਸਿ ਕਰਿ ਰਾਖੈ ਦੂਤਾ॥ ਨਾਨਕੁ ਕਹੈ ਸੋਈ ਅਉਧੂਤਾ॥

ਅੰਕ ੩

ਸਲੋਕੁ॥ ਆਸਣੁ ਸਾਧਿ ਨਿਰਲਮਾ ਰਹੈ॥ ਪੰਚ ਤਤੁ ਨਿਗ੍ਰਹੁ ਕਰਿ
ਗਹੋ॥ ਥੋੜੀ ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਅਲਪ ਅਹਾਰੀ॥ ਸਾਧ ਕਾ ਪਿੰਡੁ ਸਦਾ
ਵੀਚਾਰੀ॥ ਜਪ ਤਪ ਸੰਜਮ ਸੁਰਤਿ ਬਚਖਣੁ॥ ਨਾਨਕ ਕਹੈ ਜੋਗ
ਕੇ ਲਛਣੁ॥ ਜਾ ਬੋਲੈ ਤਾ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ॥ ਅਹਿਨਿਸਿ ਜਾਗੈ ਸੁੰਨਿ
ਧਿਆਨੀ॥ ਸੁੰਨ ਮੰਡਲ ਮਹਿ ਡੇਰੀ ਧਰੈ॥ ਗੁਰਪਰਸਾਦਿ ਕਬਹੂ ਨ
ਮਰੈ॥ ਇਨਿ ਬਿਧਿ ਕੀਚੈ ਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ॥ ਜਾਕੇ ਬੰਧੇ ਸਗਲੇ
ਦੇਵਾ॥ ਜਿਹਬਾ ਸਾਦੁ ਨ ਦੇਈ ਚਖਣੁ॥ ਨਾਨਕ ਕਹੈ ਜੋਗ ਕੇ
ਲਛਣੁ॥ ਤਾਮਿਸਿ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਲੋਭੁ ਨਿਵਾਰੈ॥ ਪੰਚ ਅਗਨਿ ਘਟ
ਭੀਤਰਿ ਜਾਰੋ॥ ਅਹਨਿਸਿ ਰਹੈ ਗਡੀਰੁ ਚੜਾਇ॥ ਸਹਜਿ ਉਪਜੈ
ਦੁਰਮਤਿ ਜਾਇ॥ ਸਾਧ ਨਿਵਾਜੈ ਬੰਧੈ ਚੋਰਾ॥ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਮੰਤ੍ਰੁ ਨ
ਜਪੀਐ ਹੋਰਾ॥ ਉਤਮ ਭਲੇ ਤਿਨਾ ਕੇ ਜਖਣੁ॥ ਨਾਨਕ ਕਹੈ ਜੋਗ
ਕੇ ਲਛਣੁ॥ ਪੰਚਿ ਇੰਦ੍ਰੀ ਜੋ ਦਿੜੁ ਕਰਿ ਰਾਖੈ॥ ਜਿਹਬਾ ਮੁਖਹੁ
ਅਸਤ ਨ ਭਾਖੈ॥ ਕੋਟ ਕੋਟੰਤੀਰ ਤਤ ਕਾ ਬੇਤਾ॥ ਸੁੰਨ ਮੰਡਲ ਮਹਿ
ਰਾਖੈ ਚੇਤਾ॥ ਸਿੰਚਿ ਪਇਆਲ ਗਗਨ ਸਰੁ ਭਰੇ॥ ਜਾਇ ਤ੍ਰਿਬੇਣੀ
ਮਜ਼ਨੁ ਕਰੈ॥ ਪੰਜਿ ਸਤ ਨਉ ਲਗਾ ਰਖਣੁ॥ ਨਾਨਕ ਕਹੈ ਜੋਗ
ਕੈ ਲਛਣੁ॥ ਪੂਰਬਿ ਚੜਿ ਪਛਮ ਕਉ ਆਵੈ॥ ਰਵਿ ਸਸਿ ਦੋਊ
ਇਕਤੁ ਮਿਲਾਵੈ॥ ਹਾਟ ਪਟਣ ਕੀ ਚੀਨੈ ਵਾਟ॥ ਤਾ ਫਿਰਿ ਬੂਝੇ

੧. ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਵਿਚ ਪਾਠ ‘ਨਿਰਾਲਮ’ ਹੈ ਜੋ ਸੁੱਧ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
੨. ਹਾ:ਬਾ:ਨੁਸਥੇ ਵਿਚ ਪਾਠ ‘ਗਹੈ’ ਹੈ ਜੋ ਸੁੱਧ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
੩. ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਵਿਚ ਪਾਠ ‘ਨਿੰਦ੍ਰਾ’ ਹੈ ਜੋ ਸੁੱਧ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
੪. ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: ਵਿਚ ਪਾਠ ‘ਨਿੰਦਾ’ ਹੈ ਜੋ ਸੁੱਧ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਅਵਘਟ ਘਾਟਿ॥ ਨਉ ਖੰਡ ਦੇਖੈ ਪੂਰਬ ਪਛਮ ਉਤਰ ਦਖਣ॥
 ਨਾਨਕ ਕਹੈ ਜੋਗ ਕੇ ਲਛਣ॥੨੦॥ ਇਹ ਤਨ ਭਾਂਡਾ ਸੁਰਤਿ ਕਰਿ
 ਦੂਧੁ॥ ਤਿਸੁ ਪਾਈਐ ਸਚੁ ਸਮਾਇਣੁ ਸੂਧੁ॥ ਜੁਗਤਿ ਜਤਨੁ ਕਰਿ
 ਸਹਜਿ ਜਮਾਵੈ॥ ਜੁਗਤਿ ਵਿਹੁਣਾ ਵਿਤ ਇਕਵੈ ਜਾਵੈ॥ ਗਿਆਨੁ
 ਮਧਾਣਾ ਨੇੜਾ ਨਾਉ॥ ਇਨਿ ਬਿਧਿ ਜਪੀਐ ਕੇਵਲ ਨਾਉ॥ ਰੋਲਿ
 ਬਿਰੋਲਿ ਕਢਿ ਲੀਜੈ ਮਖਣੁ॥ ਨਾਨਕੁ ਕਹੈ ਜੋਗੀ ਕੈ ਲਛਣੁ॥

ਅੰਕ ੪

ਸਲੋਕੁ॥ ਸੋ ਬੈਰਾਗੀ ਜੋ ਬੈ ਮਹਿ ਆਵੈ॥ ਸਿਵ ਕੈ ਆਗੈ ਸਕਤਿ
 ਨਿਵਾਵੈ॥ ਸਿਉ ਸਕਤੀ ਕੇ ਕਰਮ ਕਰੈ॥ ਅਜਰੁ ਵਸਤੁ ਅਗੋਚਰ
 ਜਰੈ॥ ਐਸਾ ਅਉਖਦੁ ਖਾਹਿ ਗਵਾਰਾ॥ ਜਿਤੁ ਖਾਧੈ ਤੇਰੈ ਮਿਟਹਿ
 ਬਿਕਾਰਾ॥ ਜਿਸੁ ਤਾਮਸ ਤਿਸਨਾ ਹਉਮੈ ਤਿਆਗੀ॥ ਨਾਨਕ ਕਹੈ
 ਸੋਈ ਬੈਰਾਗੀ॥ ਪਰਚੇ ਕੈ ਘਰਿ ਰਹੈ ਓਦਾਸੁ॥ ਅਰਚੇ ਕੈ ਘਰਿ
 ਕਰੈ ਨਿਵਾਸੁ॥ ਉਦਰ ਕੇ ਸਬਦਿ ਬਿਲਾਈ ਭਾਗੀ॥ ਨਾਨਕ ਕਹੈ
 ਸੋਈ ਬੈਰਾਗੀ॥ ਸੋ ਬੈਰਾਗੀ ਜੋ ਸੰਤੋਖ ਮਹਿ ਆਵੈ॥ ਉਲਟੇ ਪਉਣੁ
 ਸਹਿਜਿ ਸਮਾਵੈ॥ ਪੰਚਿ ਚੋਰ ਕਉ ਵਸਗਤਿ ਕਰੈ॥ ਸੋ ਬੈਰਾਗੀ
 ਸਿਉ ਉਪਰਿ ਚੜੈ॥ ਅਵਗਤਿ ਤਿਆਗਿ ਏਕ ਲਿਵਲਾਗੀ॥
 ਨਾਨਕ ਕਹੈ ਸੋਈ ਬੈਰਾਗੀ॥੨੫॥ ਸੋ ਬੈਰਾਗੀ ਜੋ ਬੈਰਾਗ ਮਹਿ
 ਆਵੈ॥ ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ॥ ਸਹਜੇ ਆਸਣਿ ਕਰੈ
 ਚੇਤਾ॥ ਸੋ ਬੈਰਾਗੀ ਤਤ ਕਾ ਬੇਤਾ॥ ਨੀਦ ਨਿਵਾਰੀ ਸੁੰਨ ਮਹਿ
 ਜਾਰੀ॥ ਨਾਨਕ ਕਹੈ ਸੋਈ ਬੈਰਾਗੀ॥੧॥ ਸੋ ਬੈਰਾਗੀ ਜੋ ਮਾਰੈ
 ਬਿੰਦੁ॥ ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪਾਵੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡ॥ ਸੁੰਨ ਗਿਆਨ ਰਹੈ ਅਖੰਡ॥
 ਨਉ ਦਰਵਾਜੇ ਰਾਖੈ ਬੰਧਿ॥ ਦਸਵੈ ਖੇਲੈ ਅਨਹਦੁ ਕੰਦਿ॥
 ਦਸਵੈ ਉਪਜੈ ਨ ਹੋਇ ਬਿਨਾਸੁ॥ ਦਸਵੈ ਪਰਿਮ ਪੁਰ* ਕਾ ਵਾਸੁ॥

* ਹਾ:ਬਾ:ਨੁ: 'ਪੁਰ' ਦੀ ਥਾਂ ਪਾਠ 'ਪੂਰਬ' ਹੈ।

ਦਸਮੈ ਪਰਮਿ ਪੁਰਖ ਕਉ ਭੇਦੇ॥ ਸੋ ਬੈਰਾਗੀ ਕਾਲ ਕਉ ਛੇਦੇ॥
 ਐਸੀ ਬਿਧਿ ਜੋ ਕਰੇ ਬੈਰਾਗੁ॥ ਨਾਨਕ ਤਾਕਉ ਆਵੈ ਨਿਰਮਲੁ
 ਸੁਆਦੁ॥੧॥੨੭॥ ਸੋ ਬੈਰਾਗੀ ਜੋ ਰਹੈ ਨਿਰਬਾਣੁ॥ ਦੁਆਦਸਿ
 ਪੀਵੈ ਮਨਿ ਮਸਤਾਨੁ॥ ਗਗਨ ਸਰੋਵਰੁ ਅਨਹਦੁ ਤਾਲੁ॥ ਚਮਕੈ
 ਦਾਮਨਿ ਨਿਰਮਲ ਝਾਲੁ॥ ਬਰਸਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਭੀਗਹਿ ਸੰਤਾ॥
 ਨਾਨਕ ਸੋ ਬੈਰਾਗੀ ਜੋ ਗੁਰ ਕੈ ਮੰਤ੍ਰਾ॥੨੮॥

ਅੰਤਕਾ ੫.

(ਸਾਖੀ ੫੧ ਵਿਚੋ)⁹

੩ਅਲਹ ਅਲਹ ਕਉ ਯਾਦ ਕਰਿ ਗਾਫਲਤ ਮਨਹੁ ਵਿਸਾਰਿ॥
 ਸਾਸ ਪਲੇਟੇ ਨਾਮੁ ਬਿਨੁ ਧਿਗੁ ਜੀਵਨ ਸੰਸਾਰਿ॥੧॥
 ਬੇ ਬਿਦਾਇਤਿ ਦੂਰਿ ਕਰੁ ਕਦਮ ਸਰੀਅਤਿ ਰਾਖੁ॥
 ਸਭਸਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਿਵਿ ਚਲੁ ਮੰਦਾ ਕਿਸੇ ਨ ਆਖੁ॥੨॥
 ਤੇ ਤੇਬਾ ਕਰਿ ਸਿਦਕ ਦਿਲ ਮਤੁ ਤੂ ਪਛੋਤਾਹਿ॥
 ਤਨ ਬਿਨਸੈ ਮੁਖ ਗਡੀਐ ਤਬ ਤੂੰ ਕਹਾ ਕਰਾਹਿ॥੩॥
 ਸੇ ਸਨਾਇਤਿ ਬਹੁਤ ਕਰਿ ਖਾਲੀ ਸਾਸ ਨ ਕਢਾ॥
 ਹਟਹੁ ਹਟੁ ਵਿਕਾਇਦਿਆ ਬਹੁੜਿ ਨ ਲਹਿਸੈ ਅਛੁ॥੪॥ਆਦਿ

- ਇਤੀ -

੧. ਦੇਖੋ ਪੰਨਾ ੧੮੯ ਫੁਟ ਨੋਟ-੨।

੨. ਇਸ ਵਿਚ ਕਈ ਸਲੋਕ ਰੁਕਨਦੀਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਾਚੀ ਹਨ, ਕਈ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ
 ਆਯੋ ਦੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਉੱਤਰ ਹਨ।